

بِسْمِ اللَّهِ

سند توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری استان زنجان

محرری: جهاد دانشگاهی واحد استان زنجان

مدیر اجرایی: مهدی عباسی

مدیر علمی: دکتر علی نصیری اقدم

همکاران اصلی:

دکتر احمد میدری، علیرضا یآوری، زینب مرتضوی فر، میترا عظیمی،

مهدی عابدی سقا، رسول رئیس جعفری، سکینه غلامی، ونیره سادات میرزایی

مقدمه.....	۱
۱- ارزیابی عملکرد گذشته اقتصاد استان.....	۳
۱-۱- جمع‌بندی تحولات جمعیت استان و شهرستان‌های آن به تفکیک مناطق شهری و روستایی، سن و جنس در سال‌های ۱۳۷۵ - ۱۳۸۹.....	۳
۱-۱-۱- تحولات جمعیتی و مهاجرت در استان زنجان.....	۳
۱-۱-۲- تحولات جمعیت شهرستان‌های استان زنجان.....	۶
۲- جمع‌بندی تحولات اشتغال استان و شهرستان‌های آن به تفکیک مناطق شهری و روستایی، سن و جنس و سطح تحصیلات و مهارت در سال‌های ۱۳۷۵ - ۱۳۸۹.....	۱۱
۱-۲-۱- تحولات اشتغال در استان زنجان.....	۱۱
۲-۲-۱- تحولات اشتغال شهرستان‌های استان زنجان طی دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵.....	۱۳
۳- جمع‌بندی تحولات اشتغال استان و شهرستان‌های آن به تفکیک مناطق شهری و روستایی و گروه‌های عمده فعالیت در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۸.....	۱۹
۱-۳-۱- تحولات اشتغال استان زنجان.....	۲۰
۲-۳-۱- تحولات اشتغال شهرستان‌های استان زنجان.....	۲۲
۴- جمع‌بندی تحولات عرضه نیروی کار و تحولات عرضه و تقاضای نیروی کار متخصص استان در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۹.....	۲۶
۱-۴-۱- عرضه نیروی کار در استان زنجان.....	۲۶
۲-۴-۱- عرضه نیروی کار شهرستان‌های استان.....	۲۸
۳-۴-۱- عرضه نیروی کار متخصص استان.....	۳۰
۴-۴-۱- تقاضای نیروی کار متخصص استان.....	۳۱
۵- جمع‌بندی وضعیت اشتغال غیررسمی در استان در سال ۱۳۸۵.....	۳۲
۶- جمع‌بندی تحولات بیکاری استان و شهرستان‌های آن به تفکیک مناطق شهری و روستایی در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۹.....	۳۲
۱-۶-۱- تحولات بیکاری استان زنجان.....	۳۲
۲-۶-۱- تحولات بیکاری شهرستان‌های استان زنجان.....	۳۴
۷- جمع‌بندی تحولات گذشته رشد اقتصادی و ساختار تولید استان به تفکیک گروه‌های عمده فعالیت در دوره ۸۶-۱۳۷۹ الی ۱۳۸۶.....	۳۶
۱-۷-۱- کشاورزی، شکار و جنگلداری.....	۳۹
۲-۷-۱- ماهیگیری (پرورش ماهی).....	۴۱
۳-۷-۱- معدن.....	۴۲
۴-۷-۱- صنعت.....	۴۳
۵-۷-۱- تأمین آب، برق و گاز طبیعی.....	۴۳

- ۴۴ ۶-۷-۱- ساختمان
- ۴۵ ۷-۷-۱- عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها
- ۴۶ ۸-۷-۱- هتل و رستوران
- ۴۷ ۹-۷-۱- حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات
- ۴۸ ۱۰-۷-۱- واسطه‌گری مالی
- ۴۹ ۱۱-۷-۱- مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار
- ۴۹ ۱۲-۷-۱- اداره امور عمومی و خدمات شهری
- ۵۰ ۱۳-۷-۱- آموزش
- ۵۱ ۱۴-۷-۱- بهداشت و مددکاری اجتماعی
- ۵۱ ۱۵-۷-۱- سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی
- ۵۲ ۱۶-۷-۱- خلاصه و جمع‌بندی
- ۸-۱- جمع‌بندی تحولات بهره‌وری نیروی کار در استان به تفکیک گروه‌های عمده فعالیت در دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶ ۵۵
- ۹-۱- جمع‌بندی تعاملات اقتصادی بین بخشی و فرماندهی‌های استان در سال ۱۳۸۶ ۵۸
- ۱۰-۱- جمع‌بندی جایگاه اقتصادی استان در تقسیم کار ملی ۶۳
- ۱-۱۰-۱- جایگاه فعالیت‌های اقتصادی استان زنجان در کشور ۶۴
- ۲-۱۰-۱- مزیت نسبی فعالیت‌های اقتصادی استان در مقایسه با سطح ملی ۶۵
- ۳-۱۰-۱- خوشه‌های صنعتی پیشرو در استان زنجان ۶۷
- ۲- شناخت نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری در استان ۸۰**
- ۱-۲- جمع‌بندی و تجزیه و تحلیل گرایش‌های رشد اقتصادی استان و شهرستان‌های مختلف آن بر مبنای تحلیل مزیت‌های نسبی هر یک در رشته‌های مختلف فعالیت ۸۰
- ۱-۱-۲- تعیین فعالیت‌های مزیت‌دار استان به تفکیک شهرستان‌ها ۸۰
- ۲-۲- جمع‌بندی پتانسیل‌های رشد اقتصادی استان و هر یک از شهرستان‌ها با توجه به مزیت‌های مکانی ۸۵**
- ۱-۲-۲- مزیت صادراتی استان ۸۵
- ۲-۲-۲- مزیت رقابتی آشکار شده ۸۵
- ۳-۲-۲- رتبه‌بندی شهرستان‌های استان از نظر پتانسیل رشد اقتصادی ۸۶
- ۵-۲-۲- فعالیت‌های پایه و تبعی در سطح شهرستان‌ها ۸۶
- ۶-۲-۲- تعیین امتیاز نسبی شهرستان‌های استان جهت استقرار فعالیت‌های پایه و محرک اقتصادی در رشته‌های فعالیتی ۸۷
- ۳-۲- جمع‌بندی موانع انجام کسب و کار در استان و سیاست‌های ناظر بر تسهیل کسب و کار ۸۸
- ۱-۳-۲- ثبات اقتصاد کلان ۸۹
- ۲-۳-۲- کسب اعتبار ۸۹
- ۴-۲-۲- پرداخت مالیات ۹۱
- ۵-۲-۲- دسترسی به زمین ۹۲

- ۶-۲-۲- دسترسی به زیرساخت‌ها ۹۲
- ۷-۳-۲- امنیت اجتماعی ۹۴
- ۸-۳-۲- کیفیت دستگاه قضایی ۹۵
- ۹-۳-۲- کیفیت دستگاه‌های اجرایی ۹۶
- ۱۰-۳-۲- کیفیت روابط کار و تأمین اجتماعی ۹۷
- ۱۱-۳-۲- دسترسی به بازار ۹۸
- ۱۲-۳-۲- کیفیت نیروی انسانی ۹۹
- ۱۳-۳-۲- فساد ۱۰۰
- ۱۴-۳-۲- گستردگی اقتصاد غیررسمی و رقابت با کالاهای چینی ۱۰۱
- ۱۵-۳-۲- برابری جنسیتی ۱۰۱
- ۱۶-۳-۲- شرکت‌های پیشرو ۱۰۲
- ۱۷-۳-۲- تجارت ۱۰۲
- ۴- شناخت نارسایی‌های موجود در بازار کار استان ۱۰۳
- ۱-۴-۲- نقاط قوت بازار کار در استان زنجان (محیط داخلی) ۱۰۳
- ۲-۴-۲- نقاط ضعف بازار کار در استان زنجان (محیط داخلی) ۱۰۴
- ۳-۴-۲- فرصت‌های بازار کار (محیط خارجی) ۱۰۶
- ۴-۴-۲- تهدیدهای بازار کار در استان زنجان (محیط خارجی) ۱۰۶
- ۵-۲- تحلیل نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری در استان و هر یک از شهرستان‌ها با استفاده از روش SWOT ۱۰۸
- ۱-۵-۲- نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و تهدیدهای بازار سرمایه در استان زنجان ۱۰۸
- ۲-۵-۲- سایر نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و تهدیدهای اشتغال و سرمایه‌گذاری در استان زنجان .. ۱۱۴
- ۳-۵-۲- تحلیل نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها برای توسعه سرمایه‌گذاری و اشتغال در هر یک از شهرستان‌های استان زنجان ۱۱۸
- ۳. برنامه توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری در استان در دوره برنامه پنجم توسعه (۱۳۹۰-۱۳۹۴): ۱۳۷**
- ۱-۳- پیش‌بینی جمعیت و عرضه نیروی کار استان در دوره برنامه پنجم به تفکیک نقاط شهری و روستایی ۱۳۷
- ۱-۱-۳- پیش‌بینی جمعیت استان و شهرستان‌های آن به تفکیک مناطق شهری و روستایی، سن و جنس در دوره برنامه پنجم ۱۳۷
- ۲-۱-۳- پیش‌بینی تحولات عرضه نیروی انسانی استان و شهرستان‌های آن به تفکیک مناطق شهری و روستایی، سن و جنس و سطح تحصیلات و مهارت در دوره برنامه پنجم ۱۴۲
- ۳-۱-۳- پیش‌بینی تحولات عرضه نیروی کار متخصص استان در دوره برنامه پنجم ۱۴۷
- ۲-۳- تعیین اهداف کیفی توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری در استان برای دوره برنامه پنجم ۱۴۸
- ۱-۲-۳- اهداف کیفی توسعه اشتغال در استان ۱۴۸
- ۲-۲-۳- اهداف کیفی توسعه سرمایه‌گذاری در استان ۱۴۸
- ۳-۳- تعیین اهداف کمی رشد اقتصادی استان به تفکیک فعالیت‌های عمده اقتصادی ۱۴۹
- ۱-۳-۳- تداوم روند گذشته و گرایش‌های موجود در اقتصاد استان ۱۵۰

- ۲-۳-۲- ارزیابی برآوردهای استانی مشاور مادر ۱۵۱
- ۳-۳-۳- پیش‌بینی رشد اقتصادی استان به تفکیک فعالیت‌های عمده اقتصادی با توجه به برآورد اجزای هزینه نهایی (مصرف خصوصی، مصرف عمومی، سرمایه‌گذاری، صادرات و واردات استان در افق برنامه پنجم با در نظر گرفتن محدودیت‌های مربوط به منابع انسانی، منابع طبیعی و منابع مالی قابل دسترس) با استفاده از جدول داده- ستانده استان در سال ۱۳۸۶ ۱۵۱
- ۴-۳-۲- ارائه نظر نهایی مشاور در مورد تحول ارزش افزوده فعالیت‌های عمده اقتصادی استان در پرتو یافته‌های فوق ۱۵۳
- ۴-۳- بررسی وضعیت موجود فناوری در استان و پیشنهاد جهت‌گیری‌های آینده ۱۶۲
- ۵-۳- پیش‌بینی بهره‌وری نیروی کار در فعالیت‌های عمده اقتصادی استان ۱۶۵
- ۱-۵-۳- سناریوی ادامه روند گذشته ۱۶۵
- ۲-۵-۳- پیش‌بینی بهره‌وری در سناریوی منتخب ۱۶۷
- ۶-۳- پیش‌بینی اشتغال در استان برای دوره برنامه پنجم به تفکیک فعالیت‌های عمده اقتصادی ... ۱۶۹
- ۱-۶-۳- پیش‌بینی اشتغال در فعالیت‌های عمده اقتصادی استان با استفاده از جدول داده- ستانده استان در سال ۱۳۸۶ با فرض ثبات بهره‌وری نیروی کار در طول برنامه پنجم ۱۶۹
- ۲-۶-۳- پیش‌بینی اشتغال در استان برای دوره برنامه پنجم به تفکیک فعالیت‌های عمده اقتصادی ۱۷۱
- ۳-۶- پیش‌بینی تقاضای نیروی کار در شهرستان‌های استان ۱۷۳
- ۴-۶-۳- پیش‌بینی تقاضای نیروی کار در استان در دوره برنامه پنجم بر حسب سطح تحصیلات ۱۷۴
- ۵-۶-۳- برآورد تعداد بیکاران و نرخ بیکاری در استان زنجان در برنامه پنجم ۱۷۵
- ۷-۶-۳- برآورد سرمایه‌گذاری مورد نیاز و نحوه تأمین مالی آن در دوره برنامه پنجم ۱۷۶
- ۱-۷-۳- محاسبه نسبت افزایش سرمایه به افزایش محصول در فعالیت‌های اقتصادی ۱۷۶
- ۲-۷-۳- محاسبه سرمایه‌گذاری سرانه لازم برای ایجاد یک فرصت شغلی جدید در فعالیت‌های عمده اقتصادی استان ۱۷۹
- ۳-۷-۳- برآورد سرمایه‌گذاری مورد نیاز برای تحقق اهداف رشد فعالیت‌های اقتصادی در دوره برنامه پنجم در سطح استان با استفاده از نسبت افزایش سرمایه به افزایش محصول ۱۸۰
- ۴-۷-۳- برآورد سرمایه‌گذاری مورد نیاز برای تحقق اهداف رشد فعالیت‌های اقتصادی در دوره برنامه پنجم در سطح استان با استفاده از روش سرمایه‌گذاری سرانه ۱۸۱
- ۵-۷-۳- برآورد سهم بخش عمومی، خصوصی و تعاونی از سرمایه‌گذاری در دوره برنامه پنجم ۱۸۵
- ۶-۷-۳- سرمایه‌گذاری مورد نیاز در برنامه پنجم استان به تفکیک گروه‌های عمده فعالیت و بخش مجری ۱۸۷
- ۷-۷-۳- پیش‌بینی نحوه تأمین مالی سرمایه‌گذاری‌ها در دوره برنامه پنجم به تفکیک بخش‌های عمومی، خصوصی و تعاونی ۱۸۸
- ۸-۳- سیاست‌ها و اقدامات اجرایی به منظور توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری در استان ۱۸۸
- ۱-۸-۳- سیاست‌های ناظر بر بهبود محیط کسب و کار و فضای سرمایه‌گذاری در استان ۱۸۹
- ۲-۸-۳- سیاست‌های ترویجی و انگیزشی ۲۰۱
- ۳-۸-۳- سیاست‌های فناوری در استان ۲۰۵

- ۳-۸-۴- سیاست‌های فعال بازار کار ۲۰۶
- ۳-۸-۵- سیاست‌های تنظیم بازار کار ۲۰۹
- ۳-۹- شناسایی نیازهای تخصصی و مهارتی بازار کار و آرایه سیاست‌ها و جهت‌گیری‌های آموزشی مناسب جهت تأمین نیازهای بازار کار ۲۱۰
- ۳-۹-۱- سیاست‌ها و جهت‌گیری‌های آموزشی مناسب جهت تأمین نیازهای بازار کار ۲۱۲
- ۳-۱۰- تعیین نقش و وظایف هر یک از دستگاه‌های ذیربط در اجرای سیاست‌ها و تحقق اهداف توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری در فعالیتهای ذیل هر بخش اقتصادی در استان ۲۱۶

فهرست جداول

موضوع صفحه

جدول ۱. تحولات جمعیت استان ۸۹-۱۳۷۵.....	۴
جدول ۲. جمعیت شهرستان‌های استان زنجان در سال ۱۳۷۵.....	۹
جدول ۳. سهم مرد و زن از جمعیت شهرستان‌های استان در سال ۱۳۸۵.....	۹
جدول ۴. سهم هر گروه سنی از جمعیت به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۵.....	۱۰
جدول ۵. سهم هر گروه سنی از جمعیت به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۸۵.....	۱۰
جدول ۶. تحولات اشتغال استان زنجان طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۷۵.....	۱۲
جدول ۷. اشتغال در شهرستان‌های استان زنجان در سال ۱۳۷۵.....	۱۹
جدول ۸. اشتغال در شهرستان‌های استان زنجان در سال ۱۳۸۵.....	۱۹
جدول ۹. توزیع درصد شاغلان استان زنجان برحسب گروه‌های عمده فعالیت در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵.....	۲۰
جدول ۱۰. سهم هر فعالیت از اشتغال شهرستان‌های استان زنجان.....	۲۵
جدول ۱۱. روند تحول عرضه نیروی کار در استان ۱۳۷۵-۱۳۸۹.....	۲۷
جدول ۱۲. سهم شهرستان‌های استان از جمعیت فعال استان در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵.....	۲۸
جدول ۱۳. نرخ مشارکت اقتصادی شهرستان‌های استان زنجان بر حسب جنسیت، به تفکیک مناطق روستایی و شهری در سال ۱۳۷۵.....	۲۹
جدول ۱۴. نرخ مشارکت اقتصادی شهرستان‌های استان زنجان بر حسب جنسیت، به تفکیک مناطق روستایی و شهری در سال ۱۳۸۵.....	۲۹
جدول ۱۵. عرضه نیروی متخصص استان طی سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵.....	۳۱
جدول ۱۶. تحولات بیکاری در استان زنجان در دوره ۸۵-۷۵.....	۳۳
جدول ۱۷. نرخ بیکاری شهرستان‌های استان در سال ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵.....	۳۵
جدول ۱۸. مقایسه ارزش افزوده استان زنجان با کشور در دوره ۱۳۸۶-۱۳۷۹ به قیمت ثابت سال ۱۳۸۶.....	۳۷
جدول ۱۹. تحولات رشد ارزش افزوده در بخش کشاورزی، شکار و جنگلداری طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶.....	۳۹
جدول ۲۰. تحولات رشد ارزش افزوده در بخش ماهیگیری طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶.....	۴۱
جدول ۲۱. تحولات رشد ارزش افزوده در بخش معدن طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶.....	۴۲
جدول ۲۲. تحولات رشد ارزش افزوده در بخش صنعت طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶.....	۴۳
جدول ۲۳. تحولات رشد ارزش افزوده در بخش تأمین آب، برق و گاز طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶.....	۴۴
جدول ۲۴. تحولات رشد ارزش افزوده در بخش ساختمان طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶.....	۴۴
جدول ۲۵. تحولات رشد ارزش افزوده در بخش عمده‌فروشی، خرده‌فروش، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶.....	۴۵
جدول ۲۶. تحولات رشد ارزش افزوده در بخش هتل و رستوران طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶.....	۴۶
جدول ۲۷. تحولات رشد ارزش افزوده در بخش حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶.....	۴۷
جدول ۲۸. تحولات رشد ارزش افزوده در بخش واسطه‌گری مالی طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶.....	۴۸
جدول ۲۹. تحولات رشد ارزش افزوده در بخش مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶.....	۴۹

- جدول ۳۰. تحولات رشد ارزش افزوده در بخش اداره امور عمومی و خدمات شهری طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶ ۵۰
- جدول ۳۱. تحولات رشد ارزش افزوده در بخش آموزش طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶ ۵۰
- جدول ۳۲. تحولات رشد ارزش افزوده در بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶ ۵۱
- جدول ۳۳. تحولات رشد ارزش افزوده در سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶ ۵۲
- جدول ۳۴. تحولات رشد اقتصادی استان زنجان به تفکیک فعالیت‌های عمده اقتصادی در دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶ ۵۳
- جدول ۳۵. تغییرات سهم فعالیت‌های عمده اقتصادی از ارزش افزوده استان زنجان در سال‌های ۱۳۷۹ و ۱۳۸۰ .. ۵۴
- جدول ۳۶. تحول بهره‌وری نیروی کار استان زنجان در دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶ ۵۵
- جدول ۳۷. بهره‌وری نیروی کار در دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶ به تفکیک رشته فعالیت‌های مختلف ۵۷
- جدول ۳۸. رابطه رشد اقتصادی، بهره‌وری نیروی کار و تقاضا برای نیروی کار در دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶ ۵۸
- جدول ۳۹. تعاملات بین بخشی فرمانطقه‌ای استان در سال ۱۳۸۶ به تفکیک بخش‌های عمده اقتصادی ۶۱
- جدول ۴۰. دسته‌بندی بخش‌های اقتصادی بر مبنای پیوندهای پسین و پیشین ۶۲
- جدول ۴۱. رتبه استان زنجان در کشور در تعدادی از شاخص‌های اقتصادی ۶۳
- جدول ۴۲. سهم استان از ارزش افزوده کشور در هر فعالیت در دوره ۱۳۸۶-۱۳۷۹ ۶۴
- جدول ۴۳. خوشه تولید ماشین‌آلات و دستگاه‌های برقی ۷۶
- جدول ۴۴. خوشه تولید فلزات گرانبها و سایر محصولات اساسی ۷۸
- جدول ۴۵. خوشه صنعت آماده‌سازی و ریسندهای الیاف منسوج-بافت منسوجات ۷۹
- جدول ۴۶. فهرست فعالیت‌های دارای مزیت، شناسایی شده از طریق روش تمرکز مکانی و shift&share ۸۴
- جدول ۴۷. سهم پنج استان برتر کشور از صادرات کشور با استفاده از جداول داده-ستانده استانی سال ۱۳۸۶ ... ۸۵
- رتبه‌بندی شهرستان‌های استان از نظر پتانسیل رشد اقتصادی ۸۵
- جدول ۴۸. رشته‌های فعالیتی استان به تفکیک فعالیت پایه و تبعی در سطح شهرستان‌ها ۸۷
- جدول ۴۹. رتبه‌بندی فعالیت‌های استان در سطح شهرستان‌ها ۸۸
- جدول ۵۰. ثبات اقتصاد کلان (۱۳۹۰) ۸۹
- جدول ۵۱. کسب اعتبار در استان زنجان (۱۳۹۰) ۹۰
- جدول ۵۲. سهولت پرداخت مالیات (۱۳۹۰) ۹۱
- جدول ۵۳. دسترسی به زیرساخت‌ها در استان زنجان (۱۳۹۰) ۹۳
- جدول ۵۴. امنیت اجتماعی در استان زنجان (۱۳۹۰) ۹۴
- جدول ۵۵. شاخص کیفیت دستگاه قضایی (۱۳۹۰) ۹۵
- جدول ۵۶. شاخص کیفیت دستگاه‌های اجرایی (۱۳۹۰) ۹۶
- جدول ۵۷. کیفیت روابط کار و تأمین اجتماعی در استان زنجان (۱۳۹۰) ۹۷
- جدول ۵۸. دسترسی به بازار در استان زنجان (۱۳۹۰) ۹۸
- جدول ۵۹. کیفیت نیروی انسانی در استان زنجان (۱۳۹۰) ۹۹
- جدول ۶۰. وضعیت فساد در استان زنجان (۱۳۹۰) ۱۰۰
- جدول ۶۱. اقتصاد غیررسمی و رقابت با کالاهای چینی در استان زنجان (۱۳۹۰) ۱۰۱
- جدول ۶۲. برابری جنسیتی در مالکیت و مدیریت بنگاه‌ها در استان زنجان (۱۳۹۰) ۱۰۱
- جدول ۶۳. شرکت‌های پیشرو در استان زنجان (۱۳۹۰) ۱۰۲

- جدول ۶۴. شاخص تجارت بر اساس روش پیمایش (۱۳۹۰)..... ۱۰۲
- جدول ۶۵. پیش‌بینی جمعیت استان زنجان بر حسب گروه سنی و جنسی برای سال ۱۳۹۴..... ۱۳۹
- جدول ۶۶. پیش‌بینی جمعیت شهرستان‌های استان طی برنامه پنجم..... ۱۴۱
- جدول ۶۷. پیش‌بینی نرخ مشارکت و جمعیت فعال استان در دوره ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۴..... ۱۴۳
- جدول ۶۸. پیش‌بینی جمعیت فعال استان بر حسب تحصیلات در سال ۱۳۹۴..... ۱۴۳
- جدول ۶۹. پیش‌بینی جمعیت فعال استان در سال ۱۳۹۴ به تفکیک سن، جنس و شهری و روستایی..... ۱۴۴
- جدول ۷۰. پیش‌بینی جمعیت فعال شهرستان‌های استان..... ۱۴۶
- جدول ۷۱. پیش‌بینی سهم جمعیت فعال شهرستان‌های استان بر حسب جنس و شهری و روستایی در سال ۱۳۹۴..... ۱۴۶
- جدول ۷۲. پیش‌بینی جمعیت فعال دانشگاهی استان طی برنامه پنجم..... ۱۴۷
- جدول ۷۳. پیش‌بینی ارزش افزوده و رشد اقتصادی در دوران برنامه پنجم توسعه: ادامه روند گذشته..... ۱۵۰
- جدول ۷۴. پیش‌بینی رشد اقتصادی در سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۹۴ با استفاده از جدول داده-ستانده سال ۱۳۸۶... ۱۵۲
- جدول ۷۵. هدف‌گذاری رشد در بخش کشاورزی، شکار و جنگلداری در برنامه پنجم..... ۱۵۴
- جدول ۷۶. هدف‌گذاری رشد در بخش ماهیگیری در برنامه پنجم..... ۱۵۴
- جدول ۷۷. هدف‌گذاری رشد در بخش معدن در برنامه پنجم..... ۱۵۴
- جدول ۷۸. هدف‌گذاری رشد در بخش صنعت در برنامه پنجم..... ۱۵۵
- جدول ۷۹. هدف‌گذاری رشد در بخش تأمین آب، برق و گاز طبیعی در برنامه پنجم..... ۱۵۵
- جدول ۸۰. هدف‌گذاری رشد در بخش ساختمان در برنامه پنجم..... ۱۵۶
- جدول ۸۱. هدف‌گذاری رشد در بخش عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تأمین وسایل نقلیه موتوری و کالاهای شخصی و خانگی در برنامه پنجم..... ۱۵۶
- جدول ۸۲. هدف‌گذاری رشد در بخش هتل و رستوران در برنامه پنجم..... ۱۵۷
- جدول ۸۳. هدف‌گذاری رشد در بخش حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات در برنامه پنجم..... ۱۵۷
- جدول ۸۴. هدف‌گذاری رشد در بخش واسطه‌گریهای مالی در برنامه پنجم..... ۱۵۸
- جدول ۸۵. هدف‌گذاری رشد در بخش مستغلات، اجاره و فعالیت‌های کسب و کار در برنامه پنجم..... ۱۵۸
- جدول ۸۶. هدف‌گذاری رشد در بخش اداره امور عمومی، دفاع و تأمین اجتماعی اجباری در برنامه پنجم..... ۱۵۹
- جدول ۸۷. هدف‌گذاری رشد در بخش آموزش در برنامه پنجم..... ۱۵۹
- جدول ۸۸. هدف‌گذاری رشد در بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی در برنامه پنجم..... ۱۶۰
- جدول ۸۹. هدف‌گذاری رشد در سایر فعالیت‌های خدمات عمومی، اجتماعی و شخصی در برنامه پنجم..... ۱۶۰
- جدول ۹۰. پیش‌بینی ارزش افزوده و رشد اقتصادی در دوران برنامه پنجم توسعه به قیمت ثابت ۱۳۸۶: سناریوی منتخب..... ۱۶۱
- جدول ۹۱. شاخص‌های تعیین شده برای محاسبه شاخص ظرفیت علم و فناوری در استان‌های کشور..... ۱۶۳
- جدول ۹۲. وضعیت شاخص‌های سنجش ظرفیت علم و فناوری در استان زنجان..... ۱۶۴
- جدول ۹۳. شاخص ظرفیت علم و فناوری (STCI) به تفکیک استان‌های کشور و رتبه‌بندی استان‌ها بر اساس آن..... ۱۶۴
- جدول ۹۴. پیش‌بینی بهره‌وری نیروی انسانی استان در برنامه پنجم توسعه به تفکیک گروه‌های عمده فعالیت به قیمت ثابت سال ۱۳۸۶ با فرض ادامه روند گذشته..... ۱۶۵

- جدول ۹۵. پیش‌بینی بهره‌وری نیروی انسانی استان در برنامه پنجم توسعه به تفکیک گروه‌های عمده فعالیت به قیمت ثابت سال ۱۳۸۶ ۱۶۸.
- جدول ۹۶. پیش‌بینی اشتغال با روش داده- ستانده با فرض ثبات بهره‌وری نیروی کار طی سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۹۴ ۱۷۱.
- جدول ۹۷. پیش‌بینی تقاضای نیروی کار (تعداد شاغلان) در استان به تفکیک بخش‌های عمده اقتصادی در دوران برنامه پنجم ۱۷۲.
- جدول ۹۸. پیش‌بینی اشتغال در شهرستان‌های استان زنجان در سال‌های برنامه پنجم ۱۷۴.
- جدول ۹۹. پیش‌بینی تقاضای نیروی کار (تعداد شاغلان) در استان بر حسب سطح تحصیلات ۱۷۵.
- جدول ۱۰۰. پیش‌بینی تحول بیکاری در استان زنجان در برنامه پنجم توسعه ۱۷۵.
- جدول ۱۰۱. نسبت افزایش سرمایه به محصول در کشور طی سال‌های ۱۳۷۹-۱۳۸۶ ۱۷۸.
- جدول ۱۰۲. سرمایه‌گذاری لازم برای ایجاد یک فرصت شغلی جدید با استفاده از جدول داده- ستانده ۱۳۸۶.... ۱۷۹.
- جدول ۱۰۳. پیش‌بینی سرمایه‌گذاری بر حسب فعالیت‌های عمده اقتصادی در دوران برنامه پنجم توسعه به قیمت ثابت سال ۱۳۸۶ با استفاده از نسبت ICOR ۱۸۰.
- جدول ۱۰۴. پیش‌بینی سرمایه‌گذاری بر حسب فعالیت‌های عمده اقتصادی در دوران برنامه پنجم توسعه به قیمت ثابت سال ۱۳۸۶ با استفاده از روش سرمایه‌گذاری سرانه ۱۸۴.
- جدول ۱۰۵. سهم سرمایه‌گذاری بخش تعاون، عمومی و خصوصی ۱۸۵.
- جدول ۱۰۶. سرمایه‌گذاری مورد نیاز در برنامه پنجم استان به تفکیک گروه‌های عمده فعالیت و بخش مجری به قیمت ثابت سال ۱۳۸۶ ۱۸۷.
- جدول ۱۰۷. نحوه تأمین مالی سرمایه‌گذاری‌ها در دوران برنامه پنجم توسعه ۱۸۸.
- جدول ۱۰۸. اضافه عرضه نیروی کار تحصیل‌کرده از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ ۲۱۱.
- جدول ۱۰۹. تعیین نقش و وظایف هر یک از دستگاه‌های ذیربط در اجرای سیاست‌ها و تحقق اهداف توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری در استان ۲۱۶.

فہرست نمودارها

صفحة

موضوع

- نمودار ۱. ساختار سنی جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۷۵ به تفکیک شهری و روستایی ۴
- نمودار ۲. ساختار سنی جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۸۵ به تفکیک شهری و روستایی ۵
- نمودار ۳. ساختار سنی جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۸۹ به تفکیک شهری و روستایی ۵
- نمودار ۴. تحولات اشتغال استان زنجان طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۷۵ ۱۳
- نمودار ۵. تحولات اشتغال شهرستان ابهر در دوره ۱۳۸۵-۱۳۷۵ ۱۴
- نمودار ۶. تحولات اشتغال شهرستان ايجرود در دوره ۱۳۸۵-۱۳۷۵ ۱۵
- نمودار ۷. تحولات اشتغال شهرستان خداآبندہ در دوره ۱۳۸۵-۱۳۷۵ ۱۶
- نمودار ۸. تحولات اشتغال شهرستان خرمدره در دوره ۱۳۸۵-۱۳۷۵ ۱۶
- نمودار ۹. تحولات اشتغال شهرستان زنجان در دوره ۱۳۸۵-۱۳۷۵ ۱۷
- نمودار ۱۰. تحولات اشتغال شهرستان طارم در دوره ۱۳۸۵-۱۳۷۵ ۱۸
- نمودار ۱۱. تحولات اشتغال شهرستان مہنشان در دوره ۱۳۸۵-۱۳۷۵ ۱۸
- نمودار ۱۲. تغییر ساختار اشتغال در گروه‌های عمده فعالیت در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ ۲۲
- نمودار ۱۳. روند تحول نرخ مشارکت استان در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ و ۱۳۸۹ ۲۷
- نمودار ۱۴. نرخ مشارکت اقتصادی شهرستان‌های استان زنجان در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۷۵ ۳۰
- نمودار ۱۵. تحولات بیکاری استان زنجان در دوره ۱۳۸۹-۱۳۷۵ ۳۳
- نمودار ۱۶. تحولات نرخ بیکاری شهرستان‌های استان زنجان در دوره ۱۳۸۵-۱۳۷۵ ۳۶
- نمودار ۱۷. تحولات نرخ رشد ارزش افزوده در دوره ۱۳۸۶-۱۳۷۹ ۳۷
- نمودار ۱۸. تغییرات سهم فعالیت‌های عمده اقتصادی از ارزش افزوده استان زنجان در سال‌های ۱۳۷۹ و ۱۳۸۰ ۵۴
- نمودار ۱۹. تحول بهره‌وری نیروی کار استان زنجان در دوره ۱۳۸۶-۱۳۷۹ ۵۵
- نمودار ۲۰. خوشه صنعت تولید موتورهای برق و ژنراتور و ترانسفورماتور ۷۷
- نمودار ۲۱. خوشه صنعت تولید دستگاه‌های توزیع و کنترل نیروی برق ۷۷
- نمودار ۲۲. خوشه صنعت تولید سیم و کابل عایق‌بندی شده ۷۷
- نمودار ۲۳. خوشه صنعت تولید فلزات گرانبها و سایر محصولات اساسی ۷۸
- نمودار ۲۴. خوشه صنعت آماده‌سازی و ریسندگی الیاف منسوج- بافت منسوجات ۷۹
- نمودارهای ۲۵ و ۲۶. پیش‌بینی جمعیت استان در سال ۱۳۹۴ ۱۴۰
- نمودار ۲۷. پیش‌بینی سهم جمعیت شهرستان‌های استان از جمعیت استان در سال ۱۳۹۴ ۱۴۱
- نمودار ۲۸. سهم جمعیت فعال استان در هر یک از گروه‌های تحصیلی در سال ۱۳۹۴ ۱۴۴
- نمودار ۲۹. پیش‌بینی جمعیت فعال استان در سال ۱۳۹۴ ۱۴۵
- نمودار ۳۰. پیش‌بینی سهم جمعیت فعال شهرستان‌های استان ۱۴۷
- نمودار ۳۱. پیش‌بینی سهم هر یک از فعالیت‌های عمده اقتصادی از مجموع ارزش افزوده استان زنجان در سال ۱۳۹۴ ۱۶۱
- نمودار ۳۲. متوسط بهره‌وری نیروی کار فعالیت‌های عمده اقتصادی در دوره برنامه پنجم توسعه ۱۶۸

- نمودار ۳۳. پیش‌بینی تعداد فرصت شغلی ایجاد شده در طول برنامه پنجم توسعه ۱۷۳
- نمودار ۳۴. پیش‌بینی سهم شهرستان‌های استان از اشتغال استان زنجان در سال ۱۳۹۴ ۱۷۴
- نمودار ۳۵. پیش‌بینی تحول بیکاری در استان زنجان در برنامه پنجم توسعه ۱۷۶

مقدمه

افزایش فرصت‌های شغلی و چاره‌جویی برای حل معضل بیکاری از اولویت‌های اساسی کشور است و این مشکل چاره نمی‌شود مگر از طریق سرمایه‌گذاری‌های مولد در فعالیت‌های اقتصادی. از این رو، شورای عالی اشتغال مصوب نمود که برای تمام استان‌های کشور «سند توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری» تدوین گردد. لذا از نیمه دوم سال ۱۳۸۹ تهیه این سند در استان زنجان نیز آغاز گردید.

سند حاضر ماحصل مطالعات پشتیبانی است که در بخش‌های پنجگانه ذیل انجام شده است:

۱. مطالعات جمعیت، نیروی انسانی، اشتغال و بیکاری
 ۲. تحلیل رشد اقتصادی و تحولات ساختاری اقتصاد استان
 ۳. سنجش محیط کسب و کار و فضای سرمایه‌گذاری
 ۴. بررسی طرح‌های در دست اجرا و طرح‌های شناسایی شده جدید در جهت توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری در هر یک از شهرستان‌های استان
 ۵. تهیه اسناد دستگامی توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری
- در تدوین سند حاضر اسناد بالادستی استانی و ملی مورد توجه قرار گرفته است. نظریه پایه توسعه استان زنجان، برنامه پنجم توسعه استان و کشور، اسناد توسعه دستگامی استان، ضوابط و جهت‌گیری‌های ملی آمایش سرزمین، سند آمایش سرزمین استان و سیاست‌های کلی اشتغال از جمله اسنادی است که در این زمینه بررسی شده است.

این سند در راستای افزایش فرصت‌های پایدار شغلی و توسعه سرمایه‌گذاری‌های مولد، و پیرو تأکید سیاست‌های کلی اشتغال که در تاریخ ۲۸ تیر ۱۳۹۰ ابلاغ شده^۱، به راهبرد مورد وثوق بهبود محیط کسب و کار توسل جسته است. توجه به این راهبرد در شناسایی سیاست‌های اصولی که منجر به کاهش هزینه‌های زائد سرمایه‌گذاری (با اصطلاحاً هزینه‌های مبادلاتی) و ترغیب سرمایه‌گذاران جهت مشارکت در فعالیت‌های اقتصادی می‌شود ابزار نیرومندی است.

^۱ مطابق بند ۵ سیاست‌های کلی اشتغال «بهبود محیط کسب و کار و ارتقاء شاخص‌های آن (محیط سیاسی، فرهنگی و قضایی و محیط اقتصاد کلان، بازار کار، مالیات‌ها و زیر ساخت‌ها) و حمایت از بخش‌های خصوصی و تعاونی و رقابت از راه اصلاح قوانین، مقررات و رویه‌های ذیربط در چارچوب قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران» مورد توجه است.

سند توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری استان زنجان با تکیه بر ظرفیت‌های جهاد دانشگاهی و با تعامل مستمر با کارشناسان دستگاه‌های استان و همچنین دانشگاهیان استان زنجان تدوین گردیده و دوره زمانی اعتبار آن دوره برنامه پنجم توسعه (۱۳۹۰-۱۳۹۴) می‌باشد. این سند در سال پایانی برنامه پنجم و در صورتی که بحث اشتغال و بیکاری همچنان از دغدغه‌ها و معضلات اساسی کشور و استان باشد، برای تداوم اجرا در برنامه ششم مورد بازنگری قرار خواهد گرفت.

لازم به ذکر است که در تدوین این سند مشکلات متعددی پیش رو بود ولی شاید به جرأت بتوان گفت که مهم‌ترین مشکل مشاور علمی تدوین سند، عدم دسترسی به اطلاعات بود. با توجه به اینکه تولید ناخالص داخلی به روش هزینه به تفکیک استان‌های کشور محاسبه نمی‌شود، اطلاع موثقی راجع به حجم سرمایه‌گذاری استان در سال‌های گذشته وجود ندارد. اطلاعات تولید ناخالص داخلی استان به روش تولید، در هنگام تدوین سند، صرفاً تا سال ۱۳۸۶ در دسترس بود. اطلاعات جمعیت، اشتغال و بیکاری صرفاً برای دو مقطع ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ در دسترس است و مابقی اطلاعات یا ماحصل برآورد محققان است یا نتیجه تعمیم برخی نمونه‌گیری‌ها. اطلاعات کارگاه‌های صنعتی تا سال ۱۳۸۶ در دسترس است و جدول داده ستاده نیز جدول بازسازی شده سال ۱۳۸۱ است. کمبود اطلاعات برنامه‌ریزی‌های منطقه‌ای را با چالش‌های جدی مواجه می‌کند و باید برای آن تدابیر ویژه‌ای اندیشید.

این سند در سه بخش اساسی تدوین گردیده است. در بخش اول سند عملکرد گذشته اقتصادی استان از حیث اشتغال و بیکاری و تحولات رشد اقتصادی، بهره‌وری و مزیت‌های نسبی ارزیابی می‌شود. در بخش دوم سند نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و تهدیدهای توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری مورد بررسی قرار می‌گیرد و در بخش سوم، برنامه توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری استان تدوین می‌گردد. بخشی از این برنامه مربوط به پیش‌بینی جمعیت، عرضه و تقاضای نیروی کار، بیکاری، رشد و سرمایه‌گذاری، بهره‌وری و روش‌های تأمین مالی در دوران برنامه پنجم است و بخش دیگر آن مربوط به راهکارها و اقدامات اجرایی دستگاه‌ها در راستای توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری در استان است.

۱- ارزیابی عملکرد گذشته اقتصاد استان

۱-۱- جمع‌بندی تحولات جمعیت استان و شهرستان‌های آن به تفکیک مناطق شهری و

روستایی، سن و جنس در سال‌های ۱۳۷۵ - ۱۳۸۹

تحولات جمعیتی استان زنجان در دو قسمت ارزیابی می‌گردد. ابتدا جمع‌بندی تحولات جمعیتی در کل استان طی دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۹ ارائه می‌شود و سپس تغییرات جمعیتی به تفکیک شهرستان‌های هفتگانه استان بیان می‌گردد. در ارزیابی جمعیتی تفکیک شهری و روستایی و گروه‌های سنی جمعیت نیز مطمح نظر قرار گرفته است.

۱-۱-۱- تحولات جمعیتی و مهاجرت در استان زنجان

بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۷۵ معادل ۹۰۰۸۹۰ نفر بوده است. در سال ۱۳۸۵ جمعیت استان زنجان به ۹۶۴۶۰۱ نفر افزایش یافته است. طی دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵ جمعیت استان سالانه ۰.۶۸ درصد رشد کرده است، در حالی که طی همین دوره میانگین رشد جمعیت کشور ۱.۶۲ درصد بوده است. این تفاوت رشد باعث کاهش تدریجی سهم جمعیتی استان از جمعیت کل کشور شده است. طی دوره مورد بررسی طبقه پرجمعیت سنی استان از طبقه ۹-۰ سال به طبقه ۲۴-۱۵ سال انتقال یافته است. نمودارهای ۱ و ۲ به خوبی گویای این امر است. همین انتقال جمعیتی خود علامت کاهش نرخ باروری و کاهش نرخ رشد جمعیت در استان است.

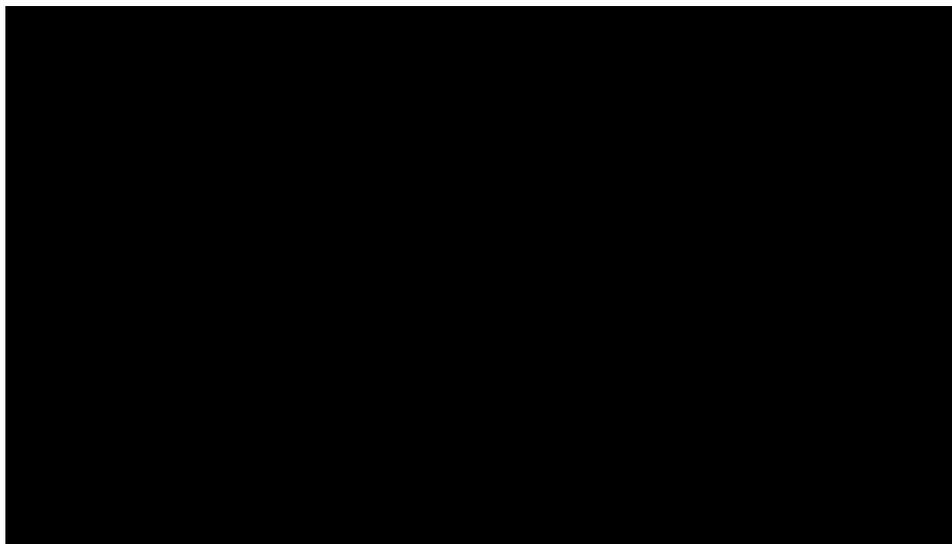
پدیده دیگر در دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵ افزایش شهرنشینی است به نحوی که سهم جمعیت شهرنشین استان از ۴۷.۶ درصد به ۵۸ درصد افزایش یافته است؛ افزایش شهرنشینی را نمی‌توان صرفاً به بیکاری و مهاجرت نسبت داد چرا که برخی از شهرستان‌های استان بیکاری کمی طی این دوره داشته‌اند. در مقابل افزایش شهرنشینی را می‌توان به تبدیل شدن تدریجی روستاهای بزرگ و پررونق به شهر و ادغام آبادی‌های پیرامون شهرهای بزرگ در شهرها منتسب نمود.

جدول ۱. تحولات جمعیت استان ۸۹-۱۳۷۵

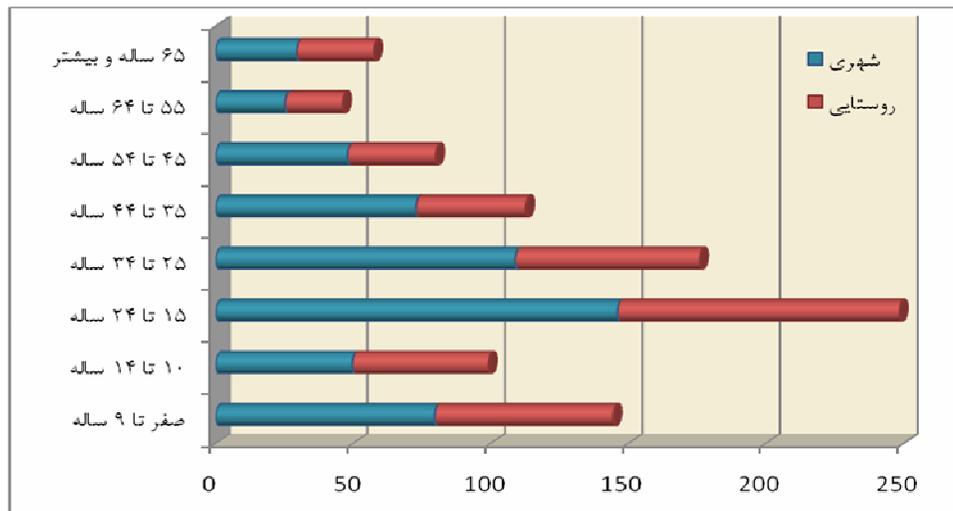
۱۳۸۹			۱۳۸۵			۱۳۷۵			شرح
کل	روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	
۹۸۷.۶	۴۱۰.۶	۵۷۷.۰	۹۶۴.۶	۴۰۵.۳	۵۵۹.۳	۹۰۰.۸	۴۷۱.۸	۴۲۹	جمعیت (هزار نفر)
۰.۵۹	۰.۳۲	۰.۷۸	۰.۶۸	-۱.۵	۲.۶۸	-	-	-	متوسط نرخ رشد سالانه (درصد)
ساختار سنی جمعیت (هزار نفر)									
۱۵۷.۹	۶۵.۷	۹۲.۲	۱۴۴.۶	۶۵	۷۹.۵	۲۳۷.۴	۱۳۷.۶	۹۹.۸	صفر تا ۹ ساله
۷۴.۱	۳۰.۸	۴۳.۳	۹۹.۲	۴۹.۶	۴۹.۶	۱۳۵.۴	۷۰.۶	۶۴.۸	۱۰ تا ۱۴ ساله
۲۲۷.۷	۹۴.۶	۱۳۳.۰	۲۴۸.۵	۱۰۲.۵	۱۴۶	۱۹۳.۳	۱۰۰.۶	۹۲.۶	۱۵ تا ۲۴ ساله
۲۰۲.۰	۸۳.۹	۱۱۸.۰	۱۷۶	۶۷.۱	۱۰۸.۸	۱۱۶	۵۱.۸	۶۴.۲	۲۵ تا ۳۴ ساله
۱۳۰.۳	۵۴.۲	۷۶.۱	۱۱۲.۷	۳۹.۹	۷۲.۸	۸۳.۸	۳۸.۷	۴۵.۱	۳۵ تا ۴۴ ساله
۸۷.۴	۳۶.۳	۵۱.۱	۸۰	۳۲.۱	۴۷.۹	۴۹.۶	۲۵.۲	۲۴.۳	۴۵ تا ۵۴ ساله
۵۲.۷	۲۱.۹	۳۰.۸	۴۶.۲	۲۱	۲۵.۲	۴۳.۱	۲۴.۱	۱۹	۵۵ تا ۶۴ ساله
۵۵.۶	۲۳.۱	۳۲.۵	۵۷.۵	۲۸	۲۹.۵	۴۲.۳	۲۳.۱	۱۹.۱	۶۵ ساله و بیشتر

مأخذ: مرکز آمار ایران، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ و برآورد مشاور استانی از جمعیت در سال ۱۳۸۹.

نمودار ۱. ساختار سنی جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۷۵ به تفکیک شهری و روستایی (هزار نفر)

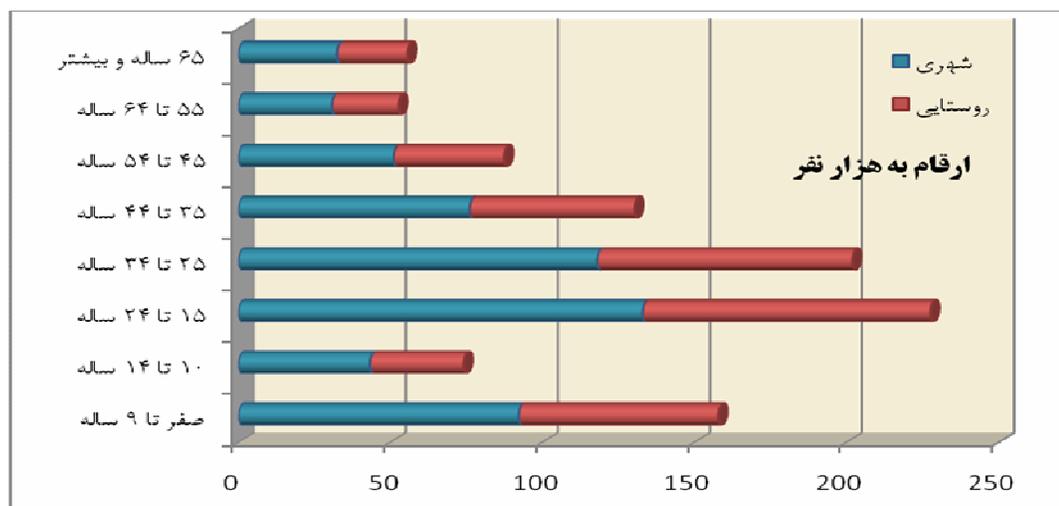

نمودار ۲. ساختار سنی جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۸۵ به تفکیک شهری و روستایی (هزار نفر)

جمعیت استان در سال ۱۳۸۹، ۹۸۷.۶ هزار نفر برآورد می‌گردد. گروه سنی ۲۴-۱۵ ساله با در اختیار داشتن ۲۳.۱ درصد از جمعیت استان، پر جمعیت‌ترین گروه سنی استان است. گروه سنی ۲۵-۳۴ ساله نیز با سهمی معادل ۲۰.۴ درصد از جمعیت در جایگاه بعدی قرار دارد. نرخ رشد سالانه جمعیت طی دوره ۱۳۸۵-۱۳۸۹، ۰.۵۹ درصد است که نسبت به دوره قبل کمتر است. علاوه بر کاهش زاد و ولد در استان، یکی از مهم‌ترین دلایل کاهش سهم جمعیتی استان مهاجرت فرستی است.

نمودار ۳. ساختار سنی جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۸۹ به تفکیک شهری و روستایی (هزار نفر)

خالص مهاجرفرستی استان طی دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵ حدود ۱۶ هزار نفر بوده است^۲ و برآورد می‌گردد این رقم تا سال ۱۳۸۹ به حدود ۳۰ هزار نفر رسیده باشد. در این زمینه باید دو واقعیت را در نظر داشت. اول اینکه مقصد نزدیک به ۶۰ درصد از مهاجرانی که طی سال‌های ۸۵-۱۳۷۵ از استان زنجان خارج شده‌اند استان تهران بوده است و دوم اینکه طی همین دوره زمانی، بیکاری فارغ‌التحصیلان رو به ازدیاد گذاشته است به نحوی که بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاه از بیکاری افراد کم سواد و همچنین از متوسط بیکاری استان بیشتر شده است. بیکاری این قشر از جامعه یکی از انگیزه‌های مهاجرت از استان است و باعث می‌شود استان امکان بهره‌برداری از نیروهای تحصیل کرده را از دست بدهد.

این واقعیت‌ها نشان می‌دهد که در استان فرصت‌های شغلی کافی مخصوصاً در جهت اشتغال فارغ‌التحصیلان دانشگاهی ایجاد نشده و زمینه مهاجرت ایشان را فراهم نموده است. لذا برای حفظ تعادل جمعیتی استان و در چارچوب اهداف سند آمایش، ضرورت دارد از طریق توسعه فرصت‌های سرمایه‌گذاری و ایجاد فرصت‌های شغلی مناسب، و همچنین از طریق متناسب‌سازی آموزش‌ها با نیازهای بازار کار استان، در افق برنامه پنجم، استان زنجان به یک استان مهاجرپذیر تبدیل گردد.

۱-۱-۲- تحولات جمعیت شهرستان‌های استان زنجان

مطالعه تحولات جمعیتی شهرستان‌های استان طی دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵ واقعیت‌های زیر را آشکار می‌کند:

- در همه شهرستان‌ها نسبت جمعیت شهری به روستایی افزایش یافته است.
- شهرستان‌های ایجرود و ماهنشان با تخلیه جمعیتی مواجه بوده‌اند و خرمدره، ابهر و زنجان که در مسیر راه‌های اصلی مواصلاتی قرار دارند رشد جمعیتی بالاتر از متوسط داشته‌اند.
- طبقه پر جمعیت سنی در همه شهرستان‌ها بالا رفته و طبقه سنی ۵-۹ سال در شهرستان‌های ایجرود، خدابنده، طارم و ماهنشان جای خود را به گروه ۱۵-۱۹ سال داده و طبقه سنی ۱۰-۱۴ سال در شهرستان‌های ابهر، خرمدره و زنجان جای خود را به گروه سنی ۲۰-۲۴ سال داده است. به طور کلی، شهرستان‌های روستانشین هرم سنی جوان‌تری نسبت به شهرستان‌های شهرنشین دارند.

2. جمعیت مهاجر وارد شده به استان زنجان از سایر استان‌های کشور در دوره ۸۵-۱۳۷۵، ۱۳۲۰۸۰ نفر بوده است که معادل ۸ درصد از جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۸۵ می‌باشد. تعداد مهاجران خارج شده از استان زنجان طی مدت مشابه، ۹۶۰۸۷ نفر محاسبه شده است. بر این اساس، طی این دوره به طور خالص ۱۵۹۵۵ نفر از استان خارج شده‌اند که نسبت به جمعیت استان در سال ۱۳۸۵ بالغ بر ۱.۶۵- درصد است و استان زنجان از حیث مهاجرفرستی رتبه سیزدهم را داراست.

۱-۲-۱-۱- تحولات جمعیت شهرستان ابهر در دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵

جمعیت شهرستان ابهر از ۱۴۸۶۲۴ نفر در سال ۱۳۷۵ به ۱۶۱۲۵۷ نفر در سال ۱۳۸۵ افزایش یافته است و متوسط رشد جمعیت شهرستان ۰.۸۲ درصد بوده که بالاتر از متوسط رشد جمعیت در استان بوده است. سهم جمعیت شهرنشین شهرستان از ۵۴.۴ درصد به ۶۳.۲ درصد تغییر کرده است. بالاترین سهم جمعیتی از گروه سنی ۱۴-۱۰ ساله (۱۵.۶ درصد) به گروه سنی ۲۰-۲۴ ساله (۱۲.۷ درصد) بوده است.

۱-۲-۱-۲- تحولات جمعیت شهرستان ایجرود در دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵

جمعیت شهرستان ایجرود از ۴۰۶۲۳ نفر در سال ۱۳۷۵ به ۳۶۷۴۴ نفر در سال ۱۳۸۵ کاهش یافته است و متوسط رشد جمعیت شهرستان ۰.۹۹۹- درصد بوده است. سهم جمعیت شهرنشین شهرستان از ۷.۳ درصد به ۹.۳ درصد تغییر کرده است. بالاترین سهم جمعیتی از گروه سنی ۹-۵ ساله (۱۶ درصد) به گروه سنی ۱۹-۱۵ ساله (۱۳.۴ درصد) انتقال یافته است. جمعیت این شهرستان نسبت به استان و شهرستان‌های دیگر (نظیر ابهر) جوانتر و روستانشین‌تر است. در ضمن سهم زنان از جمعیت از ۵۱ درصد به ۵۲.۵ درصد افزایش یافته است.

۱-۲-۱-۳- تحولات جمعیت شهرستان خدابنده در دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵

جمعیت شهرستان خدابنده از ۱۶۳۰۶۸ نفر در سال ۱۳۷۵ به ۱۶۴۸۶۴ نفر در سال ۱۳۸۵ افزایش یافته است و متوسط رشد جمعیت شهرستان ۰.۱۱ درصد بوده است. سهم جمعیت شهرنشین شهرستان از ۲۲.۹ درصد به ۲۴.۹ درصد افزایش یافته است و همچنان جمعیت روستانشین سهم غالب را در شهرستان دارد. بالاترین سهم جمعیتی از گروه سنی ۹-۵ ساله (۱۶.۹ درصد) به گروه سنی ۱۹-۱۵ ساله (۱۴.۸ درصد) انتقال یافته است. جمعیت این شهرستان مانند ایجرود روستایی و به نسبت جوان است.

۱-۲-۱-۴- تحولات جمعیت شهرستان خرمدره در دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵

جمعیت شهرستان خرمدره از ۵۱۶۸۱ نفر در سال ۱۳۷۵ به ۶۰۴۹۹ نفر در سال ۱۳۸۵ افزایش یافته است و متوسط رشد جمعیت شهرستان ۱.۵۸ درصد بوده است که از متوسط رشد جمعیت استان بیشتر است. سهم جمعیت شهرنشین شهرستان از ۷۵.۶ درصد به ۸۰ درصد افزایش یافته است. بالاترین سهم جمعیتی از گروه سنی ۱۴-۱۰ ساله (۱۵.۵ درصد) به گروه سنی ۲۰-۲۴ ساله (۱۳.۲ درصد) انتقال یافته است. خرمدره مانند

ابهر رشد جمعیتی بیشتری نسبت به استان دارد که دلیل اصلی آن قرار گرفتن در مسیر بزرگراه و جاده قدیم و رونق بیشتر فعالیت‌های اقتصادی است تا افزایش زاد و ولد؛ چرا که گروه سنی پرجمعیت در این دو شهرستان در هر دو سال ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ یک طبقه بالاتر از سایر شهرستان‌ها است.

۱-۱-۲-۵- تحولات جمعیت شهرستان زنجان در دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵

شهرستان زنجان ۴۷ درصد از جمعیت استان را در خود جای داده است. جمعیت این شهرستان از ۴۰۴۶۶۵ نفر در سال ۱۳۷۵ به ۴۵۴۶۱۶ نفر در سال ۱۳۸۵ افزایش یافته است و متوسط رشد جمعیت شهرستان ۱.۱۷ درصد بوده است که از متوسط رشد جمعیت استان بیشتر است. سهم جمعیت شهرنشین شهرستان از ۷۱.۸ درصد به ۷۶.۸ درصد افزایش یافته است و همچنان جمعیت شهرنشین سهم غالب را در شهرستان دارد. بالاترین سهم جمعیتی از گروه سنی ۱۰-۱۴ ساله (۱۴.۹ درصد) به گروه سنی ۲۰-۲۴ ساله (۹.۴ درصد) انتقال یافته است.

۱-۱-۲-۶- تحولات جمعیت شهرستان طارم در دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵

جمعیت شهرستان طارم از ۴۳۴۶۰ نفر در سال ۱۳۷۵ به ۴۳۹۶۴ نفر در سال ۱۳۸۵ افزایش یافته است و متوسط رشد جمعیت شهرستان ۰.۱۱ درصد بوده است که از متوسط رشد جمعیت استان کمتر است. سهم جمعیت شهرنشین شهرستان از ۱۲.۹ درصد به ۱۵.۶ درصد افزایش یافته است. بالاترین سهم جمعیتی از گروه سنی ۵-۹ ساله (۱۶ درصد) به گروه سنی ۱۵-۱۹ ساله (۱۳.۸ درصد) انتقال یافته است. طارم با اینکه شهرستانی با چهره روستایی است و بخشی از شهری شدن آن هم ناشی از شهر شدن آبادی‌های سابق است، ولی دچار تخلیه جمعیتی نشده است. دلیل آن رونق نسبی کشاورزی در شهرستان و استعدادهای طبیعی فراوان منطقه است.

۱-۱-۲-۷- تحولات جمعیت شهرستان ماهنشان در دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵

جمعیت شهرستان ماهنشان از ۴۸۷۷۰ نفر در سال ۱۳۷۵ به ۴۲۶۵۷ نفر در سال ۱۳۸۵ کاهش یافته است و متوسط رشد جمعیت شهرستان ۱.۳۳- درصد بوده است. سهم جمعیت شهرنشین شهرستان از ۱۱.۵ درصد به ۱۸.۷ درصد افزایش یافته است. بالاترین سهم جمعیتی از گروه سنی ۵-۹ ساله (۱۶ درصد) به گروه سنی ۱۵-۱۹ ساله (۱۴.۸ درصد) انتقال یافته است.

جدول ۲. جمعیت شهرستان‌های استان زنجان در سال ۱۳۷۵

روستایی (درصد)	شهری (درصد)	کل (درصد)		جمعیت	شهرستان
		زن	مرد		
۴۵.۶	۵۴.۴	۴۹.۷	۵۰.۳	۱۴۸۶۲۴	ابهر
۹۲.۷	۷.۳	۵۱	۴۹.۰	۴۰۶۲۳	ایجرود
۷۷.۱	۲۲.۹	۵۰.۳	۴۹.۷	۱۶۳۰۶۸	خدابنده
۲۴.۴	۷۵.۶	۴۹.۷	۵۰.۳	۵۱۶۸۱	خرمدره
۲۸.۲	۷۱.۸	۴۹.۲	۵۰.۸	۴۰۴۶۶۵	زنجان
۸۷.۱	۱۲.۹	۴۹.۴	۵۰.۶	۴۳۴۶۰	طارم
۸۸.۵	۱۱.۵	۵۰.۴	۴۹.۶	۴۸۷۷۰	ماه‌نشان

مأخذ: سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۷۵

جدول ۳. سهم مرد و زن از جمعیت شهرستان‌های استان در سال ۱۳۸۵

روستایی (درصد)	شهری (درصد)	کل (درصد)		جمعیت	شهرستان
		زن	مرد		
۳۶.۸	۶۳.۲	۴۹.۹	۵۰.۱	۱۶۱۲۵۷	ابهر
۹۰.۷	۹.۳	۵۲.۹	۴۷.۱	۳۶۷۴۴	ایجرود
۷۵.۱	۲۴.۹	۵۰.۹	۴۹.۱	۱۶۴۸۶۴	خدابنده
۲۰	۸۰	۴۹.۴	۵۰.۶	۶۰۴۹۹	خرمدره
۲۳.۱	۷۶.۹	۴۹.۶	۵۰.۴	۴۵۴۶۱۶	زنجان
۸۴.۴	۱۵.۶	۵۰.۰	۵۰.۰	۴۳۹۶۴	طارم
۸۱.۳	۱۸.۷	۵۰.۶	۴۹.۴	۴۲۶۵۷	ماه‌نشان

مأخذ: سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۸۵

جدول ۴. سهم هر گروه سنی از جمعیت به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۵ (درصد)

ماه نشان	طارم	زنجان	خرمدره	خدابنده	ایجرود	ابهر	گروه سنی
13.0	13.0	10.1	9.6	14.1	13.0	9.9	۴-۰ ساله
16.0	16.0	14.5	14.3	16.9	16.0	14.6	۵-۹ ساله
14.6	14.7	14.9	15.5	15.1	14.6	15.6	۱۰-۱۴ ساله
12.2	12.2	12.3	11.8	12.9	12.2	11.8	۱۵-۱۹ ساله
9.0	9.0	9.4	9.1	8.7	9.0	9.2	۲۰-۲۴ ساله
6.8	6.8	7.8	7.7	5.7	6.8	7.4	۲۵-۲۹ ساله
4.5	4.5	6.1	6.5	5.1	4.5	6.1	۳۰-۳۴ ساله
4.2	4.2	5.4	5.8	4.9	4.2	5.5	۳۵-۳۹ ساله
3.7	3.7	4.4	4.2	3.6	3.7	4.1	۴۰-۴۴ ساله
3.1	3.1	3.2	3.0	2.4	3.1	3.0	۴۵-۴۹ ساله
2.6	2.6	2.7	2.6	1.9	2.6	2.7	۵۰-۵۴ ساله
2.5	2.5	2.3	2.4	2.5	2.5	2.4	۵۵-۵۹ ساله
2.7	2.7	2.3	2.5	2.1	2.7	2.6	۶۰-۶۴ ساله
5.0	5.0	4.4	4.9	4.1	5.0	5.1	۶۵ ساله و بیشتر
0.0	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	نامشخص

مأخذ: سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۷۵

جدول ۵. سهم هر گروه سنی از جمعیت به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۸۵ (درصد)

ماه نشان	طارم	زنجان	خرمدره	خدابنده	ایجرود	ابهر	گروه سنی
۸.۵	۷.۱	۷.۲	۶.۸	۸.۴	۸.۴	۷.۳	۴-۰ ساله
۸.۵	۸.۰	۷.۳	۶.۹	۸.۱	۸.۷	۷.۰	۵-۹ ساله
۱۳.۲	۱۲.۳	۹.۰	۹.۴	۱۳.۲	۱۲.۸	۹.۲	۱۰-۱۴ ساله
۱۴.۸	۱۳.۸	۱۲.۹	۱۳.۱	۱۴.۸	۱۳.۴	۱۲.۶	۱۵-۱۹ ساله
۱۰.۶	۱۰.۰	۱۳.۳	۱۳.۲	۱۱.۲	۹.۹	۱۲.۷	۲۰-۲۴ ساله
۸.۹	۹.۲	۱۰.۵	۱۰.۴	۹.۸	۸.۸	۱۰.۳	۲۵-۲۹ ساله
۷.۲	۷.۵	۸.۳	۸.۶	۷.۳	۷.۱	۸.۷	۳۰-۳۴ ساله
۵.۹	۷.۲	۷.۰	۶.۸	۵.۰	۵.۰	۶.۹	۳۵-۳۹ ساله
۴.۲	۴.۴	۵.۴	۵.۸	۴.۶	۴.۲	۵.۵	۴۰-۴۴ ساله
۳.۶	۴.۳	۴.۷	۵.۲	۴.۵	۴.۲	۴.۸	۴۵-۴۹ ساله
۳.۳	۴.۰	۳.۸	۳.۶	۳.۳	۳.۸	۳.۷	۵۰-۵۴ ساله
۳.۴	۳.۶	۲.۵	۲.۶	۲.۲	۲.۷	۲.۶	۵۵-۵۹ ساله
۱.۷	۲.۰	۲.۳	۱.۹	۱.۸	۲.۷	۲.۴	۶۰-۶۴ ساله
۶.۲	۶.۶	۵.۷	۵.۶	۵.۶	۸.۲	۶.۴	۶۵ ساله و بیشتر

مأخذ: سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۸۵

۲-۱- جمع‌بندی تحولات اشتغال استان و شهرستان‌های آن به تفکیک مناطق شهری و

روستایی، سن و جنس و سطح تحصیلات و مهارت در سال‌های ۱۳۷۵ - ۱۳۸۹

تحولات اشتغال استان زنجان در دو بخش تحولات کلی استان و نیز تحولات به تفکیک شهرستان‌ها تشریح می‌گردد که در آنها شاغلان استان و شهرستان‌ها از منظر تحصیلات و مهارت، سن و جنس، و سکونت در مناطق شهری و روستایی بررسی شده‌اند.

۱-۲-۱- تحولات اشتغال در استان زنجان

جمعیت شاغل استان زنجان از ۲۱۸۱۴۹ نفر در سال ۱۳۷۵ به ۳۰۲۷۰۶ نفر در سال ۱۳۸۵ رسیده است. طی این دوره رشد سالانه اشتغال به طور متوسط ۳.۳۳ درصد بوده و در هر سال به طور متوسط ۸۴۰۰ فرصت شغلی جدید در بخش‌های مختلف استان ایجاد شده است. مطابق برآوردهای انجام شده طی دوره ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۹ حدود ۲۷۳۰۰ فرصت شغلی و در هر سال به طور متوسط ۶۸۰۰ فرصت شغلی جدید در استان ایجاد شده است. تفاوت میزان اشتغالزایی در دو دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵ و ۱۳۸۶-۱۳۸۹ مربوط به تفاوت سرمایه‌گذاری و رشد تحقق یافته در این دو دوره است که در قسمت‌های بعد بررسی خواهد شد.

سایر واقعیت‌های آشکار شده در خصوص اشتغال استان زنجان به شرح ذیل است:

- سهم اشتغال شهری طی این دوره افزایش یافته و از ۴۷ درصد به ۵۵ درصد رسیده است که دلیل عمده آن بزرگ شدن روستاها و تبدیل شدن آنها به شهر، الحاق روستاهای حاشیه شهرها به شهرها و توسعه بخش صنعت و خدمات در مقایسه با بخش کشاورزی در استان است.
- در این دوره سهم شاغلان زن از ۱۰ درصد به ۱۷ درصد کل شاغلان افزایش یافته و از سهم مردان در بازار کار کاسته شده است. عمده این تغییر به دلیل افزایش سطح تحصیلات زنان و افزایش تمایل ایشان به مشارکت در بازار کار است که افزایش نرخ مشارکت زنان از ۷.۱ به ۱۴.۸ نشان آن است.
- سهم شاغلان باسواد از ۷۳ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۸۴ درصد تا سال ۱۳۸۵ به ۸۴ درصد افزایش یافته است.
- شاغلان زن به طور نسبی با سوادتر از شاغلان مرد بوده‌اند. در سال ۱۳۷۵، ۷۲ درصد شاغلان مرد در استان زنجان باسواد بودند، در حالی که نسبت باسوادی در میان شاغلان زن ۸۲ درصد بوده است.

- یکی از نقاط قوت بازار کار در استان زنجان سهم بالا و رو به رشد مشاغل بخش خصوصی در فرصت‌های شغلی استان است. سهم بخش خصوصی از مشاغل از ۷۶ درصد در سال ۱۳۷۵ تا ۷۹ درصد در سال ۱۳۸۵ افزایش یافته است. این در حالی است که سهم بخش خصوصی از مشاغل در سال ۱۳۸۵ در کل کشور معادل ۷۳ درصد می‌باشد. بنابراین با توجه به آمار و اطلاعات موجود می‌توان گفت که بخش خصوصی در استان فرصت‌های شغلی بیشتری را در مقایسه با کل کشور فراهم نموده است.
- کارفرمایان، کارکنان مستقل، مزد و حقوق بگیران و کارگران فامیلی بدون حقوق و دستمزد در سال ۱۳۷۵ به ترتیب ۴، ۵۹، ۲۴ و ۱۴ درصد شاغلان بخش خصوصی در استان زنجان را شامل می‌شدند. ارقام متناظر در سال ۱۳۸۵ به ترتیب ۷، ۵۳، ۳۰ و ۱۰ درصد است و نشان از افزایش سهم کارفرمایان و مزد و حقوق بگیران و کاهش سهم کارکنان مستقل و کارکنان فامیلی بدون مزد دارد.
- در سال ۱۳۷۵ بخش کشاورزی، شکار و جنگلداری با در اختیار داشتن ۳۸ درصد از کل فرصت‌های شغلی، بیشترین سهم را از اشتغال استان داشته است. بخش صنعت با ۱۷.۸ درصد و ساختمان با ۱۰.۷ درصد در رتبه‌های بعدی قرار دارند. از سال ۷۵ تا ۸۵ سهم کشاورزی، شکار و جنگلداری از اشتغال استان کاهش یافته و به ۲۹.۴ درصد رسیده است. با این حال همچنان رتبه اول اشتغال مربوط به این بخش است. سهم بخش‌های صنعت و ساختمان به ترتیب به ۲۰.۷ درصد و ۱۲.۱ درصد افزایش یافته است. عمده‌فروشی، حمل و نقل از جمله فعالیت‌هایی هستند که طی این دوره سهم خود را از اشتغال استان افزایش داده‌اند.

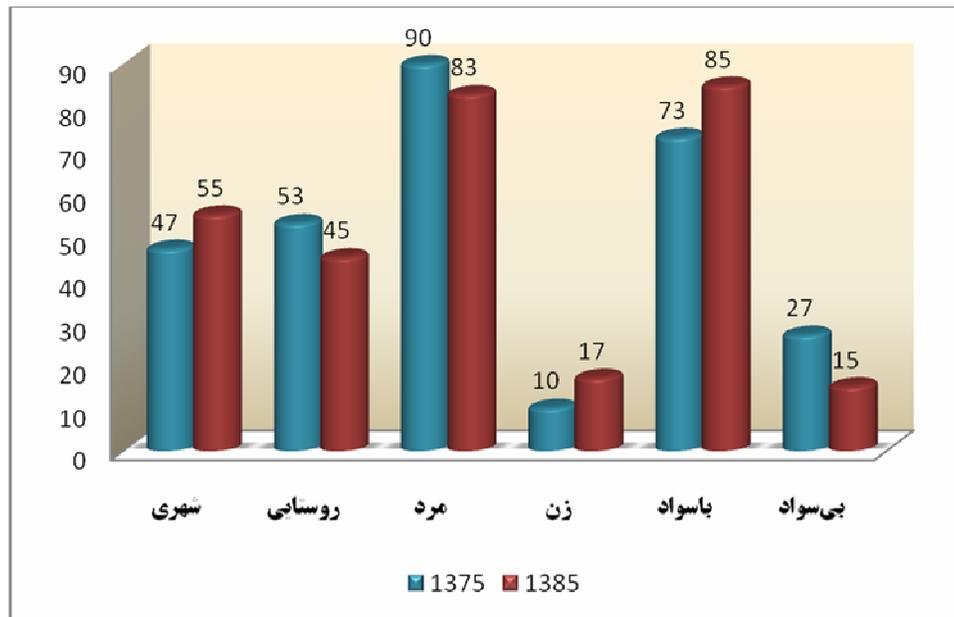
جدول ۶. تحولات اشتغال استان زنجان طی سال‌های ۱۳۷۵-۱۳۸۵

سال	شاغلین	شهری	روستایی	مرد	زن	باسواد	بی‌سواد	مجموع شاغلین
۱۳۷۵	تعداد (نفر)	103538	114784	196699	21450	159001	59148	۲۱۸۱۴۹
	سهم (درصد)	۴۷	۵۳	۹۰	۱۰	۷۳	۲۷	۱۰۰
۱۳۸۵	تعداد (نفر)	165508	137198	251661	51045	۲۵۵۱۷۳	۴۷۵۳۳	۳۰۲۷۰۶
	سهم (درصد)	۵۵	۴۵	۸۳	۱۷	۸۵	۱۵	۱۰۰

مأخذ: سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵

تحولات اشتغال استان به تفکیک شهری و روستایی، زن و مرد و باسواد و بی‌سواد در نمودار ۴ نمایش داده شده است.

نمودار ۴. تحولات اشتغال استان زنجان طی سال های ۱۳۸۵-۱۳۷۵

۱-۲-۲- تحولات اشتغال شهرستان های استان زنجان طی دوره ۱۳۸۵-۱۳۷۵

طی دوره ۱۳۸۵-۱۳۷۵ از حیث اشتغال تحولات زیر در شهرستان های استان رخ داده است:

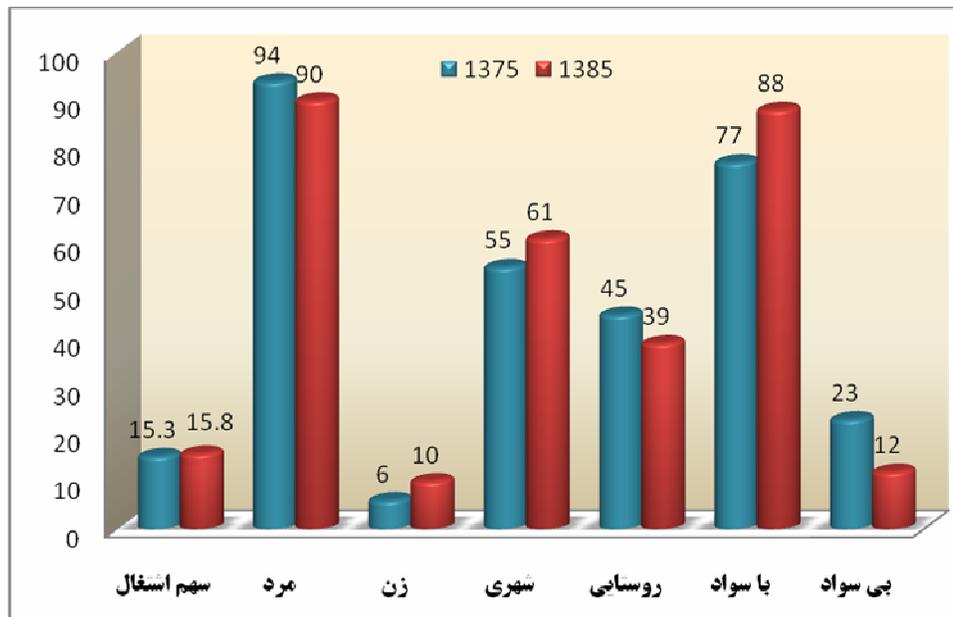
- سهم شهرستان های زنجان، ابهر، خرمدره و طارم از اشتغال استان افزایش یافته است و سهم شهرستان خدابنده ثابت باقی مانده است.
- سهم شهرستان های ماهنشان و ایجرود از اشتغال استان کاهش یافته است که این با روند تخلیه جمعیتی این دو شهرستان سازگار است.
- سهم زنان در بازار کار در تمام شهرستان ها افزایش یافته است
- میزان باسوادی شاغلان افزایش یافته است و باسوادی خرمدره و زنجان بالاتر از متوسط استان است.
- سهم شاغلان شهری از بازار کار شهرستان های زنجان، خرمدره، ابهر و خدابنده بیشتر شده است.
- سهم شاغلان شهری در خدابنده و ماهنشان بسیار کم افزایش یافته و در طارم و ایجرود کاهش یافته است و اشتغال روستایی سهم اصلی اشتغال را در این چهار شهرستان دارد.

در مجموع، شهرستان های زنجان، ابهر و خرمدره که در مسیر بزرگراهی و مواصلاتی قرار دارند، شهری تر، با سوادتر و با فرصت های شغلی بیشتر هستند، و چهار شهرستان دیگر که به دور از راه های مواصلاتی هستند روستایی تر و با نسبت باسوادی کمتر هستند. دو شهرستان خدابنده و طارم که از استعدادهای کشاورزی

مناسبت‌تری برخوردارند توانسته‌اند سهم خود را از فرصت‌های شغلی حفظ کنند و بالطبع مانع از تخلیه جمعیتی شهرستان شوند و در مقابل دو شهرستان ماهنشان و ایجرود با وجود برخورداری از معادن سرشار و جنگل‌ها و مراتع مناسب نتوانسته‌اند، موقعیت خود را تثبیت نمایند. به طور خلاصه می‌توان راه و استعدادهای طبیعی استان و شهرستان‌ها را دو عامل متمایزکننده دانست.

۱-۲-۲-۱- تحولات اشتغال شهرستان ابهر طی دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵

تعداد شاغلان شهرستان ابهر طی دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵ از ۳۳۸۸۵ نفر به ۴۷۴۹۷ نفر افزایش یافته و سهم آن از شاغلان استان از ۱۵.۳ درصد به ۱۵.۸ درصد رسیده است. سهم شاغلان مرد از ۹۴ درصد به ۹۰ درصد کاهش یافته است. سهم شاغلان ساکن در مناطق شهری از کل شاغلان شهرستان از ۵۵ درصد به ۶۱ درصد افزایش یافته است. همچنین میزان باسوادی شاغلان از ۷۷ درصد به ۸۸ درصد افزایش یافته است. نمودار ۵. تحولات اشتغال شهرستان ابهر در دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵

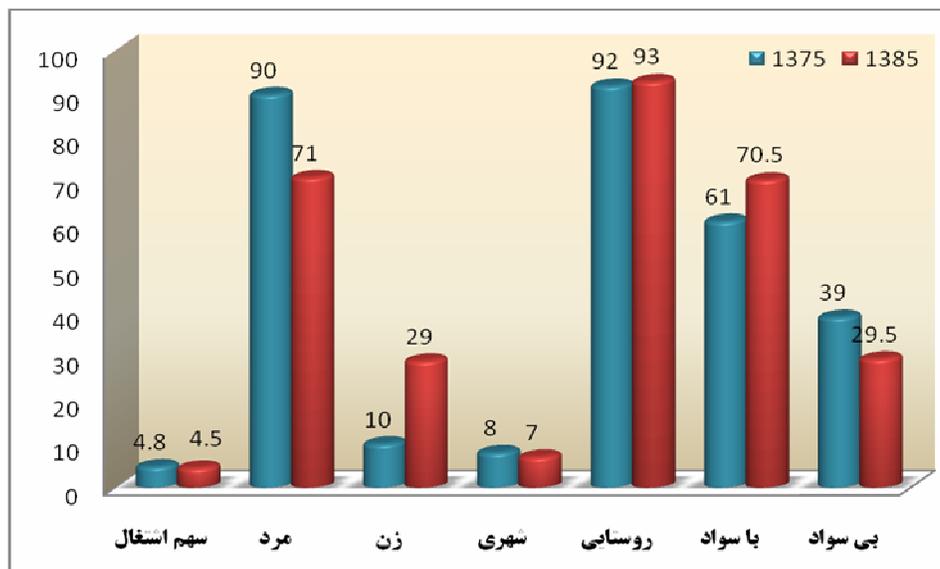

۱-۲-۲-۲- تحولات اشتغال شهرستان ایجرود طی دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵

نکات مهم در خصوص شهرستان ایجرود حفظ بافت روستایی اشتغال و کاهش سهم شاغلان شهرستان از شاغلان استان است. تعداد شاغلان شهرستان ایجرود طی دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵ از ۹۸۸۴ نفر به ۱۳۷۰۸ نفر افزایش یافته و سهم آن از شاغلان استان از ۴.۸ درصد به ۴.۵ درصد کاهش یافته است. سهم شاغلان مرد از ۹۰

درصد به ۷۱ درصد کاهش یافته است. سهم شاغلان ساکن در مناطق شهری از کل شاغلان شهرستان از ۸ درصد به ۷ درصد کاهش یافته است. همچنین میزان باسوادی شاغلان از ۶۱ درصد به ۷۰.۵ درصد افزایش یافته است.

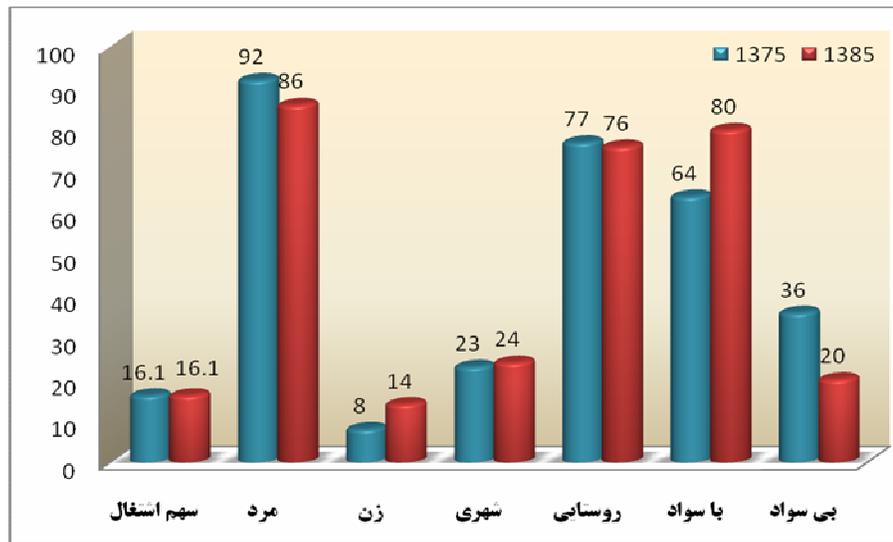
نمودار ۶. تحولات اشتغال شهرستان ایجرود در دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵

۱-۲-۳- تحولات اشتغال شهرستان خدابنده طی دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵

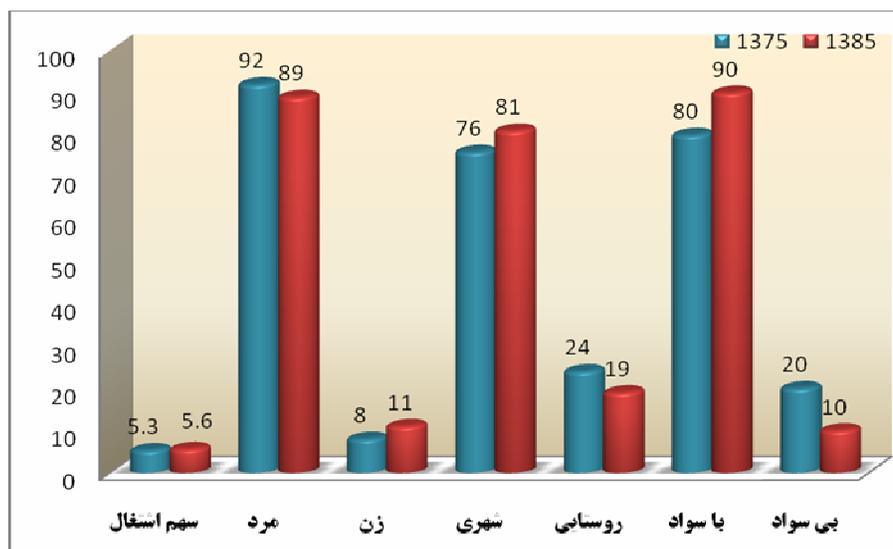
تعداد شاغلان شهرستان خدابنده طی دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵ از ۳۵۲۵۱ نفر به ۴۸۳۴۱ نفر افزایش یافته است ولی سهم آن از شاغلان استان در حد ۱۶.۱ درصد ثابت مانده است. سهم شاغلان مرد از ۹۲ درصد به ۸۶ درصد کاهش یافته است. سهم شاغلان ساکن در مناطق شهری از کل شاغلان شهرستان در حد ۲۳ درصد ثابت مانده است. همچنین میزان باسوادی شاغلان از ۶۴ درصد به ۸۰ درصد افزایش یافته است. با توجه به رشد کم جمعیت در شهرستان خدابنده و حفظ سهم آن از اشتغال استان انتظار می‌رود طی این دوره بیکاری آن کاهش یافته باشد.

نمودار ۷. تحولات اشتغال شهرستان خدابنده در دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵

۱-۲-۲-۴- تحولات اشتغال شهرستان خرمدره طی دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵

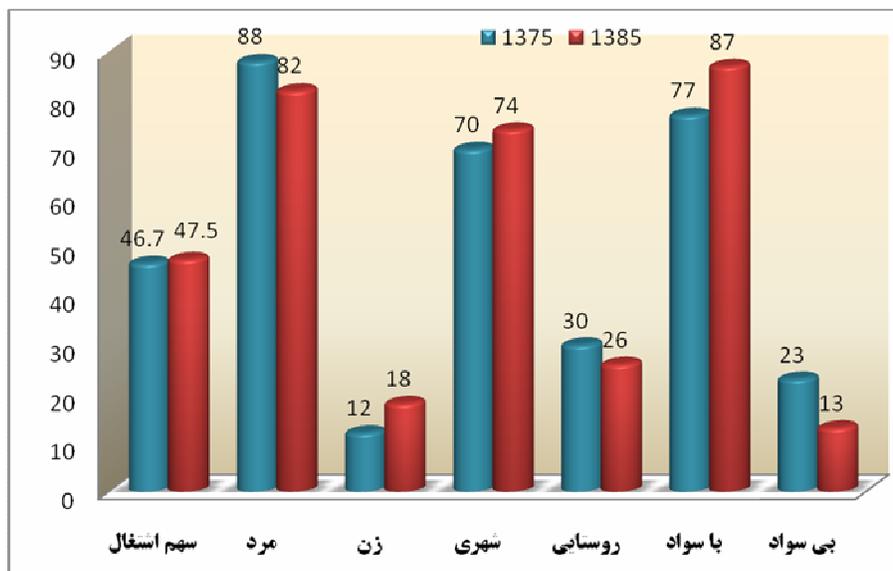
تعداد شاغلان شهرستان خرمدره طی دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵ از ۱۱۳۵۵ نفر به ۱۶۵۹۳ نفر افزایش یافته و سهم آن از شاغلان استان از ۵.۳ درصد به ۵.۶ درصد رسیده است. سهم شاغلان مرد از ۹۲ درصد به ۸۹ درصد کاهش یافته است. سهم شاغلان ساکن در مناطق شهری از کل شاغلان شهرستان از ۷۶ درصد به ۸۱ درصد افزایش یافته است. همچنین میزان باسوادی شاغلان از ۸۰ درصد به ۹۰ درصد افزایش یافته است. باسوادی در این شهرستان در سال ۱۳۸۵ از میانگین کل استان ۵ درصد بیشتر بوده است. نمودار ۸. تحولات اشتغال شهرستان خرمدره در دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵

۱-۲-۲-۵- تحولات اشتغال شهرستان زنجان طی دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵

تعداد شاغلان شهرستان زنجان طی دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵ از ۱۰۴۴۲۸ نفر به ۱۴۱۸۳۳ نفر افزایش یافته و سهم آن از شاغلان استان از ۴۶.۷ درصد به ۴۷.۵ درصد رسیده است. سهم شاغلان مرد از ۸۸ درصد به ۸۲ درصد کاهش یافته است. سهم شاغلان ساکن در مناطق شهری از کل شاغلان شهرستان از ۷۰ درصد به ۷۴ درصد افزایش یافته است. همچنین میزان باسوادی شاغلان از ۷۷ درصد به ۸۷ درصد افزایش یافته است. میانگین باسوادی در شهرستان زنجان در سال ۱۳۸۵ از میانگین کل استان حدود ۲ درصد بالاتر بوده است.

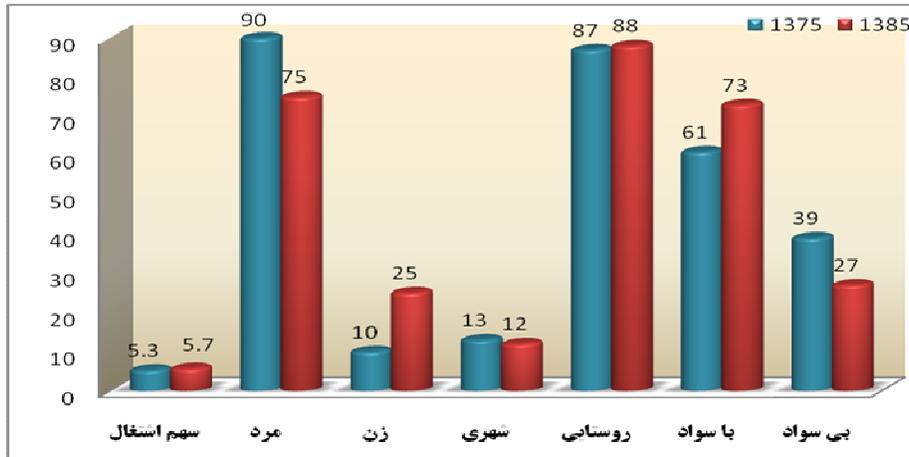
نمودار ۹. تحولات اشتغال شهرستان زنجان در دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵

۱-۲-۲-۶- تحولات اشتغال شهرستان طارم طی دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵

تعداد شاغلان شهرستان طارم طی دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵ از ۱۰۵۹۷ نفر به ۱۷۱۲۶ نفر افزایش یافته و سهم آن از شاغلان استان از ۵.۳ درصد به ۵.۷ درصد رسیده است. سهم شاغلان مرد از ۹۰ درصد به ۷۵ درصد کاهش یافته است. سهم شاغلان ساکن در مناطق شهری از کل شاغلان شهرستان از ۱۳ درصد به ۱۲ درصد کاهش یافته است. همچنین میزان باسوادی شاغلان از ۶۱ درصد به ۷۳ درصد افزایش یافته است. با وجود رشد کمتر از متوسط جمعیت شهرستان، سهم شاغلان در آن نسبت به سایر شهرستانها افزایش یافته و سهم اشتغال شهری هم یک درصد کاهش یافته است که این به دلیل بخش کشاورزی توانمند در این شهرستان است. با این اوصاف انتظار می رود بیکاری در این شهرستان کمتر از متوسط استان باشد.

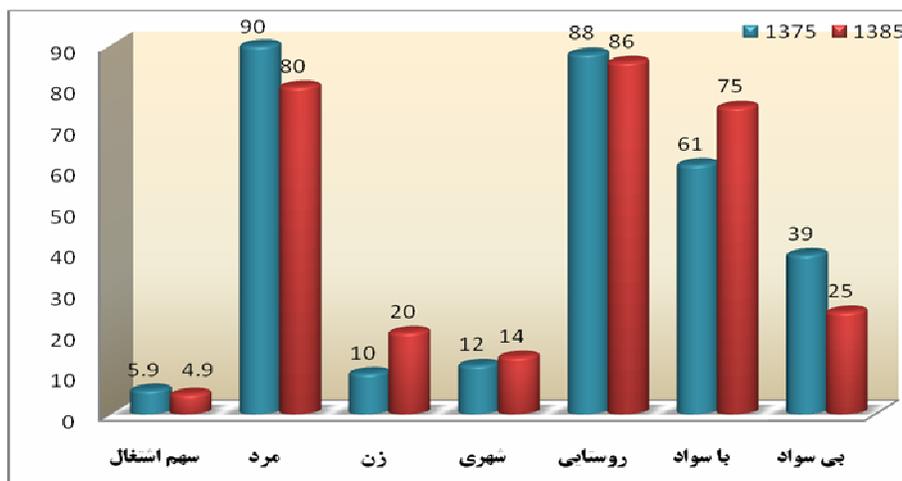
نمودار ۱۰. تحولات اشتغال شهرستان طارم در دوره ۱۳۸۵-۱۳۷۵

۱-۲-۲-۷- تحولات اشتغال شهرستان ماهنشان طی دوره ۱۳۸۵-۱۳۷۵

تعداد شاغلان شهرستان ماهنشان طی دوره ۱۳۸۵-۱۳۷۵ از ۱۲۹۲۲ نفر به ۱۴۶۳۶ نفر افزایش یافته و سهم آن از شاغلان استان از ۵.۹ درصد به ۴.۹ درصد رسیده است. رشد بطنی اشتغال در این شهرستان و کاهش سهم نسبی آن از اشتغال استان می‌تواند مبین تخلیه جمعیتی آن طی دوره مورد نظر باشد. سهم شاغلان مرد از ۹۰ درصد به ۸۰ درصد کاهش یافته است. سهم شاغلان ساکن در مناطق شهری از کل شاغلان شهرستان از ۱۲ درصد به ۱۴ درصد افزایش یافته است. همچنین میزان باسوادی شاغلان از ۶۱ درصد به ۷۵ درصد افزایش یافته است.

نمودار ۱۱. تحولات اشتغال شهرستان ماهنشان در دوره ۱۳۸۵-۱۳۷۵

جدول ۷. اشتغال در شهرستان‌های استان زنجان در سال ۱۳۷۵

شهرستان	اشتغال (نفر)	سهم اشتغال (درصد)	جنسیت شاغلان (درصد)		منطقه سکونت شاغلان (درصد)		تحصیلات شاغلان (درصد)	
			مرد	زن	شهری	روستایی	با سواد	بی سواد
ابهر	۳۳۸۸۵	15.3	۹۴	۶	۵۵	۴۵	۷۷	۲۳
ایجرود	۹۸۸۴	4.8	۹۰	۱۰	۸	۹۲	۶۱	۳۹
خدابنده	۳۵۲۵۱	16.1	۹۲	۸	۲۳	۷۷	۶۴	۳۶
خرم دره	۱۱۳۵۵	5.3	۹۲	۸	۷۶	۲۴	۸۰	۲۰
زنجان	۱۰۴۴۲۸	46.7	۸۸	۱۲	۷۰	۳۰	۷۷	۲۳
طارم	۱۰۵۹۷	5.3	۹۰	۱۰	۱۳	۸۷	۶۱	۳۹
ماه‌نشان	۱۲۹۲۲	5.9	۹۰	۱۰	۱۲	۸۸	۶۱	۳۹

مأخذ: سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۷۵

جدول ۸. اشتغال در شهرستان‌های استان زنجان در سال ۱۳۸۵

شهرستان	اشتغال (نفر)	سهم اشتغال (درصد)	جنسیت شاغلان (درصد)		منطقه سکونت شاغلان (درصد)		تحصیلات شاغلان (درصد)	
			مرد	زن	شهری	روستایی	با سواد	بی سواد
ابهر	47497	15.8	۹۰	۱۰	۶۱	۳۹	۸۸	۱۲
ایجرود	13708	4.5	۷۱	۲۹	۷	۹۳	۷۰.۵	۲۹.۵
خدابنده	48341	16.1	۸۶	۱۴	۲۴	۷۶	۸۰	۲۰
خرم دره	16593	5.6	۸۹	۱۱	۸۱	۱۹	۹۰	۱۰
زنجان	141833	47.5	۸۲	۱۸	۷۴	۲۶	۸۷	۱۳
طارم	17126	5.7	۷۵	۲۵	۱۲	۸۸	۷۳	۲۷
ماه‌نشان	14636	4.9	۸۰	۲۰	۱۴	۸۶	۷۵	۲۵

مأخذ: سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۸۵

۳-۱- جمع‌بندی تحولات اشتغال استان و شهرستان‌های آن به تفکیک مناطق شهری و

روستایی و گروه‌های عمده فعالیت در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۸

در این بخش تحولات اشتغال از منظر گروه‌های عمده فعالیت در استان زنجان و شهرستان‌های آن مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱-۳-۱- تحولات اشتغال استان زنجان

طی دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵ میزان اشتغال مناطق شهری از ۱۰۳۵۳۸ نفر به ۱۶۵۵۰۸ نفر افزایش یافته و اشتغال مناطق روستایی از ۱۶۵۵۰۸ به ۱۳۷۱۹۸ نفر کاهش یافته است. سهم مناطق شهری از اشتغال استان از ۴۷ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۵۴ درصد در سال ۱۳۸۵ افزایش یافته است. توسعه سریع تر شهرستان های شهرنشین استان (شامل زنجان، ابهر و خرمدره) با استفاده از مزیت راه، افزایش مهاجرت از روستا به شهر و رشد سریع تر فعالیت های صنعتی و خدماتی نسبت به فعالیت های کشاورزی از جمله دلایل کاهش سهم اشتغال در مناطق روستایی است.

در سال ۱۳۷۵ بخش کشاورزی، شکار و جنگلداری با در اختیار داشتن ۳۸ درصد از کل فرصت های شغلی، بیشترین سهم را از اشتغال استان داشته است. بخش صنعت با ۱۷.۸ درصد و ساختمان با ۱۰.۷ درصد در رتبه های بعدی قرار داشته اند. فعالیت هایی چون مستغلات، اجاره و فعالیت های کسب و کار، هتل و رستوران و استخراج معدن نیز در میان فعالیت های شغلی کمترین سهم را در استان زنجان به خود اختصاص داده اند. از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵ سهم اشتغال در فعالیت کشاورزی، شکار و جنگلداری، آموزش و اداره امور عمومی، دفاع و تأمین اجتماعی کاهش یافته و به سهم سایر فعالیت ها افزوده شده است. به گونه ای که سهم فعالیت کشاورزی از ۳۸ درصد به ۲۹.۴ درصد رسیده است. با این حال، کشاورزی، صنعت و ساختمان همچنان رتبه های اول تا سوم اشتغال را در اختیار دارند.^۳

جدول ۹. توزیع درصد شاغلان استان زنجان بر حسب گروه های عمده فعالیت در سال های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ (درصد)

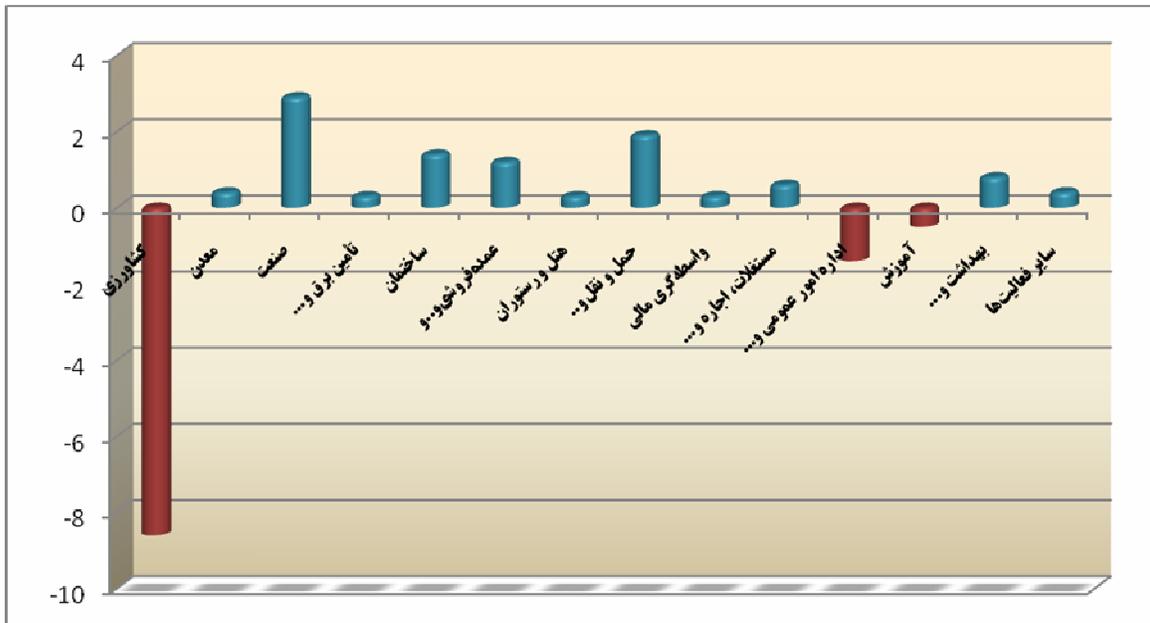
عنوان	۱۳۷۵	۱۳۸۵	تغییرات ۷۵-۸۵
کشاورزی، شکار و جنگلداری	38	29.4	-8.6
استخراج معدن	0.5	0.9	0.4
صنعت- ساخت	17.8	20.7	2.9
تأمین برق، گاز و آب	0.7	1	0.3
ساختمان	10.7	12.1	1.4
عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه موتوری و کالاهای شخصی و خانگی	8.3	9.5	1.2

^۳ لازم به ذکر است در این گزارش آمارهای ۱۳۸۸ و ۱۳۸۹ ارائه نشده است بدین جهت که ارقام این دو سال مربوط به طرح آمارگیری نیروی کار است و آمارهای طرح آمارگیری نیروی کار مبتنی بر نمونه گیری است و نمی توان به طور کامل بر آن اتکا نمود. برای مثال سهم کشاورزی در استان زنجان تا سال ۱۳۸۵ رو به کاهش بوده، ولی بر اساس ارقام طرح آمارگیری نیروی کار به ناگهان تا سال ۱۳۸۸، جهش نموده است و از ۲۹.۴ در سال ۱۳۸۵ به ۳۵.۹ در سال ۱۳۸۸ و ۳۶.۷ درصد در سال ۱۳۸۹ رسیده است، سهم بخش صنعت هم بر خلاف روند رو به رشد آن در طول سالهای ۱۳۷۵-۱۳۸۵، از ۲۰.۷ درصد سال ۱۳۸۵ به ۱۶.۹ درصد در سال ۱۳۸۸ کاهش یافته است. جهش بخش کشاورزی و نزول بخش صنعت و نیز دیگر بخشها بر خلاف روندهای گذشته آن چندان منطقی به نظر نمی رسد و موجه بودن ارقام دو سال ۱۳۸۸ و ۱۳۸۹ را زیر سوال می رود. با توجه به غیرمنطقی و غیرقابل اتکا بودن ارقام مذکور در این گزارش از آنها استفاده نشده است.

0.3	0.8	0.5	هتل و رستوران
1.9	6.2	4.3	حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات
0.3	1	0.7	واسطه‌گری‌های مالی
0.6	1.1	0.5	مستغلات، اجاره و فعالیت‌های کار و کسب
-1.4	6.3	7.7	اداره امور عمومی، دفاع و تأمین اجتماعی اجباری
-0.5	6.1	6.6	آموزش
0.8	2.3	1.5	بهداشت و مددکاری اجتماعی
0.4	1.6	1.2	سایر فعالیت‌های خدمات عمومی، اجتماعی و شخصی

مأخذ: مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵

نمودار ۱۲. تغییر ساختار اشتغال در گروه‌های عمده فعالیت در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵

۱-۳-۲- تحولات اشتغال شهرستان‌های استان زنجان

تحولات اشتغال ۷ شهرستان استان از منظر گروه‌های فعالیت عمده اقتصادی در این بخش ارائه شده است.

۱-۳-۲-۱- تحولات اشتغال شهرستان ابهر

در شهرستان ابهر بخش کشاورزی، شکار و جنگلداری و صنعت- ساخت بیشترین سهم از مشاغل را داشته‌اند و با وجود کاهش سهم مشاغل کشاورزی از ۴۱ درصد به ۳۲ درصد و افزایش مشاغل صنعت از ۱۸ درصد به ۱۹ درصد، این دو فعالیت سهم غالب خود را در مشاغل شهرستان حفظ نموده‌اند.

۱-۳-۲-۲- تحولات اشتغال شهرستان ایجرود

بیش از ۶۴ درصد شاغلان در شهرستان ایجرود در سال ۱۳۷۵ در مشاغل گروه کشاورزی مشغول به کار بوده‌اند، ۱۷ درصد کارکنان در مشاغل مرتبط با بخش صنعت- ساخت فعال بوده‌اند. تا سال ۱۳۸۵ سهم مشاغل کشاورزی به ۵۶ درصد کاهش یافته ولی همچنان کشاورزی رتبه اول را از حیث فراوانی مشاغل دارد و صنعت ساخت نیز در رتبه دوم قرار دارد.

۱-۳-۲-۳- تحولات اشتغال شهرستان خداپنده

در سال ۱۳۷۵ بیش از ۶۳ درصد شاغلان در شهرستان خداپنده در بخش مشاغل گروه کشاورزی و پس از آن ۱۱ درصد در مشاغل مرتبط با ساختمان مشغول بوده‌اند. در سال ۱۳۸۵ نیز گروه کشاورزی با ۴۳ درصد شاغلان بیشترین شاغلان شهرستان را به خود اختصاص داده است و پس از آن مشاغل مرتبط با ساختمان با ۱۷ درصد قرار دارد.

۱-۳-۲-۴- تحولات اشتغال شهرستان خرمدره

حدود ۲۹ درصد شاغلان در شهرستان خرمدره در سال ۱۳۷۵ در مشاغل گروه کشاورزی مشغول به کار بوده‌اند. بعد از این گروه شغلی، مشاغل مرتبط با بخش صنعت- ساخت با ۲۰ درصد بیشترین سهم از اشتغال را در شهرستان خرمدره در اختیار داشته‌اند. در سال ۱۳۸۵ بیش از ۲۲.۵ درصد شاغلان در بخش مشاغل گروه کشاورزی و پس از آن ۱۹ درصد شاغلان در مشاغل مرتبط با صنعت- ساخت قرار داشته‌اند.

۱-۳-۲-۵- تحولات اشتغال شهرستان زنجان

بر اساس اطلاعات موجود بیش از ۲۱ درصد شاغلان این شهرستان در سال ۱۳۷۵ در بخش مشاغل گروه صنعت- ساخت و ۲۰ درصد در مشاغل مرتبط با بخش کشاورزی فعال بوده‌اند. در سال ۱۳۸۵ مقادیر به ترتیب به ۲۳ درصد و ۱۷ درصد تغییر می‌یابد.

۱-۳-۲-۶- تحولات اشتغال شهرستان طارم

بیش از ۶۴ درصد شاغلان در شهرستان طارم در سال ۱۳۷۵ در مشاغل گروه کشاورزی مشغول به کار بوده‌اند. بعد از این گروه شغلی، مشاغل مرتبط با بخش صنعت- ساخت با ۱۷ درصد بیشترین سهم از اشتغال این شهرستان را در اختیار داشته‌اند. سهم بخش کشاورزی تا سال ۱۳۸۵ با اندکی کاهش به ۶۲ درصد می‌رسد ولی سهم صنعت به جای افزایش، ۳ درصد کاهش می‌یابد. این کاهش سهم بخش صنعت در شهرستان طارم را می‌توان به دلیل (۱) راه نامناسب و بالا بودن هزینه‌های حمل و نقل و (۲) نوبرانه بودن محصولات تولیدی طارم و به صرفه نبودن عرضه محصولات به صنایع کارخانه‌ای دانست.

۱-۳-۲-۷- تحولات اشتغال شهرستان ماهنشان

در سال ۱۳۷۵ بیش از ۶۴ درصد شاغلان در بخش مشاغل گروه کشاورزی و ۱۷ درصد در مشاغل مرتبط با بخش صنعت- ساخت فعال بوده‌اند. تا سال ۱۳۸۵ شاغلین مرتبط با کشاورزی به ۴۴ درصد کاهش و شاغلین مرتبط با صنعت به ۲۲ درصد افزایش پیدا می‌کند.

جدول ۱۰. سهم هر فعالیت از اشتغال شهرستان های استان زنجان

ماه نشان		طارم		زنجان		خرمدره		خدابنده		ایجرود		ابهر		نام فعالیت
۱۳۸۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۷۵	
۴۴.۴	62.4	62.4	75.2	16.6	20.4	22.7	30.5	43.1	63	56.3	63.5	32.2	40.1	کشاورزی ...
0	0	0.1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	شیلات
3.1	1.6	0	2.4	1.2	0.4	1.5	0.7	0.5	0.1	0.2	0	0.4	0.4	معادن
24.7	14.3	14.2	1.3	23.3	22.2	18.7	21.1	15.6	7.8	23.7	24.6	19.4	18.2	صنعت
0.4	0.2	0.4	3.5	1.4	0.6	1.4	0.7	0.5	0.3	0.4	0.1	0.6	0.8	تأمین برق
11.1	11.8	4	0	11.7	12.7	12.4	10.9	17.4	11	10.1	5.9	11.6	8.4	ساختمان
2.5	2.1	4	3.6	12.2	11.6	10.1	7.9	6.8	4.6	2.5	1.6	9.9	8.2	عمده فروشی
0.2	0.1	0.4	0.5	1	0.7	0.8	0.3	0.9	0.2	0.1	0.1	0.5	0.3	هتل و رستوران
4.4	1.7	3.8	4	7.3	5.4	7.3	3.7	3.8	2.1	2.7	1.2	7.3	5.1	حمل و نقل
0.2	0.1	0.5	0.2	1.6	1	0.8	0.7	0.4	0.2	0.1	0	0.8	0.7	واسطه گری مالی
0.2	0.1	0.3	0.2	1.7	0.8	1	0.4	0.4	0.2	0.1	0	0.8	0.3	مستغلات
2.6	1.5	3	1.9	9	11.4	7.1	7.5	3	3.8	1.4	0.5	5.1	6.4	اداره امور عمومی...
2.7	2.3	4.3	4.9	7.3	7.9	9.4	10.7	4.2	4.4	1.1	1.2	6.3	7.1	آموزش
1.5	0.8	1.6	1.1	2.9	2.1	2.5	1	1.6	0.7	0.7	0.3	2	1.3	بهداشت و...
0.6	0.6	0.6	1.1	2	1.6	2.1	2	1	0.4	0.5	0.5	1.7	0.8	سایر ...
0	0	0	0	0.1	0.1	0.1	0.1	0	0.2	0	0	0	0.1	خانوارهای دارای مستخدم
0	0	0	0	0	0.2	0	0.4	0	0.1	0	0	0	0.4	دفاتر مرکزی
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	سازمان ها و
1.1	0.5	0.4	0.1	0.8	0.9	2.2	1.4	0.9	1	0.3	0.4	1.2	1.2	اظهار نشده

مأخذ: سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵

لازم به ذکر است بر اساس سرشماری سال ۱۳۸۵، شاغلین استان برابر ۳۰۲۷۰۶ نفر و شاغلین کشور در این سال معادل ۲۰۴۷۶۳۹۵ نفر بوده است. سهم جمعیت شاغل استان از جمعیت شاغل کشور در سال ۱۳۸۵ برابر ۱.۴۷ درصد بوده، در حالی که سهم جمعیت استان از کشور برابر ۱.۳۷ درصد بوده است.

مطالعه اشتغال در سطح شهرستان های استان حکایت از آن دارد که در سال ۱۳۸۵ بیشترین سهم اشتغال مربوط به شهرستان زنجان بوده است (۴۷.۵ درصد). شهرستان های خدابنده و ابهر نیز با سهمی معادل ۱۶.۱ و ۱۵.۸ درصد در جایگاه های بعدی قرار دارند. سهم شهرستان های طارم، خرمدره، ماهنشان و ایجرود نیز به ترتیب برابر ۵.۷، ۵.۶، ۴.۹ و ۴.۵ درصد است.

۴-۱- جمع‌بندی تحولات عرضه نیروی کار و تحولات عرضه و تقاضای نیروی کار متخصص

استان در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۹

در این بخش از گزارش ابتدا تصویری از عرضه نیروی کار استان و شهرستان‌های آن ارائه می‌شود و سپس عرضه و تقاضای نیروی کار متخصص استان مورد بحث قرار می‌گیرد.

۱-۴-۱- عرضه نیروی کار در استان زنجان

جمعیت فعال استان در سال ۱۳۷۵ برابر 232737 نفر و در سال ۱۳۸۵ معادل 333986 نفر می‌باشد. رشد جمعیت فعال استان به طور متوسط سالانه ۳.۷ درصد بوده است. این در حالی است که متوسط رشد جمعیت فعال کشور طی دو مقطع سرشماری معادل ۳.۸۸ درصد می‌باشد.

جمعیت فعال مردان در سال ۱۳۷۵ برابر ۲۰۹۱۳۷ نفر و در سال ۱۳۸۵ معادل ۲۷۳۰۵۵ نفر بوده است. متوسط رشد سالانه جمعیت فعال مردان استان طی دو مقطع سرشماری برابر ۲.۷ درصد می‌باشد. در کشور نیز جمعیت فعال مردان از ۱۳۹۹۰۲۵۶ نفر در سال ۱۳۷۵ به ۱۹۸۳۹۵۷۸ نفر در سال ۱۳۸۵ افزایش یافته و رشد سالانه جمعیت فعال مردان به طور متوسط ۳.۵۵ درصد بوده است. مقایسه کشور و استان نشان می‌دهد که رشد جمعیت فعال مردان در استان به مراتب کمتر از نرخ رشد جمعیت فعال مردان در کشور می‌باشد.

جمعیت فعال زنان از ۲۳۶۰۰ نفر در سال ۱۳۷۵ به ۶۰۹۳۱ نفر در سال ۱۳۸۵ رسیده است. یعنی به طور متوسط هر سال جمعیت فعال زنان از رشد ۹.۹۴ درصدی برخوردار بوده است. این در حالی است که نرخ رشد جمعیت فعال زنان کشور طی این فاصله ۵.۹۵ درصد بوده است. بنابراین نرخ رشد جمعیت فعال زنان استان در مقایسه با جمعیت فعال زنان کشور از رشد بیشتری برخوردار است.

نرخ مشارکت اقتصادی استان در سال ۱۳۷۵، ۳۵.۱ درصد و در سال ۱۳۸۵، ۴۰.۸ درصد بوده است. نرخ مشارکت اقتصادی کشور در سال ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ به ترتیب برابر ۳۵.۳ و ۳۹.۴ درصد بوده است. بنابراین نرخ مشارکت اقتصادی کشور و استان هر دو افزایش یافته است اما میزان افزایش نرخ مشارکت اقتصادی استان بیشتر از کشور بوده است.

نرخ مشارکت اقتصادی مردان در استان در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ به ترتیب برابر ۶۳ و ۶۷ درصد می‌باشد. همچنین نرخ مشارکت اقتصادی زنان طی سال‌های مذکور به ترتیب معادل ۷.۱ و ۱۴.۸ درصد محاسبه گردیده است. می‌توان گفت که نرخ مشارکت اقتصادی زنان طی ده سال بیش از دو برابر شده است. لازم به ذکر است که نرخ مشارکت اقتصادی کشور برای مردان در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ به ترتیب برابر ۶۰.۸ و ۶۵.۶ درصد و برای زنان ۹.۱ و ۱۲.۴ درصد می‌باشد. بنابراین، نرخ مشارکت زنان با سرعتی به مراتب بیش از متوسط کشور افزایش یافته است.

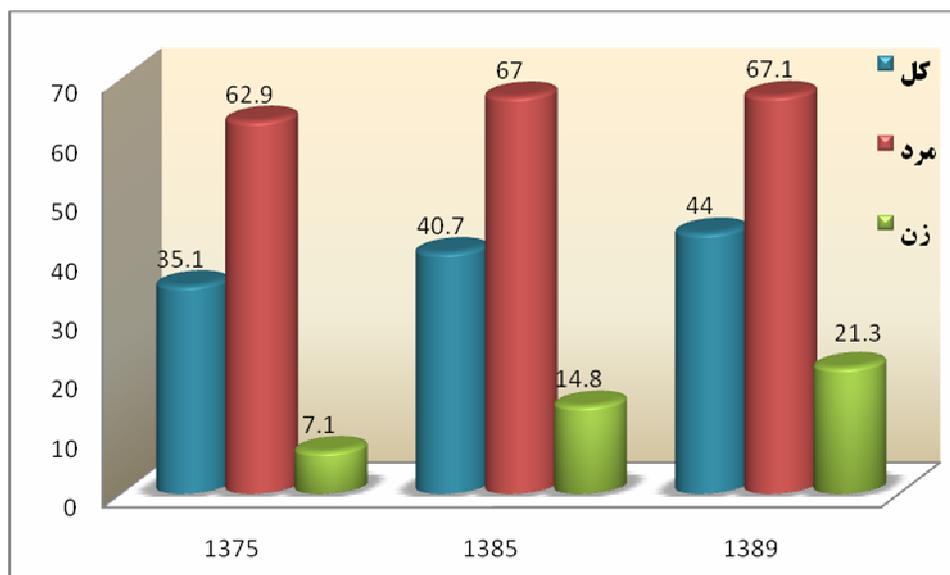
مطابق طرح آمارگیری نیروی کار نرخ مشارکت اقتصادی برای سال ۱۳۸۹، ۴۴ درصد است. این نرخ برای مردان ۶۷.۱ درصد و برای زنان ۲۱.۳ درصد می‌باشد. نرخ مشارکت اقتصادی برای سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۸۵ و ۱۳۸۹ در جدول (۱۱) منعکس گردیده است.

جدول ۱۱. روند تحول عرضه نیروی کار در استان ۱۳۷۵-۱۳۸۹ (هزار نفر)

شرح	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۸۹
جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر			
مرد و زن	۶۶۳.۲	۸۲۰	۸۲۹.۸
مرد	۳۳۲.۲	۴۰۷.۵	۴۱۰.۹
زن	۳۳۱	۴۱۲.۵	۴۱۸.۹
عرضه نیروی کار (جمعیت فعال)			
مرد و زن	۲۳۲.۷	۳۳۳.۹	۳۶۵.۱
مرد	۲۰۹.۱	۲۷۳	۲۷۵.۷
زن	۲۳.۶	۶۰.۹	۸۹.۴
نرخ مشارکت (درصد)			
مرد و زن	۳۵.۱	۴۰.۷	۴۴
مرد	۶۲.۹	۶۷	۶۷.۱
زن	۷.۱	۱۴.۸	۲۱.۳

مأخذ: مرکز آمار ایران، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ و نتایج طرح آمارگیری نیروی کار در سال ۱۳۸۹

نمودار ۱۳. روند تحول نرخ مشارکت استان در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ و ۱۳۸۹

۱-۴-۲- عرضه نیروی کار شهرستان‌های استان

همانگونه که از جدول زیر ملاحظه می‌گردد شهرستان‌های ایجرود، خدابنده و ماهنشان در سال ۱۳۸۵ نسبت به سال ۱۳۷۵، سهم کمتری را از جمعیت فعال استان به خود اختصاص داده‌اند. در خصوص شهرستان‌های ماهنشان و ایجرود می‌توان گفت که جمعیت در این دو شهرستان از کاهش محسوسی برخوردار بوده است. بنابراین کاهش سهم جمعیت فعال در این دو شهرستان از جمعیت فعال استان طبیعی است. شهرستان خدابنده جمعیت خود را از دست نداده است ولی رشد جمعیت آن (سالانه ۰.۱ درصد) نسبت به استان (سالانه ۰.۶۸ درصد) بسیار ناچیز بوده است. بنابراین، عدم تناسب رشد جمعیت شهرستان خدابنده با استان سبب شده است که در سال ۱۳۸۵ سهم جمعیت فعال آن از استان کاهش یابد.

جدول ۱۲. سهم شهرستان‌های استان از جمعیت فعال استان در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵

شهرستان	ابهر	ایجرود	خرمدره	خدابنده	زنجان	ماهنشان	طارم
۱۳۷۵	۱۵.۵	۴.۷	۵.۴	۱۶.۴	۴۷.۰	۵.۷	۵.۲
۱۳۸۵	۱۵.۷	۴.۲	۵.۹	۱۵.۶	۴۸.۶	۴.۶	۵.۴
درصد تغییرات	۱.۳	-۱۱.۰	۹.۳	-۴.۷	۳.۳	-۲۰.۰	۳.۳

مأخذ: مرکز آمار ایران، سرشماری سال ۱۳۸۵ و استانداری زنجان، آمار بازسازی شده ۱۳۷۵

در سال ۱۳۷۵ نرخ مشارکت استان برابر ۳۵.۱ درصد بوده است. در بین شهرستان‌های استان، شهرستان طارم با داشتن نرخ مشارکتی معادل ۳۹.۲ درصد بالاترین نرخ مشارکت را در بین شهرستان‌های استان داشته است. شهرستان خرمدره نیز با نرخ مشارکتی معادل ۳۲ درصد کمترین نرخ مشارکت را به خود اختصاص داده است. در سال ۱۳۸۵ شهرستان طارم با نرخ معادل ۴۷.۹ درصد در میان شهرستان‌های استان از بالاترین نرخ مشارکت اقتصادی برخوردار بوده است. شهرستان ایجرود نیز با دارا بودن نرخ مشارکت اقتصادی معادل ۴۶.۲ درصد جایگاه دوم را به خود اختصاص داده است. کمترین نرخ مشارکت اقتصادی نیز به شهرستان خرمدره اختصاص دارد.

جدول ۱۳. نرخ مشارکت اقتصادی شهرستان‌های استان زنجان بر حسب جنسیت، به تفکیک مناطق روستایی و شهری در سال ۱۳۷۵

نام شهرستان	کل			شهری			روستایی		
	زن و مرد	مرد	زن	زن و مرد	مرد	زن	زن و مرد	مرد	زن
ابهر	32.2	60.1	4.1	32.1	57.2	6.2	32.3	63.9	1.6
ایجرود	38.2	70.6	7.6	43.1	70.6	7.6	37.8	70.6	7.6
خرمدره	32.0	58.7	4.3	32.0	57.2	6.2	32.2	63.9	1.6
خدابنده	33.9	63.2	5.6	32.4	59.1	5.2	34.4	64.5	5.7
زنجان	35.9	62.1	8.9	34.8	59.2	9.4	38.8	70.6	7.6
ماه‌نشان	38.5	70.6	7.6	40.7	70.6	7.6	38.3	70.6	7.6
طارم	39.2	70.6	7.6	39.3	70.6	7.6	39.1	70.6	7.6

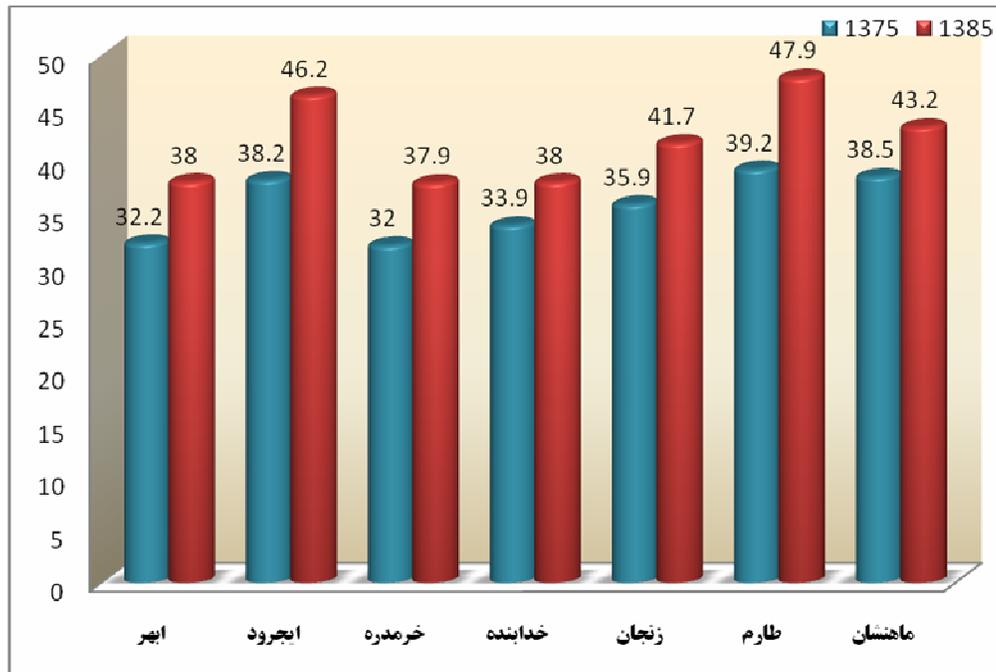
مأخذ: آمار بازسازی شده سال ۱۳۷۵ بر اساس تقسیمات کشوری سال ۱۳۸۸

جدول ۱۴. نرخ مشارکت اقتصادی شهرستان‌های استان زنجان بر حسب جنسیت، به تفکیک مناطق روستایی و شهری در سال ۱۳۸۵

نام شهرستان	کل			شهری			روستایی		
	مرد و زن	مرد	زن	مرد و زن	مرد	زن	مرد و زن	مرد	زن
ابهر	38.0	67.5	8.7	36.8	63.3	9.8	40.1	75.0	7.0
ایجرود	46.2	70.5	25.0	33.4	54.9	8.5	47.5	72.5	26.5
خرمدره	37.9	64.0	11.3	37.8	62.3	12.9	37.9	70.9	5.2
خدابنده	38.0	66.9	10.5	37.2	63.0	11.3	38.2	68.2	10.3
زنجان	41.7	66.2	17.0	40.5	64.3	16.5	45.8	72.9	18.8
طارم	47.9	71.8	24.0	39.6	63.3	15.8	49.4	73.4	25.5
ماه‌نشان	43.2	70.9	16.5	32.0	57.2	6.9	45.8	74.2	18.7

مأخذ: سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۸۵

نمودار ۱۴. نرخ مشارکت اقتصادی شهرستان‌های استان زنجان در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۷۵

۱-۴-۳- عرضه نیروی کار متخصص استان

نیروی کار متخصص، به نیروی کاری گفته می‌شود که دارای تحصیلات دانشگاهی باشد. از این رو فارغ‌التحصیلان کلیه مقاطع تحصیلی بالاتر از دیپلم (شامل فوق دیپلم، لیسانس، فوق لیسانس و دکترا) به عنوان نیروی کار متخصص شناخته می‌شوند.

در سال ۱۳۷۵ عرضه نیروی کار متخصص برابر ۱۵۶۶۲ نفر بوده است. سهم عرضه نیروی کار متخصص از عرضه کل نیروی کار معادل ۶.۷ درصد بوده است. در سال ۱۳۸۵ عرضه نیروی کار متخصص استان زنجان به ۴۵۵۲۴ نفر افزایش یافته است و سهم عرضه نیروی کار متخصص از کل عرضه نیروی کار استان به ۱۳.۶ درصد رسیده است.

طی سال‌های ۱۳۷۵ الی ۱۳۸۵ عرضه نیروی کار متخصص ۱۹۰.۷ درصد و عرضه کار کل ۴۳.۵ درصد افزایش داشته است. یعنی سرعت عرضه نیروی انسانی متخصص یا دارای تحصیلات تکمیلی به بازار کار بسیار بیشتر از نیروی کار معمولی بوده است. ضمن اینکه این پتانسیل می‌تواند دسترسی به نیروی انسانی را تسهیل کند می‌تواند منجر به بیکاری نیروی کار متخصص نیز گردد.

رشد عرضه نیروی کار تحصیل کرده زن بیش از مرد بوده است. طی این دوره عرضه نیروی کار متخصص مرد ۱۷۸.۲ درصد (در مقابل ۳۰.۶ درصد عرضه کار مردان) و عرضه نیروی کار متخصص زن ۲۱۵.۳ درصد (در ازای رشد ۱۵۸.۲ درصدی عرضه کار زنان) افزایش داشته است.

جدول ۱۵. عرضه نیروی متخصص استان طی سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵

شرح	۱۳۷۵			۱۳۸۵		
	عرضه نیروی کار متخصص	جمعیت فعال	سهم عرضه متخصص به جمعیت فعال	عرضه نیروی کار متخصص	جمعیت فعال	سهم عرضه متخصص به جمعیت فعال
کل	۱۵۶۶۲	۲۳۲۷۳۷	۶.۷	۴۵۵۲۴	۳۳۳۹۸۶	۱۳.۶
مرد	۱۰۴۰۲	۲۰۹۱۳۷	۵.۰	۲۸۹۴۱	۲۷۳۰۵۵	۱۰.۶
زن	۵۲۶۰	۲۳۶۰۰	۲۲.۳	۱۶۵۸۳	۶۰۹۳۱	۲۷.۲

مأخذ: سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵

۱-۴-۴- تقاضای نیروی کار متخصص استان

بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۸۵، سهم بخش کشاورزی از تقاضای نیروی کار متخصص ۱.۶۸ درصد، سهم صنعت و معدن ۱۹.۰۹ درصد و سهم بخش خدمات ۷۹.۲۳ درصد است. این الگو حاکی از آن است که دارندگان تحصیلات دانشگاهی در استان زنجان بیش از آنکه در بخش کشاورزی و صنعت جذب شوند در بخش خدمات مشغول به کار شده‌اند، در حالی که بیشتر ارزش افزوده و اشتغال استان متعلق به بخش‌های کشاورزی و صنعت است. با این الگو می‌توان گفت که اولاً تحصیلات دانش‌آموختگان تناسب کمتری با فعالیت‌های کشاورزی و صنعتی دارد و ثانیاً با حضور متخصصان در بخش خدمات سرعت رشد این بخش بیشتر خواهد شد.

پایگاه اشتغال زنان متخصص استان، بخش آموزش و بهداشت و مددکاری اجتماعی با رقمی برابر ۶۵.۵ درصد نیروی متخصص زن استان می‌باشد. در مرتبه بعدی بخش اداره امور عمومی و دفاع با داشتن ۱۲.۷۱ درصد سهم از نیروی تحصیل کرده دانشگاهی زن، قرار گرفته است.

در بعد تقاضا می‌توان گفت که ۷۲.۶ درصد شاغلان متخصص استان در سال ۱۳۸۵ در بخش عمومی مشغول به کار شده‌اند و تنها ۲۷.۴ درصد از شاغلان دارای تحصیلات دانشگاهی در بخش خصوصی مشغول به

فعالیت شده‌اند. بنابراین، می‌توان این ادعا را مطرح نمود که به احتمال زیاد تحصیلات دانشگاهی متناسب با نیاز بخش خصوصی نبوده و در عوض با کمی آموزش در حین خدمت قابل استفاده در مشاغل دولتی بوده است.

۱-۵- جمع‌بندی وضعیت اشتغال غیررسمی در استان در سال ۱۳۸۵

در سال ۱۳۸۵، ۶۲ درصد ساختار اشتغال در استان زنجان به بخش بازار غیررسمی کار تعلق داشته است. این نسبت در مناطق شهری بیش از ۴۹ درصد و در مناطق روستایی ۷۷ درصد بوده است. بیشترین سهم بازار کار غیررسمی در مناطق شهری مربوط به گروه شغلی عمده‌فروش و خرده‌فروشی بوده است. سهم این بخش از بازار غیررسمی برابر ۳۰ درصد می‌باشد. در این سال سهم بازار کار غیررسمی مربوط به گروه‌های شغلی کشاورزی و شیلات و استخراج معدن در نقاط روستایی برابر ۶۸ درصد بوده است که بیشترین سهم را در بین بخش‌های مختلف اقتصادی به خود اختصاص داده است.

۱-۶- جمع‌بندی تحولات بیکاری استان و شهرستان‌های آن به تفکیک مناطق شهری و

روستایی در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۹

بررسی بیکاری در استان زنجان طی سال‌های ۱۳۷۵-۱۳۸۹ واقعیت‌های زیر را آشکار می‌نماید:

- بیکاری از ۶.۳ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۹.۴ درصد در سال ۱۳۸۵ و ۹.۶ درصد در سال ۱۳۸۹ افزایش یافته است.
- بیکاری زنان همواره بیش از بیکاری مردان بوده است.
- بیکاری شهری بیش از بیکاری روستایی است و با سرعت بیشتری افزایش یافته است.
- بیکاری کل، بیکاری زنان و مردان، و بیکاری شهری و روستایی در استان زنجان کمتر از متوسط کشور بوده است.

۱-۶-۱- تحولات بیکاری استان زنجان

بیکاری استان زنجان از ۶.۳ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۹.۴ درصد در سال ۱۳۸۵ و ۹.۶ درصد در سال ۱۳۸۹ افزایش یافته است. نرخ بیکاری مردان در سال ۱۳۷۵ معادل ۵.۹۵ درصد بوده که تا سال ۱۳۸۵ به ۷.۸۴ درصد و تا سال ۱۳۸۹ به ۸.۸ درصد افزایش یافته است. همچنین نرخ بیکاری زنان از ۹.۱۱ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۱۶.۲۲ درصد در سال ۱۳۸۵ افزایش و در سال ۱۳۸۹ به ۱۱.۸ کاهش یافته است که این به معنای مهیا شدن فرصت‌های شغلی بیشتر برای زنان در استان زنجان بوده است.

نرخ بیکاری در مناطق شهری در سال ۱۳۷۵ معادل ۷.۰۵ درصد بوده که در سال ۱۳۸۵ به ۱۲ درصد رسیده است. مناطق روستایی در سال ۱۳۷۵ دارای نرخ برابر ۵.۵۵ درصد بوده است که در سال ۱۳۸۵ به ۵.۹۷ درصد رسیده است. بر حسب گروه سنی نیز می توان گفت نرخ بیکاری مردان در گروه های سنی ۱۰-۱۴ ساله و بالای ۴۵ ساله در کل کاهش یافته است.

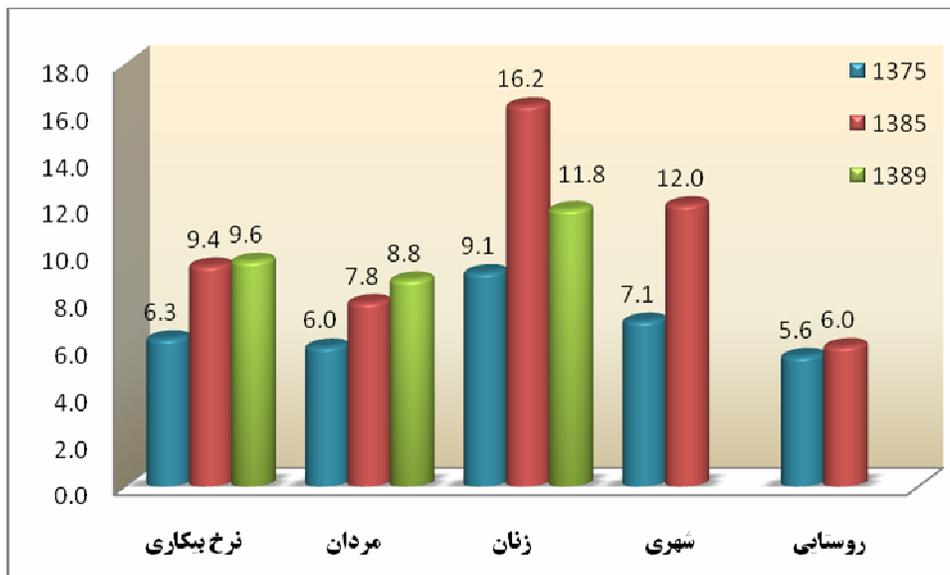
بر حسب تحصیلات نیز نرخ بیکاری دوره ابتدایی در سال ۱۳۷۵ از ۶.۴۱ درصد به ۵.۹۳ درصد کاهش یافته است. اما نرخ بیکاری در دوران دانشگاهی افزایش داشته است و از ۲.۱۷ به ۹.۹۲ درصد رسیده است. همچنین نرخ بیکاری دوره تحصیلی متوسطه و نیز بی سوادان به ترتیب از ۱۰.۹۳ و ۴.۳۸ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۱۷.۶۵ و ۲.۸۴ در سال ۱۳۸۵ رسیده است. لذا نرخ بیکاری دوره تحصیلی متوسطه افزایش و بیکاری بی سوادان کاهش داشته است.

جدول ۱۶. تحولات بیکاری در استان زنجان در دوره ۸۵-۷۵

سال	نرخ بیکاری	مردان	زنان	شهری	روستایی
۱۳۷۵	۶.۳	۵.۹۵	۹.۱۱	۷.۰۵	۵.۵۵
۱۳۸۵	۹.۴	۷.۸۴	۱۶.۲۲	۱۲	۵.۹۷
۱۳۸۹	۹.۶	۸.۸	۱۱.۸		

مأخذ: سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵، و طرح آمارگیری نیروی کار در سال ۱۳۸۹

نمودار ۱۵. تحولات بیکاری استان زنجان در دوره ۱۳۸۹-۱۳۷۵

۱-۶-۲- تحولات بیکاری شهرستان‌های استان زنجان

ارزیابی بیکاری در شهرستان‌های استان زنجان نشان می‌دهد بیکاری در شهرستان‌های خرمدره، زنجان و ابهر بیشتر از سایر شهرستان‌ها است و بیکاری ایجرود، طارم و ماهنشان زیر ۴ درصد و بیکاری خدابنده در حد ۷ درصد است. دلیل این موضوع رشد بالاتر جمعیت در شهرستان‌های حاضر در مسیر بزرگراه و همچنین مهاجرپذیر بودن آنها و در مقابل رشد منفی جمعیت در ایجرود و ماهنشان، رشد کمتر از متوسط جمعیت در طارم و خدابنده و رونق نسبی فعالیت‌های کشاورزی در دو شهرستان اخیر است.

۱-۶-۲-۱- تحولات بیکاری شهرستان ابهر

در شهرستان ابهر بیکاری از ۷.۳ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۹.۱ درصد در سال ۱۳۸۵ افزایش یافته و بیکاری مناطق شهری و روستایی به ترتیب از ۶.۸ درصد و ۷.۹ درصد به ۹.۱ درصد و ۹.۱ درصد رسیده است.

۱-۶-۲-۲- تحولات بیکاری شهرستان ایجرود

در شهرستان ایجرود بیکاری از ۳.۵ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۲.۱ درصد در سال ۱۳۸۵ کاهش یافته و بیکاری مناطق شهری و روستایی به ترتیب از ۳.۴۲ و ۳.۵۲ درصد به ۸.۴ درصد و ۱.۶ درصد رسیده است. در این شهرستان بیکاری کمتر از سطح استان است ولی بیکاری شهری فاصله زیادی با بیکاری روستایی پیدا کرده است.

۱-۶-۲-۳- تحولات بیکاری شهرستان خدابنده

در شهرستان خدابنده بیکاری از ۷.۷ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۷ درصد در سال ۱۳۸۵ کاهش یافته و بیکاری مناطق شهری و روستایی به ترتیب از ۵.۸ درصد و ۸.۳ درصد به ۶ درصد و ۹.۹ درصد رسیده است.

۱-۶-۲-۴- تحولات بیکاری شهرستان خرمدره

در شهرستان خرمدره بیکاری از ۷ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۱۴.۸ درصد در سال ۱۳۸۵ افزایش یافته و بیکاری مناطق شهری و روستایی به ترتیب از ۶.۸ درصد و ۷.۹ درصد به ۱۴.۲ درصد و ۱۷ درصد رسیده است. بیکاری در شهرستان خرمدره بسیار بیشتر از متوسط استان است.

۱-۶-۲-۵- تحولات بیکاری شهرستان زنجان

در شهرستان زنجان بیکاری از ۶.۳ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۱۱.۳ درصد در سال ۱۳۸۵ افزایش یافته و بیکاری مناطق شهری و روستایی به ترتیب از ۷.۴ درصد و ۳.۵ درصد به ۱۲.۹ درصد و ۶.۵ درصد رسیده است.

۱-۶-۲-۶- تحولات بیکاری شهرستان طارم

در شهرستان طارم بیکاری از ۳.۵۱ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۳.۹ درصد در سال ۱۳۸۵ افزایش یافته و بیکاری مناطق شهری و روستایی به ترتیب از ۳.۴۲ درصد و ۳.۵۲ درصد به ۷.۵ درصد و ۳.۳ درصد رسیده است.

۱-۶-۲-۷- تحولات بیکاری شهرستان ماهنشان

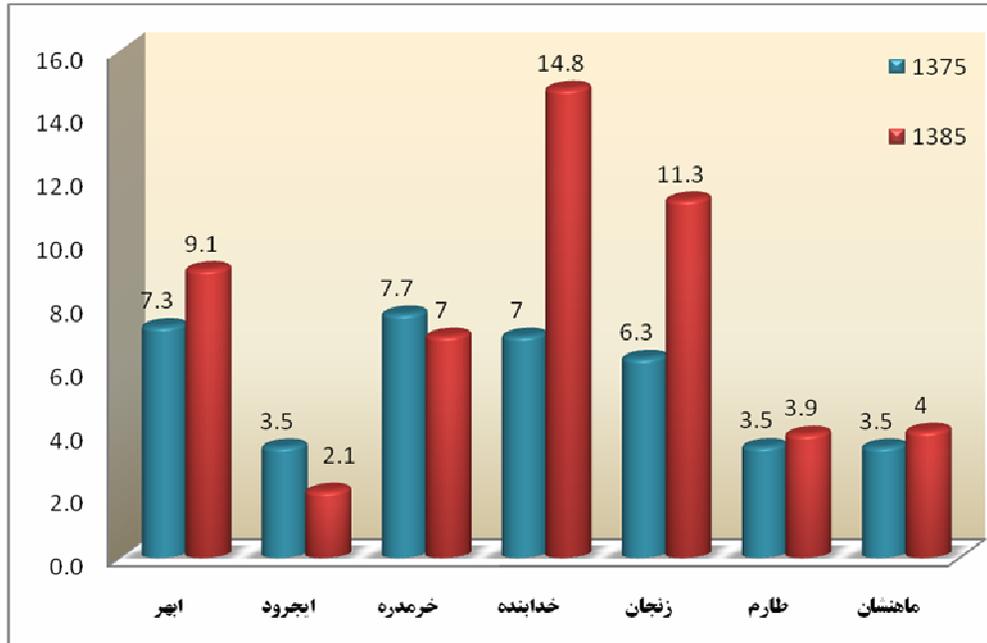
در شهرستان ماهنشان بیکاری از ۳.۵ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۴ درصد در سال ۱۳۸۵ افزایش یافته و بیکاری مناطق شهری و روستایی از ۳.۵ درصد و ۳.۵ درصد به ۵.۶ درصد و ۳.۷ درصد رسیده است.

جدول ۱۷. نرخ بیکاری شهرستان‌های استان در سال ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ (درصد)

شهرستان	۱۳۷۵			۱۳۸۵		
	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی
ابهر	۷.۳	۶.۸	۷.۹	۹.۱	۹.۱	۹.۱
ایجرود	۳.۵	۳.۴۲	۳.۵۲	۲.۱	۸.۴	۱.۶
خدابنده	۷.۷	۵.۸	۸.۳	۷	۹.۹	۶
خرمدره	۷	۶.۸	۷.۹	۱۴.۸	۱۴.۲	۱۷
زنجان	۶.۳	۷.۴	۳.۵	۱۱.۳	۱۲.۹	۶.۵
طارم	۳.۵۱	۳.۴۲	۳.۵۲	۳.۹	۷.۵	۳.۳
ماهنشان	۳.۵	۳.۵	۳.۵	۴	۵.۶	۳.۷

مأخذ: سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵

نمودار ۱۶. تحولات نرخ بیکاری شهرستان‌های استان زنجان در دوره ۱۳۸۵-۱۳۷۵

۷-۱- جمع‌بندی تحولات گذشته رشد اقتصادی و ساختار تولید استان به تفکیک

گروه‌های عمده فعالیت در دوره ۸۶-۱۳۷۹ الی ۱۳۸۶

مقایسه متوسط رشد تولید ناخالص داخلی استان زنجان و کشور در دوره ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۶ حاکی از آن است که استان رشدی بیش از کشور را تجربه کرده است به گونه‌ای که رشد ارزش افزوده استان ۷.۱ درصد و رشد ارزش افزوده کشور ۴.۳ درصد بوده است. استان زنجان سهمی ۰.۶۰ تا ۰.۸۵ درصدی و به طور متوسط ۰.۸ درصدی در تولید ناخالص داخلی کل کشور از سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۶ داشته است. طی این سال‌ها سهم استان از تولید کشور رو به افزایش بوده ولی همواره کمتر از یک درصد تولید ناخالص داخلی کشور را به خود اختصاص داده است. یعنی، سهم استان از تولید ارزش افزوده در کشور، کمتر از سهم استان از جمعیت کشور است. لذا دلیل اصلی پایین بودن درآمد سرانه استان نسبت به درآمد سرانه در کشور، سهم اندک آن از تولید ارزش افزوده در کشور است.

رشد ارزش تولید استان و نیز رشد ارزش افزوده استان در سال‌های ۱۳۸۰ و ۱۳۸۶ منفی و در سایر سال‌ها مثبت بوده است. با نگاهی به رشد بخش‌های مختلف اقتصادی در این دوره می‌توان گفت یکی از دلایل اصلی رشد منفی در دو سال ۱۳۸۰ و ۱۳۸۶، منفی بودن رشد بخش کشاورزی در این دو سال است، زیرا که بخش

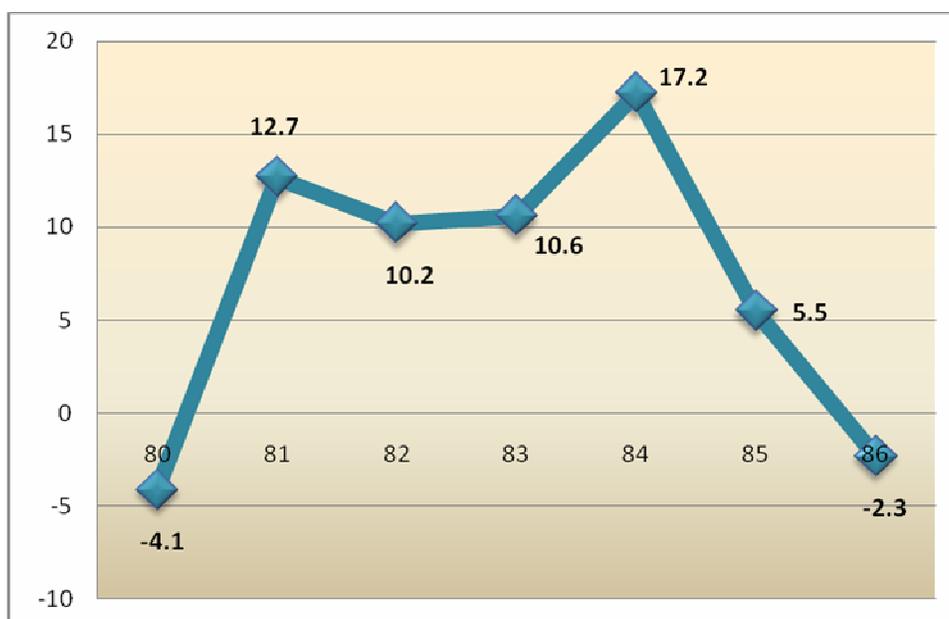
مهمی از ارزش افزوده و تولید استان زنجان (۲۰ درصد ارزش افزوده استان) وابسته به بخش کشاورزی می‌باشد و کاهش تولید کشاورزی در این دو سال منجر به رشد منفی در استان شده است.

جدول ۱۸. مقایسه ارزش افزوده استان زنجان با کشور در دوره ۱۳۸۶-۱۳۷۹ به قیمت ثابت سال ۱۳۸۶

سال	ارزش افزوده استان (میلیون ریال)	رشد ارزش افزوده استان (درصد)	سهم استان از ارزش افزوده کشور (درصد)	تولید ناخالص داخلی استان (میلیارد ریال)	رشد ارزش تولید استان (درصد)	سهم استان از ارزش تولید کشور (درصد)
1379	15452157	---	0.68	17891	---	0.9
1380	14816919	-4.1	0.65	17335	-3.1	0.8
1381	16695401	12.7	0.75	17932	3.4	0.8
1382	18392364	10.2	0.76	19849	10.7	0.8
1383	20343753	10.6	0.79	21466	8.1	0.8
1384	23845356	17.2	0.88	23446	9.2	0.9
1385	25161630	5.5	0.88	25336	8.1	0.9
1386	24593875	-2.3	0.80	24459	-3.5	0.8
متوسط	19912682	7.1	۰.۷۸	20964	4.7	0.8

مآخذ: مرکز آمار ایران، حساب‌های منطقه‌ای، تعدیل شده بر اساس قیمت‌های ثابت سال ۱۳۸۶.

نمودار ۱۷. تحولات نرخ رشد ارزش افزوده در دوره ۱۳۸۶-۱۳۷۹

شاخص تغییرات ساختاری تولید^۴ استان زنجان طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶، که بر اساس تحولات ارزش افزوده برای ۱۵ فعالیت اقتصادی استان محاسبه شده، برابر با 11.5 است که در مقایسه با کشور (۱۴.۲)، کمتر می‌باشد. این مقایسه نشان می‌دهد که استان زنجان نسبت به متوسط کشوری تحولات ساختاری کمتری را در تولید تجربه کرده است.

در دوره زمانی ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۶ رشد ارزش افزوده بخش کشاورزی بسیار ناچیز بوده و حتی در سال‌های پایانی دوره مورد بررسی روند نزولی را طی کرده است. در عوض بخش خدمات (شامل واسطه‌گری‌های مالی، مستغلات کرایه و خدمات حمل و نقل) روند صعودی داشته و رشدهای بسیار بالایی را در سال‌های انتهایی دوره مورد بررسی تجربه کرده است.

تغییر ساختار تولید استان طی دوره عمدتاً معطوف به توسعه بخش ساختمان و صنعت بوده است، به نحوی که بین سال‌های ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۶ سهم این دو بخش از ارزش افزوده استان به ترتیب 4.2 و ۲.۳ درصد افزایش داشته است. همچنین فعالیت‌های اداره امور عمومی و خدمات شهری و کشاورزی به ترتیب با 3.6 و 3.4 درصد کاهش با بیشترین کاهش سهم از ارزش افزوده استان زنجان مواجه شده‌اند. سایر بخش‌ها نیز تحولاتی جزئی داشته‌اند.

مطالعات مربوط به صنعتی شدن و تحولات ساختاری نشان می‌دهند که در مراحل ابتدایی توسعه بخش کشاورزی جایگاه اول را در اقتصاد دارد و صنعت و خدمات در رتبه‌های بعدی قرار دارند. در مراحل میانی توسعه، صنعت رتبه اول را به خود اختصاص می‌دهد و کشاورزی با روندی نزولی از حیث سهم در اقتصاد و خدمات با روندی صعودی نزدیک به هم در رتبه‌های بعدی قرار می‌گیرند. و این در مراحل انتهایی توسعه است که خدمات بیشترین سهم از اقتصاد را به خود اختصاص می‌دهد و صنعت و کشاورزی در رده‌های بعدی قرار می‌گیرند. از تغییرات به وجود آمده در سهم بخش‌ها، چنین استنباط می‌شود که نوعی جهش در اقتصاد استان وجود داشته و بخش خدمات با استقلال معناداری نسبت به فعالیت‌های صنعتی و کشاورزی رشد یافته و پیوندهای خود را با این بخش‌ها حفظ نموده است. هر چند نمی‌توان جلوی رشد بخش خدمات را گرفت ولی می‌توان حرکت آن را معطوف به توسعه و تکمیل فعالیت‌های صنعتی و کشاورزی نمود.

^۴ برای بررسی تغییرات ساختاری در تولید استان، از ضریب تغییر ساختاری استفاده شده است. این ضریب از طریق رابطه
$$2 \sum_{i=1}^n |x_{it} - x_{i,t-1}|$$
 محاسبه می‌شود. در این رابطه $x_{i,t}$ و $x_{i,t-1}$ به ترتیب عبارتند از سهم هر بخش از کل ارزش افزوده استان در پایان دوره و آغاز دوره.

تحولات گذشته رشد اقتصادی و تولید استان زنجان به تفکیک هر فعالیت به شرح ذیل است:

۱-۷-۱- کشاورزی، شکار و جنگلداری

بخش کشاورزی، شکار و جنگلداری استان زنجان در دوره ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۶ متوسط رشدی معادل ۵.۴ درصد را در مقابل رشد ۵.۸ درصدی کشور کسب کرده است. با توجه به اینکه استان استعدادهای درخور توجهی در زمینه کشاورزی، شکار و جنگلداری دارد و به عنوان فعالیت غالب، سهم این بخش از ارزش افزوده استان ۲۰.۷ درصد است، و همچنین سهم بخش کشاورزی استان زنجان از ارزش افزوده این بخش در کشور ۱.۹ درصد است، رشد ۵.۴ درصدی بخش کشاورزی، شکار و جنگلداری بسیار کمتر از حد انتظار است.

نوسانات ارزش افزوده^۵ در بخش کشاورزی در استان ۱۹.۹ به دست آمده است که این بخش را در میان فعالیت‌های استان در دسته فعالیت‌های با نوسان متوسط ارزش افزوده قرار می‌دهد. در میان زیربخش‌های این بخش، جنگلداری با میانگین رشد ۳۵.۶ درصدی، رشدی بیشتر را نسبت به سایر زیربخش‌ها به دست آورده است. طی این دوره سهم بخش کشاورزی از ارزش افزوده استان ۳.۴ درصد کاهش پیدا کرده است و سهم آن از ۲۲.۱ درصد در سال ۱۳۷۹ به ۱۸.۷ درصد در سال ۱۳۸۶ رسیده است. این مسأله نشان می‌دهد که این بخش به مرور جای خود را به سایر بخش‌های استان می‌دهد.

از دلایل این رشد متوسط و کاهش سهم کشاورزی می‌توان به شکل نگرفتن صنایع تبدیلی و غذایی در کنار زمین‌های زراعی و باغی، کندی استان در حرکت به سمت روش‌های نوین آبیاری و مواجهه با کمبود آب، و ضعف تحقیق و توسعه در بخش کشاورزی و عدم حمایت علمی و ترویجی از کشاورزان اشاره نمود. به عنوان نمونه مشخص می‌توان به نهال‌های نامرغوب زیتون اشاره کرد که بین کشاورزان توزیع شده و پس از ۵ سال ضعف آنها مشخص شده است. در کنار این موارد باید به بخش‌های خدماتی (نظیر واسطه‌گری مالی و مستغلات) نیز امعان نظر داشت که در مقایسه با بخش کشاورزی رشد سریع‌تری داشته‌اند و سهم خود را از اقتصاد استان افزایش داده‌اند.

جدول ۱۹. تحولات رشد ارزش افزوده در بخش کشاورزی، شکار و جنگلداری طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶

^۵ منظور از نوسانات ارزش افزوده این است که ارزش افزوده در طول دوره مورد بررسی از سالی به سال دیگر چه مقدار نوسان و پراکندگی از میانگین داشته است. برای محاسبه میزان تغییرات و نوسانات هر فعالیت، درصد انحراف معیار به میانگین محاسبه شده است و این عدد به عنوان معیار اندازه‌گیری نوسان در هر فعالیت منظور شده است.

بخش	رشد دوره	رشد دوره در کشور	متوسط سهم از ارزش افزوده استان	تغییرات سهم از ارزش افزوده استان طی دوره	سهم از ارزش افزوده بخش در کشور	نوسان
کشاورزی، شکار و جنگلداری	۵.۴	۵.۸	۲۰.۷	-۳.۴	۱.۹	متوسط

مأخذ: مرکز آمار ایران، حساب‌های منطقه‌ای

۱-۷-۲- ماهیگیری (پرورش ماهی)

بخش ماهیگیری (پرورش ماهی) در دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶ رشد متوسطی معادل ۲۲.۹ درصد داشته است. این در حالی است که متوسط رشد ماهیگیری در کشور در این دوره ۳.۶ درصد بوده است. این موضوع نشان دهنده عملکرد بهتر زنجان در این رشته فعالیت نسبت به کشور است. با این حال، سهم ماهیگیری از ارزش افزوده استان تنها ۰.۱ درصد است که کمترین سهم در استان است. سهم ماهیگیری استان زنجان از ارزش افزوده ماهیگیری در کشور ۰.۳ درصد است. از نظر سهم ارزش افزوده در کشور، نسبت به سایر فعالیت‌های استان، پرورش ماهی کمترین سهم را دارد. لازم به ذکر است که سهم ماهیگیری از ارزش افزوده استان در سال ۱۳۷۹ تقریباً معادل صفر بوده و با جهشی قابل توجه تا سال ۱۳۸۶ به ۰.۱ درصد افزایش یافته است و یک دلیل بالا بودن نرخ رشد پرورش ماهی نسبت به سایر فعالیت‌ها، کوچک بودن اندازه این بخش است. با توجه به نوسانات زیاد ارزش افزوده ماهیگیری در دوره مورد بررسی این فعالیت در دسته فعالیت‌های با نوسان بالا قرار گرفته است.

ماهیگیری با توجه به عملکرد گذشته و ارقام مثبتی جزء مزیت‌های استان محسوب نمی‌گردد. با این حال، روند اخیر و مشاهدات استانی حاکی از آن است که این بخش در استان مزیت رو به اعتلایی دارد و رشد آن نسبت به سایر فعالیت‌ها قابل توجه است. در صورت رفع مشکل آب و بهبود روش‌های بازاریابی محصولات، می‌توان به رشد این بخش امیدوار بود. پراکندگی و نوسانات بالای ارزش افزوده این فعالیت نیز عمدتاً مربوط به این دو عامل است.

جدول ۲۰. تحولات رشد ارزش افزوده در بخش ماهیگیری طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶

بخش	رشد دوره	رشد دوره در کشور	متوسط سهم از ارزش افزوده استان	تغییرات سهم از ارزش افزوده استان طی دوره	سهم از ارزش افزوده بخش در کشور	نوسان
ماهیگیری	۲۲.۹	۳.۷	۰.۱	۰.۱	۰.۳	بالا

مأخذ: مرکز آمار ایران، حساب‌های منطقه‌ای

۱-۷-۳- معدن

فعالیت‌های بخش معدن در زمره فعالیت‌هایی است که در استان زنجان در دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶ بیشترین رشد را داشته است. رشد این بخش به طور متوسط 52.2 درصد بوده است در حالی که رشد بخش معدن در سطح کشور منفی بوده است. بخش معدن ۱.۹ درصد ارزش افزوده استان و ۰.۷ درصد از ارزش افزوده کشور در این بخش را شامل می‌شود. از آنجا که بخش معدن شامل نفت خام و گاز طبیعی نیز می‌شود برای اینکه سهم استان از ارزش افزوده معدن کشور مشخص شود لازم است ارزش افزوده این بخش بدون در نظر گرفتن نفت خام و گاز طبیعی مقایسه شود. بدین ترتیب سهم ارزش افزوده معدن استان زنجان از ارزش افزوده بخش معدن کشور بدون نفت و گاز، ۲.۵ درصد می‌شود که رقم قابل توجهی است. نوسان ۷۶.۹ درصدی ارزش افزوده بخش معدن، این بخش را پر نوسان‌ترین فعالیت استان قرار داده است. سهم بخش معدن در ارزش افزوده استان از ۲.۳ درصد در سال ۱۳۷۹ به ۱.۶ درصد در سال ۱۳۸۶ کاهش یافته است.

استان زنجان دارای منابع غنی معدنی می‌باشد ولی تاکنون از این فرصت بهره‌برداری نشده است. دلیل رشد بالای بخش معدن در استان زنجان وجود معدن سرب و روی انگوران در استان است که فروش و بهره‌برداری از آن کاملاً تحت تأثیر قیمت‌های جهانی است و در سال ۱۳۸۵ تحت تأثیر همین عامل ارزش افزوده بخش معدن در استان حدود ۵ برابر شده است، به نحوی که رشد متوسط دوره بالغ بر ۵۲ درصد شده است. در صورت حذف این سال از کل دوره رشد بخش معدن منفی خواهد شد و دلیل نوسان بالای مشاهده شده همین نوسانات منبعث از قیمت جهانی است.

جدول ۲۱. تحولات رشد ارزش افزوده در بخش معدن طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶

بخش	رشد دوره	رشد دوره در کشور	متوسط سهم از ارزش افزوده استان	تغییرات سهم از ارزش افزوده استان طی دوره	سهم از ارزش افزوده بخش در کشور با نفت	سهم از ارزش افزوده بخش در کشور بدون نفت	نوسان
معدن	۵۲.۲	-۰.۷	۱.۹	-۰.۷	۰.۰۶	۲.۵	بالا

مأخذ: مرکز آمار ایران، حساب‌های منطقه‌ای

۱-۷-۴- صنعت

متوسط رشد اقتصادی صنعت در دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶، ۱۱ درصد بوده است. این رقم در کشور ۹.۹ درصد بوده است که نشان می‌دهد بخش صنعت در استان زنجان از متوسط کشور بهتر عمل کرده است. سهم ۱۷.۴ درصدی صنعت از ارزش افزوده استان، این بخش را در رتبه دوم استان پس از کشاورزی قرار داده است. علاوه بر این، این بخش ۱.۲ درصد از ارزش افزوده بخش صنعت کشور را تولید می‌کند. نوسانات ارزش افزوده بخش صنعت ۲۹.۱ درصد است که از این منظر در میان فعالیت‌های با نوسان بالا (با رتبه پنجم) قرار دارد. زیربخش‌های ساخت چوب و محصولات چوبی و نیز ساخت وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم تریلر با متوسط رشد ۱۰.۷ و ۱۰.۲ درصد در دوره مورد بررسی بیشترین رشد را در میان زیربخش‌های صنعت داشته‌اند و زیربخش ساخت فلزات اساسی با متوسط ۵ درصد رشد، کمترین رشد را داشته است. سهم صنعت از ارزش افزوده استان در دوره ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۶ به میزان ۳.۲ درصد افزایش یافته و از ۱۵.۸ به ۱۹ درصد رسیده است.

جدول ۲۲. تحولات رشد ارزش افزوده در بخش صنعت طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶

بخش	رشد دوره	رشد دوره در کشور	متوسط سهم از ارزش افزوده استان	تغییرات سهم از ارزش افزوده استان طی دوره	سهم از ارزش افزوده بخش در کشور	نوسان
صنعت	۱۱	۹.۹	۱۷.۴	۳.۲	۱.۲	بالا

مأخذ: مرکز آمار ایران، حساب‌های منطقه‌ای

۱-۷-۵- تأمین آب، برق و گاز طبیعی

تأمین آب، برق و گاز طبیعی در دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶ به طور متوسط ۸.۱ درصد رشد داشته است. این در حالی است که متوسط رشد کشور در این دوره ۱۳ درصد بوده است. لذا این بخش عملکرد ضعیف‌تری نسبت به متوسط کشوری داشته است. سهم این بخش در استان ۱.۹ درصد و سهم آن از ارزش افزوده بخش تأمین آب، برق و گاز طبیعی در کشور ۰.۷۹ درصد می‌باشد. نوسانات ارزش افزوده این بخش نیز ۲۸.۴ می‌باشد که در زمره فعالیت‌های با نوسان متوسط قرار می‌گیرد. از میان زیربخش‌های این بخش، بخش توزیع گاز طبیعی با متوسط رشد ۱۸ درصد، متوسط رشد اقتصادی بالاتری نسبت به سایر زیربخش‌ها داشته است. تأمین آب، برق و گاز طبیعی کاهش سهم ۰.۲ درصدی در ارزش افزوده استان داشته و سهم آن از ۱.۹ درصد سال ۱۳۷۹ به ۱.۷ درصد در سال ۱۳۸۶ رسیده است.

چند نکته مهم در ارتباط با عملکرد این بخش حایز اهمیت است. اول اینکه برخورداری استان از منابع آبی قابل توجه است و رشد آن باید معطوف به هدایت منابع آبی و ارتقای تکنولوژی‌های آبیاری باشد. دوم اینکه مشکل عمده شرکت‌های برق منطقه‌ای تأخیر در دستیابی به منابع مالی، و گسستگی فرآیند فروش و دریافت وجوه مالی است.

جدول ۲۳. تحولات رشد ارزش افزوده در بخش تأمین آب، برق و گاز طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶

بخش	رشد دوره	رشد دوره در کشور	متوسط سهم از ارزش افزوده استان	تغییرات سهم از ارزش افزوده استان طی دوره	سهم از ارزش افزوده بخش در کشور	نوسان
تأمین آب، برق و گاز	۸.۱	۱۳	۱.۹	-۰.۲	۰.۸	متوسط

مأخذ: مرکز آمار ایران، حساب‌های منطقه‌ای

۱-۷-۶- ساختمان

بخش ساختمان استان زنجان با متوسط رشد ۱۶.۸ درصد در مقابل رشد ۵.۱ درصد کشور در دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶ عملکرد بهتری نسبت به کشور داشته است. این بخش ۱۱.۶ درصد از ارزش افزوده استان را به خود اختصاص داده است. از منظر سهم ارزش افزوده کشور، ساختمان دومین رتبه را در استان دارد به طوری که ۱.۵ درصد از ارزش افزوده بخش ساختمان در کشور متعلق به بخش ساختمان در استان زنجان می‌باشد. این فعالیت به جهت نوسانات زیاد در ارزش افزوده در دسته فعالیت‌های با نوسان بالا قرار می‌گیرد.

ساختمان بخشی است که سهم آن از ارزش افزوده استان بیشترین افزایش را نشان می‌دهد. سهم این بخش از ۷.۴ درصد در سال ۱۳۷۹ به ۱۱.۶ درصد در سال ۱۳۸۶ رسیده و ۴.۲ درصد افزایش سهم را تجربه کرده است.

جدول ۲۴. تحولات رشد ارزش افزوده در بخش ساختمان طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶

بخش	رشد دوره	رشد دوره در کشور	متوسط سهم از ارزش افزوده استان	تغییرات سهم از ارزش افزوده استان طی دوره	سهم از ارزش افزوده بخش در کشور	نوسان
ساختمان	۱۶.۸	۵.۱	۱۱.۶	۴.۲	۱.۵	بالا

مأخذ: مرکز آمار ایران، حساب‌های منطقه‌ای

۱-۷-۷- عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها

رشد ۹.۳ درصدی بخش عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها نسبت به رشد ۱۰.۵ درصدی این بخش در کشور در دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶ نشان می‌دهد که این بخش در استان، نسبت به کشور عملکرد ضعیف‌تری داشته است. ۱۲ درصد ارزش افزوده استان توسط این بخش تأمین می‌شود و سهم این بخش از ارزش افزوده عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها در کشور ۰.۷ درصد است. نوسان ۲۴.۶ درصدی این بخش را در دسته فعالیت‌های با نوسان متوسط در استان قرار داده است. سهم عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها از ۱۰.۴ درصد سال ۱۳۷۹ به ۱۲ درصد در سال ۱۳۸۶ افزایش یافته است.

در مجموع رشد این بخش نسبت به متوسط رشد استان بالاتر بوده است و سهم آن از متوسط ارزش افزوده استان به طور قابل توجهی افزایش یافته است و مخاطره این نوع فعالیت‌ها نسبت به فعالیت‌های تولیدی و حتی خدماتی دیگر نیز پایین‌تر است. با توجه به اینکه رشد بخش خدمات لازمه توسعه بخش تولیدی است و هنوز سهم استان در این بخش متناسب با جمعیت و تولید استان نیست، توسعه بیشتر این بخش می‌تواند مورد توجه قرار گیرد. منتها پیوندهای پسین و پیشین آن با بخش‌های تولیدی باید مورد توجه قرار گیرد.

جدول ۲۵. تحولات رشد ارزش افزوده در بخش عمده‌فروشی، خرده‌فروش، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها طی دوره

۱۳۸۶-۱۳۷۹

بخش	رشد دوره	رشد دوره در کشور	متوسط سهم از ارزش افزوده استان	تغییرات سهم از ارزش افزوده استان طی دوره	سهم از ارزش افزوده بخش در کشور	نوسان
عمده‌فروشی، ...	۹.۳	۱۰.۵	۱۲	۱.۶	۰.۷	متوسط

مأخذ: مرکز آمار ایران، حساب‌های منطقه‌ای

۱-۷-۸- هتل و رستوران

هتل و رستوران در استان زنجان از رشد ۳.۶ درصدی در دوره ۱۳۸۶-۱۳۷۹ برخوردار بوده است و از این منظر نسبت به کشور (با رشد ۵.۳ درصد) در وضعیت بدتری قرار دارد. سهم اندک این بخش در ارزش افزوده استان، هتل و رستوران را در رتبه ۱۴ قرار داده است به گونه‌ای که این بخش تنها ۰.۹ درصد از ارزش افزوده استان را تولید می‌کند. سهم این بخش در ارزش افزوده هتل و رستوران کشور نیز ۰.۹ درصد است. نوسانات پایین ارزش افزوده رشته هتل و رستوران (۹ درصد) در استان زنجان، باعث شده است این بخش در دسته فعالیت‌های با نوسان پایین قرار گیرد.

هتل و رستوران که در سال ۱۳۷۹ سهمی یک درصدی از ارزش افزوده استان داشته است با ۰.۲ درصد کاهش به سهم ۰.۸ درصدی در سال ۱۳۸۶ رسیده است. در شهرستان‌های طارم، ایجرود و ماهنشان هتل و مهمانسرای برای یک شب اقامت وجود ندارد. در شهرستان‌های خدابنده و ابهر هم مشکلات زیادی از این حیث وجود دارد. با این حال، عدم رشد فعالیت هتل و رستوران احتمالاً مربوط به عدم توسعه متناسب در بخش گردشگری از حیث نرم‌افزاری و سخت‌افزاری و در نتیجه رشد بطئی تقاضا برای خدمات بخش هتل و رستوران است.

جدول ۲۶. تحولات رشد ارزش افزوده در بخش هتل و رستوران طی دوره ۱۳۸۶-۱۳۷۹

بخش	رشد دوره	رشد دوره در کشور	متوسط سهم از ارزش افزوده استان	تغییرات سهم از ارزش افزوده استان طی دوره	سهم از ارزش افزوده بخش در کشور	نوسان
هتل و رستوران	۳.۶	۵.۳	۰.۹	-۰.۲	۰.۹	پایین

مأخذ: مرکز آمار ایران، حساب‌های منطقه‌ای

۱-۷-۹- حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات

متوسط رشد ۱۱.۳ درصدی استان زنجان در بخش حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات این استان در دوره ۱۳۸۶-۱۳۷۹، این بخش را ۲ درصد نسبت به متوسط کشور در وضعیت بهتری قرار داده است. ۵.۳ درصد از ارزش افزوده استان زنجان و ۰.۶ درصد از ارزش افزوده کشور در بخش حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات به وسیله حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات استان تأمین می‌شود. نوسانات ارزش افزوده این بخش نوسان متوسطی را برای این بخش رقم زده است. (۲۳.۳ درصد) زیربخش حمل و نقل لوله‌ای با متوسط رشد ۳۶ درصد و زیربخش راه‌آهن با متوسط رشد ۸ درصد به ترتیب بیشترین و کمترین رشد را در دوره مورد بررسی در میان زیربخش‌های بخش حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات داشته‌اند. سهم حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات از ارزش افزوده استان زنجان با افزایش ۱.۳ درصدی از ۴ درصد به ۵.۳ درصد رسیده است.

جدول ۲۷. تحولات رشد ارزش افزوده در بخش حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات طی دوره ۱۳۸۶-۱۳۷۹

بخش	رشد دوره	رشد دوره در کشور	متوسط سهم از ارزش افزوده استان	تغییرات سهم از ارزش افزوده استان طی دوره	سهم از ارزش افزوده بخش در کشور	نوسان
حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	۱۱.۳	۹.۶	۵.۳	۱.۳	۰.۶	متوسط

مأخذ: مرکز آمار ایران، حساب‌های منطقه‌ای

۱-۷-۱- واسطه‌گری مالی

رشد واسطه‌گری مالی در دوره ۱۳۸۶-۱۳۷۹ در استان زنجان به طور متوسط ۱۹.۵ درصد بوده است که بالاتر از رشد ۱۵.۲ درصدی کشور است. سهم ارزش افزوده بخش واسطه‌گری مالی از ارزش افزوده استان ۲ درصد و سهم آن از ارزش افزوده این بخش در کشور ۰.۵ درصد است. این بخش هم در سهم ارزش افزوده استان و هم در سهم از ارزش افزوده کشور در میان ۱۵ فعالیت عمده اقتصادی رتبه ۱۳ استان را کسب کرده است. این بخش با نوسان ۴۳.۱ درصد ارزش افزوده از بخش‌های پرنوسان استان به شمار می‌آید. زیربخش سایر واسطه‌گری‌های مالی در میان زیربخش‌های این بخش با متوسط رشد ۳۳ درصد بالاترین رشد را دوره ۷۹ تا ۸۶ کسب کرده است.

واسطه‌گری مالی که در سال ۱۳۷۹، ۱ درصد ارزش افزوده استان را به خود اختصاص داده بود در سال ۱۳۸۶، ۲ درصد از ارزش افزوده استان را تولید نموده است. این رشد تا حد زیادی ناشی از آزادسازی شبکه بانکی و بیمه‌ای کشور و رشد بانک‌ها و بیمه‌های خصوصی در استان و همچنین پیدایش شرکت‌های سرمایه‌گذاری و رونق بورس اوراق بهادار در استان است. با این حال، حضور دفاتر مرکزی بانک‌ها، شرکت‌های بیمه و دفاتر مرکزی سایر شرکت‌های بزرگ در خارج استان و همچنین غیاب نهادهای مالی بزرگ از بازار سرمایه استان، باعث کوچکی اندازه بازار مالی در استان شده است. نیازهای مالی فعالان کسب و کار ایجاد می‌کند رشد هدفمند بازارهای مالی جزء اولویتهای استان قرار بگیرد.

جدول ۲۸. تحولات رشد ارزش افزوده در بخش واسطه‌گری مالی طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶

بخش	رشد دوره	رشد دوره در کشور	متوسط سهم از ارزش افزوده استان	تغییرات سهم از ارزش افزوده استان طی دوره	سهم از ارزش افزوده بخش در کشور	نوسان
واسطه‌گری مالی	۱۹.۵	۱۵.۲	۲	۱	۰.۵	متوسط

مأخذ: مرکز آمار ایران، حساب‌های منطقه‌ای

۱-۷-۱۱- مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار

متوسط رشد اقتصادی بخش مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار استان زنجان در دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶ معادل ۶.۱ درصد بوده است که به میزان ۴ درصد بیش از رشد متوسط کشور در این بخش است. ۹.۹ درصد از ارزش افزوده استان به بخش مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار تعلق دارد و این بخش رتبه سوم استان را دارد. سهم این بخش در ارزش افزوده کشور ۰.۶ درصد بوده و با توجه به نوسانات ارزش افزوده که ۱۷.۸ درصد می باشد این بخش در دسته فعالیت های با نوسان متوسط قرار می گیرد. زیربخش خدمات دلان مستغلات با متوسط رشد ۲۵ درصد و زیربخش خدمات واحدهای غیرمسکونی با متوسط رشد ۳ درصد به ترتیب بیشترین و کمترین متوسط رشد را در دوره فوق الذکر داشته اند.

سهم مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار از ارزش افزوده استان ۱.۹ درصد کاهش را نشان می دهد. این سهم از ۱۱.۸ درصد در سال ۱۳۷۹ به ۹.۹ درصد در سال ۱۳۸۶ رسیده است.

جدول ۲۹. تحولات رشد ارزش افزوده در بخش مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶

بخش	رشد دوره	رشد دوره در کشور	متوسط سهم از ارزش افزوده استان	تغییرات سهم از ارزش افزوده استان طی دوره	سهم از ارزش افزوده بخش در کشور	نوسان
مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار	۶.۱	۲.۵	۹.۹	-۱.۹	۰.۶	متوسط

مأخذ: مرکز آمار ایران، حساب های منطقه ای

۱-۷-۱۲- اداره امور عمومی و خدمات شهری

اداره امور عمومی و خدمات شهری از میان فعالیت های استان کمترین رشد را در دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶ داشته است. این بخش در این دوره رشد منفی ۰.۴ درصد را کسب کرده است. سهم بخش اداره امور عمومی و خدمات شهری از ارزش افزوده استان ۵.۳ درصد و از ارزش افزوده این بخش در کشور ۱ درصد است. همچنین این بخش با نوسان ۸.۸ درصد به عنوان کم نوسان ترین فعالیت استان شناخته شده است. زیربخش امور انتظامی با ۵ درصد رشد متوسط سالانه بیشترین رشد را در زیربخش های این فعالیت داشته است و زیربخش امور دفاعی با متوسط رشد منفی ۵ درصد کمترین رشد را داشته است.

اداره امور عمومی و خدمات شهری بخشی است که بیشترین کاهش سهم در ارزش افزوده استان را داشته است. سهم این بخش از ۸.۹ درصد در سال ۱۳۷۹ به ۵.۳ درصد در سال ۱۳۸۶ رسیده است.

جدول ۳۰. تحولات رشد ارزش افزوده در بخش اداره امور عمومی و خدمات شهری طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶

بخش	رشد دوره	رشد دوره در کشور	متوسط سهم از ارزش افزوده استان	تغییرات سهم از ارزش افزوده استان طی دوره	سهم از ارزش افزوده بخش در کشور	نوسان
اداره امور عمومی و خدمات شهری	-۰.۴	-۰.۵	۵.۳	-۳.۶	۱	کمترین

مأخذ: مرکز آمار ایران، حساب‌های منطقه‌ای

۱-۷-۱۳- آموزش

متوسط رشد بخش آموزش در استان زنجان طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶ معادل ۴.۲ درصد بوده است که تقریباً با متوسط کشوری که ۴.۶ درصد می‌باشد هم‌تراز است. آموزش ۶.۲ درصد ارزش افزوده استان زنجان را به خود اختصاص داده است و در رتبه ششم استان قرار دارد. سهم ۱.۴ درصدی بخش آموزش استان زنجان از ارزش افزوده این بخش در کشور این فعالیت را میان فعالیت‌های استان در رتبه سوم قرار می‌دهد. سهم آموزش از ارزش افزوده استان از ۷.۸ درصد در سال ۱۳۷۹ به ۶.۴ درصد در سال ۱۳۸۶ کاهش یافته است.

بخش آموزش با نوسان ۱۲.۲ درصد ارزش افزوده از جمله فعالیت‌های کم نوسان استان به شمار می‌آید. آموزش عالی خصوصی و آموزش بزرگسالان خصوصی از میان زیربخش‌های استان به ترتیب با رشد متوسط ۱۳ و منفی ۸ درصد بیشترین و کمترین رشد متوسط دوره را داشته‌اند.

استان زنجان پتانسیل توسعه آموزش عالی با هدف کسب ارزش افزوده را دارد و نمونه موفق آن دانشگاه علوم پایه زنجان است که در برخی رشته‌ها در کشور رتبه اول را دارد. استان امکان جذب استاد خوب از تهران و جذب دانشجو از شهرهای مجاور و بخشی از دانشجویان جویای تحصیل در تهران را دارد.

جدول ۳۱. تحولات رشد ارزش افزوده در بخش آموزش طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶

بخش	رشد دوره	رشد دوره در کشور	متوسط سهم از ارزش افزوده استان	تغییرات سهم از ارزش افزوده استان طی دوره	سهم از ارزش افزوده بخش در کشور	نوسان
آموزش	۴.۲	۴.۶	۶.۲	-۱.۴	۱.۴	کم

مأخذ: مرکز آمار ایران، حساب‌های منطقه‌ای

۱-۷-۱۴- بهداشت و مددکاری اجتماعی

بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی استان زنجان با کسب متوسط رشد ۷.۹ درصد در دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶ نسبت به متوسط رشد کشور (۶.۴ درصد) بهتر عمل کرده است. این بخش ۴ درصد از ارزش افزوده استان را تولید می‌کند و ۱ درصد از ارزش افزوده کشور در بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی به وسیله این بخش در استان زنجان تأمین می‌شود. سهم بهداشت و مددکاری اجتماعی در ارزش افزوده استان افزایش ناچیز ۰.۱۴ درصدی داشته و از ۳.۸ در سال ۱۳۷۹ به ۴ درصد سال ۱۳۸۶ رسیده است. نوسانات ارزش افزوده در بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی ۱۴.۴ درصد است. لذا بهداشت و مددکاری اجتماعی در دسته فعالیت‌های کم نوسان استان قرار می‌گیرد. با توجه به افزایش سن گروه‌های سنی پرجمعیت، رشد نسبی درآمد سرانه و افزایش شهرنشینی انتظار می‌رود تقاضا برای خدمات این بخش افزایش یابد. از این رو، توجه به این بخش می‌تواند در توسعه فرصت‌های شغلی غیر دولتی مؤثر باشد.

جدول ۳۲. تحولات رشد ارزش افزوده در بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶

بخش	رشد دوره	رشد دوره در کشور	متوسط سهم از ارزش افزوده استان	تغییرات سهم از ارزش افزوده استان طی دوره	سهم از ارزش افزوده بخش در کشور	نوسان
بهداشت و مددکاری اجتماعی	۷.۹	۶.۴	۴	۰.۱۴	۱	کم

مأخذ: مرکز آمار ایران، حساب‌های منطقه‌ای

۱-۷-۱۵- سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی

بخش سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی استان زنجان با متوسط رشد ۵.۷ درصد رشدی کمتر از متوسط کشور (۶.۴ درصد) را کسب کرده است. بخش سایر خدمات سهمی ۱.۷ درصدی در ارزش افزوده استان و ۱ درصدی در ارزش افزوده این بخش در کشور دارد. سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی به میزان ۰.۱۶ درصد کاهش سهم در ارزش افزوده استان داشته است و سهم آن از ۱.۸ درصد در سال ۱۳۷۹ به ۱.۷ درصد در سال ۱۳۸۶ کاهش یافته است. نوسانات ارزش افزوده در این بخش ۱۲.۹ درصد است و در گروه فعالیت‌های کم نوسان استان قرار دارد.

لازم به ذکر است که یکی از انگیزه‌های مهاجرت، کمبود امکانات تفریحی- فرهنگی و خدمات ورزشی است. وقتی چنین امکاناتی در دسترس نباشد فرد نمی‌تواند به ادامه کار در یک منطقه امیدوار باشد و دیر یا زود کار را رها می‌کند و به مناطق دیگر می‌رود. لذا با توجه به نیاز استان، تقویت این بخش مورد تأکید است.

جدول ۳۳. تحولات رشد ارزش افزوده در سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶

بخش	رشد دوره	رشد دوره در کشور	متوسط سهم از ارزش افزوده استان	تغییرات سهم از ارزش افزوده استان طی دوره	سهم از ارزش افزوده بخش در کشور	نوسان
سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی	۵.۷	۹.۷	۱.۷	-۰.۱۶	۱	کم

مأخذ: مرکز آمار ایران، حساب‌های منطقه‌ای

۱-۷-۱۶- خلاصه و جمع‌بندی

به طور خلاصه در دوره مورد بررسی

✓ رشد ارزش افزوده در استان بیش از رشد ارزش افزوده در کشور بوده است. این امر باعث افزایش سهم استان از ارزش افزوده کشور شده است. با این حال، هنوز سهم استان از ارزش افزوده کشور کمتر از سهم استان از جمعیت کشور است و در نتیجه درآمد سرانه استان شکاف قابل توجهی با درآمد سرانه کشور دارد.

✓ بخش‌های کشاورزی، شکار و جنگلداری، صنعت، مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار، عمده‌فروشی، خرده‌فروشی و تعمیر وسایل نقلیه و کالاهای، و ساختمان به ترتیب بالاترین سهم از ارزش افزوده استان را داشته‌اند.

✓ با توجه به سهم بالای بخش کشاورزی، رشد منفی این بخش در سال‌های ۱۳۸۰ و ۱۳۸۶ موجب رشد منفی ارزش افزوده در استان شده است.

✓ بخش‌های کشاورزی، شکار و جنگلداری، اداره امور عمومی و خدمات شهری، مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار و آموزش سهم خود را از ارزش افزوده استان از دست داده‌اند در حالی که بخش‌های

ساختمان، صنعت، عمده‌فروشی، خرده‌فروشی و تعمیر وسایل نقلیه و کالاهای، و حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات سهم خود را از ارزش افزوده استان افزایش داده‌اند.

✓ بخش‌های معدن، ماهیگیری (پرورش ماهی)، واسطه‌گری‌های مالی، ساختمان، حمل و نقل، صنعت و عمده‌فروشی رشدهای بالای استان را به خود اختصاص داده‌اند در حالی که اداره امور عمومی رشد منفی داشته و بخش‌های کشاورزی، آموزش و هتل و رستوران رشد کمتر از متوسط استان داشته‌اند.

✓ بخش‌های معدن، ماهیگیری، واسطه‌گری مالی و ساختمان بیشترین نوسانات ارزش افزوده را داشته‌اند و بخش‌های اداره امور عمومی، هتل و رستوران، آموزش، سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی و بهداشت و مددکاری نوسانات کمتری را تجربه نموده‌اند.

جدول ۳۴. تحولات رشد اقتصادی استان زنجان به تفکیک فعالیت‌های عمده اقتصادی در دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶

سهم هر بخش در استان (درصد)	ارزش افزوده			متوسط ارزش افزوده (میلیون ریال)	فعالیت
	نوسان	سهم	رشد		
20.8	1.9	18.7	5.4	4128431	کشاورزی، شکار و جنگلداری
0.1	0.3	0.1	22.9	11077	ماهیگیری
1.9	0.1	1.6	52.2	371165	معدن
17.4	1.2	19.0	11.0	3474403	صنعت
1.9	0.8	1.7	8.1	372260	تأمین آب، برق و گاز طبیعی
10.3	1.5	11.6	16.8	2058769	ساختمان
10.7	0.7	12.0	9.3	2138763	عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاهای
0.9	0.9	0.8	3.6	175196	هتل و رستوران
4.7	0.6	5.3	11.8	923313	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات
1.5	0.5	2.0	19.5	295094	واسطه‌گری‌های مالی
10.8	0.6	9.9	6.1	2130619	مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار
6.4	1.0	5.3	-0.4	1289853	اداره امور عمومی و خدمات شهری
7.0	1.4	6.4	4.2	1395113	آموزش
4.1	1.0	4.0	7.9	806296	بهداشت و مددکاری اجتماعی
1.7	1.0	1.7	5.7	342330	سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی

مأخذ: مرکز آمار ایران، حساب‌های منطقه‌ای

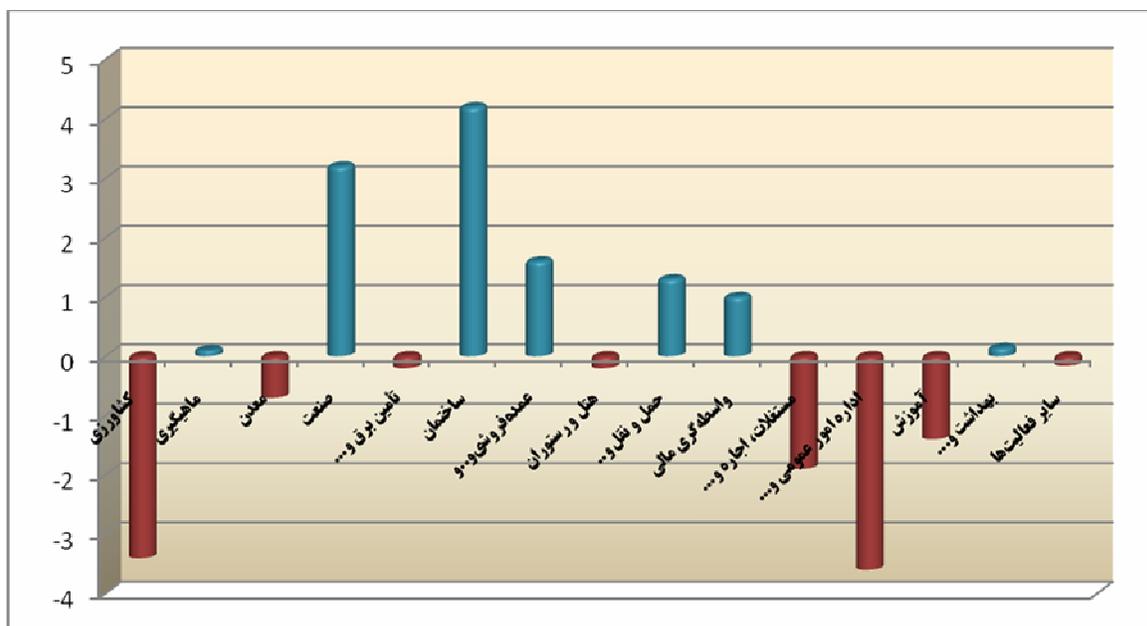
توضیح: در ستون سوم منظور از سهم، سهم هر بخش از ارزش افزوده آن بخش در کشور است.

جدول ۳۵. تغییرات سهم فعالیت‌های عمده اقتصادی از ارزش افزوده استان زنجان در سال‌های ۱۳۷۹ و ۱۳۸۰

تغییرات	۱۳۸۶	۱۳۷۹	نوع فعالیت
-3.4	18.7	22.1	کشاورزی، شکار و جنگلداری
0.1	0.1	0.0	ماهیگیری
-0.7	1.6	2.3	معدن
3.2	19.0	15.8	صنعت
-0.2	1.7	1.9	تأمین آب، برق و گاز طبیعی
4.2	11.6	7.4	ساختمان
1.6	12.0	10.4	عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها
-0.2	0.8	1.0	هتل و رستوران
1.3	5.3	4.0	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات
1.0	2.0	1.0	واسطه‌گری‌های مالی
-1.9	9.9	11.8	مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار
-3.6	5.3	8.9	اداره امور عمومی، و خدمات شهری
-1.4	6.4	7.8	آموزش
۱۴۰.	4.0	3.8	بهداشت و مددکاری اجتماعی
۱۶-۰.	1.7	1.8	سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی

مأخذ: مرکز آمار ایران، حساب‌های منطقه‌ای

نمودار ۱۸. تغییرات سهم فعالیت‌های عمده اقتصادی از ارزش افزوده استان زنجان در سال‌های ۱۳۷۹ و ۱۳۸۰

۸-۱- جمع بندی تحولات بهره‌وری نیروی کار در استان به تفکیک گروه‌های عمده فعالیت

در دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶

شاخص بهره‌وری نشان می‌دهد که به طور متوسط هر نفر نیروی انسانی شاغل چه میزان ارزش افزوده ایجاد کرده است. لازم به ذکر است که ارقام بهره‌وری لزوماً کارایی در بهره‌برداری از نیروی کار را نشان نمی‌دهند. گاهی عوامل برونزا نظیر تغییر قیمت‌ها و تقاضای جهانی یا تولید نفت و گاز باعث افزایش چشم‌گیر سهم یک بخش از ارزش افزوده و به تبع آن بهره‌وری می‌شود، بدون اینکه تغییری در نحوه استفاده از نیروی کار ایجاد شده باشد. اندازه‌گیری بهره‌وری نیروی کار در استان زنجان نتایجی به شرح ذیل دارد:

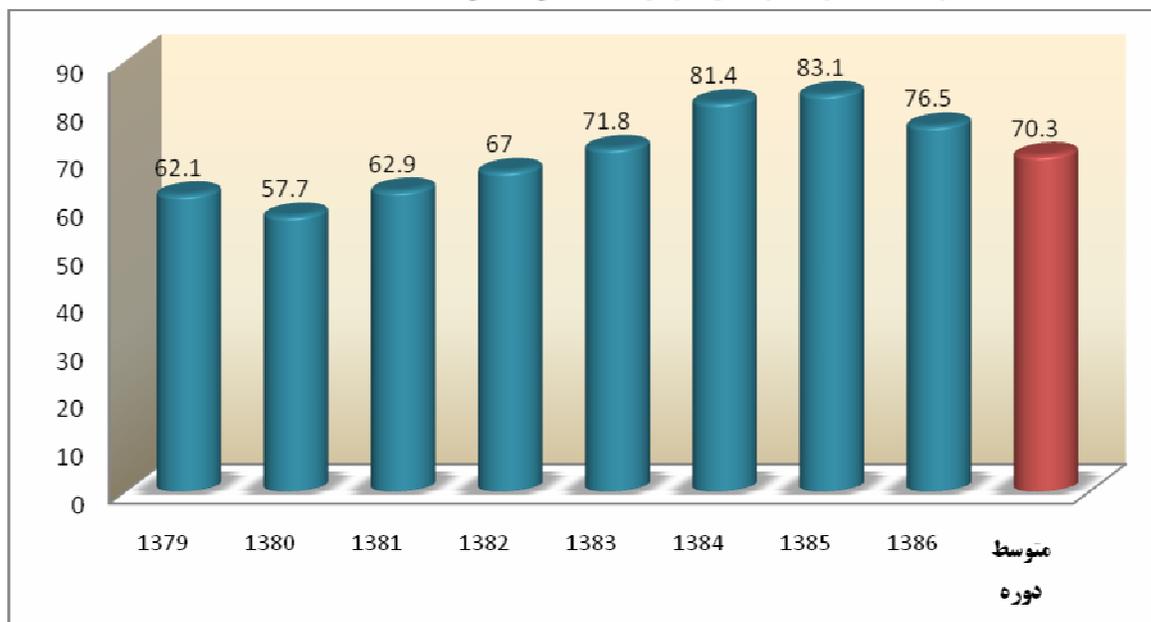
✓ متوسط بهره‌وری نیروی کار استان زنجان در دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶، ۷۰.۳ میلیون ریال- نفر به قیمت ثابت سال ۱۳۸۶، و متوسط رشد بهره‌وری ۳.۵ درصد بوده است.

جدول ۳۶. تحول بهره‌وری نیروی کار استان زنجان در دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶

سال	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	متوسط دوره
بهره‌وری	62.1	57.7	62.9	67	71.8	81.4	83.1	76.5	۷۰.۳
رشد بهره‌وری	---	-7.2	9	6.6	7	13.4	2.1	-۸	۳.۵

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

نمودار ۱۹. تحول بهره‌وری نیروی کار استان زنجان در دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶

✓ بهره‌وری نیروی کار در سطح کشور از ۱۳۸.۸ میلیون ریال به ازای هر نفر شاغل در سال ۱۳۷۹ به ۱۴۸.۵ میلیون ریال به ازای هر نفر شاغل در سال ۱۳۸۶ رسیده است و طی دوره مذکور رشدی ۷ درصدی داشته است. بنابراین سطح بهره‌وری در استان زنجان حدود ۵۰ درصد بهره‌وری در سطح کشور است و رشد بهره‌وری در استان نیز به اندازه نیمی از رشد بهره‌وری در کشور طی دوره مورد بررسی است.

✓ مقایسه سطح بهره‌وری با سایر استان‌های کشور حاکی از آن است که استان زنجان، هم در سال ۱۳۷۹ و هم در سال ۱۳۸۶ در رتبه ۲۱ کشور قرار دارد. استان‌های کهگیلویه و بویر احمد و خوزستان در هر دو سال رتبه اول بهره‌وری را داشته‌اند که بخش عمده آن ناشی از تولید نفت و گاز فراوان در این استان‌ها است.

✓ فعالیت‌های کشاورزی، حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات، ساختمان و صنعت به ترتیب با داشتن متوسط بهره‌وری ۴۷، ۵۸، ۶۰ و ۶۱ میلیون ریال به ازای هر شاغل، در فاصله سال‌های ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۶ کمترین بهره‌وری نیروی کار را داشته‌اند و فعالیت‌های مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار با بهره‌وری ۸۶۰ و ماهیگیری با بهره‌وری ۳۱۳ بیشترین بهره‌وری را در میان فعالیت‌های استان کسب کرده‌اند.

✓ معدن فعالیتی است با متوسط بهره‌وری ۱۵۸.۲ که در رتبه سوم بهره‌وری نیروی کار استان زنجان قرار دارد. بهره‌وری این بخش از سال ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۴ سیری نزولی داشته و در سال ۱۳۸۵ به یکباره به عدد ۳۷۱.۹ میلیون ریال - نفر رسیده است که ناشی از افزایش تصاعدی قیمت‌های جهانی سرب و روی و افزایش ارزش افزوده معدن در این سال بوده است و ارتباط معناداری با بهبود استفاده از نهاده نیروی کار ندارد.

نکته مهم در این ارزیابی آن است که بهره‌وری در فعالیت‌های کشاورزی، ساختمان و صنعت که بیشترین ارزش افزوده استان را تولید می‌کنند و بیشترین نیروی کار را در استخدام خود دارند کمترین بوده است.

جدول ۳۷. بهره‌وری نیروی کار در دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶ به تفکیک رشته فعالیت‌های مختلف (میلیون ریال / درصد)

متوسط	1386	1385	1384	1383	1382	1381	1380	1379	نوع فعالیت
47.1	51.2	58.9	58.1	46.0	47.0	41.4	34.0	40.0	کشاورزی، شکار و جنگلداری
313.1	266.0	249.3	281.1	251.3	246.5	358.0	362.6	489.7	ماهیگیری
158.2	129.0	371.9	71.9	94.1	135.0	137.3	110.4	216.3	معدن
61.0	71.2	70.3	80.8	57.5	57.9	47.6	50.9	52.0	صنعت
145.9	131.3	137.0	208.8	154.9	143.0	132.1	113.6	146.8	تامین آب، برق و گاز طبیعی
60.8	74.3	84.2	79.0	82.0	46.4	40.4	39.7	40.8	ساختمان
82.1	98.7	93.7	91.0	86.5	76.2	68.9	68.4	73.7	عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها
91.1	71.6	73.6	77.2	86.5	108.6	103.7	104.2	103.8	هتل و رستوران
57.5	64.2	59.3	55.6	54.8	56.2	66.2	53.9	49.9	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات
109.8	150.5	156.5	120.5	101.9	80.1	88.1	100.9	80.3	واسطه‌گری‌های مالی
857.1	655.0	742.2	828.7	915.6	815.4	1018.2	783.4	1098.5	مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار
69.9	67.7	62.1	59.0	65.2	76.3	73.3	78.0	78.0	اداره امور عمومی، و خدمات شهری
80.2	83.2	88.7	87.4	73.1	80.2	75.5	77.8	75.7	آموزش
140.7	130.9	118.0	135.8	139.9	157.8	162.9	145.4	134.7	بهداشت و مددکاری اجتماعی
83.0	81.9	83.1	79.5	75.3	79.3	88.0	90.8	85.7	سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

برآوردهای تحقیق نشان می‌دهد که در استان زنجان برای یک درصد افزایش در فرصت‌های شغلی باید رشد اقتصادی ۲.۱۴ درصد افزایش یابد. بخش‌های کشاورزی، شکار و جنگلداری و معدن برای افزایش یک درصد در فرصت‌های شغلی به رشد اقتصادی بیشتری نیاز دارند تا هتل و رستوران و شیلات. باید توجه داشت که این موضوع نسبی است و به اشتغال پایه بخش‌ها نیز بستگی دارد. برای مثال، سهم هتل و رستوران و شیلات از اشتغال بسیار ناچیز است ولی سهم کشاورزی، شکار و جنگلداری به تنهایی ۲۹ درصد از اشتغال استان است. لذا یک درصد رشد ارزش افزوده یا اشتغال در آنها بسیار متفاوت است. نکته حایز اهمیت آن است که در برنامه‌ریزی آینده باید به رابطه بین رشد و اشتغال توجه داشت و بدون توجه به رشد ممکن در ارزش افزوده نباید در مورد اشتغال اظهار نظر نمود.

جدول ۳۸. رابطه رشد اقتصادی، بهره‌وری نیروی کار و تقاضا برای نیروی کار در دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶ (میلیون ریال - درصد)

شرح	رشد اقتصادی	رشد اشتغال	متوسط بهره‌وری	رشد بهره‌وری نیروی کار	متوسط مشاغل ایجاد شده در هر سال (هزار نفر)	رشد اقتصادی لازم برای یک درصد رشد اشتغال
کشاورزی، شکار و جنگلداری	5.4	۰.۷۳	47.1	4.7	۰.۸۶۹	7.43
شیلات	22.9	۳۲.۱۶	313.1	-9.3	۰.۰۰۷	0.71
استخراج معدن	52.2	۹.۶۴	158.2	42.6	0.182	5.42
صنعت - ساخت	11.0	۴.۸۹	61.0	6.2	2.483	2.26
تأمین برق، گاز و آب	8.1	۷.۱۲	145.9	1.0	0.127	1.14
ساختمان	16.8	۴.۶۲	60.8	12.2	1.568	3.64
عمده‌فروشی، ...	9.3	۴.۶۳	82.1	4.7	1.054	2.01
هتل و رستوران	3.6	۸.۸۷	91.1	-5.3	0.101	0.41
حمل و نقل و انبارداری	11.8	۷.۲۷	57.5	4.5	0.915	1.62
واسطه‌گری‌های مالی	19.5	۷.۹۱	109.8	11.6	0.194	2.47
مستغلات، اجاره و ...	6.1	۱۲.۲۱	857.1	-6.1	0.165	0.50
اداره امور عمومی و ...	-0.4	۱.۳۴	69.9	-1.7	0.251	-0.27
آموزش	4.2	۲.۴۹	80.2	1.7	۰.۴۷۹	1.70
بهداشت و مددکاری اجتماعی	7.9	۷.۸۴	140.7	0.1	0.301	1.01
سایر خدمات عمومی	5.7	۴.۴۰	83.0	1.3	0.274	1.29
کل اقتصاد	7.1	۳.۳۳	۷۰.۳	3.8	8.971	2.14

مأخذ: - سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵

- مرکز آمار ایران، حساب‌های منطقه‌ای

۹-۱- جمع‌بندی تعاملات اقتصادی بین بخشی و فرامنطقه‌ای استان در سال ۱۳۸۶

برای بررسی تعاملات اقتصادی بین فعالیت‌های اقتصادی استان و ارتباطات فرامنطقه‌ای آنها از جدول داده-ستانده سال ۱۳۸۶ استان زنجان استفاده شده و ۴ شاخص قدرت انتشار، شاخص حساسیت، نسبت صادرات به ارزش افزوده بخش‌ها و نسبت واردات به تقاضای کل محاسبه شده و مبنای تحلیل قرار گرفته است. بدیهی است بخش‌هایی از اقتصاد که هم قدرت انتشار بالاتری دارند و هم حساسیت بالاتری دارند نقش مؤثرتری در فرآیند تولید بازی می‌کنند و توسعه آنها می‌تواند سایر بخش‌ها را با قوت و شدت بیشتری به حرکت

درآورد. وقتی بخش‌های مختلف اقتصاد در استان زنجان بر حسب شاخص‌های قدرت انتشار و حساسیت رتبه‌بندی می‌گردند نتایج زیر به دست می‌آید.

بخش‌هایی از اقتصاد استان زنجان هم شاخص حساسیت و هم شاخص قدرت انتشار مقادیری بالاتر از یک دارند. این بخش‌ها شامل هتل و خوابگاه، برق، ساخت کک، فراورده‌های حاصل از تصفیه نفت و سوخت‌های هسته‌ای، ساخت کاغذ و محصولات کاغذی و نشر، ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی، ساخت محصولات فلزی فابریکی به جز ماشین آلات و تجهیزات، دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار، ساخت فلزات اساسی، ساخت منسوجات، و ساخت مواد شیمیایی و محصولات شیمیایی است. افزایش تولید در این بخش‌ها بیشترین اثر را بر تقویت تولید سایر بخش‌های بالادستی خواهد داشت چرا که تقاضای مؤثر را برای فعالیت‌های بالادستی تقویت می‌کند. علاوه بر این، تولیدات این گروه به صورت کالای واسطه در بخش‌های پایین دست مورد استفاده قرار می‌گیرد و چرخ آنها را به حرکت در می‌آورد. از حیث سیاستگذاری توجه به این بخش می‌تواند بیشترین اثر را بر رشد تولید و ارزش افزوده استان داشته باشد و موجبات رونق بخش‌های مختلف دیگر را فراهم آورد.

برخی از بخش‌های اقتصادی استان تولیدکننده محصولات نهایی هستند اما به شدت متقاضی کالای واسطه‌ای هستند که بخش‌های بالادست آنها تولید می‌نماید. این بخش‌ها که شامل ماهیگیری، ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها، ساخت پوشاک، عمل‌آوری و رنگ کردن خز، دباغی و پرداخت چرم و سایر محصولات چرمی، ساخت وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم تریلر، ساخت مبلمان و مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر، سایر ساختمان‌ها، رستوران، و سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی می‌باشند دارای شاخص حساسیت کمتر از یک و شاخص قدرت انتشار بزرگتر از یک هستند. توجه به این بخش‌ها می‌تواند کل زنجیره ارزش منتهی به آنها را تحت تأثیر قرار دهد.

بخش‌هایی از اقتصاد استان شاخص قدرت انتشاری کمتر از یک دارند ولی شاخص حساسیت آنها بالاتر از یک است. این بخش‌ها که شامل زراعت و باغداری، جنگلداری، سایر معادن، ساخت چوب و محصولات چوبی، ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک، توزیع گاز طبیعی، عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاهای حمل و نقل جاده‌ای، خدمات پشتیبانی و انبارداری، بانک و بیمه، و کرایه و خدمات کسب و کار می‌باشند در واقع تولیدکننده کالاهای و خدمات واسطه اولیه هستند که چندان منجر به توسعه زنجیره قبل از خود نمی‌شوند ولی بر رشد و توسعه زنجیره فعالیت‌های بعد از خود تأثیرگذارند. مثلاً گازرسانی یا ساخت چوب و محصولات

چوبی عمدتاً منجر به تهیه محصولات می‌شوند که در رشد و توسعه زنجیره فعالیت‌های بعد از خود تأثیر می‌گذارند.

اما بخش‌هایی چون ساخت ماشین آلات، تهیه آب، ساختمان‌های مسکونی، سایر حمل و نقل، پست و مخابرات، خدمات واحدهای مسکونی و دلالی، اداره امور عمومی و خدمات شهری، آموزش، و بهداشت و درمان علی‌رغم اهمیتی که در حیات یک جامعه دارند شاخص حساسیت و قدرت انتشاری کمتر از یک دارند و موجب رشد و توسعه بخش‌های بالادستی و پایین دستی خود نمی‌شوند یا تأثیر کمی دارند. به عبارت دیگر، افزایش تقاضای نهایی برای تولیدات آنها، کمترین اثر را بر تقویت تولید سایر بخش‌های بالادستی خواهد گذاشت.

اگر از چارچوب هیرشمن و سایر اقتصاددانان توسعه که همفکر با او هستند به این یافته‌ها بنگریم، آنگاه باید به بخش‌هایی اولویت بدهیم که بیشترین پیوندهای پسین و پیشین را دارند. لذا بیشترین اولویت را کالاهای واسطه‌ای دارند که هم عرضه‌کننده نهاده به حلقه‌های بعدی زنجیره تولید هستند و هم متقاضی نهاده‌های تولیدی حلقه‌های قبلی زنجیره تولید هستند. در مقابل باید کمترین اولویت را به بخش‌هایی داد که تولیدات نهایی آنها اولیه است و شاخص قدرت انتشار و حساسیت آنها کمتر از یک است.

نسبت واردات به تقاضای کل بخش‌ها نشان می‌دهد که حمل و نقل و ارتباطات و انبارداری (۵۷.۴ درصد)، واسطه‌گری‌های مالی (۵۲.۵ درصد)، شیلات (۵۲.۲ درصد)، صنعت-ساخت (۴۴.۹ درصد) و تأمین آب، برق و گاز طبیعی (۴۰.۳ درصد) بیشترین تقاضای واردات از خارج استان را دارند و در مقابل ساختمان، آموزش و مستغلات از جمله فعالیت‌هایی هستند که کمترین تعاملات بین بخشی فرامنطقه‌ای را از حیث تقاضای محصولات مصرفی و واسطه‌ای دارند.

نسبت صادرات به تقاضای کل بخش‌ها نشان می‌دهد که محصولات استان در چه فعالیت‌هایی تقاضای بیرون استانی دارد و با توسعه آن تقاضا این فعالیت‌ها توسعه می‌یابد. «صنعت-ساخت»، «ماهگیری»، «کشاورزی، شکار و جنگلداری»، «واسطه‌گری‌های مالی»، و «استخراج معدن» در این گروه از فعالیت‌ها قرار دارند و بیشترین تعاملات بین منطقه‌ای را دارند.

جدول ۳۹. تعاملات بین بخشی فرامنطقه‌ای استان در سال ۱۳۸۶ به تفکیک بخش‌های عمده اقتصادی

شرح	شاخص قدرت انتشار	شاخص حساسیت	نسبت صادرات به ارزش افزوده بخش‌ها (درصد)	نسبت واردات به تقاضای کل بخش‌ها (درصد)
کشاورزی، شکار و جنگلداری	۰.۹۵	۱.۰۰۵	۵۸	۲۲
شیلات	۱.۰۱	۱.۰۶۴	۸۲.۹	۵۲.۲
استخراج معدن	۰.۸۵	۰.۸۹۰	۵۲.۶	۲۷.۸
صنعت - ساخت	۱.۰۷	۱.۰۵۸	۱۸۶.۳	۴۴.۹
تأمین برق، گاز و آب	۰.۹۷	۱.۰۴۴	۳۷	۴۰.۳
ساختمان	۱	۱.۰۴۷	۶.۲	۲.۵
عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه موتوری و کالاهای شخصی و خانگی	۰.۹۱	۰.۹۵۳	۱۷.۳	۴۵.۴
هتل و رستوران	۱.۱۷	۱.۱۶۷	۶۰	۲۰.۴
حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات	۰.۹۲	۰.۹۶۶	۴۰.۴	۵۷.۴
واسطه‌گری‌های مالی	۰.۹۰	۰.۹۴۶	۵۸	۵۲.۵
مستغلات، اجاره و فعالیت‌های کار و کسب	۰.۹۷	۱.۰۴۰	۲.۳	۶.۲
اداره امور عمومی، دفاع و تأمین اجتماعی اجباری	۰.۹۰	۰.۹۳۸	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰
آموزش	۰.۸۶	۰.۹۰۲	۰.۰۰۰	۲.۱
بهداشت و مددکاری اجتماعی	۰.۸۸	۰.۹۲۵	۰.۰۰۰	۱۵.۸
سایر فعالیت‌های خدمات عمومی، اجتماعی و شخصی	۱.۰۱	۱.۰۵۵	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰

مأخذ: جدول داده ستانده ۱۵ بخشی استان زنجان در سال ۱۳۸۶، مندرج در سایت مشاور مادر

جدول ۴۰. دسته‌بندی بخش‌های اقتصادی بر مبنای پیوندهای پسین و پیشین

	شاخص حساسیت کمتر از یک کالای نهایی	شاخص حساسیت بیشتر از یک کالای واسطه
شاخص قدرت انتشار بزرگ‌تر از یک	ماهیگیری ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها ساخت پوشاک، عمل‌آوری و رنگ کردن خز دباغی و پرداخت چرم و سایر محصولات چرمی ساخت وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم تریلر ساخت مبلمان و مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر سایر ساختمان‌ها رستوران سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی	هتل و خوابگاه برق ساخت کک، فراورده‌های حاصل از تصفیه نفت و سوخت‌های هسته‌ای ساخت کاغذ و محصولات کاغذی و نشر ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی ساخت محصولات فلزی فابریکی به جز ماشین آلات و تجهیزات دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار ساخت فلزات اساسی ساخت منسوجات ساخت مواد شیمیایی و محصولات شیمیایی
کالای صنعتی	کالای نهایی صنعتی	کالای واسطه صنعتی
شاخص قدرت انتشار کوچک‌تر از یک	ساخت ماشین‌آلات آب ساختمان‌های مسکونی سایر حمل و نقل پست و مخابرات خدمات واحدهای مسکونی و دلالی اداره امور عمومی، و خدمات شهری آموزش بهداشت و درمان اداره امور عمومی، و خدمات شهری	زراعت و باغداری جنگلداری سایر معادن ساخت چوب و محصولات چوبی ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک توزیع گاز طبیعی عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها حمل و نقل جاده‌ای خدمات پشتیبانی و انبارداری بانک و بیمه کرایه و خدمات کسب و کار
کالای اولیه	کالای نهایی اولیه	کالای واسطه اولیه

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

۱-۱- جمع‌بندی جایگاه اقتصادی استان در تقسیم کار ملی

جایگاه اقتصادی استان در تقسیم کار ملی از چند حیث قابل ارزیابی است. اول اینکه سهم استان از ارزش افزوده تولید شده در کشور به تفکیک فعالیت‌ها چقدر است. دوم اینکه آیا استان در این رشته فعالیت‌ها مزیتی دارد و آیا مزیت‌های استان در حال اعتلا است یا رو به افول است. سوم اینکه آیا در فعالیت‌های صنعتی خوشه‌های اقتصادی شکل گرفته و مبنای توسعه استان قرار گرفته است یا خیر. به نظر می‌رسد ارزیابی این سه موضوع جایگاه استان را در فعالیت‌های اقتصادی در کشور منعکس نماید.

پیش از ارزیابی محورهای سه گانه فوق ذکر این نکته حایز اهمیت است که استان زنجان از حیث دسترسی به برخی لوازم و زیرساخت‌های توسعه، در کشور جایگاه مناسبی دارد. برای مثال، استان زنجان در شاخص‌هایی چون دسترسی به آب، دسترسی به برق و دسترسی به سیستم فاضلاب بهتر از سایر شاخص‌ها عمل کرده است و رتبه‌ای زیر ۱۰ را در کشور دارد. با این حال، اندازه بازار در استان زنجان کوچک است و در این شاخص رتبه ۲۲ را در کشور دارد. در شاخص وضعیت باسوادی و نیز دسترسی به گاز نیز این استان در رتبه ۲۱ قرار دارد.

جدول ۴۱. رتبه استان زنجان در کشور در تعدادی از شاخص‌های اقتصادی

رتبه در کشور	ریز شاخص‌ها
۱۲	دسترسی به تسهیلات بانکی
۱۲	بیکاری
۹	دسترسی به آب
۸	دسترسی به برق
۲۱	دسترسی به گاز
۱۳	ضریب نفوذ تلفن ثابت در کل استان
۱۶	ضریب نفوذ تلفن همراه
۱۷	ضریب نفوذ اینترنت در استان
۸	دسترسی به سیستم فاضلاب
۲۲	اندازه بازار (دسترسی به جمعیت)
۲۱	وضعیت باسوادی

مأخذ: مطالعات پشتیبان، بخش سوم

۱-۱۰-۱- جایگاه فعالیت‌های اقتصادی استان زنجان در کشور

در مجموع استان زنجان ۰.۷۷ درصد ارزش افزوده کشور را تولید می‌کند. در میان فعالیت‌های استان، «کشاورزی، شکار و جنگلداری» جایگاه ویژه‌ای دارد، به گونه‌ای که ۱.۹۳ درصد از ارزش افزوده کشور در «کشاورزی، شکار و جنگلداری» توسط این استان تولید می‌شود. فعالیت‌های «ساختمان»، «آموزش» و «صنعت» سه فعالیتی هستند که با سهم‌های ۱.۴۷، ۱.۴۳ و ۱.۲۳ درصد پس از کشاورزی در رده‌های بعدی قرار دارند. فعالیت‌های معدن، ماهیگیری و واسطه‌گری مالی نیز کمترین سهم‌ها را به خود اختصاص داده‌اند. اگر سهم استان از جمعیت کشور (۱.۳۷ درصد) را یک معیار سرانگشتی برای ارزیابی جایگاه اقتصادی استان در نظر بگیریم مشاهده می‌کنیم که استان تنها در سه فعالیت اقتصادی سهمی به اندازه یا بیش از سهم جمعیت خود دارد و در بسیاری از فعالیت‌ها از جمله آنهایی که عرضه خدمات پشتیبان تولید را بر عهده دارند توسعه پیدا نکرده است. مثلاً در «واسطه‌گری مالی» (۰.۵۱ درصد)، «حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات» (۰.۵۸ درصد) و «مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار» (۰.۶۴ درصد) جایگاه استان در کشور پائین است و در تقسیم کار ملی جایگاه شایسته را هنوز به دست نیاورده است.

جدول ۴۲. سهم استان از ارزش افزوده کشور در هر فعالیت در دوره ۱۳۸۶-۱۳۷۹

فعالیت‌ها	سهم
کشاورزی، شکار و جنگلداری	1.93
ماهیگیری	0.25
معدن	0.06
صنعت	1.23
تأمین آب، برق و گاز طبیعی	0.79
ساختمان	1.47
عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها	0.72
هتل و رستوران	0.85
حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	0.58
واسطه‌گری‌های مالی	0.51
مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار	0.64
اداره امور عمومی، و خدمات شهری	0.97
آموزش	1.43
بهداشت و مددکاری اجتماعی	1.02
سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی	0.99
جمع	۰.۷۷

مأخذ: مرکز آمار ایران، حساب‌های منطقه‌ای

۱-۱۰-۲- مزیت نسبی فعالیت‌های اقتصادی استان در مقایسه با سطح ملی

شناسایی فعالیت‌های اقتصادی پیشرو یا کلیدی و نیز شناخت مزیت رقابتی آنها می‌تواند جایگاه اقتصادی استان را در تقسیم کار ملی نشان دهد. به منظور شناسایی فعالیت‌های اقتصادی پایه و دارای مزیت نسبی در سطح استان زنجان از دو روش ضریب تمرکز مکانی و shift & share استفاده شده است.

۱-۱۰-۲-۱- ضریب تمرکز مکانی

ضریب تمرکز مکانی روشی است که میزان تمرکز نسبی یک فعالیت در یک منطقه یا ناحیه را نشان می‌دهد. چنانچه شاخص ضریب تمرکز مکانی نشان دهد که صنعت i در استان دارای مزیت رقابتی است به این معناست که این صنعت در استان از تمرکز بیشتری برخوردار بوده و می‌تواند از فرصت‌های صادراتی در زمینه تولیدات صنعتی بهره‌مند باشد. ولی چنانچه صنعت i در استان دارای مزیت رقابتی نباشد به معنای آن است که سطح تولید استان در صنعت i نسبت به کل کشور پایین است و جهت رفع نیاز داخلی استان، می‌باید کالاهای مربوط به این صنعت را از سایر استان‌ها یا از کشورهای دیگر وارد کند. به طور کلی مزیت رقابتی در پنج سطح، مزیت رقابتی رو به اعتلاء، مزیت رقابتی رو به افول، مزیت رقابتی ثابت، مزیت رقابتی در حال پیدایش و مزیت رقابتی در حال نابودی تعریف می‌شود.

- محاسبه ضریب تمرکز مکانی استان با استفاده از «ارزش افزوده» هر فعالیت در دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶ گویای آن است که ۱۶ فعالیت به شرح زیر دارای مزیت رقابتی رو به اعتلاء هستند: «ساخت ماشین آلات و دستگاه‌های برقی طبقه‌بندی نشده در جای دیگر»، «ساخت منسوجات»، «ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک»، «مذهبی و سیاسی»، «آموزش بزرگسالان دولتی»، «آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه‌ای»، «آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه‌ای دولتی»، «بهداشت و درمان دولتی»، «آموزش عالی خصوصی»، «خدمات دلان مستغلات»، «امور انتظامی»، «دامپزشکی»، «زراعت و باغداری»، «آموزش ابتدائی دولتی»، «آموزش ابتدائی» و «آموزش عالی».
- در روش ضریب تمرکز مکانی «اشتغال» فعالیت‌های مربوط به کارگاه‌های بزرگ صنعتی در سال‌های ۱۳۸۱ و ۱۳۸۶ نیز ۴ فعالیت «تولید منسوجات»، «تولید فلزات اساسی»، «تولید ماشین آلات مولد و انتقال برق و دستگاه‌های برقی طبقه‌بندی نشده در جای دیگر» و «تولید ابزار پزشکی و ابزار اپتیکی و ابزار دقیق و ساعت‌های مچی و انواع دیگر ساعت» دارای مزیت رقابتی رو به اعتلاء شناخته شدند.

- ضریب تمرکز مکانی برای کارگاه‌های بزرگ صنعتی با استفاده از «ارزش افزوده» در سال‌های ۱۳۸۱ و ۱۳۸۶ فعالیت‌های «تولید منسوجات» و «تولید ماشین آلات مولد و انتقال برق و دستگاه‌های برقی طبقه‌بندی نشده در جای دیگر» را به عنوان فعالیت‌های دارای مزیت رقابتی نمایان ساخته است. بنابراین می‌توان «تولید ماشین آلات و دستگاه‌های برقی»، «تولید منسوجات»، «تولید فلزات اساسی» و «آموزش» را فعالیت‌هایی قلمداد نمود که بر اساس روش ضریب تمرکز مکانی مزیت نسبی رو به اعتلایی در استان نسبت به سطح ملی داشته‌اند.

shift & share - ۲-۲-۱۰-۱

shift & share روشی است که غالباً برای تجزیه و تحلیل تغییرات اشتغال یا رشد اقتصادی در مجموعه‌ای از نواحی یا مناطق، طی دو مقطع زمانی به کار می‌رود. در واقع تحلیل Shift & share بر تغییر ترکیب فعالیت‌هایی که به ناحیه مورد نظر وارد یا از آن خارج شده‌اند تمرکز دارد. همچنین این روش، بخش‌های اقتصادی پیشتاز و عقب مانده را در هر منطقه مشخص می‌کند.

- محاسبات shift & share با استفاده از ارزش افزوده فعالیت‌های اقتصادی استان زنجان در سال‌های ۱۳۸۱ و ۱۳۸۶ نشان می‌دهد که این استان در ۵ فعالیت «ساخت وسایل نقلیه موتوری»، «تریلر و نیم تریلر»، «بهداشت و مددکاری اجتماعی»، «حمل و نقل هوایی»، «حمل و نقل جاده‌ای» و «حمل و نقل و انبارداری» دارای مزیت رقابتی است.
- با استفاده از محاسبات shift & share در زمینه اشتغال استان در این سال‌ها ۴ فعالیت «ماهگیری»، «معدن»، «تأمین برق، گاز و آب» و «بهداشت و مددکاری اجتماعی» در زمره فعالیت‌های با مزیت رقابتی قرار می‌گیرند.
- shift & share اشتغال کارگاه‌های بزرگ صنعتی استان نیز نشان می‌دهد ۴ فعالیت «تولید محصولات لاستیکی و پلاستیکی»، «تولید ماشین آلات مولد و انتقال برق و دستگاه‌های برقی طبقه‌بندی نشده در جای دیگر»، «تولید ابزار پزشکی و ابزار اپتیکی و ابزار دقیق و ساعت‌های مچی و انواع دیگر ساعت» و «تولید وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم تریلر» دارای مزیت رقابتی‌اند.

۱-۱-۳- خوشه‌های صنعتی پیشرو در استان زنجان

خوشه‌ها تمرکزی جغرافیایی از بنگاه‌ها و نهادهای حمایتی مرتبط در یک گرایش کسب و کار هستند که با فرصت‌ها و چالش‌های مشترکی مواجهند و فعالیت آنها می‌تواند تکمیل‌کننده همدیگر باشد. این بنگاه‌ها برای تولید یک یا چند محصول نهایی مشابه و مرتبط برای کسب صرفه‌های اقتصادی بیرونی با یکدیگر ارتباطات عمودی و افقی برقرار نموده و ضمن رقابت با یکدیگر در بسیاری از موارد همکاری جمعی و اقدامات مشترک دارند.

برای شناسایی خوشه صنعتی باید تا حد امکان در راستای تعریف خوشه معیارهایی استخراج و ارزیابی گردد. برخی از ابعاد تعریف مربوط به پس از شکل‌گیری خوشه است و برخی از آنها به راحتی قابل تشخیص و کمی‌سازی نیست. برای مثال، از پیش نمی‌توان انتظار داشت که بنگاه‌های فعال در یک منطقه اقدام مشترکی برای تأمین نهاده مورد نیاز خود کرده باشند یا دارای سازماندهی مشخصی جهت بازاریابی باشند. حتی اگر چنین اقداماتی انجام شده باشد قابل تشخیص و کمی‌سازی نیست و حتی اگر امکان تشخیص وجود داشته باشد، داده‌ای برای سنجش آنها وجود ندارد. در واقع، غرض شناسایی تجمع‌های صنعتی است که در صورت ورود راهنمای خوشه و انجام مطالعات مربوطه، امکان بهره‌مندی از صرفه‌های اقتصادی به وجود می‌آید.

بنابراین، در مرحله شناسایی فعالیت‌هایی که قابلیت تشکیل خوشه را در یک منطقه دارند باید روی ابعادی از تعریف تمرکز کرد که اولاً قابل سنجش باشند و ثانیاً مربوط به مرحله عملکرد یک خوشه تشکیل شده نباشد بلکه مربوط به پتانسیل‌های تشکیل خوشه باشد. اگر خوشه صنعتی را مجموعه‌ای از بنگاه‌های تجاری و غیرتجاری متمرکز در یک مکان جغرافیایی (در یک منطقه اقتصادی) تعریف کنیم که برای تولید یک یا چند محصول نهایی مشابه و برای کسب صرفه‌های اقتصادی بیرونی با یکدیگر ارتباطات عمودی و افقی برقرار نموده‌اند، آنگاه باید ببینیم

- در کدام رشته فعالیت بنگاه‌های بیشتری حضور دارند و بنگاه‌های بیشتری نیز در حال ورود به صنعت هستند؟
- در کدام رشته فعالیت تعداد شاغلان بیشتر است و با سرعت بیشتری شاغلان آن رو به رشد است؟
- وضعیت تولید چگونه است و آیا تولید رشته فعالیت رو به رشد است؟
- آیا تولید آن رشته فعالیت سهم قابل توجهی از محصولات آن رشته فعالیت را در کشور ایجاد می‌کند و آیا این سهم رو به افزایش است؟

- آیا بهره‌وری آن رشته فعالیت قابل قبول است و با نرخ مناسب رشد می‌کند؟
- آیا دستمزد نسبی شاغلان، بالا و رو به رشد است؟ و
- آیا وابستگی بین صنایع زیاد است؟

اگر پاسخ پرسش‌های فوق مثبت باشد، انتظار می‌رود در منطقه جغرافیایی مورد نظر مجموعه‌ای از بنگاه‌ها حضور داشته باشند با تولیداتی مشابه و مرتبط. به عبارت دیگر، اگر پاسخ پرسش‌های فوق مثبت باشد انتظار می‌رود که در رشته فعالیت مورد نظر امکان شکل‌گیری خوشه صنعتی وجود داشته باشد.

در این چارچوب در این سند برای شناسایی خوشه‌های صنعتی ۱۵ متغیر عملکرد اقتصادی برای هر رشته فعالیت معرفی شده است: میزان اشتغال (E)، تغییرات اشتغال (ΔE)، تعداد بنگاه‌ها (ES)، نرخ رشد تعداد بنگاه‌ها (ΔES)، متوسط دستمزد سالانه (AAW)، نرخ رشد متوسط دستمزد سالانه (ΔAAW)، دستمزد نسبی سالانه (RW)، نرخ رشد دستمزد نسبی سالانه (ΔRW)، بهره‌وری (P)، نرخ رشد بهره‌وری (ΔP)، سهم در تولید ناخالص منطقه (GSP)، نرخ رشد سهم در تولید ناخالص منطقه (ΔGSP)، ضریب سهم مکانی (LQ)، تغییرات ضریب سهم مکانی ($\Delta L.Q$)، وابستگی بین صنایع (IID).

برای محاسبه تغییرات و نرخ‌های رشد در متغیرهای معرفی شده، سال‌های ۱۳۸۰ و ۱۳۸۵ مبنا قرار گرفته است. متأسفانه برای سال‌های اخیر اطلاعات تمام متغیرها قابل تحصیل نیست. در ضمن برای محاسبه نرخ رشد سالانه در این دوره زمانی از فرمول ربح مرکب به صورت زیر استفاده شده است:

$$M_{85} = M_{80} (1 + r)^n$$

در فرمول فوق؛ M_{80} و M_{85} به ترتیب اندازه متغیرها در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۸۰، r نرخ رشد متغیر مربوطه و n تعداد سال‌هاست که برابر با عدد ۵ است.

برای شناسایی روابط مابین فعالیت‌های مختلف صنعت استان زنجان از ماتریس تقاضای واسطه جدول داده-ستانده استان زنجان برای سال ۱۳۸۶، استفاده شده است.

از آنجا که تجزیه و تحلیل همزمان ۱۵ متغیر معرفی شده، ممکن است پیچیده باشد، برای تسهیل نمودن تجزیه و تحلیل این ۱۵ متغیر از نمودارهای تار عنکبوتی^۶ استفاده می‌شود که دارای ۱۵ پره^۷ برای نمایش هر یک از متغیرهای عملکرد اقتصادی هستند.

^۶. Spider diagram

^۷. Spoke

لازم به تذکر است که تمامی متغیرهای عملکرد اقتصادی برای قرارگرفتن در نمودار تار عنکبوتی، به دلیل متفاوت بودن واحدهای اندازه‌گیری آنها، باید تبدیل به واحد شوند. در این مطالعه بدین منظور از فرمول زیر برای تمامی متغیرها استفاده شده است:

$$M_{iu} = \frac{Mi - MIN_i}{MAX_i - MIN_i}$$

در فرمول فوق؛ M_{iu} متغیر عملکرد اقتصادی تبدیل به واحد شده برای صنعت i ام، M_i متغیر عملکرد اقتصادی برای صنعت i ام، MIN_i کمترین مقدار متغیر عملکرد اقتصادی در بین صنایع منتخب، و MAX_i بیشترین مقدار متغیر عملکرد اقتصادی در بین صنایع منتخب می‌باشد.

با توجه به اینکه در روش‌شناسی فوق نحوه محاسبه ضریب سهم مکانی، ارزیابی وابستگی صنایع به یکدیگر و نحوه استفاده از نمودار تار عنکبوتی حایز اهمیت است، در ادامه این قسمت به تفکیک به موضوعات مذکور پرداخته می‌شود.

• ضریب سهم مکانی

ضریب سهم مکانی معیار آماری است که نشان می‌دهد فعالیت اقتصادی خاصی در یک منطقه نسبت به کل اقتصاد فعال‌تر یا ضعیف‌تر است. بدین ترتیب که در صورتی که ضریب سهم مکانی یک فعالیت صنعتی از عدد یک بزرگتر باشد، نشان‌دهنده فعال بودن این فعالیت صنعتی در منطقه مورد نظر نسبت به کل اقتصاد است. به عبارت دیگر، اگر ضریب سهم مکانی بزرگتر از یک باشد آن فعالیت صنعتی در سطح منطقه نسبت به سطح ملی از اهمیت بیشتری برخوردار است و بالعکس.

ضریب سهم مکانی می‌تواند بر اساس متغیرهای مختلفی مانند ارزش افزوده فعالیت‌های صنعتی یا میزان اشتغال فعالیت‌های صنعتی و ... محاسبه شود. در این مطالعه از ارزش افزوده فعالیت‌های صنعتی استان زنجان استفاده شده است.

فرمول محاسبه ضریب سهم مکانی به صورت زیر است:

$$L.Q = \left(\frac{v.a_{ir}}{v.a_{ir}} \right) / \left(\frac{v.a_{in}}{v.a_m} \right)$$

که در رابطه فوق $v.a_{ir}$ ارزش افزوده فعالیت صنعتی i ام در منطقه r ، $v.a_{ir}$ کل ارزش افزوده بخش صنعت در منطقه r ، $v.a_{in}$ ارزش افزوده فعالیت صنعتی i ام در کل کشور و $v.a_m$ ارزش افزوده بخش صنعت در کل کشور است. در واقع، صورت این کسر نشان می‌دهد سهم یک صنعت از ارزش افزوده یک منطقه چقدر است

و مخرج کسر نشان می‌دهد که سهم آن صنعت در کل کشور از ارزش افزوده کشور چقدر است. در این معنا بزرگتر از یک بودن کسر نشان از آن دارد که سهم نسبی صنعت در استان بیشتر از کشور است.

در خصوص محاسبه ضریب سهم مکانی دو نکته زیر حائز اهمیت است:

✓ برای تعدیل آثار تورمی، ارزش افزوده فعالیت‌های صنعتی استان زنجان با استفاده از شاخص قیمت تولید کننده بخش صنعت (به قیمت پایه سال ۱۳۸۶) از قیمت جاری به قیمت ثابت تبدیل شده و بعد ضریب سهم مکانی محاسبه شده است.

✓ با توجه به تعداد زیاد صنایع استان زنجان، ناگزیر به قرار دادن فیلتری جهت تعدیل تعداد صنایع بودیم، لذا بدین منظور از بین صنایع استان زنجان آن صنایعی برگزیده شدند که ضریب سهم مکانی بزرگتر از ۱.۲ داشتند.

• وابستگی بین صنایع (IID)

برای نشان دادن میزان وابستگی صنایع استان زنجان به یکدیگر باید مشخص کنیم که این صنایع در جریان تولید خود به چه میزان از تولیدات صنایع دیگر استفاده می‌کنند. برای این منظور باید ضرایب مستقیم را محاسبه نمود؛

ضرایب مستقیم از تقسیم عناصر مبادلات واسطه‌ای بین بخشی Z_{ij} (بر تولید ناخالص بخش j ام) X_j)

به صورت زیر به دست می‌آید:

$$a_{ij} = \frac{Z_{ij}}{X_j} \Rightarrow A = [a_{ij}] = Z(\hat{x})^{-1}$$

علامت « \wedge » یک ماتریس قطری است.

رابطه بالا نشان می‌دهد که به ازای افزایش یک واحد تولید بخش j ام در سطح منطقه X_j (چه میزان بخش مذکور به طور مستقیم کالاها و خدمات بخش i ام را در فرآیند تولید خود مورد استفاده قرار می‌دهد. ماتریس ضرایب مستقیم برای دو بخش به صورت زیر محاسبه می‌گردد.

$$A = [a_{ij}] = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} \\ a_{21} & a_{22} \end{bmatrix}$$

a_{ij} در قلمرو کاربردهای منطقه‌ای به ضرایب مستقیم درون منطقه‌ای معروف است.

• تفسیر نمودار تار عنكبوتی

نمودار تار عنكبوتی بیانگر اطلاعات زیادی در ارتباط با خوشه‌های صنعتی است. هر چند اطلاعات مربوط به توان^۸ خوشه‌های صنعتی با استفاده از ۱۵ متغیر عملکرد اقتصادی که بر روی نمودار تار عنكبوتی قرار داده شده‌اند قابل تفسیر است. شکل نمودار تار عنكبوتی و ناحیه احاطه شده در آن متغیرهای مناسبی برای نمایش توان خوشه صنعتی بر حسب اندازه و رشد است.

نمودار تار عنكبوتی‌ای که از لحاظ شکل منظم^۹ است (به این معنی که شکل حاصل شده از ۱۵ متغیر عملکرد اقتصادی چند لبه نوک تیز نداشته باشد) و همچنین مقدار قابل توجهی از فضای داخل نمودار را اشغال کرده باشد، نشان‌دهنده خوشه صنعتی بزرگ است و به طور کلی خوشه پیشرو^{۱۰} تری است. در کل می‌توان معیارهای زیر را برای شناسایی خوشه صنعتی پیشرو و بزرگ ارائه نمود:

شاخص توان خوشه صنعتی (CSI)^{۱۱}: توان خوشه عبارت است از درصد نسبت مساحت ناحیه حاصل شده از مقادیر متغیرهای عملکرد اقتصادی به کل مساحت نمودار تار عنكبوتی. بزرگ بودن ارزش شاخص توان خوشه، نشانگر بزرگ بودن خوشه از لحاظ اندازه و رشد است و بالعکس.^{۱۲}

منظم بودن نمودار: منظم بودن شکل درون نمودار بیانگر این مطلب است که خوشه صنعتی مورد نظر از لحاظ تمامی متغیرها، عملکرد مناسبی داشته است.

چهار متغیر بالای نمودار: برای خوشه‌های صنعتی بزرگ متغیرهای اشتغال، متوسط دستمزد سالانه، تعداد بنگاه‌ها و سهم در تولید ناخالص منطقه مساحت زیادی از کل مساحت بالای نمودار تار عنكبوتی را به خود اختصاص می‌دهد.

تعداد متغیرهایی که از مقدار میانگین بزرگترند: اگر دایره‌ای با خط سیاه در وسط نمودار رسم شود به طوری که به شعاع میانگین ۱۵ متغیر عملکرد اقتصادی^{۱۳} خوشه مورد نظر باشد آن‌گاه هر چه تعداد متغیرهای عملکرد اقتصادی خوشه صنعتی مورد نظر که از میانگین اشاره شده بیشتر باشد، نشانگر پیشرو بودن خوشه است.

^۸. Strength

^۹. Irregular

^{۱۰}. Propulsive Cluster

^{۱۱}. Cluster Strength Index

^{۱۲}. $CSI = (\text{area inside spider diagram} / \text{total possible area}) \times 100$

۸. بایستی توجه شود که ۱۵ متغیر معرفی شده واحدهای متفاوتی دارند، لذا برای محاسبه میانگین مورد نظر از مقادیر تبدیل به واحد شده آنها استفاده

می‌شود.

جهت مقایسه صنایع استان ۵۶ رشته فعالیت در سطح کدهای ۴ رقمی در نظر گرفته شده است. مطالعه الگوهای حاکم بر متغیرهای منتخب نشان می‌دهد:

- میزان اشتغال و تغییرات اشتغال

دامنه اشتغال صنایع استان زنجان در سال ۱۳۸۶ از ۴۲۸۰ نفر برای بزرگترین بخش، آماده‌سازی و ریسندگی الیاف منسوج و بافت منسوجات است تا صفر نفر برای بخش تولید بدنه، اتاق‌سازی برای وسایل نقلیه موتوری و ساخت تریلر و نیم‌تریلر است. در خصوص نرخ‌های رشد اشتغال در این سال‌ها، بیشترین نرخ رشد ۶۲.۳۵ درصد مربوط به بخش تولید سیمان و آهک و گچ است و میانگین نرخ‌های رشد اشتغال منفی ۲.۳۲ درصد است. این میانگین بیانگر این مطلب است که بیشتر بخش‌ها نرخ رشد منفی را برای اشتغال خود تجربه کرده‌اند.

- تعداد بنگاه‌ها و نرخ رشد تعداد بنگاه‌ها (ES)

این متغیر تعداد بنگاه‌ها در صنایع استان زنجان برای سال‌های ۱۳۸۱ و ۱۳۸۶ به همراه نرخ رشد تعداد بنگاه‌ها در این دوره را نشان می‌دهد. دامنه تعداد بنگاه‌های استان زنجان در سال ۱۳۸۶ از ۲۱ بنگاه برای بزرگترین بخش، آماده‌سازی و ریسندگی الیاف منسوج و بافت منسوجات است. بالاترین نرخ رشد تعداد بنگاه‌ها در این سال مربوط به بخش تولید موتورهای برق و ژنراتور و ترانسفورماتور با ۲۰.۰۹ درصد است. میانگین نرخ‌های رشد تعداد بنگاه‌ها در تمامی بخش‌ها منفی ۳.۸۱ بوده است. تعداد بنگاه‌ها ارتباط نزدیکی با سطح اشتغال دارد، بدین معنی که هرچه تعداد بنگاه‌ها بیشتر باشد، سطح اشتغال نیز بیشتر است و بالعکس.

- متوسط دستمزد سالانه و نرخ رشد متوسط دستمزد سالانه

در سال ۱۳۸۶ بیشترین مقدار متوسط دستمزد سالانه، ۱۱۹.۵۵ هزار ریال برای بخش تولید فرآورده‌های لبنی است. بخش تولید سیمان و آهک و گچ با نرخ رشد ۲۲.۲۶ درصد بیشترین نرخ رشد را داشته است. میانگین نرخ‌های رشد در کلیه بخش‌ها مثبت ۷.۴۶ درصد بوده است و ۴ بخش نرخ رشد منفی را در این بازه زمانی تجربه کرده‌اند.

- دستمزد نسبی سالانه و نرخ رشد دستمزد نسبی سالانه

در سال ۱۳۸۶ بیشترین مقدار دستمزد نسبی سالانه ۰.۰۴۴ مربوط به بخش تولید فرآورده‌های لبنی است. بیشترین نرخ رشد دستمزد نسبی سالانه ۱۱.۵۶ درصد است که متعلق به بخش تولید سیمان و آهک و گچ است. میانگین نرخ‌های رشد منفی ۱.۹۴ درصد است. ۲۹ بخش در این بازه زمانی نرخ رشد منفی داشته‌اند.

- بهره‌وری و نرخ رشد بهره‌وری

در سال ۱۳۸۶ بیشترین میزان بهره‌وری ۷۵۰.۷۶ است که متعلق به بخش تولید دستگاه‌های توزیع و کنترل نیروی برق است. بیشترین نرخ رشد (۵۷.۸۳ درصد) متعلق به بخش تولید مواد شیمیایی اساسی به جز کود و ترکیبات ازت است. میانگین نرخ رشد بهره‌وری استان زنجان در این بازه زمانی ۷.۵۱ بوده و ۴۹ بخش در این بازه زمانی نرخ رشد مثبت را تجربه کرده‌اند.

- سهم در تولید ناخالص منطقه و نرخ رشد سهم در تولید ناخالص منطقه

در سال ۱۳۸۶ بیشترین نسبت ارزش ستانده ۰.۲۷۷ بوده که متعلق به بخش تولید موتورهای برق و ژنراتور و ترانسفورماتور است. سهم بخش‌های عمل‌آوری و حفاظت میوه‌ها و سبزی‌ها از فساد، به جز پسته و خرما، تولید پوشاک به استثنای پوشاک از پوست خردار، تولید کفش، تولید سایر کالاهای کاغذی و مقوایی، تولید سایر محصولات لاستیکی به جز کفش، بریدن و شکل دادن و تکمیل سنگ، تولید مخازن و انباره‌ها و ظروف فلزی مشابه، چکش کاری و پرسکاری و قالب‌زنی و پتک‌کاری غلتکی فلزات و متالوژی گردها، عمل‌آوری و روکش کردن فلزات و فعالیت‌های مهندسی مکانیک عمومی، تولید گیرنده‌های تلویزیون و رادیو، دستگاه‌های ضبط یا پخش صوت و ویدئو و کالاهای وابسته، تولید بدنه، اتاق‌سازی، برای وسایل نقلیه موتوری و ساخت تریلر و نیم تریلر و تولید و تعمیر تجهیزات راه‌آهن از ارزش ستانده صفر است.

کمترین و بیشترین میزان نرخ رشد سهم از ارزش ستانده منفی ۱۰۰ درصد و ۷۵.۲۸ درصد است که به ترتیب به بخش‌های تولید بدنه، اتاق‌سازی برای وسایل نقلیه موتوری و ساخت تریلر و نیم تریلر و تولید سیمان و آهک و گچ تعلق دارد. میانگین منفی ۱۰.۳۴ درصدی برای نرخ‌های رشد مرتبط با این متغیر حاکی از این است که اکثر بخش‌ها در ارتباط با این متغیر، در دوره زمانی مورد نظر، نرخ رشد منفی را تجربه کرده‌اند.

- ضریب سهم مکانی و تغییرات ضریب سهم مکانی

در این مطالعه آن بخش‌هایی که ضریب سهم مکانی آن‌ها در سال ۱۳۸۶ بیشتر از ۱.۲ بوده است، بخش‌هایی در نظر گرفته شدند که اهمیت بیشتری در سطح منطقه در مقایسه با سطح ملی دارند. این بخش‌ها عبارتند از بخش‌های آماده‌سازی و ریسندگی الیاف منسوج و بافت منسوجات (۲.۵۲)، تولید صابون و مواد پاک‌کننده و لوازم بهداشت و نظافت و عطرها و لوازم آرایشی (۱.۵۵)، تولید محصولات شیشه‌ای به جز شیشه جام (۱.۷۳)، تولید کالاهای سرامیکی غیرنسوز غیرساختمانی (۱.۲۳)، تولید فلزات گرانبها و سایر محصولات اساسی، به جز آهن و فولاد و مس و آلومینیوم (۵۰.۸۳)، تولید ماشین آلات کشاورزی و جنگلداری (۱.۷۹)، تولید موتورهای برق و ژنراتور و ترانسفورماتور (۳۶.۹۷)، تولید دستگاه‌های توزیع و کنترل نیروی برق (۷.۱۳)، تولید سیم و کابل عایق بندی شده (۳.۸۵). وقتی ضریب سهم مکانی بخش محصولات شیشه‌ای به جز شیشه جام در سال ۱۳۸۶، ۱.۷۳ است که بدین معنی است که این بخش در سطح منطقه نسبت به سطح ملی از اهمیت بیشتری برخوردار است. نکته قابل توجه این است که بخش‌های منتخب دارای نرخ رشد مثبت برای ضریب سهم مکانی در بازه زمانی بین سال‌های ۱۳۸۱ و ۱۳۸۶ هستند. به عبارت دیگر طی این سال‌ها به میزان اهمیت بخش‌های منتخب در سطح منطقه نسبت به سطح ملی افزوده شده است.

- وابستگی بین صنایع

در سال ۱۳۸۶ بیشترین نسبت ارزش ستانده ۰.۲۶ بوده که متعلق به بخش تولید موتورهای برق و ژنراتور و ترانسفورماتور است. بیشترین نرخ رشد ۱۲۶.۸۱ درصد است که به تولید ورق‌های روکش شده و تخته چندلایی و مطبق و نئوپان و سایر انواع پانل و تخته تعلق دارد. میانگین منفی ۲۴.۰۸ درصدی برای نرخ‌های رشد مرتبط با این متغیر حاکی از این است که اکثر بخش‌ها در ارتباط با این متغیر، در دوره زمانی مورد نظر، نرخ رشد منفی را تجربه کرده‌اند.

بر اساس روش‌شناسی فوق‌الذکر، خوشه‌های صنعتی دارای پتانسیل با توجه به چهار معیار شناسایی شدند. اول، شاخص توان خوشه صنعتی که از نسبت مساحت ناحیه حاصل شده از مقادیر متغیرهای عملکرد اقتصادی به کل مساحت نمودار (دایره‌ای به شعاع بیشترین مقدار معیارهای مورد نظر) به دست می‌آید. دوم، منظم بودن نمودار، که بیانگر عملکرد مناسب خوشه از نظر تمام معیارها است. سوم، سهم چهار متغیر (اشتغال، متوسط دستمزد سالانه، تعداد بنگاه‌ها و سهم در تولید ناخالص منطقه) از کل مساحت نمودار و چهارم تعداد متغیرهایی

که از مقدار میانگین بزرگترند. دایره‌ای که با خط قرمز در وسط نمودارها مشاهده می‌شود، دایره‌ای به شعاع میانگین ۱۵ متغیر عملکرد اقتصادی است^{۱۴}. زیاد بودن تعداد متغیرهایی که عملکردی بیش از میانگین داشته‌اند، نشانگر پیشرو بودن خوشه است. نتایج به دست آمده با استفاده از الگوی تار عنکبوتی منطبق بر واقعیت‌های آشکار شده است و همان رشته فعالیت‌ها به عنوان خوشه‌های صنعتی در استان زنجان شناسایی گردیده است.

میانگین محاسبه شده برای خوشه تولید موتورهای برق و ژنراتور و ترانسفورماتور ۰.۷۱۹، برای تولید فلزات گرانبها و سایر محصولات اساسی ۰.۶۹، برای آماده‌سازی و زیسندگی الیاف منسوج-بافت منسوجات ۰.۵۹۹، برای تولید دستگاه‌های توزیع و کنترل نیروی برق ۰.۵۹۲ و برای مابقی خوشه‌ها کمتر از ۰.۵ است. لذا این رشته فعالیت‌ها به عنوان خوشه‌های صنعتی اصلی در استان زنجان شناسایی شده‌اند.

مجموع مطالعات و بررسی کارگاه‌های بزرگ صنعتی در استان زنجان نشان می‌دهد که یکی از محورهای توسعه صنعتی استان زنجان تولید ماشین آلات و دستگاه‌های برقی (کد دو رقمی ۳۱) است. همان طور که ملاحظه شد دو زیر مجموعه این کد (۳۱۱ و ۳۱۲) میانگین بالایی را در شاخص‌های خوشه به دست آورده‌اند و کد ۳۱۳ (تولید سیم و کابل عایق بندی شده) نیز امتیاز ۰.۴۸۳ دارد. لذا توجه به این خوشه و رفع موانع فعالیت آن (از جمله مطالبات از دولت و تحریم‌ها) می‌تواند نقش مهمی در توسعه صنعتی استان ایفا نماید. در ادامه این قسمت به طور جزئی‌تر نتایج مربوط به خوشه‌های صنعتی شناسایی شده ارائه می‌گردد.

• تولید ماشین آلات و دستگاه‌های برقی (کد ۳۱)

این کد مشتمل بر سه رشته فعالیت اصلی است که همگی امتیازهای بالایی از حیث مؤلفه‌های شناسایی خوشه به دست آورده‌اند. در استان زنجان شرکت‌های بزرگ و پیشروی معدودی وجود دارد که از جمله آنها می‌توان به شرکت ایران ترانسفو و پارس سوئیچ اشاره کرد که هر دوی اینها در این کد فعالیت می‌کنند. در کنار این شرکت‌ها، شرکت‌های کوچکتر دیگری شکل گرفته‌اند که در زمینه‌های مشابهی فعالیت می‌کنند. انتظار می‌رود با تقویت ارتباطات و پیوندهای این شرکت‌ها بتوان زمینه توسعه این صنعت را در استان فراهم کرد و آن

^{۱۴}. باید توجه شود که ۱۵ متغیر معرفی شده واحدهای متفاوتی دارند، لذا برای محاسبه میانگین مورد نظراز مقادیر تبدیل به واحد شده آنها استفاده می‌شود.

را به قطب توسعه صنعتی استان تبدیل نمود. نتایج ارزیابی این سه خوشه مکمل در جدول زیر گزارش شده است.

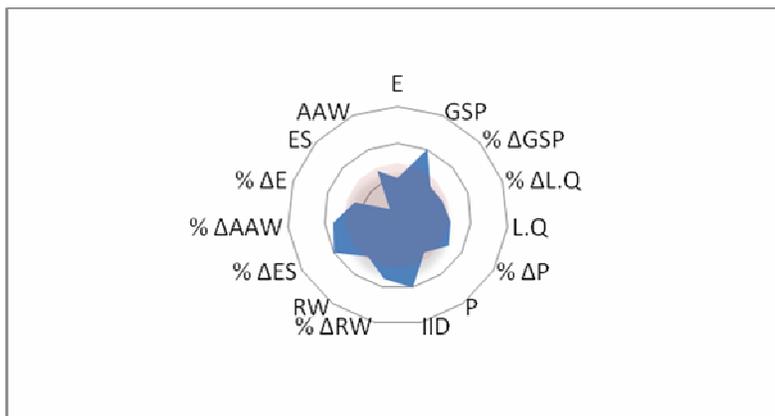
جدول ۴۳. خوشه تولید ماشین آلات و دستگاه‌های برقی

شاخص	معرف	۳۱۱	۳۱۲	۳۱۳
میزان اشتغال	E	0.5196	0.1234	0.1890
متوسط دستمزد سالانه	AAW	0.6760	0.9780	0.4651
تعداد بنگاه	ES	0.1429	0.0952	0.2381
تغییرات اشتغال	ΔE	0.6119	0.6059	0.6345
نرخ رشد متوسط دستمزد سالانه	ΔAAW	0.8776	0.9823	0.8944
نرخ رشد متوسط تعداد بنگاه	ΔES	1.0000	0.8327	0.8327
دستمزد نسبی سالانه	RW	0.6830	0.9881	0.4699
نرخ رشد دستمزد نسبی سالانه	ΔRW	0.8777	0.9823	0.8945
وابستگی بین صنایع	IID	1.0000	0.1084	0.2496
بهره‌وری	P	0.6175	1.0000	0.2520
نرخ رشد بهره‌وری	ΔP	0.8068	0.7619	0.6819
ضریب سهم مکانی	L.Q	0.7280	0.1424	0.0782
نرخ رشد ضریب سهم مکانی	$\Delta L.Q$	0.6441	0.5738	0.5349
نرخ رشد سهم در تولید ناخالص منطقه	ΔGSP	0.6013	0.5691	0.5922
سهم در تولید ناخالص منطقه	GSP	1.0004	0.1385	0.2371
میانگین		0.719	0.592	۰.۴۸۳

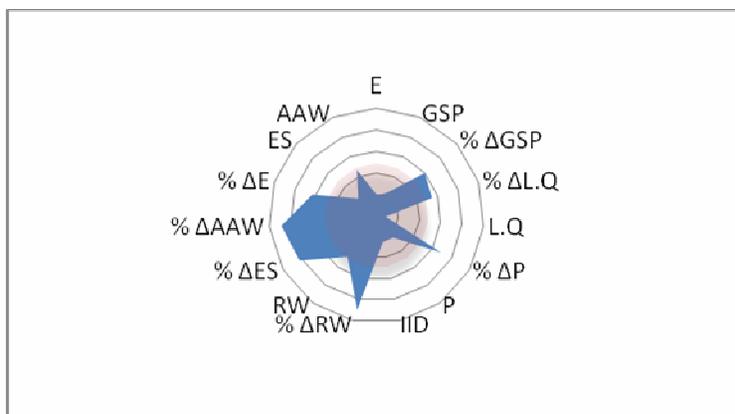
مأخذ: سالنامه آماری استان و محاسبات مشاور

اندازه شاخص توان خوشه صنعتی (CSI) نشان‌دهنده بزرگ بودن خوشه (در هر سه کد ۳۱۱، ۳۱۲ و ۳۱۳) از لحاظ اندازه و رشد است. نمودار به دست آمده در کد ۳۱۱ شکلی بسیار منظم دارد اما این نظم در کدهای ۳۱۳ و ۳۱۲ نظم کمتری دارد. نظم بیشتر ۳۱۱ بدان معناست که این خوشه از نظر اغلب متغیرها عملکرد مناسبی داشته است و نظم کمتر ۳۱۳ و ۳۱۲ به این معناست که عملکرد برخی متغیرها در این دو کد مناسب نبوده است. سه متغیر بالای نمودار (شامل اشتغال، متوسط دستمزد سالانه و سهم در تولید ناخالص منطقه) مساحت بزرگی از کل مساحت بالای نمودارها را به خود اختصاص داده‌اند که بیانگر بزرگ بودن صنعت مورد نظر در استان زنجان می‌باشد. در مورد حداقل ۷ متغیر عملکرد اقتصادی خوشه‌های صنعتی مورد نظر از میانگین بیشتر است.

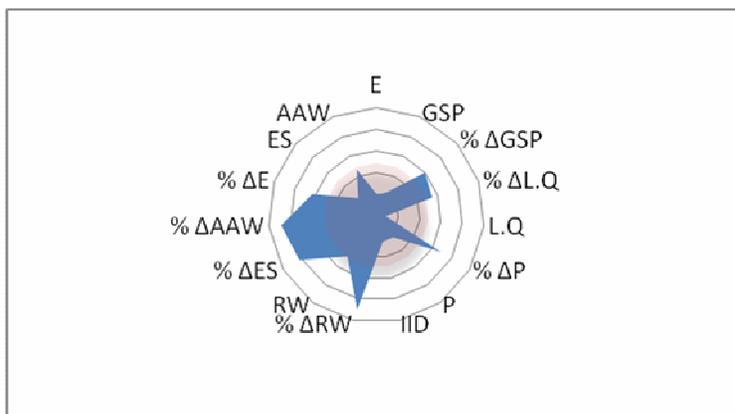
نمودار ۲۰. خوشه صنعت تولید موتورهای برق و ژنراتور و ترانسفورماتور

نمودار ۲۱. خوشه صنعت تولید دستگاه‌های توزیع و کنترل نیروی برق

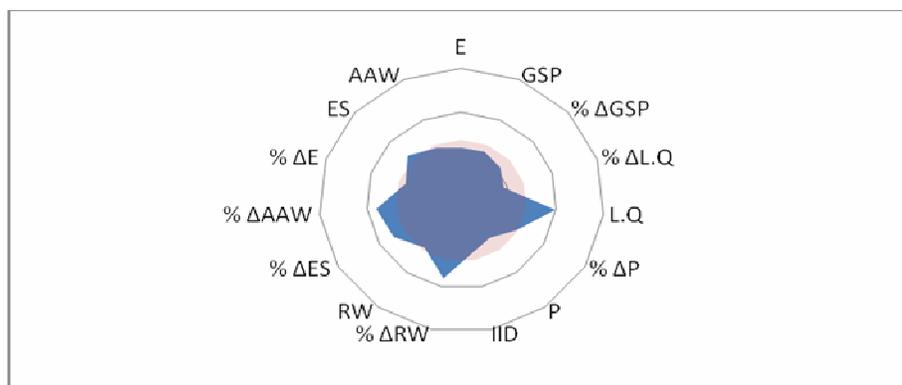

نمودار ۲۲. خوشه صنعت تولید سیم و کابل عایق بندی شده

• تولید فلزات گرانبها و سایر محصولات اساسی - به جز آهن و فولاد و مس و آلومینیوم اندازه شاخص توان خوشه صنعتی (CSI) نشان دهنده بزرگ بودن خوشه از لحاظ اندازه و رشد است. در عین حال نمودار به دست آمده شکلی منظم دارد و بیانگر آن است که این خوشه از نظر اغلب متغیرها عملکرد مناسبی داشته است. سه متغیر بالای نمودار (شامل اشتغال، متوسط دستمزد سالانه و سهم در تولید ناخالص منطقه) مساحت بزرگی از کل مساحت بالای نمودار را به خود اختصاص داده اند که بیانگر بزرگ بودن صنعت مورد نظر در استان زنجان می باشد. در مورد ۵ متغیر عملکرد اقتصادی خوشه صنعتی مورد نظر از میانگین بیشتر است. بنابراین این صنعت در استان زنجان یک خوشه پیشرو است و یک صنعت بزرگ نیز محسوب می گردد.

نمودار ۲۳. خوشه صنعت تولید فلزات گرانبها و سایر محصولات اساسی

جدول ۴۴. خوشه تولید فلزات گرانبها و سایر محصولات اساسی

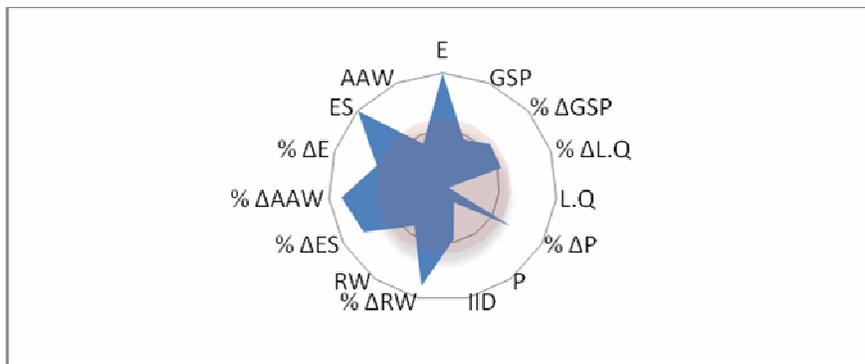
مقدار	معرف	شاخص
0.5993	E	میزان اشتغال
0.6528	AAW	متوسط دستمزد سالانه
0.7619	ES	تعداد بنگاه
0.6184	ΔE	تغییرات اشتغال
0.9016	ΔAAW	نرخ رشد متوسط دستمزد سالانه
0.8243	ΔES	نرخ رشد متوسط تعداد بنگاه
0.6596	RW	دستمزد نسبی سالانه
0.9016	ΔRW	نرخ رشد دستمزد نسبی سالانه
0.6000	IID	وابستگی بین صنایع
0.5197	P	بهره‌وری
0.6722	ΔP	نرخ رشد بهره‌وری
1.0000	L.Q	ضریب سهم مکانی
0.4727	ΔL.Q	نرخ رشد ضریب سهم مکانی
0.5563	ΔGSP	نرخ رشد سهم در تولید ناخالص منطقه
0.6064	GSP	سهم در تولید ناخالص منطقه
۰.۶۹		میانگین

مأخذ: سالنامه آماری استان و محاسبات مشاور

• آماده سازی و ریسندگی الیاف منسوج- بافت منسوجات:

اندازه شاخص توان خوشه صنعتی (CSI) نشان دهنده بزرگ بودن خوشه از لحاظ اندازه و رشد است. نمودار به دست آمده شکلی نسبتاً منظم دارد و بیانگر آن است که این خوشه از نظر شاخص بهره‌وری عملکرد مناسبی نداشته است. سه متغیر بالای نمودار (شامل اشتغال، متوسط دستمزد سالانه و سهم در تولید ناخالص منطقه) مساحت بزرگی از کل مساحت بالای نمودار را به خود اختصاص داده‌اند که بیانگر بزرگ بودن صنعت مورد نظر در استان زنجان می‌باشد. در مورد ۶ متغیر عملکرد اقتصادی خوشه صنعتی مورد نظر از میانگین بیشتر است. بنابراین صنعت آماده‌سازی و ریسندگی الیاف منسوج- بافت منسوجات در استان زنجان یک خوشه پیشرو است.

نمودار ۲۴. خوشه صنعت آماده‌سازی و ریسندگی الیاف منسوج- بافت منسوجات

جدول ۴۵. خوشه صنعت آماده‌سازی و ریسندگی الیاف منسوج- بافت منسوجات

مقدار	معرف	شاخص
1.00	E	میزان اشتغال
0.4182	AAW	متوسط دستمزد سالانه
1.00	ES	تعداد بنگاه
0.6081	ΔE	تغییرات اشتغال
0.8940	ΔAAW	نرخ رشد متوسط دستمزد سالانه
0.7986	ΔES	نرخ رشد متوسط تعداد بنگاه
0.4225	RW	دستمزد نسبی سالانه
0.8940	ΔRW	نرخ رشد دستمزد نسبی سالانه
0.4714	IID	وابستگی بین صنایع
0.1694	P	بهره‌وری
0.6933	ΔP	نرخ رشد بهره‌وری
0.0519	L.Q	ضریب سهم مکانی
0.5412	ΔL.Q	نرخ رشد ضریب سهم مکانی
0.5639	ΔGSP	نرخ رشد سهم در تولید ناخالص منطقه
0.4581	GSP	سهم در تولید ناخالص منطقه
0.599		میانگین

مأخذ: سالنامه آماری استان و محاسبات مشاور

بنابراین، به طور خلاصه نتایج بررسی حاکی از آن است که «تولید ماشین آلات و دستگاه‌های برقی»، «تولید فلزات گرانبها» و «آماده‌سازی و ریسندگی الیاف منسوج» بیشترین ظرفیت را برای تشکیل خوشه در استان زنجان دارند. با توجه به اینکه (۱) استان زنجان محور توسعه خود را توسعه بخش صنعت قرار داده است و (۲) یکی از استراتژی‌های مهم توسعه صنعتی توانمندسازی بنگاه‌ها از طریق تشکیل خوشه و ایجاد همکاری میان اعضای خوشه و شناسایی و رفع مشکلات مشترک ایشان است، توجه ویژه به رشته فعالیت‌های شناسایی شده می‌تواند گام اول در جهت توسعه صنعتی استان باشد.

۲- شناخت نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری در استان

۲-۱- جمع‌بندی و تجزیه و تحلیل گرایش‌ات رشد اقتصادی استان و شهرستان‌های مختلف آن بر مبنای تحلیل مزیت‌های نسبی هر یک در رشته‌های مختلف فعالیت

۲-۱-۱- تعیین فعالیت‌های مزیت‌دار استان به تفکیک شهرستان‌ها

با دانستن مزیت‌های رقابتی استان، توان صادراتی و قابلیت‌های استان در فعالیت‌های گوناگون اقتصادی تعیین می‌شود. جهت شناسایی فعالیت‌های دارای مزیت رقابتی در شهرستان‌های استان زنجان از دو روش تمرکز مکانی و share & shift استفاده شده است.

نتایج محاسبات صورت گرفته براساس ضریب تمرکز مکانی با استفاده از اشتغال در سطح شهرستان‌های استان طی سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ حاکی از آن است که:

- شهرستان‌های ابهر، ایجرود و طارم در زمینه کشاورزی، شکار و جنگلداری دارای مزیت رقابتی رو به اعتلاء می‌باشند و در مقابل شهرستان‌های خدابنده، خرم‌دره و ماهنشان در این زمینه دارای مزیت رقابتی رو به افول هستند.
- تمامی شهرستان‌های استان در زمینه ماهیگیری (پرورش ماهی) فاقد مزیت رقابتی رو به اعتلا و یا در حال پیدایش هستند. تنها در شهرستان‌های زنجان، طارم و ماهنشان با روندی بسیار کند مقدار ضریب تمرکز مکانی این فعالیت افزایش یافته است.
- بررسی‌ها نشان می‌دهد که در میان شهرستان‌های استان، تنها سهم مکانی شهرستان ماهنشان در بخش استخراج معادن بیش از ۱.۲۵ بوده و طی سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵ دارای مزیت رقابتی رو به اعتلاست.

در این میان ضریب مکانی شهرستان‌های خرم‌دره و زنجان نیز به طور قابل توجهی افزایش یافته و دارای مزیت رقابتی در حال پیدایش‌اند. در شهرستان‌های ابهر، ایجرود و خدابنده نیز مزیت رقابتی پدید نیامده است.

- در بخش صنعت - ساخت مزیت رقابتی شهرستان زنجان رو به اعتلاست. مزیت رقابتی شهرستان ایجرود رو به افول رفته است. مزیت رقابتی ماهنشان در این بخش در حال پیدایش بوده و شهرستان‌های ابهر، خدابنده و طارم فاقد مزیت رقابتی هستند.

- در زمینه تأمین آب، برق و گاز، شهرستان‌های زنجان و خرم‌دره دارای مزیت رقابتی در حال پیدایش هستند. اما مزیت رقابتی شهرستان طارم در این بخش رو به نابودی بوده و در شهرستان‌های ایجرود، خدابنده، ماهنشان و ابهر هیچ گونه مزیت رقابتی در این زمینه شکل نگرفته است.

- در بخش ساختمان مزیت رقابتی شهرستان خدابنده در سال ۱۳۸۵ در مقایسه با سال ۱۳۷۵ بالاتر از ۱.۲۵ بوده از این رو دارای مزیت رقابتی در حال پیدایش است. در شهرستان‌های ابهر، ایجرود، طارم، زنجان و ماهنشان هیچ گونه مزیتی در این بخش ایجاد نشده است. در تحلیل بخش ساختمان باید به این نکته کلیدی توجه داشت که تولیدات این بخش غیرقابل مبادله هستند و در یک چشم‌انداز بلندمدت نمی‌توان روی آن به عنوان یک بخش دارای مزیت حساب نمود.

- در بخش عمده‌فروشی و خرده‌فروشی، هتل و رستوران، حمل و نقل، ارتباطات و انبارداری تمامی شهرستان‌های استان، فاقد مزیت رقابتی هستند.

- در بخش واسطه‌گری‌های مالی نیز وضعیت به گونه‌ای است که هیچ گونه مزیت رقابتی در شهرستان‌ها دیده نمی‌شود.

- در بخش مستغلات و اجاره سهم مکانی شهرستان‌های ابهر، ایجرود، خدابنده، خرم‌دره، زنجان و ماهنشان افزایش یافته است اما مقدار آن به قدری ناچیز است که در عمل هیچ گونه مزیت رقابتی شکل نگرفته است. عدم شکل‌گیری مزیت رقابتی در این بخش در شهرستان طارم نیز دیده می‌شود.

- سهم مکانی شهرستان‌های ابهر، ایجرود، خرم‌دره، طارم و ماهنشان در بخش اداره امور عمومی و دفاع به گونه‌ای است که فاقد مزیت رقابتی بوده و این سهم در شهرستان‌های خدابنده و زنجان ثابت است.

- سهم مکانی شهرستان خرم‌دره در بخش آموزش به طور قابل توجهی بیش از دیگر شهرستان‌هاست اما این رقم طی سال‌های ۱۳۷۵-۱۳۸۵ کاهش یافته به طوری که مزیت رقابتی این شهرستان هم اکنون،

رو به افول است. شهرستان‌های خدابنده و ماهنشان فاقد مزیت رقابتی بوده، و وضع شهرستان ایجرود ثابت است.

- سهم مکانی تمامی شهرستان‌ها در بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی، عدم شکل‌گیری مزیت رقابتی را نشان می‌دهد.

- در بخش سایر فعالیت‌های خدمات عمومی، سهم مکانی شهرستان‌های ابهر، خدابنده، ایجرود، خرم‌دره، زنجان، طارم و ماهنشان کاهش یافته و یا افزایش آن بسیار ناچیز بوده است از این رو مزیت رقابتی در آنها ایجاد نشده است.

به طور کلی شهرستان‌هایی که در برخی رشته‌های فعالیتی دارای مزیت رقابتی رو به اعتلا هستند، از توان صادراتی برخوردار بوده و نقش بسزایی در میزان تولیدات استان دارند. با افزایش سرمایه‌گذاری در این شهرستان‌ها متناسب با رشته‌های دارای مزیت، می‌توان موجبات افزایش اشتغال و همچنین سرمایه‌گذاری‌های آتی را فراهم آورد.

همچنین از طریق محاسبه و تحلیل shift & share اشتغال نیروی کار در سطح شهرستان‌های استان طی سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ نیز نتایج زیر استخراج شده است:

- شهرستان‌های ابهر، ایجرود، زنجان، خرم‌دره و طارم در بخش کشاورزی دارای پتانسیل رقابتی‌اند.
- در بخش ماهیگیری، شهرستان‌های زنجان، طارم و ماهنشان دارای مزیت رقابتی‌اند.
- شهرستان‌های ابهر، ایجرود، خدابنده، خرم‌دره، زنجان و ماهنشان در بخش استخراج معادن، دارای پتانسیل مزیت رقابتی هستند.
- شهرستان‌های ابهر، خدابنده، زنجان، طارم و ماهنشان در بخش صنعت (ساخت) دارای پتانسیل مزیت رقابتی هستند.
- شهرستان‌های ایجرود، خدابنده، خرم‌دره، زنجان و ماهنشان در بخش تأمین آب، برق و گاز، دارای مزیت رقابتی هستند.
- شهرستان‌های ابهر، ایجرود، خدابنده و طارم دارای مزیت رقابتی در بخش ساختمان هستند. البته باز هم باید به غیرقابل مبادله بودن بخش ساختمان توجه داشت.
- در بخش عمده‌فروشی و خرده‌فروشی ابهر، ایجرود، خدابنده، خرم‌دره و طارم دارای مزیت رقابتی در این رشته فعالیتی هستند.

- در بخش هتل و رستوران تنها شهرستان‌های خدابنده و خرم‌دره دارای مزیت رقابتی هستند.
 - محاسبات نشان می‌دهد که در بخش حمل و نقل، ارتباطات و انبارداری شهرستان‌های ایجرود، خرم‌دره و ماهنشان از مزیت رقابتی برخوردار هستند.
 - در بخش واسطه‌گری‌های مالی، شهرستان‌های ایجرود، خدابنده، زنجان و طارم دارای مزیت رقابتی هستند.
 - تمامی شهرستان‌ها فاقد مزیت رقابتی در بخش مستغلات و اجاره هستند.
 - در بخش اداره امور عمومی و دفاع، شهرستان‌های ابهر، ایجرود، خرم‌دره، طارم و ماهنشان دارای پتانسیل مزیت رقابتی هستند.
 - شهرستان ایجرود، خدابنده، طارم و ماهنشان در بخش آموزش دارای پتانسیل مزیت رقابتی هستند.
 - در بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی تمامی شهرستان‌های استان به جز زنجان دارای مزیت رقابتی هستند.
 - در بخش سایر فعالیت‌های خدمات عمومی، تنها شهرستان‌های ابهر و خدابنده دارای مزیت رقابتی هستند.
- آن دسته از فعالیت‌هایی که دارای «مزیت رقابتی» هستند از توان صادراتی برخوردارند و فعالیت‌هایی که «پتانسیل مزیت رقابتی» دارند می‌توانند در آینده محصولات و خدمات خود را صادر نمایند.
- وضعیت شهرستان‌های استان از حیث مزیت رقابتی در جدول زیر خلاصه شده است:

جدول ۴۶. فهرست فعالیت‌های دارای مزیت، شناسایی شده از طریق روش تمرکز مکانی و share&shift

فعالیت‌های مزیت‌دار بر اساس شاخص share&shift	فعالیت‌های مزیت‌دار بر اساس ضریب تمرکز مکانی		رشته‌های فعالیتی
	دارای مزیت رقابتی	در حال پیدایش	
ابه‌ر، ایجرود، زنجان، خرمدره و طارم			کشاوری، شکار و جنگلداری
	زنجان، طارم و ماهنشان		ماهگیری
ابه‌ر، ایجرود، خدابنده، خرمدره، زنجان و ماهنشان		خرم دره و زنجان	استخراج معادن
ابه‌ر، خدابنده، زنجان، طارم و ماهنشان		ماهنشان	صنعت (ساخت)
	ایجرود، خدابنده، خرمدره، زنجان و ماهنشان	خرم دره و زنجان	آب، برق و گاز
	ابه‌ر، ایجرود، خدابنده و طارم	خدابنده	ساختمان
	ابه‌ر، ایجرود، خدابنده، خرم دره و طارم		عمده‌فروشی و خرده‌فروشی
	خدابنده و خرمدره		هتل و رستوران
	ایجرود، خرمدره و ماهنشان		حمل و نقل، ارتباطات و انبارداری
	ایجرود، خدابنده، زنجان و طارم		واسطه‌گری‌های مالی
ابه‌ر، ایجرود، خرمدره، طارم و ماهنشان			اداره امور عمومی و دفاع
ایجرود، خدابنده، طارم و ماهنشان			آموزش
	ابه‌ر، ایجرود، خدابنده، خرمدره، زنجان، طارم و ماهنشان		بهداشت و مددکاری اجتماعی
	ابه‌ر و خدابنده		سایر فعالیت‌های خدمات عمومی

مأخذ: محاسبات مشاور استانی.

۲-۲- جمع‌بندی پتانسیل‌های رشد اقتصادی استان و هر یک از شهرستان‌ها با توجه به مزیت‌های مکانی

۲-۲-۱- مزیت صادراتی استان

برای این منظور از سهم صادرات هر استان در سال ۱۳۸۶ در بخش‌های مختلف اقتصادی کشور که تولید کننده کالاهای قابل مبادله می‌باشند، استفاده شده، با توجه به محاسبات استان زنجان در ساخت ماشین آلات با در اختیار داشتن ۵.۰۳ درصد از صادرات این فعالیت در کل کشور، در بین ۵ استان برتر صادراتی کشور قرار دارد.

جدول ۴۷. سهم پنج استان برتر کشور از صادرات کشور با استفاده از جداول داده- ستانده استانی سال ۱۳۸۶ (درصد)

رتبه اول	رتبه دوم	رتبه سوم	رتبه چهارم	رتبه پنجم	شرح
تهران	آذربایجان شرقی	مرکزی	اصفهان	زنجان	ساخت ماشین‌آلات
۳۴.۰۳	۱۲.۰۵	۱۱.۳۵	۹.۲۹	۵.۰۳	۵ استان برتر سهم از صادرات بخش

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

۲-۲-۲- مزیت رقابتی آشکار شده

بر اساس این شاخص، منطقه‌ای دارای مزیت رقابتی در هر یک از بخش‌های اقتصادی شناخته می‌شود که سهم صادرات آن بخش در منطقه از سهم صادرات آن در سطح اقتصاد ملی بیشتر باشد. با استفاده از اطلاعات صادرات استان‌ها به خارج از کشور و سایر استان‌های کشور شاخص مزیت رقابتی آشکار شده محاسبه شده‌است. بر اساس این شاخص استان زنجان در فعالیت‌های زیر دارای مزیت رقابتی است:

- زراعت و باغداری
- دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و شکار
- جنگلداری
- سایر معادن
- ساخت محصولات غذایی و انواع آشامیدنی‌ها
- ساخت منسوجات
- ساخت چوب و محصولات چوبی
- ساخت ماشین‌آلات و

• رستوران

۲-۲-۳- رتبه‌بندی شهرستان‌های استان از نظر پتانسیل رشد اقتصادی

ضریب مکانی تنها شاخصی نیست که به وسیله آن بتوان در ارتباط با ظرفیت‌های رشد یک شهرستان قضاوت نمود. برخی از مناطق با وجود داشتن ظرفیت‌های بالقوه رشد هنوز نتوانسته‌اند پتانسیل خود را بالفعل کنند. از همین رو در این قسمت شهرستان‌های استان از حیث دسترسی به نیروی کار، سرمایه انسانی، منابع طبیعی، منابع مالی، اندازه بازار محلی، شبکه‌های زیربنایی، خدمات برتر آموزشی و فرهنگی، خدمات تخصصی درمانی، و امنیت رتبه‌بندی می‌شوند تا بتوان قضاوت بهتری در مورد ظرفیت‌های رشد آنها صورت داد.

رتبه‌بندی شهرستان‌های استان از نظر پتانسیل رشد اقتصادی

منابع طبیعی	امنیت	خدمات تخصصی درمانی	خدمات برتر فرهنگی	خدمات برتر آموزشی	دسترسی به برق	دسترسی به آب	دسترسی به گاز	دسترسی به ارتباطات		شبکه‌های زیربنایی	اندازه بازار محلی	منابع مالی	سرمایه انسانی	نیروی کار	
								ضریب نفوذ تلفن همراه	ضریب نفوذ تلفن ثابت						
نسبت مواد مخدر کشف شده به جمعیت	تخت به ازای ۱۰ هزار نفر جمعیت	سهم از نمایشگاه‌های برپاشده	نسبت کارکنان آموزشی به دانش آموزان (درصد)	نسبت مشترکین به جمعیت	تعداد انشعاب و مقدار فروش آب	نسبت تعداد انشعابات گاز	ضریب نفوذ تلفن همراه	ضریب نفوذ تلفن ثابت	دسترسی به راه	دسترسی به بازار محلی	مبلغ سپرده نزد بانک‌ها	سهم شاغلان متخصص از شاغلان استان	نرخ مشارکت		
۴	۴	۲	۴	۳	۲	۲	۲	۳	۲	۵	۲	۲	۳	۶	ابهر
۷	۱	۷	۷	۵	۳	۷	۶	۷	۵	۷	۴	۷	۷	۲	ایجرود
۶	۷	۴	۵	۴	۶	۴	۴	۶	۷	۶	۳	۳	۲	۵	خدابنده
۱	۲	۳	۳	۲	۷	۳	۱	۲	۳	۱	۷	۴	۵	۷	خرمدره
۵	۳	۱	۱	۷	۵	۱	۳	۱	۱	۴	۱	۱	۱	۴	زنجان
۲	۶	۵	۲	۱	۴	۶	۷	۴	۴	۲	۵	۵	۴	۱	طارم
۳	۵	۶	۶	۶	۱	۵	۵	۵	۶	۳	۶	۶	۶	۳	ماه‌نشان

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

بدین ترتیب شهرستان خرمدره از منظر دسترسی به راه و گاز، شهرستان طارم در دسترسی به نیروی کار، شهرستان ایجرود از منظر امنیت، شهرستان ماهنشان از منظر دسترسی به برق و شهرستان زنجان در سرمایه انسانی، منابع مالی، اندازه بازار محلی، دسترسی به ارتباطات و آب، خدمات برتر فرهنگی و خدمات تخصصی درمانی؛ در وضعیت بهتری نسبت به سایر شهرستان‌ها قرار دارند.

۲-۲-۵- فعالیت‌های پایه و تبعی در سطح شهرستان‌ها

فعالیت‌های پایه آن دسته از فعالیت‌هایی است ضریب تمرکز مکانی آنها بیش از ۱.۲۵ است و از توان رقابتی بیشتری نسبت به سایر فعالیت‌ها برخوردارند، در ارتباط با فعالیت‌های تبعی ضریب تمرکز مکانی کمتر از ۱.۲۵ است.

توزیع فعالیت‌های پایه در شهرستان‌های استان بدین ترتیب است که

- ابهر در کشاورزی و صنعت
- ایجرود در کشاورزی و صنعت
- خدابنده در کشاورزی و ساختمان
- خرم دره در کشاورزی، معدن، تأمین آب، برق و گاز و آموزش
- زنجان در معدن، صنعت و تأمین آب، برق و گاز
- طارم در کشاورزی و
- ماهنشان در معدن و کشاورزی

پایه تلقی می‌شوند و سایر فعالیت‌ها در این شهرستان‌ها تبعی است.

جدول ۴۸. رشته‌های فعالیتی استان به تفکیک فعالیت پایه و تبعی در سطح شهرستان‌ها

رشته‌های فعالیتی	ابهر	ایجرود	خدابنده	خرم‌دره	زنجان	طارم	ماه‌نشان
کشاورزی، شکار و جنگلداری	پایه	پایه	پایه	پایه	تبعی	پایه	پایه
ماه‌گیری	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی
استخراج معدن	تبعی	تبعی	تبعی	پایه	پایه	تبعی	پایه
صنعت (ساخت)	پایه	پایه	تبعی	تبعی	پایه	تبعی	پایه
تأمین برق و گاز و آب	تبعی	تبعی	تبعی	پایه	پایه	تبعی	تبعی
ساختمان	تبعی	تبعی	پایه	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی
عمده‌فروشی و خرده‌فروشی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی
هتل و رستوران	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی
حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی
واسطه‌گری‌های مالی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی
مستغلات، اجاره و فعالیت‌های کار و کسب	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی
اداره امور عمومی و دفاع و تأمین اجتماعی عمومی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی
آموزش	تبعی	تبعی	تبعی	پایه	پایه	تبعی	تبعی
بهداشت و مددکاری اجتماعی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی
سایر فعالیت‌های خدمات عمومی و اجتماعی شخصی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی	تبعی

مأخذ: محاسبات تحقیق

۲-۲-۶- تعیین امتیاز نسبی شهرستان‌های استان جهت استقرار فعالیت‌های پایه و

محرك اقتصادی در رشته‌های فعالیتی

به منظور تعیین امتیاز نسبی شهرستان‌های استان در رشته‌های مختلف، از تعیین سهم منطقه‌ای و سهم صنعت برای هر فعالیت استفاده شده است. بدین صورت که اگر سهم منطقه‌ای یک فعالیت اقتصادی در یک شهرستان از سهم صنعت آن فعالیت بیشتر باشد در این صورت آن فعالیت دارای مزیت رقابتی است. محاسبات نشان می‌دهد که

- شهرستان زنجان در رشته‌های «کشاورزی»، «شیلات»، «استخراج معدن»، «تأمین آب، برق و گاز»، «اداره امور عمومی و دفاع» و «آموزش»،
- شهرستان خدابنده رشته‌های «صنعت»، «ساختمان»، «عمده‌فروشی و خرده‌فروشی»، «هتل و رستوران» و «بهداشت»،

- شهرستان خرمدره «حمل و نقل و ارتباطات» و «واسطه‌گری‌های مالی»
 - شهرستان ایجرود در رشته «مستغلات و اجاره» و
 - شهرستان ابهر در «سایر خدمات»
- رتبه اول را در میان شهرستان‌ها کسب کرده‌اند.

جدول ۴۹. رتبه‌بندی فعالیت‌های استان در سطح شهرستان‌ها

ماه‌نشان	طارم	زنجان	خرمدره	خدابنده	ایجرود	ابهر	رشته‌های فعالیتی
7	3	1	6	4	5	2	کشاورزی، شکار و جنگلداری
3	2	1	4	7	5	6	ماهیگیری
2	7	1	4	3	6	5	استخراج معدن
4	3	2	7	1	6	5	صنعت (ساخت)
4	7	1	3	2	5	6	تأمین برق و گاز و آب
5	2	7	6	1	4	3	ساختمان
6	5	7	2	1	4	3	عمده‌فروشی و خرده‌فروشی
3	5	7	2	1	4	6	هتل و رستوران
2	5	7	1	4	3	6	حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات
2	5	3	1	7	4	6	واسطه‌گری‌های مالی
2	4	7	3	5	1	6	مستغلات، اجاره و فعالیت‌های کار و کسب
5	4	1	2	3	6	7	اداره امور عمومی و دفاع و تأمین اجتماعی عمومی
6	4	1	3	2	7	5	آموزش
6	5	7	2	1	4	3	بهداشت و مددکاری اجتماعی
4	5	7	6	2	3	1	سایر فعالیت‌های خدمات عمومی و اجتماعی شخصی

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

۲-۳- جمع‌بندی موانع انجام کسب و کار در استان و سیاست‌های ناظر بر تسهیل

کسب و کار

محیط کسب و کار به محیط نهادی، مقرراتی و اداری حاکم بر فعالیت‌های اقتصادی اطلاق می‌گردد که بر هزینه فعالیت‌های اقتصادی تأثیر می‌گذارد ولی فعالان اقتصادی نقش معناداری در مدیریت آن ندارند. هزینه‌های منبث از محیط کسب و کار (یا همان هزینه‌های مبادلاتی) سهم مشخصی از قیمت تمام شده

کالا و خدمات بنگاه‌های اقتصادی را به خود اختصاص می‌دهند و در عمل نقش تعیین کننده‌ای در مزیت رقابتی بنگاه‌ها دارند. از این رو، با شاخص‌سازی محیط کسب و کار می‌توان راهکارهای مشخصی جهت توسعه سرمایه‌گذاری و افزایش فرصت‌های شغلی جدید و پایدار سازی فرصت‌های شغلی قدیم استخراج و توصیه نمود.

در این سند از دو روش مکمل برای شاخص‌سازی محیط کسب و کار استفاده شده است: استفاده از شاخص‌های کمی برای اندازه‌گیری عوامل مؤثر بر کسب و کار و پیمایش از صاحبان کسب و کار. نتایج ارزیابی به شرح ذیل است:

۲-۳-۱- ثبات اقتصاد کلان

ثبات اقتصاد کلان تأثیر بسزایی در سودآوری و رقابت‌پذیری کسب و کار دارد. یکی از روش‌های ارزیابی ثبات اقتصاد کلان نوسانات بودجه عمرانی است. نوسانات بودجه عمرانی در استان ۴۷ درصد بوده که نسبت به متوسط کشور (۸۴ درصد) مقدار قابل قبول‌تری است ولی همچنان نوسانات آن زیاد است. نکته دیگری که در این ارتباط حایز اهمیت است آن است که عدم تخصیص به موقع بودجه مصوب عامل تأخیر در ۶۶ درصد از پروژه‌های نیمه تمام استان است که نسبت به متوسط کشور بالاتر است.

جدول ۵۰. ثبات اقتصاد کلان (۱۳۹۰)

شاخص کلی	ریز شاخص‌ها	نحوه محاسبه	متوسط کشور	استان زنجان	رتبه در کشور
ثبات اقتصاد کلان	نوسانات بودجه عمرانی استان	انحراف معیار بودجه عمرانی استان به قیمت‌های ثابت ۱۳۷۶	۸۴.۱۱	۴۷.۳۸	۷
	شاخص قیمت‌ها	شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی استان	۱۷۷.۵	۱۷۵.۹	۸

مأخذ: مطالعات پشتیبان، بخش سوم

۲-۳-۲- کسب اعتبار

نسبت تسهیلات پرداخت شده به سپرده‌ها در استان زنجان ۱۴۳ درصد است در حالی که این نسبت در کشور ۱۰۹ درصد است. یعنی بیش از آنچه مردم استان در بانک سپرده‌گذاری کرده‌اند بانک‌های استان اقدام به اعطای تسهیلات نموده‌اند و از این حیث وضع استان مساعد است.

با وجود اینکه نسبت تسهیلات به سپرده در استان بالا است، ۶۱.۴ درصد از صاحبان کسب و کار دسترسی به منابع مالی را همچنان به عنوان یکی از موانع عمده فعالیت خود می‌دانند و در شکایات واصله به ستاد سرمایه‌گذاری استان، مشکل تأمین مالی سهم عمده‌ای از موضوعات را به خود اختصاص داده است. دلیل اصلی این موضوع عدم دسترسی به ابزارهای مالی مناسب و دشواری فرآیندهای اخذ اعتبار در استان است. برای مثال، در حال حاضر تنها ۳۳.۳ درصد از بنگاه‌ها امکان استفاده از خط اعتباری یا خط تسهیلاتی دارند. همچنین با توجه به اینکه نظام مالی ایران بانک محور است و عملاً امکان تأمین سرمایه از منابع غیر بانکی محدود می‌باشد تنها ۳۶.۸۸ درصد از وجوه لازم برای سرمایه‌گذاری از طریق نظام بانکی تأمین می‌شود. علاوه بر این، فرآیندهای اداری برای کسب اعتبار بسیار طولانی است و بسیاری از اعلام‌های مربوط به کسب مجوز در مرحله کسب اعتبار نیز تکرار می‌شود و عملاً توجیه اقتصادی طرح‌ها را کاهش می‌دهد.

نکته دیگر در نظام تأمین مالی آن است که تقریباً همه بانک‌ها در همه نوع خدمات بانکی فعال هستند و کمتر بانکی در حوزه سرمایه‌گذاری به صورت تخصصی ورود کرده است. لذا نه تنها توجیه فنی اقتصادی طرح‌ها هنگام اعطای تسهیلات مطمح نظر قرار نمی‌گیرد بلکه رابطه بلند مدت بین بانک و بنگاه برقرار نمی‌شود و به تبع بسیاری از خدمات جانبی بانک به بنگاه ارائه نمی‌گردد.

جدول ۵۱. کسب اعتبار در استان زنجان (۱۳۹۰)

شاخص کلی	ریز شاخص‌ها	نحوه محاسبه	متوسط کشور	استان زنجان	رتبه در کشور
کسب اعتبار	دسترسی به تسهیلات بانکی	نسبت تسهیلات پرداخت شده به سپرده‌ها	۱۰۹	۱۴۳	۱۲
	استفاده از خط اعتباری و خط تسهیلاتی (درصد بنگاه‌ها)	پیمایش	-	۳۳.۳	-
	درصد تأمین مالی از بانک‌ها برای سرمایه‌گذاری	پیمایش	-	۳۶.۸۸	-
	دسترسی به منابع مالی به عنوان مانع عمده (درصد بنگاه‌ها)	پیمایش	-	۶۱.۴	-

مأخذ: مطالعات پشتیبان، بخش سوم

۴-۲-۲- پرداخت مالیات

مالیات‌ها دو گونه هزینه بر بنگاه تحمیل می‌کنند. یکی آن بخش از سود است که به عنوان مالیات پرداخت می‌شود و دیگری هزینه‌ای است که بابت تمکین مالیاتی بر مؤدیان تحمیل می‌گردد. سهم استان زنجان از مالیات به سهم آن استان از ارزش افزوده بخش صنعت و خدمات کشور ۰.۹۲ است و ۷۱.۵ درصد از مؤدیان نرخ مالیات را جزء موانع عمده فعالیت خود قلمداد نموده‌اند. همچنین ۶۲.۳ درصد از مؤدیان شیوه وصول مالیات را مانع عمده قلمداد نموده‌اند چرا که ۱۲.۶ درصد از وقت مدیران ارشد بنگاه به این موضوع اختصاص می‌یابد و به طور متوسط مأموران مالیاتی سالانه ۴.۴ دفعه به بنگاه مراجعه می‌کنند.

بخشی از مشکلات ناشی از قوانین و مقررات کشور است که طبق آن نرخ مالیات، دفعات پرداخت مالیات، و تعداد مالیات‌های پرداختی معین می‌شود و بخشی از مشکلات ناشی از نظام اداری اخذ مالیات است که در استان باید برنامه مدونی برای اصلاح آن و از جمله ایجاد زیرساخت‌های لازم برای تسلیم الکترونیکی اظهارنامه‌های مالیاتی و آموزش آن به مؤدیان طراحی و اجرا گردد.

درآمدهای مالیاتی در استان زنجان و البته در کل کشور بخش محدودی از کل درآمدها را تشکیل می‌دهد و این موضوع چنین انعکاس می‌یابد که گویا نرخ مالیات پایین است در حالی که عمده مشکل ناشی از فعالان غیررسمی و سهم ناچیز مالیات بر مشاغل است، در حالی که شرکت‌ها چیزی بالغ بر ۴۳ درصد از سود خود را بابت انواع و اقسام پرداخت‌ها هزینه می‌کنند (گزارش کسب و کار بانک جهانی، سال‌های مختلف)

جدول ۵۲. سهولت پرداخت مالیات (۱۳۹۰)

شاخص کلی	ریز شاخص‌ها	نحوه محاسبه	متوسط کشور	استان زنجان	رتبه در کشور
سهولت پرداخت مالیات	بار مالیاتی	سهم هر استان از مالیات به سهم آن استان از ارزش افزوده بخش صنعت و خدمات کشور	۰.۶۹	۰.۹۲	۲۳
	درصد وقت مدیریت ارشد برای رفع و رجوع امور اداری*	پیمایش	-	۱۲.۶۴	-
	متوسط تعداد مراجعات به سازمان مالیاتی یا مراجعه کارکنان*	پیمایش	-	۴.۴	-
	نرخ مالیات به عنوان مانع عمده (درصد بنگاه‌ها)*	پیمایش	-	۷۱.۵	-
	شیوه وصول مالیات به عنوان مانع عمده (درصد بنگاه‌ها)*	پیمایش	-	۶۲.۳	-

مأخذ: مطالعات پشتیبان، بخش سوم

۲-۲-۵- دسترسی به زمین

یکی از مهمترین مشکلات سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی در استان زنجان دسترسی به زمین و شناسایی و خرید محل شرکت است. با اینکه زمین‌های شهری دارای سند مالکیت هستند بسیاری از اراضی روستایی، مراتع، زمین‌های ملی و عمومی بدون سند و دارای معارض هستند و مسئولان استان نیز حل این مسأله را به سرمایه‌گذار واگذار نموده‌اند. حل این مشکل مستلزم عزم استانی و ملی است. بدون رفع این مانع اساسی که از چشم مطالعات پیمایشی مخفی مانده امکان جذب سرمایه‌گذار بسیار محدود است. لازم به ذکر است که بیشترین فراوانی را در شکایات واصله به ستاد سرمایه‌گذاری استانی همین زمین‌های دارای معارض دارد.

۲-۲-۶- دسترسی به زیرساخت‌ها

به طور کلی باید به این نکته اشاره کرد که طی سال‌های گذشته سرمایه‌گذاری‌های زیربنایی قابل توجهی در استان انجام شده و وضع استان از حیث دسترسی به زیرساخت‌ها قابل قبول است و باید با رفع موانع کسب و کار زمینه بهره‌برداری از زیرساخت‌ها را مهیا نمود. این بدان معنا نیست که توسعه زیرساخت‌ها باید متوقف شود بلکه باید به صورت هدفمند تداوم یابد تا کاستی‌های آن مرتفع گردد.

استان زنجان دارای منابع آبی مناسب است ولی منابع مذکور درست بهره‌برداری نمی‌شود. ۹۲ درصد از شهرک‌های صنعتی استان به آب دسترسی دارند، دوره انتظار برای انشعاب آب ۶ روز است، ۴.۲۹ بار در ماه قطعی آب وجود دارد و مدت زمانی قطعی آب در هر بار ۴.۴۸ ساعت است. اما، فناوری‌های نوین آبیاری به کار گرفته نشده و آب‌های سطحی استان مورد استفاده قرار نمی‌گیرد که باید برای آن تدابیر لازم اندیشیده شود.

۹۲ درصد از شهرک‌های استان دارای برق هستند ولی دوره انتظار برای انشعاب برق ۱۱۵ روز است، خسارت ناشی از قطعی برق ۱.۶۷ درصد از ارزش فروش است و ۲۲ درصد از بنگاه‌ها برق خود را از طریق ژنراتور تأمین می‌کنند. یکی از مهمترین مشکلات تولید برق در استان و کشور عدم دریافت قیمت برق توسط شرکت‌های برق منطقه‌ای و بدهکار شدن ایشان به تولیدکنندگان و پیمانکاران است که با هدفمندسازی یارانه‌ها تشدید شده است. برای کاهش لطمات ناشی از قطعی برق و تأمین مطمئن برق لازم است موانع تولید خصوصی برق مرتفع گردد.

۳۳ درصد از شهرک‌های این استان به گاز دسترسی دارند که این امر این استان را در رتبه ۲۱ میان ۳۰ استان کشور قرار داده است.

دسترسی این استان به تلفن ثابت و همراه از متوسط کشور پایین تر است. به طور مشخص برخی از شهرک‌های صنعتی استان هنوز به تلفن ثابت دسترسی ندارند و هزینه‌ای معقول و حتی با مشارکت شرکت‌ها می‌توان این نقیصه را مرتفع نمود. در مورد ضریب نفوذ اینترنت نیز استان در وضعیت میانی قرار دارد و لازم است به طور کلی دسترسی این استان به مخابرات تقویت شود.

جدول ۵۳. دسترسی به زیرساخت‌ها در استان زنجان (۱۳۹۰)

رتبه در کشور	استان زنجان	متوسط کشور	نحوه محاسبه	ریز شاخص‌ها	شاخص کلی
۹	۰.۹۲	۰.۸۵	نسبت شهرک‌های دارای آب به مجموع شهرک‌ها	دسترسی به آب	دسترسی به زیرساخت‌ها
۸	۰.۹۲	۰.۸۵	نسبت شهرک‌های دارای برق به مجموع شهرک‌ها	دسترسی به برق	
۲۱	۰.۳۳	۰.۴۴	نسبت شهرک‌های دارای گاز به مجموع شهرک‌ها	دسترسی به گاز	
-	۰.۵۸	۰.۶۶	نسبت شهرک‌های دارای تلفن ثابت به مجموع شهرک‌ها	دسترسی به مخابرات	
-	۰.۴۲	۰.۳۸	نسبت شهرک‌های دارای اینترنت (دیالپ و فیبر نوری) به مجموع شهرک‌ها		
۸	۰.۲۶	۰.۱۸	نسبت شهرک‌های دارای تصفیه خانه‌های فاضلاب به مجموع شهرک‌ها	دسترسی به سیستم فاضلاب	
-	۱.۶۷	-	پیمایش	خسارت ناشی از قطعی برق (درصد فروش)	
-	۲۲.۱۷	-	پیمایش	سهم ژنراتور در مصرف برق (درصد)	
-	۱۱۵.۳۶	-	پیمایش	دوره انتظار انشعاب برق (روز)*	
-	۴.۲۹	-	پیمایش	متوسط تعداد دفعات قطعی آب در یک ماه نوعی	
-	۴.۴۸	-	پیمایش	متوسط مدت زمان قطعی آب (ساعت)	
-	۶	-	پیمایش	دوره انتظار انشعاب آب (روز)	

مأخذ: مطالعات پشتیبان، بخش سوم

۲-۳-۷- امنیت اجتماعی

استان از حیث امنیت اجتماعی وضعیت مناسبی دارد به نحوی که

- به ازای هر ۹۳۷ نفر یک پرونده ضرب و جرح در نیروی انتظامی تشکیل شده است در حالی که این رقم برای کشور ۶۵۴ نفر است،
 - به ازای هر ۴۸۲۳ نفر یک سرقت از اماکن استان ثبت شده است در حالی که این رقم برای کشور ۱۶۳۲ نفر است،
 - درصد زیان ناشی از سرقت کالاهای صادراتی ۰.۱۲۵ درصد است،
 - هزینه‌های لازم برای محافظت از بنگاه در حد ۵.۶ درصد از هزینه‌های فروش است.
- این عوامل باعث شده است که تنها ۷.۷ درصد از بنگاه‌ها جرم، سرقت و اختلاس را به عنوان مانع عمده کسب و کار قلمداد کرده‌اند در حالی که این رقم مثلاً برای استان تهران ۱۷ درصد است.

جدول ۵۴. امنیت اجتماعی در استان زنجان (۱۳۹۰)

شاخص کلی	ریز شاخص‌ها	نحوه محاسبه	متوسط کشور	استان زنجان	رتبه در کشور
امنیت اجتماعی	تعداد پرونده‌های ضرب و جرح تشکیل شده در نیروی انتظامی	جمعیت به ازای هر یک پرونده ضرب و جرح	۶۵۴	۹۳۷	۱۶
	تعداد سرقت‌های ثبت شده از اماکن در استان	جمعیت به ازای هر یک سرقت از اماکن	۱۶۳۲	۴۸۲۳	۳
	گسترده‌گی هزینه‌های امنیتی (درصد بنگاه‌ها)*	پیمایش	-	۴۲	-
	هزینه‌های امنیتی (درصد فروش)	پیمایش	-	۵.۵۹	-
	درصد زیان ناشی از سرقت کالاهای صادراتی	پیمایش	-	۰.۱۲۵	-
	جرم، سرقت، اختلاس به عنوان مانع عمده (درصد بنگاه‌ها)	پیمایش	-	۷.۷	-

مأخذ: مطالعات پشتیبان، بخش سوم

۲-۳-۸- کیفیت دستگاه قضایی

متوسط تعداد پرونده‌ها در هر شعبه از دادگاه‌های عمومی ۸۳۱ پرونده است و متوسط تعداد پرونده‌ها در دادرهای استان ۴۴۶ پرونده است. ارقام مشابه در کشور به ترتیب ۱۲۷۲ و ۹۲۸ پرونده است و لذا استان زنجان از حیث تراکم دستگاه قضایی کیفیت نسبتاً مناسبی دارد و رتبه‌اش در کشور به ترتیب ۳ و ۲ است. با این حال، متوسط زمان لازم برای خاتمه یک دعوا در کشور بالای ۵۰۰ روز است (گزارش کسب و کار بانک جهانی، سال‌های مختلف)، با وجود شکل‌گیری فعالیت‌های تخصصی مختلف (نظیر بانک، بیمه، خدمات پیمانکار و فعالیت‌های قراردادی، و همچنین ساختار تعاونی)، دادگاه‌های تخصصی شکل نگرفته است و در موضوعاتی نظیر تأمین اجتماعی قاضی و متشاککی با هم قرابت زیادی دارند. لذا کاهش زمان دادرسی، تخصصی شدن دادرسی‌ها و استقلال قاضی از شاکی و متشاککی از رؤس اقدامات لازم جهت تقویت دستگاه قضایی است.

جدول ۵۵. شاخص کیفیت دستگاه قضایی (۱۳۹۰)

شاخص کلی	ریز شاخص‌ها	نحوه محاسبه	متوسط کشور	استان زنجان	رتبه در کشور
کیفیت دستگاه قضایی	تراکم پرونده در دادگاه‌ها	متوسط تعداد پرونده در هر شعبه از دادگاه‌های عمومی	۱۲۷۲	۸۳۱	۳
	تراکم پرونده در دادرها	متوسط تعداد پرونده‌ها در دادرها	۹۲۸	۴۴۶	۲

مأخذ: مطالعات پشتیبان، بخش سوم

۲-۳-۹- کیفیت دستگاه‌های اجرایی

از نظر صاحبان کسب و کار برای اخذ مجوز فعالیت در استان به طور متوسط ۴۷ روز، برای کسب اجازه ساخت ۲۰ روز و برای اخذ مجوز واردات ۱۳ روز زمان لازم است. با وجود اینکه این زمان قابل قبول است و نسبت به استان‌هایی چون تهران بسیار کمتر و با مبنای طراحی شده در ماده ۷ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ نزدیک است اما ۵۲.۵ درصد از فعالان اقتصادی مجوزها و پروانه‌های فعالیت را مانع عمده فعالیت خود قلمداد نموده‌اند. بخشی از این نارضایتی به زمین‌های دارای معارض، هنگام مکان یابی شرکت، مربوط می‌شود و بخش عمده دیگر آن به مجوزهای محیط زیست مربوط می‌شود. نکته دیگر مربوط به مجوزهای چند لایه است که یک بار هنگام شروع فعالیت انجام می‌شود، یکبار هنگام ساخت و ساز موضوعیت می‌یابد، بار دیگر هنگام کسب و اعتبار انجام می‌شود و گاهی برای تعیین نام محصول هم موضوعیت پیدا می‌کند. مجوزهای چند لایه بخش معناداری از زمان مفید مدیران ارشد بنگاه را به خود اختصاص می‌دهد و منجر به نارضایتی ایشان می‌شود.

جدول ۵۶. شاخص کیفیت دستگاه‌های اجرایی (۱۳۹۰)

شاخص کلی	ریز شاخص‌ها	نحوه محاسبه	متوسط کشور	استان زنجان	رتبه در کشور
کیفیت دستگاه اجرایی	کیفیت سازمان امور مالیاتی	نسبت پرونده‌های فعال مالیاتی به تعداد کارکنان	۳۴۲	۳۱۳	۱۰
	تعداد روزهای اخذ مجوز فعالیت	پیمایش	-	۴۷.۱۳	-
	تعداد روزهای اخذ مجوز ساخت	پیمایش	-	۲۰	-
	تعداد روزهای اخذ مجوز واردات	پیمایش	-	۱۳.۲۵	-
	مجوزها و پروانه‌های کسب و کار به عنوان مانع عمده (درصد بنگاه‌ها)**	پیمایش	-	۵۲.۵	-

مأخذ: مطالعات پشتیبان، بخش سوم

۳-۱۰- کیفیت روابط کار و تأمین اجتماعی

به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر بیمه شده در کشور ۱۱۲ شکایت علیه سازمان تأمین اجتماعی در دیوان عدالت اداری مطرح شده است که این نسبت در استان زنجان ۱۴۷ شکایت است و به ازای هر ۲۳ نفر بیمه شده یک شکایت کارگری وصول شده است در حالی که رقم مذکور در کشور ۳۱ نفر- یک شکایت است. مدت زمان رسیدگی به شکایت ۲۷ روز است و نسبت آرای سازشی به آرای صادره ۹.۲ درصد است که بسیار کم است. ضمن اینکه نباید فشارهای مختلفی که در کشور به تأمین اجتماعی وارد می‌شود (نظیر تحمیل بیمه‌های دارای بار مالی مثل بیمه بیکاری یا بیمه قالیبافان و حملان، و عدم تأدیه بدهی دولت به این سازمان) نادیده گرفت باید اذعان نمود که یکی از موانع کسب و کار، هم از حیث بار مالی و هم از حیث فرآیند اداری، مربوط به تأمین اجتماعی است.

در این خصوص چند نکته وجود دارد: اول اینکه در استان رویه‌های داوری وزن یکسانی به شاکی و متشاکی نمی‌دهد. دوم اینکه تأمین اجتماعی در شهرستان‌های مختلف استان و شهرهای کوچک‌تر شعبه ندارد و این موجب سرگردانی کارفرمایان می‌شود. به نظر می‌رسد با اصلاح رویه قضایی، الکترونیکی کردن پرداخت بیمه‌ها، ایجاد شعب سیار در مناطق دور افتاده و کاهش تعداد دفعات پرداخت بیمه‌ها بتوان کیفیت این شاخص را ارتقا داد.

جدول ۵۷. کیفیت روابط کار و تأمین اجتماعی در استان زنجان (۱۳۹۰)

رتبه در کشور	استان زنجان	متوسط کشور	نحوه محاسبه	ریز شاخص‌ها	شاخص کلی
۱۷	۱۴۷	۱۱۲	نسبت دعاوی علیه سازمان تأمین اجتماعی در دیوان عدالت کشور به بیمه‌شدگان (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر)	نسبت دعاوی علیه سازمان تأمین اجتماعی در دیوان عدالت کشور به بیمه‌شدگان	کیفیت روابط کار و تأمین اجتماعی
۱۷	۲۷	۲۶	مدت زمان رسیدگی به اختلافات بین کارفرمایان و کارکنان	سرعت رسیدگی به اختلافات کارفرما با کارکنان	
۲۹	۰.۰۹۲	۰.۲۱۴	نسبت آرای سازشی به آرای صادره	امکان مصالحه در روابط کارفرما-کارگر	
۲۵	۲۳	۳۱	نسبت افراد تحت پوشش بیمه اجباری به تعداد شکایات واصله (شکایت سرانه)	کثرت دعاوی کارگری	

مأخذ: مطالعات پشتیبان، بخش سوم

۲-۳-۱۱- دسترسی به بازار

شاخص دسترسی به بازار با زیرشاخص‌هایی چون حضور شرکت‌های بزرگ در استان و دسترسی به جمعیت ارزیابی شده است. بررسی‌ها حاکی از آن است که در شاخص دسترسی به بازار استان زنجان نسبت به متوسط کشوری وضعیت چندان مطلوبی ندارد. سهم استان از کارگاه‌های بزرگ صنعتی ۰.۰۱۹ می‌باشد که نسبت به متوسط کشوری بسیار کمتر است و دسترسی بازار این استان به جمعیت هم رقم پایینی را به خود اختصاص داده است. البته لازم به ذکر است که استان زنجان فاصله قابل قبولی با بازارهای بزرگ مصرف (تهران و تبریز) داشته و راه‌های ارتباطی مناسبی به این مراکز مصرف دارد. لذا امکان بازاریابی و عرضه محصولات وجود دارد. با وجود این راه‌های ارتباطی درون استان مخصوصاً در قسمت طارم و ماهنشان دچار کاستی‌های جدی است.

جدول ۵۸. دسترسی به بازار در استان زنجان (۱۳۹۰)

رتبه در کشور	استان زنجان	متوسط کشور	نحوه محاسبه	ریز شاخص‌ها	شاخص کلی
۱۴	۰.۰۱۹	۱	سهم استان از کارگاه‌های بزرگ صنعتی که حداقل ۵۰ شاغل دارند	حضور شرکت‌های بزرگ در استان	دسترسی به بازار
۲۲	۱۱۰۰۲۰۳	۲۴۶۰۳۳۸	دسترسی مراکز استان‌های کشور بر حسب جمعیت (نفر-کیلومتر)	اندازه بازار (دسترسی به جمعیت)	

مأخذ: مطالعات پشتیبان، بخش سوم

۲-۳-۱۲- کیفیت نیروی انسانی

نسبت دانشجویان به جمعیت استان ۵.۹۶ درصد است که از متوسط کشور (۴.۷ درصد) بالاتر است و استان از حیث دسترسی به نیروی تحصیل کرده در رتبه ششم قرار دارد. میزان باسوادی جمعیت ۸۱.۶۶ درصد است و نسبت جمعیت آموزش دیده در مراکز فنی و حرفه‌ای ۰.۸۶ است. با اینکه وضع استان از حیث دسترسی به نیروی انسانی تحصیل کرده و آموزش دیده نسبتاً مناسب است، ولی هنوز بین نیازهای بازار کار و آموزش‌های ارائه شده شکاف وجود دارد. در سال ۱۳۸۵ نرخ بیکاری تحصیل‌کردگان از متوسط نرخ بیکاری استان فراتر رفته است و بیش از ۷۰ درصد نیروی انسانی متخصص شاغل در بخش عمومی اشتغال یافته‌اند. لذا به نظر می‌رسد تربیت نیروی انسانی متخصص با هدف تأمین نیروی انسانی مورد نیاز در بخش خصوصی و تعاونی انجام نشده است.

جدول ۵۹. کیفیت نیروی انسانی در استان زنجان (۱۳۹۰)

شاخص کلی	ریز شاخص‌ها	نحوه محاسبه	متوسط کشور	استان زنجان	رتبه در کشور
کیفیت نیروی انسانی	وضعیت دانشجویان دانشگاه‌ها، مراکز آموزش عالی و دانشگاه آزاد	نسبت دانشجویان به جمعیت (درصد)	۴.۶۹۳	۵.۹۶۷	۶
	وضعیت باسوادی	میزان باسوادی جمعیت ۶ ساله و بیشتر	۸۴.۶۱	۸۱.۶۶	۲۱
	وضعیت آموزش‌دیدگان مراکز ثابت فنی و حرفه‌ای	درصد جمعیت آموزش دیده در مراکز فنی و حرفه‌ای	۰.۴۹	۰.۸۶	۷

مأخذ: مطالعات پشتیبان، بخش سوم

۲-۳-۱۳- فساد

۳۲ درصد از صاحبان کسب و کار فساد را یک مانع عمده در فعالیت‌های خود قلمداد نموده‌اند. ۱.۳ درصد از پاسخ دهندگان رشوه را امری رایج دانسته و ۸.۳ درصد گفته‌اند برای گرفتن مجوز فعالیت مجبور به پرداخت رشوه شده‌اند و ۳.۲ درصد اذعان داشته‌اند برای حل و فصل امور مالیاتی خود ضرورت دارد پرداخت‌های غیر قانونی انجام دهند. با توجه به اینکه افراد چندان تمایل ندارند به پرداخت رشوه و هدایای غیرقانونی اعتراف کنند نمی‌توان با اتکا به این یافته‌ها دامنه فساد را در استان کم قلمداد نمود. به طور کلی هر چه ورود و خروج به فعالیت‌ها دشوارتر و هزینه‌های تمکین در مقابل قانون بیشتر باشد فساد هم بیشتر است. لذا برای کنترل فساد باید محیط کسب و کار را کم هزینه نمود.

جدول ۶۰. وضعیت فساد در استان زنجان (۱۳۹۰)

شاخص کلی	ریز شاخص‌ها	نحوه محاسبه	متوسط کشور	استان زنجان	رتبه در کشور
فساد	گسترده‌گی ارتشاء (درصد بنگاه‌ها)	پیمایش	-	۱.۳	-
	پرداخت غیرقانونی برای گرفتن مجوز فعالیت (درصد بنگاه‌ها)	پیمایش	-	۸.۳	-
	پرداخت غیرقانونی به ماموران مالیاتی (درصد بنگاه‌ها)	پیمایش	-	۳.۲	-
	پرداخت غیرقانونی برای گرفتن قراردادهای دولتی (درصد بنگاه‌ها)	پیمایش	-	فاقد داده	-
	فساد به عنوان مانع عمده (درصد بنگاه‌ها)	پیمایش	-	۳۲.۴	-

مأخذ: مطالعات پشتیبان، بخش سوم

۲-۳-۱۴- گستردگی اقتصاد غیررسمی و رقابت با کالاهای چینی

در استان زنجان ۹۰.۹۲ درصد از بنگاه‌ها فعالیت خود را با ثبت رسمی آغاز کرده‌اند و ۷۰.۴ درصد از بنگاه‌ها رقابت با بنگاه‌های غیررسمی را از مشکلات خود اعلام کرده‌اند. از همه مهمتر اینکه ۸۶.۴ درصد از بنگاه‌ها رقابت با کالاهای چینی را از موانع عمده کسب و کار قلمداد نموده‌اند. اگر بنگاه‌های خدماتی را از داخل نمونه بیرون بکشیم تقریباً قاطبه فعالان اقتصادی واردات کالاهای چینی را یک مانع عمده می‌دانند. البته دلیل آن صرف واردات کالاهای چینی نیست بلکه ارزش‌گذاری بیش از حد نرخ ارز در ایران است که باعث شده است رقابت‌پذیری کالاهای چینی افزایش و توان رقابتی کالاهای ایرانی کاهش یابد. این رقابت نابرابر و خراب شدن بازار حتی در مزیت‌های استان نظیر سیر طارم هم مشهود است.

جدول ۶۱. اقتصاد غیررسمی و رقابت با کالاهای چینی در استان زنجان (۱۳۹۰)

رتبه در کشور	استان زنجان	متوسط کشور	نحوه محاسبه	ریز شاخص‌ها	شاخص کلی
-	۷۰.۴	-	پیمایش	رقابت با بنگاه‌های غیررسمی (درصد بنگاه‌ها)	اقتصاد غیررسمی
-	۹۲.۷	-	پیمایش	شروع فعالیت با ثبت رسمی (درصد بنگاه‌ها)	
-	۸۶.۴	-	پیمایش	رقابت با کالاهای چینی به عنوان یک مانع عمده	

مأخذ: مطالعات پشتیبان، بخش سوم

۲-۳-۱۵- برابری جنسیتی

پیمایش از بنگاه‌های استان زنجان نشان می‌دهد که در ۵۳ درصد از بنگاه‌های استان زنان هم در زمره سهامداران بنگاه هستند ولی تنها در ۶.۵ درصد از بنگاه‌ها زنان مدیریت می‌کنند. انتظار می‌رود با افزایش سطح تحصیلات و افزایش نرخ مشارکت زنان در بازار کار به تدریج سهم زنان از مالکیت و مدیریت بنگاه‌ها افزایش یابد.

جدول ۶۲. برابری جنسیتی در مالکیت و مدیریت بنگاه‌ها در استان زنجان (۱۳۹۰)

رتبه در کشور	استان زنجان	متوسط کشور	نحوه محاسبه	ریز شاخص‌ها	شاخص کلی
-	۵۳	-	پیمایش	مشارکت زنان در مالکیت شرکت (درصد بنگاه‌ها)	برابری
-	۶.۵	-	پیمایش	مشارکت زنان در مدیریت بنگاه (درصد بنگاه‌ها)*	جنسیتی

مأخذ: مطالعات پشتیبان، بخش سوم

۲-۳-۱۶- شرکت‌های پیشرو

پیشرو بودن شرکت‌ها با دو شاخص «بنگاه‌های دارای گواهینامه بین‌المللی کیفیت» و «بنگاه‌های دارای پایگاه اطلاع‌رسانی اینترنتی» ارزیابی شده است. با اینکه ۵۰ درصد از بنگاه‌های نمونه در استان زنجان دارای سایت اینترنتی هستند تنها ۲۷.۷ درصد از ایشان موفق به دریافت گواهی‌نامه‌های بین‌المللی کیفیت هستند. در مجموع بنگاه‌های پیشرو در استان زنجان بسیار محدود هستند به نحوی که می‌توان با نام به آنها اشاره کرد. یکی از راه‌های توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری حمایت از سرمایه‌گذاران و ایجاد بنگاه‌های نمونه و پیشرو است تا ضمن حرکت دادن سایر بنگاه‌ها، سرمشق ایشان در امور مختلف نیز باشند.

جدول ۶۳. شرکت‌های پیشرو در استان زنجان (۱۳۹۰)

رتبه در کشور	استان زنجان	متوسط کشور	نحوه محاسبه	ریز شاخص‌ها	شاخص کلی
-	۲۷.۷	-	پیمایش	درصد بنگاه‌های دارای گواهینامه بین‌المللی کیفیت	شرکت‌های
-	۵۰	-	پیمایش	درصد بنگاه‌های دارای پایگاه اطلاع‌رسانی اینترنتی	پیشرو

مأخذ: مطالعات پشتیبان، بخش سوم

۲-۳-۱۷- تجارت

۱۴.۶ درصد از بنگاه‌های استان زنجان به نحوی از انحصار محصول خود یا دیگران را صادر می‌کنند. متوسط زمان صرف شده برای ترخیص کالاهای صادراتی مستقیم از گمرک استان ۱.۶۷ روز است، و ۱۷.۳ درصد از بنگاه‌ها قوانین تجاری و گمرکات را مانع عمده فعالیت خود دانسته‌اند. نسبت صادرکنندگان به سایر فعالان محدود است و همین موضوع از عوامل درآمد سرانه کم و بهره‌وری پایین در فعالیت‌های اقتصادی استان است. با این حال سایر شاخص‌ها وضع نسبتاً مطلوبی را منعکس می‌نماید.

جدول ۶۴. شاخص تجارت بر اساس روش پیمایش (۱۳۹۰)

متوسط جهان	کشورهای عضو همکاری اقتصادی	خاورمیانه میانه و شمال آفریقا	استان زنجان	تجارت
۶.۴۴	۵.۳۵	۶.۰۳	۱.۶۷	متوسط مدت زمان ترخیص صادرات مستقیم از گمرک (روز)
۱۷.۹۵	۲۱.۶۸	۲۷.۲۶	۱۴.۶	درصد بنگاه‌های صادرکننده
۱۶.۹۳	۶.۷۹	۲۳.۶۲	۱۷.۳	قوانین تجاری و گمرکات به عنوان مانع عمده (درصد بنگاه‌ها)

مأخذ: مطالعات پشتیبان، بخش سوم

به طور خلاصه، ۸۶.۴ درصد از بنگاه‌ها در استان زنجان مهمترین مانع عمده را رقابت با کالاهای چینی می‌دانند. مهمترین مانع دوم، رقابت با رقبا در بخش غیررسمی است. ۶۶.۷ درصد از بنگاه‌ها این مورد را از مشکلات مهم خود دانسته‌اند. شیوه وصول مالیات سومین مانع مهم است که ۶۲ درصد از بنگاه‌ها آن را مانع مهم یا بسیار مهم برای کسب و کار خود دانسته‌اند. پس از سه مانع فوق دسترسی به منابع مالی، دسترسی به زمین و اخذ مجوزهای مرتبط با آن، مجوزهای مختلف کسب و کار، فساد، تعامل با سازمان تأمین اجتماعی و کمبود نیروی کار آموزش دیده مهمترین موانع کسب و کار در استان هستند.

۴-۲- شناخت نارسایی‌های موجود در بازار کار استان

جهت ارزیابی بازار کار و تدوین سیاست‌های مناسب برای بهبود آن ضروری است نقاط قوت و ضعف بازار کار در کنار فرصت‌ها و تهدیدها ملاحظه گردد. لذا در ادامه به ترتیب نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای بازار کار ارزیابی می‌شود.

۴-۲-۱- نقاط قوت بازار کار در استان زنجان (محیط داخلی)

- کاهش نرخ باروری در اثر ارتقای سطح تحصیلات و افزایش نرخ مشارکت اقتصادی زنان
نرخ باروری زنان در استان زنجان در سال ۱۳۷۵ برابر ۳.۴۳ بوده که با تنزلی شدید تا سال ۱۳۸۵ به ۱.۸۹ رسیده است.
- دسترسی به جمعیت و نیروی کار جوان
بر اساس سرشماری سال ۱۳۸۵ گروه سنی ۱۵-۲۹ ساله ۳۵.۹ درصد از جمعیت را تشکیل می‌دهد، که بیانگر جوان بودن جمعیت استان است.
- رشد فزاینده نیروی انسانی تحصیلکرده و افزایش سهم نیروی انسانی متخصص از عرضه نیروی کار
طی سال‌های ۱۳۷۵ الی ۱۳۸۵ عرضه نیروی کار متخصص ۱۹۰.۷ درصد رشد داشته در حالی که عرضه کل نیروی کار ۴۳.۵ درصد رشد داشته است. این پتانسیل دسترسی به نیروی انسانی متخصص و تحصیلکرده را تسهیل می‌نماید.

• افزایش ۱۶ درصدی نرخ مشارکت اقتصادی در استان طی دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵

در سال ۱۳۸۵ نرخ مشارکت اقتصادی استان معادل ۴۰.۷ درصد بوده است این در حالی است که نرخ مشارکت اقتصادی کشور در سال ۱۳۷۵، ۳۵.۱ درصد بوده است. در واقع، طی مدت ده سال نرخ مشارکت اقتصادی حدود ۱۶ درصد افزایش یافته است.

• افزایش نرخ مشارکت اقتصادی زنان

نرخ مشارکت اقتصادی زنان از ۶ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۱۵.۳ درصد در سال ۱۳۸۵ رسیده است.

• سهم بالای بخش خصوصی در ایجاد فرصت‌های شغلی

در سال ۱۳۸۵ بیش از ۷۸ درصد شاغلان در مشاغل متعلق به بخش خصوصی در حال فعالیت بوده‌اند.

• امکان ایجاد فرصت‌های شغلی در فعالیت‌هایی با سرمایه‌بری کمتر

بر اساس محاسبات ضرایب اشتغال مستقیم و غیرمستقیم، به ترتیب بخش‌های ساختمان، اداره امور عمومی و خدمات شهری و آموزش با توان اشتغالی 0.0218، 0.0191 و 0.0189 بیشترین توان اشتغالی را در استان زنجان دارند و این بدان معناست که با تزریق اضافی یک واحد از اقلام تشکیل دهنده تقاضای نهایی در استان زنجان در این سه بخش بیش از سایر بخش‌ها به طور مستقیم و غیرمستقیم شغل ایجاد می‌شود.

۲-۴-۲- نقاط ضعف بازار کار در استان زنجان (محیط داخلی)

• افزایش سریع بیکاری فارغ‌التحصیلان در استان

در سال ۱۳۷۵ نرخ بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها معادل ۲.۲ درصد بود. تا سال ۱۳۸۵ نرخ بیکاری تحصیل کرده‌ها به ۹.۹ درصد افزایش یافت که از متوسط بیکاری استان بالاتر است. در ضمن نرخ بیکاری زنان فارغ‌التحصیل در سال ۱۳۸۵، برابر ۱۶.۲ درصد بوده است.

• بیکاری ۱۶.۲ درصدی زنان

میزان بیکاری زنان در استان در سال ۱۳۸۵ معادل ۱۶.۲ درصد بوده است. این رقم در گروه سنی ۲۴-۲۰ ساله برابر ۳۲ درصد، و در سنین ۲۹-۱۵ ساله ۲۵.۳ درصد و در رده سنی ۲۴-۱۵ ساله معادل

۴۰.۵ درصد است. بنابراین، بیکاری زنان بالاخص در سنین جوانی یکی از ضعف‌های مهم بازار کار استان است.

• بیکاری حاد و ۲۲ درصدی جوانان

در سال ۱۳۸۵ نرخ بیکاری در رده سنی ۲۴-۲۰ ساله ۲۲ درصد و در گروه‌های سنی ۲۴-۱۵ سال و ۲۹-۱۵ سال به ترتیب برابر ۲۱.۵ و ۱۷.۴ درصد بوده است.

• عدم خروج بازنشستگان از بازار کار و سهم ۵.۳ درصدی ایشان از بازار کار

بر اساس سرشماری سال ۱۳۸۵، سهم گروه سنی ۶۵ ساله و بیشتر استان از اشتغال بیش از ۵.۳ درصد (معادل ۱۶۱۲۲ نفر) است. این تعداد قابل توجه سبب می‌شود که فرصت‌های شغلی کمتری در دسترس جوانان باشد.

• پایین بودن بهره‌وری و درآمد سرانه نیروی کار

بیشتر شاغلان استان در ۳ بخش کشاورزی، صنعت و ساختمان فعال هستند که سطح بهره‌وری در آنها کمتر از متوسط استان و کشور است.

• تحت پوشش قرار گرفتن ۱۰ درصد از بیکاران استان از طریق بیمه بیکاری

در استان زنجان در سال ۱۳۸۹، تعداد مقرری بگیران بیمه بیکاری ۳۹۲۰ نفر بوده است. بنابراین بیمه بیکاری به حدود ۱۰ درصد بیکاران تعلق گرفته است.

• مهاجرت فرست بودن استان و عدم استفاده از پتانسیل نیروی انسانی مهاجر و متخصص

طی دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵، به طور خالص ۱۶ هزار نفر از استان زنجان به سایر استان‌ها مهاجرت کرده‌اند.

• عدم تناسب برنامه‌های آموزشی و کارآفرینی با نیازهای بازار کار

• عدم وجود برنامه‌های هدایت شغلی و تحصیلی در استان

• عدم مشارکت کارفرمایان بخش خصوصی در برنامه‌های آموزش فنی - حرفه‌ای

• توزیع نامتناسب امکانات آموزشی و فنی - حرفه‌ای بین شهرستان‌های استان

۲-۴-۳- فرصت‌های بازار کار (محیط خارجی)

- وجود ظرفیت‌های قانونی برای توسعه مشاغل خانگی

در سال‌های اخیر مشاغل خانگی مورد توجه قرار گرفته و ظرفیت‌های قانونی لازم برای آن ایجاد شده است. با توجه به اینکه چهار شهرستان استان روستانشین هستند و در فعالیت‌های کشاورزی مشغول به کار هستند امکان توسعه مشاغل خانگی وجود دارد. (مثل روغن کشی از زیتون در منازل)

- وجود بازارهای مناسب در استان‌های مجاور

استان زنجان با ۷ استان کشور همسایه است که بعضی از آنها بازارهای مصرف بسیار خوبی برای محصولات استان هستند. علاوه بر این، فاصله استان زنجان با تهران به عنوان مهم‌ترین بازار مصرف کشور کم بوده و بسیاری از محصولات استان را می‌توان به این شهر عرضه نمود.

- وجود بازارهای مناسب در کشورهای همسایه و دسترسی نسبتاً آسان زنجان به آنها

دور تا دور ایران بازارهای صادراتی مناسبی وجود دارد که زنجان با توجه به موقعیت جغرافیایی خود به بازار کشورهای شمالی (نظیر روسیه و سایر کشورهای شوروی سابق)، شمال غربی (ترکیه) و غرب (عراق) دسترسی دارد و هم اکنون نیز در برخی سال‌ها صادرات خوبی به این کشورها دارد. در صورت برنامه‌ریزی برای استفاده از این بازارها ضمن افزایش درآمد سرانه مردم، فرصت‌های شغلی زیادی در استان به وجود خواهد آمد.

- اجرای قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی ج.ا.ا و امکان ورود بخش

خصوصی و تعاونی در فعالیت‌هایی چون بانکداری، بیمه، برق و ...

با ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ زمینه‌سازی برای ورود بخش خصوصی و تعاونی به فعالیت‌های سودآوری چون مخابرات، نفت، بانکداری، و بیمه فراهم شده است که اگر به درستی از ظرفیت این سیاست‌ها و قانون اجرای آن استفاده شود تقاضای سرمایه‌گذاری و به تبع آن تقاضای نیروی کار افزایش می‌یابد.

۲-۴-۴- تهدیدهای بازار کار در استان زنجان (محیط خارجی)

- بخشنامه مهاجرت معکوس نیروی کار و مشکل عدم تناسب تخصص و نیاز

دولت با هدف تمرکز زدایی و مهاجرت معکوس نیروی کار بخشنامه‌ای را تنظیم نموده که مطابق آن ادارات استان موظفند برای تأمین نیروی انسانی مورد نیاز خود از افراد متقاضی مهاجرت استفاده نمایند در حالی که تخصص این افراد لزوماً منطبق با تخصص‌های مورد نیاز دستگاه‌های استان نیست.

• قانون کار و افزایش هزینه‌های استخدام، حفظ و اخراج نیروی انسانی

قانون کار از دو کانال هزینه‌های نیروی انسانی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. اول اینکه قانون کار از طریق مقررات، ضوابط و معیارهای جدید موجب افزایش هزینه‌های نیروی انسانی می‌گردد و دوم اینکه قانون کار از طریق مشکل کردن و یا افزایش هزینه‌های اخراج نیروی کار بر تقاضای نیروی کار مؤثر است.

• پیشی گرفتن منابع بیمه بیکاری از هزینه‌های آن و تبعات آن برای تأمین اجتماعی

مقایسه نسبت درآمد- هزینه بیمه بیکاری در استان زنجان بسیار راهگشاست. نسبت درآمد به هزینه بیمه بیکاری در سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۸۹ به ترتیب ۰.۷۱۳، ۰.۵۵۴ و ۰.۶۹۸ بوده است. این ارقام به خوبی نشان می‌دهد که بین منابع و مصارف بیمه بیکاری تناسب وجود ندارد و در عمل امکان توسعه پوشش بیمه بیکاری وجود ندارد.

• افزایش واردات کالاهای مصرفی بالاخص در بخش‌های اشتغالزا

با توجه به اطلاعات دفتر حمایت از سرمایه‌گذاری وزارت جهاد کشاورزی در سال ۱۳۸۹، بیش از ۹.۲ میلیارد دلار محصولات کشاورزی (دام و طیور، شیلات، محصولات زراعی و باغی و فرآورده‌های غذایی) وارد کشور گردیده است. ضمن اینکه با توجه به مطالعات مختلف ۱۵ می‌توان گفت که افزایش یک میلیارد ریال واردات سبب می‌شود ۲۱۰ فرصت شغلی از دست برود. با توجه به اینکه بخش کشاورزی در استان بیشترین اشتغال را در استان ایجاد نموده است، توسعه واردات محصولات کشاورزی با هدف تنظیم بازار مانع از توسعه پایدار این بخش می‌شود.

• افزایش قاچاق کالا به کشور و استان زنجان

به دلیل همجواری استان زنجان با استان‌های مرزی نظیر آذربایجان غربی و کردستان، ورود قاچاق کالا به این استان شدت بیشتری نسبت به کشور دارد. در سال ۱۳۸۹ نسبت به سال ۱۳۸۸، کشفیات قاچاق کالا در استان زنجان ۳۱ درصد افزایش یافته است. این در حالی است که در سطح ملی و نواحی انتظامی، میزان کشفیات حدود ۱۵ تا ۲۰ درصد کل کالای قاچاق است.^{۱۶} بنابراین می‌توان گفت که ورود کالاهای قاچاق در استان زنجان یکی از تهدیدهای مهم ایجاد فرصت‌های شغلی جدید است.

15. کمیجانی، اکبر و سعید، عیسی‌زاده؛ تأثیر اجزای تقاضا بر اشتغال بخش‌های اقتصادی؛ تحقیقات اقتصادی؛ شماره ۵۹؛ پاییز و زمستان ۱۳۸۰؛ ص ۳۵-۱

16. حاجی نژاد، علی و شکیبایی، علیرضا، نقش ساختار صنعت نساجی و استراتژی‌های تجاری بر قاچاق پارچه و بررسی سازمان قاچاق پارچه در استان سیستان و بلوچستان، پژوهشنامه اقتصادی، ۳، ۱۳۸۰، ۱۸۴-۱۵۳

• **تحریم‌های بین‌المللی و افزایش هزینه‌های واردات نهاده‌ها و صادرات محصولات**

در اثر تحریم، واردات مواد اولیه و واسطه تولید نه تنها پرهزینه بلکه دشوار شده و هزینه فعالیت‌های اقتصادی را به شدت افزایش داده است. (ایران ترانسفو از صنایع مهم استان است که به شدت تحت تأثیر تحریم قرار گرفته است)

• **افزایش هزینه‌های تولید در کوتاه مدت به واسطه افزایش قیمت حامل‌های انرژی**

مطالعات متعددی اثر کوتاه مدت افزایش قیمت حامل‌های انرژی بر هزینه تمام شده محصولات را تأیید می‌کنند.

۲-۵- تحلیل نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری

در استان و هر یک از شهرستان‌ها با استفاده از روش SWOT

با توجه به تحلیل بازار کار در بند قبل، مابقی عوامل مؤثر بر اشتغال و سرمایه‌گذاری در این بند تحلیل می‌شود. برای انسجام بیشتر مطالب ابتدا نقاط قوت و ضعف در بازار سرمایه و فرصت‌ها و تهدیدهای آن ارزیابی می‌گردد و سپس سایر عوامل مؤثر بر توسعه فعالیت‌های اقتصادی با استفاده از روش SWOT تحلیل می‌شود. در انتها نقاط قوت و ضعف توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری به تفکیک شهرستان‌ها ارائه می‌شود.

۲-۵-۱- نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و تهدیدهای بازار سرمایه در استان زنجان

۲-۵-۱-۱- نقاط قوت بازار سرمایه در استان زنجان (محیط داخلی)

- رسیدن نسبت تسهیلات به سپرده‌های استانی به عدد ۱۴۳
- دسترسی ۳۳ درصد از بنگاه‌های استان به خط اعتباری یا تسهیلاتی
- فعال بودن بورس اوراق بهادار در استان و روند افزایشی متوسط ارزش خرید و فروش روزانه سهام

استان زنجان از سال ۱۳۸۳ به بعد شاهد حضور بورس اوراق بهادار در استان بوده و بورس استان به دلایلی نظیر حضور شرکت‌های بزرگ استان در بورس، و صاحب سهام بودن درصد بالایی از مردم استان شاهد رونق خوبی بوده است.

- وجود شرکت‌های ارزیابی طرح

وجود امکان ارزیابی پروژه‌ها در استان یکی از عوامل مهم در تضمین سودآوری پروژه‌ها و همچنین پائین آمدن ریسک پروژه‌ها می‌باشد لذا برخورداری از شرکت‌های ارزیابی طرح و برخورداری کارشناسان معتبر و زبده در رشته‌های مرتبط یکی از فرصت‌های تعمیق سرمایه‌گذاری در استان است.

- آشنایی مردم با بازار سرمایه

مردم استان آشنایی خوبی با سهام و بازار سهام دارند. نشان گستردگی آشنایی مردم با بازار بورس فقط استقبال مردم از کلاس‌های آموزشی بورس در مناطق مختلف استان نیست، بلکه شاید در کمتر شهری از شهرهای کشور شاهد تراکت‌های خرید و فروش سهام در پشت شیشه‌های آژانس‌های مسکن باشیم. با توجه به این فرصت می‌توان گفت که استراتژی پذیرهنویسی سهام کارخانجات بزرگ استان می‌تواند با استقبال خوب مردم روبه‌رو شود که به تجهیز منابع خرد مردم در این صنایع کمک کند.

- وجود شرکت‌های سرمایه‌گذاری در استان

شرکت‌های سرمایه‌گذاری یکی از منابع مهم تجهیز سرمایه‌های خرد جامعه می‌باشند که دارای مزایایی از قبیل کاهش ریسک سهامداران خرد، تضمین رقم سوددهی قابل ملاحظه، سهولت دسترسی به دارایی و نقدشوندگی بالا و... می‌باشند. شرکت‌های سرمایه‌گذاری معتبر دارای شعب گسترده‌ای در استان زنجان هستند و در سال گذشته بازدهی سود این شرکت‌ها بیش از ۵۰ درصد بوده که معادل ۳ تا ۴ برابر سود سالانه بانک‌ها و فعالیت‌های اقتصادی دیگر بوده است.

- حضور رو به رشد بانک‌ها و بیمه‌های خصوصی در استان

- رشد تسهیلات اعطایی بانک‌های استان بابت تسهیلات جدید پرداختی بر حسب نوع عقود

اسلامی

تسهیلات اعطایی بانک‌های استان طی سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۸ دارای رشد بیش از ۳۰۰ درصدی بوده و از رقم ۴۸۲۵۱۴۸ میلیون ریال در سال ۱۳۸۴ به رقم ۱۵۰۷۴۲۷۰ میلیون ریال در سال ۱۳۸۸ رسیده است که به نوعی می‌تواند نشان‌دهنده رشد سرمایه‌گذاری در استان زنجان باشد.

• روند افزایشی متوسط ارزش خرید و فروش روزانه سهام در بازار بورس

ارزش خرید و فروش سهام در بازار بورس زنجان از ۹۳۳۹ میلیون ریال در سال ۱۳۸۳ به ۴۱۴۵۵۰۲ میلیون ریال در سال ۱۳۸۹ رسیده است. طی این مدت تعداد سهام مبادله شده از ۲۲۲ هزار سهم به ۱۳۹۰۹۰۸ هزار سهم افزایش یافته است.

۲-۱-۵-۲- نقاط ضعف بازار سرمایه در استان زنجان (محیط داخلی)

• پائین بودن بهره‌وری، دستمزدها و ظرفیت پس‌انداز در استان

بهره‌وری در فعالیت‌های اشتغالزای استان کمتر از متوسط بهره‌وری استان و کشور است.

• بروکراسی پرهزینه در فرآیند دریافت اعتبار

در مراحل دریافت اعتبار، سرمایه‌گذاران با مشکلات عدیده‌ای روبرو می‌شوند. تعداد زیاد استعلام‌ها، مشکلات مربوط به وثیقه، دردسرهای ناشی از یافتن ضامن معتبر و ... از این قبیل مشکلات می‌باشد. ۶۱ درصد صاحبان کسب و کار در استان زنجان دسترسی به منابع مالی را به عنوان یک مانع عمده در زمینه سرمایه‌گذاری قلمداد کرده‌اند. در میان شکایتهای واصله به ستاد سرمایه‌گذاری استان دشواری در کسب اعتبار بیشترین فراوانی را در موضوع شکایات دارد.

• گردش مالی شرکت‌های بزرگ استان در بانک‌های خارج استان

دفتر مرکزی و حساب‌های مالی شرکت‌های بزرگ استان معمولاً خارج از استان و در پایتخت است. این موضوع فرصت استفاده از این سرمایه‌ها را کاهش می‌دهد.

• ضعف بدنه کارشناسی بانک‌ها در ارزیابی فنی، اقتصادی طرح‌ها

با توجه به تنوع زمینه درخواست تسهیلات و تعداد محدود کارشناسان شاغل در بانک‌ها و عدم وجود یک بانک اطلاعاتی معتبر برای ارزیابی طرح‌ها، برای کارشناسان موجود در بانک‌ها امکان ارزیابی دقیق اقتصادی طرح‌های پیشنهادی به بانک‌ها در یک زمان معقول وجود ندارد و لذا ممکن است یک طرح دارای توجیه اقتصادی رد شود و یا بر عکس به طرح‌های فاقد توجیه اقتصادی تسهیلات اعطاء شود. افتتاح شعب تخصصی و یا برون‌سپاری کارشناسی و ارزیابی طرح‌ها به شرکت‌های تخصصی از راهکارهای حل این معضل می‌باشد.

- نبود استراتژی مسلط توسعه و سرمایه‌گذاری در استان

نبود استراتژی مسلط توسعه یک سردرگمی در برنامه‌ریزی‌ها و ارایه تسهیلات متناسب با آن در استان شکل داده است، و واسطه‌های مالی معیاری برای تخصیص منابع بر اساس مزیت‌ها و استراتژی‌های استان ندارند.

- نبود پایگاه اطلاعاتی مشترک بین بانک‌ها در مورد اعتبارسنجی و سوابق مشتریان

یکی از معضلات اصلی سیستم بانکی در کشور فقدان یک پایگاه اطلاعاتی است که شایستگی و رتبه اعتباری مشتریان را بررسی و اعلام کند. نبود این پایگاه موجب می‌شود مشتری بد حساب یک بانک به مشتری بد حساب یک بانک دیگر مبدل شود و در مقابل یک مشتری معتبر و توانمند امکان اخذ وام از سیستم بانکی را نداشته باشد.

- سطح بالای تسهیلات تکلیفی در استان

بنا به تعریف، تسهیلات تکلیفی به آن دسته از وام‌هایی گفته می‌شود که با معرفی از طرف دولت پرداخت می‌شود، حتی اگر طرح توجیه اقتصادی نداشته باشد. روند رو به افزایش اعطای تسهیلات تکلیفی بانک‌های دولتی استان طی سال‌های گذشته و افزایش نسبت مصارف به منابع این بانک‌ها و تحمل جریمه ۳۴ درصدی بانک مرکزی گواه انحراف این مؤسسات از اهداف تعیین شده برای مؤسسات انتفاعی است. بالا بودن تسهیلات تکلیفی که بعضاً توجیه اقتصادی ندارند نه تنها موجب انحراف بانک‌ها و مؤسسات مالی از اهداف خود می‌شوند، بلکه اعتبارات باقی مانده برای سایر سرمایه‌گذاران خصوصی را کاهش می‌دهد.

- سطح بالای معوقات بانکی در استان

معوقات بانکی یکی از شاخص‌های تشخیص ضعف سیستم بانکی و ضعف سرمایه‌گذاری در استان می‌باشد. میزان معوقات بانکی در پایان پائیز ۱۳۸۹ معادل ۲۲۸۹۲۰۴ میلیون ریال می‌باشد که نسبت به اعتبارات استان رقم قابل ملاحظه‌ای می‌باشد.

- عدم صدور بیمه کشاورزی توسط بیمه‌های تجاری

بیمه محصولات کشاورزی اطمینان بازپرداخت اقساط را فراهم می‌آورد و بدین ترتیب علاقمندی بانک‌ها را به اعطای وام‌های کشاورزی افزایش می‌دهد. نوسانات دمایی و همچنین ناامنی طبیعی در جغرافیای کشور ما همیشه موجب بالا رفتن ریسک محصولات کشاورزی در کشور شده است.

- عدم حضور نماینده بانک در جلسات تخصیص وام‌های زودبازده یا تکلیفی در صورت حضور نماینده بانک‌ها در جلسات تخصیص تسهیلات بانکی امکان کاهش خطای تصمیمات و افزایش ضریب بازگشت آنها مهیا می‌گردد.

۲-۵-۱-۳- فرصت‌های توسعه بازار سرمایه در استان زنجان (محیط خارجی)

- توسعه ابزارهای جدید در بازارهای مالی
معرفی ابزارهای جدید بازارهای مالی مانند صکوک و... می‌تواند در جذب سرمایه‌گذاری مردم خصوصاً به هنگام افزایش محصولات کشاورزی فرصتی برای بازار سرمایه باشد.

- وجود قانون بیمه مسئولیت و امکان تسری آن به مانده تسهیلات بانکی
در تعریف بیمه مسئولیت آمده است که «بیمه مسئولیت مدنی عقدی است که به موجب آن بیمه‌گر به ازای دریافت حق بیمه مقرر از بیمه‌گزار متعهد است در صورت تحقق خطر موضوع بیمه، خسارت وارد به اشخاص ثالث را جبران کند». افزایش تسهیلات معوق و غیر جاری بانک‌ها در سال‌های اخیر، تجدید منابع بانک‌ها برای اعطای تسهیلات جدید را با مخاطره روبه‌رو کرده است. تسری بیمه مسئولیت به تسهیلات اعطایی و اطمینان خاطر واسطه‌های مالی در اعطای تسهیلات، گردش وجوه را در بازارهای مالی روان می‌نماید و فرصت جدیدی را برای بازار سرمایه فراهم می‌آورد.

- زمینه حضور بانک‌های سرمایه‌گذاری در استان
شاید یکی از علل افزایش تسهیلات غیر جاری در بانک‌ها علاوه بر اعطای تسهیلات تکلیفی، عدم توان کارشناسی بانک‌ها در ارزیابی طرح‌های متنوع سرمایه‌گذاری باشد که با تخصیص شدن بانک‌ها در زمینه‌های مشخص و تمرکز کارشناسان هر بانک بر زمینه فعالیت معین می‌تواند در ارزیابی صحیح طرح، و توان بازپرداخت اقساط بسیار مؤثر باشد.

- زمینه‌های ایجاد شعب تخصصی بر اساس مزیت‌های استان
با توجه به وجود شهرک صنعتی تخصصی سرب و روی در استان و همچنین فراگیر بودن فعالیت‌هایی مثل کشاورزی و صنایع تبدیلی در استان زنجان و همچنین امکانات توسعه گردشگری می‌توان انتظار داشت که افتتاح شعب تخصصی توسط بانک‌های بزرگ و معتبر در استان با استقبال چشمگیر فعالین این عرصه‌ها مواجه گردد.

۲-۵-۱-۴- تهیدیدهای توسعه بازار سرمایه در استان زنجان (محیط خارجی)

- پائین بودن درآمد سرانه در استان

درآمد سرانه مردم استان به طور متوسط ۳۷ درصد کمتر از سطح کشور است.

- افزایش حجم تسهیلات مشارکتی در مقابل تسهیلات مبادله‌ای

تعیین سقف سود در عقود مبادله‌ای تمایل مؤسسات انتفاعی مالی (بانک‌ها) را به گسترش عقود مشارکتی که تعیین نرخ سود آن توافقی است، گسترش داده است. این اتفاق نامبارک اعطای تسهیلات بلندمدت (مبادله‌ای) را به اعطای تسهیلات کوتاه مدت (مشارکتی) مبدل کرده است. به نحوی که هر یک از مشتریان برای تأمین نیاز بلند مدت خود باید یک وام کوتاه مدت را چند بار تکرار نماید. بدین ترتیب وام خود را با نرخ بالاتر و با طی چند بار مراحل اداری دریافت نموده است، یعنی وامی را که قبلاً طی یک عقد مبادله‌ای دریافت می‌کرده است، در این شرایط طی چند عقد مشارکتی در یافت می‌کند.

- دخالت نهادهای غیرمرتبط در امور بانکی

مردمی بودن ساختار اداری کشور ما ایجاب می‌کند که مردم برای رفع موانع پیش روی به نهادهایی چون فرمانداری، دفتر امام جمعه، و دفتر نماینده مجلس مراجعه کنند، و مجاب نمایند که از ایشان دست نوشته‌ای دریافت نمایند یا با مسئول بانکی تماس تلفنی برقرار کنند. بدیهی است در بررسی‌های اقتصادی، طرح این نوع توصیه‌ها پشتوانه علمی و اقتصادی ندارد. این مسأله در سطح استان زنجان نیز رواج دارد. خود این مسأله ریشه بروز ناهنجاری‌های اقتصادی دیگری از قبیل افزایش مطالبات معوق بانکی می‌باشد.

- تعیین سیاست‌های بانکی و اعتباری در سطح ملی

سیاست‌های بانکی و اعتباری معمولاً در سطح ملی تعیین می‌شود و در سطح استان امکان محدودی برای اصلاح فرآیندها وجود دارد.

- تفاوت هزینه تمام شده جذب سپرده در بخش خصوصی و دولتی

شرط اساسی رقابت وجود قیمت‌های نسبی یکسان یا فرصت‌های برابر برای تمام فعالان اقتصادی است، در حالی که الزام ادارات دولتی به نگهداری وجوه خود در بانک‌های دولتی باعث تفاوت هزینه‌های بانک‌های خصوصی و دولتی در تجهیز منابع شده و شرایط رقابت عادلانه نقض شده است.

- مشخص نبودن پارامترهای سرمایه‌گذاری در بلند مدت (پارامترهای اقتصادی، اجتماعی، سیاسی) نوسانات بودجه و بی‌انضباطی مالی، مشخص نبودن قیمت حامل‌های انرژی در بلندمدت، تغییرات سالانه سیاست‌های بانکی و اعتباری و نظایر آن از قوت ارزیابی اقتصادی طرح‌ها در بلند مدت می‌کاهد. بی‌ثباتی این متغیرها سرمایه‌گذاران را دچار تردیدهای گسترده‌ای می‌نماید تا آنجا که سرمایه‌ها به سمت بازارهایی با بازدهی بیشتر مانند بازار طلا و ارز سوق داده می‌شوند.

- بی‌ثباتی سیاست‌های کلان حاکم بر سیستم بانکی

سرمایه‌گذاری یکی از فعالیت‌هایی است که وابستگی زیادی به محیط خود دارد. معمولاً سرمایه‌گذاری بسیار زیاد به امنیت وابسته است. یکی از انواع امنیت، امنیت در قوانین و مقررات و سیاست‌های دولت است. هر چه سیاست‌های دولت و حاکمیت بی‌ثبات‌تر و وضعیت اقتصادی یک کشور متلاطم‌تر باشد امنیت سرمایه‌گذاری پائین‌تر خواهد بود. تعیین سود تسهیلات، آوازه یک رقمی شدن آن، تسهیلات تکلیفی، اعلام تسهیلات زود بازده و... بدون توجه به توان سیستم بانکی و آثار این تصمیمات بر متغیرهای بانکی، تهدیدی جدی برای فعالیت‌های اعتباری است.

- تحریم اقتصادی و تبعات آن بر سیستم بانکی

تحریم اقتصادی موجب شده است تا در بسیاری از زمینه‌ها اقتصاد کشور با محدودیت‌هایی مواجه شود. عدم گشایش اعتبارات خارجی و جابه‌جایی وجوه بین بانک‌های داخلی و خارجی و محدودیت‌های اعمال شده بر بازرگانی کشور و... نظام بانکی را به شدت متأثر کرده است. مهم‌ترین تأثیر آن بر بازار سرمایه محدود شدن ورود سرمایه‌ها به کشور و خروج سرمایه‌ها از آن و یا ورود ارز حاصل از صادرات به کشور و یا خروج ارز جهت خرید کالاهای سرمایه‌ای از خارج کشور می‌باشد.

۲-۵-۲- سایر نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و تهدیدهای اشتغال و سرمایه‌گذاری در

استان زنجان

۲-۵-۱- سایر نقاط قوت استان در توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری (محیط داخلی)

- استقرار زنجان در کریدور شمال- جنوب و گلوگاه متصل کننده غرب و شمالغرب کشور و مسیر ترانزیت کشور

- مزیت‌های کشاورزی خاص منطقه نظیر گندم، جو، سیر، زیتون و کشمش و ... به ویژه پتانسیل‌های کشاورزی در شهرستان طارم
- زمینه سرمایه‌گذاری در صنایع تبدیلی و غذایی با توجه به استعداد استان در زمینه کشاورزی (از ۸۰ نوع و گروه زراعی و باغی تولیدی کشور ۵۰ نوع و گروه در استان زنجان تولید می‌شود).
- امکان توسعه پرورش ماهی در مناطق مختلف استان و از جمله در دریاچه پشت سدهای استان با توجه به پتانسیل‌های آبی مناسب در استان
- صنایع دستی شامل مليله، فرش، گلیم، چاروق و چاقو
- ساخت ماشین‌آلات و دستگاه‌های برقی (حائز رتبه دوم کشوری و مهم‌ترین خوشه صنعتی استان)
- رتبه ششم کشوری از حیث توسعه آموزش عالی
- وجود جاذبه‌های گردشگری تاریخی، طبیعی و اکوتوریسم (از جمله وجود گنبد تاریخی سلطانیه و غار طبیعی کتله خور)
- وجود ذخایر و منابع قابل توجه سرب و روی و کانی‌های غیرفلزی در استان (در حال حاضر در این استان ۲۹ ماده معدنی، صنعتی و ساختمانی بهره‌برداری می‌شود که ۸۵ درصد تنوع مواد معدنی را شامل می‌شود).
- وجود رودخانه قزل اوزن به طول ۳۶۰ کیلومتر و دارا بودن ۳.۵٪ از آب‌های سطحی کشور و سدهای ذخیره آب

۲-۲-۵-۲- سایر نقاط ضعف استان در توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری (محیط داخلی)

- کمبود استان از حیث راه‌های ارتباطی بین شهرستان‌های استان (از جمله شهرستان‌های طارم و ماهنشان)
- محدودیت زیاد از حیث اتصالات ریلی در درون استان و در عمل عدم امکان استفاده از راه‌آهن سراسری
- محدودیت باند مخابراتی، محدودیت دسترسی به اینترنت و ضریب نفوذ پایین تلفن ثابت و همراه
- ضعف در بکارگیری فناوری‌های نوین و پیشرفته سیستم‌های انتقال و توزیع آب
- خشک شدن قنوات و افت سطح سفره‌های آب زیرزمینی و شور شدن آب رودخانه قزل اوزن در بخشی از مسیر
- فقدان امکانات پایه در گمرک اعم از انبار و تجهیزات و ماشین‌آلات مرتبط

- عدم وجود مراجع قضایی تخصصی مرتبط با بخش‌ها در استان
 - فقدان انبارهای مکانیزه و سردخانه‌ها در شهرستان‌های استان
 - ضعف زیربنایها و تأسیسات خدماتی کانون‌های برخوردار از جاذبه‌های توریستی (مانند کمبود محل‌های اقامتی مناسب برای گردشگران، دسترسی محدود به واحدهای ارایه دهنده خدمات گردشگری و ...)
 - پایین بودن بهره‌وری نیروی کار در بخش‌های کشاورزی، صنعت و ساختمان
 - کوچک بودن قطعات اراضی کشاورزی و کاهش بهره‌وری به دلیل عدم استفاده از صرفه‌های مقیاس
 - تبدیل شدن بخش مهمی از اراضی ملی به زمین‌های دارای معارض به دلیل عدم صدور اسناد مالکیت
 - نداشتن سند ملکی ثبت شده و عدم امکان استفاده از اراضی به عنوان وثیقه برای دریافت وام
 - عدم امکان صدور پروانه بهره‌برداری برای اراضی فاقد سند یا دارای مالکیت نامشخص
 - عدم وجود تعاملات و ارتباطات مؤثر میان دستگاه‌های گوناگون به منظور تسهیل فرایندهای اداری و تولیدی. (مثلاً تعارض مجوزهای بهره‌برداری صادره توسط جهاد کشاورزی با قوانین و مقررات حاکم بر سازمان حفاظت محیط زیست و یا سازمان میراث فرهنگی؛ چالش فعالان صنایع تبدیلی و تکمیلی در تبعیت از جهاد کشاورزی و اداره صنایع؛ مشکلات تعاونی‌های اعتبار در تبعیت از وزارت تعاون و بانک مرکزی).
 - محدود بودن دسترسی به بازار به واسطه پراکندگی روستاها و شهرها در درون استان
 - دسترسی نسبتاً محدود مناطق داخلی استان (نظیر شهرستان‌های طارم و ماهنشان) به جاده‌ها و بزرگراه‌های اصلی
- ۲-۵-۳- سایر فرصت‌های توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری در استان (محیط خارجی)
- امکان توسعه فعالیت‌های آمادی (گسترش خدمات بازرگانی با تأکید بر ترانزیت، تخلیه و بازتوزیع کالا) با توجه به قرار داشتن استان زنجان در مسیر ارتباطی و ترانزیت کشور
 - دسترسی به کانون‌های جمعیتی و بازارهای بزرگ مصرفی کشور با صرف زمانی حدود ۴ ساعت از مرکز استان
 - واقع شدن در خارج از شعاع ۱۲۰ کیلومتری تهران و امکان جذب سرریز سرمایه‌گذاری‌ها

- تحولات در سیمای سیاسی منطقه (کشورهای CIS- عراق- افغانستان و ...) و نیاز روز افزون این کشورها به واردات انواع کالا به ویژه از ایران
- وجود مشوق‌های سرمایه‌گذاری نظیر تخفیف‌های مالیاتی و گمرکی مخصوصاً برای مناطق کمتر توسعه یافته استان
- امکان بهره‌برداری از پتانسیل سیاست‌های کلی اصل ۴۴ و جلب مشارکت بخش خصوصی در فعالیت‌های اقتصادی نظیر تولید برق و عرضه آب
- اصلاح قیمت حامل‌های انرژی در بلندمدت انگیزه سرمایه‌گذاری و رقابت بیشتر تولیدکنندگان را در زمینه انرژی و فعالیت‌های انرژی بر ایجاد می‌کند

۲-۵-۳- سایر تهدیدهای توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری در استان (محیط خارجی)

- تبدیل شدن زنجان به مقصد بخشی از کالاهای قاچاق به واسطه همجواری با چند استان مرزی (همجواری استان زنجان با استان‌های مرزی به ویژه کردستان و آذربایجان غربی، قاچاق کالا را در این استان افزایش داده است).
- اعمال تحریم‌های مختلف موجب شده است تا فعالین اقتصادی با مشکلات گوناگونی مواجه شوند:
 - امتناع فروشندگان از عرضه کالا به ایرانیان و دشوار شدن تهیه مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای
 - دشوار شدن گشایش اعتبار و مسدود شدن پول‌های قبلی در بانک‌های خارجی
 - گران شدن حمل و نقل
 - افزایش هزینه تأمین مالی صادرات و واردات
 - ناتوانی در دستیابی به بازارهای مناسب فروش کالا

• سیاست‌های کلان

- تغییر سیاست‌ها و خط مشی‌های دولت و قانونگذار (برای مثال کمرنگ شدن احیای بافت‌های فرسوده و توسعه مسکن مهر در بخش مسکن)
- مختل نمودن مکانیزم‌های اصولی توسعه بازار (برای مثال، تخصیص بخش معناداری از منابع آزاد بانکی به طرح‌های زودبازه و مسکن مهر و کاهش آزادی عمل بانک‌ها در اعطای تسهیلات به سایر بخش‌ها)
- افزایش هزینه‌های تولید در اثر افزایش قیمت حامل‌های انرژی

- بی ثباتی در مدت تصدی مدیران و تغییر مکرر مدیران استان طی سال‌های اخیر و به تبع آن تغییر برخی از سیاست‌ها و خط مشی‌های استان
- بدهی‌های دولت
 - بدهی دولت به شرکت برق منطقه‌ای استان زنجان
 - بدهی دولت بابت جوایز صادراتی صادرکنندگان استان
 - بدهی دولت به برخی از شرکت‌های مهم استان نظیر ایران ترانسفو
- وجود استان قزوین با دسترسی بهتر به تهران در همسایگی زنجان (ضمن اینکه بسیاری از سرمایه‌گذاری‌های استان زنجان پیش از استان شدن قزوین در شهر قزوین انجام شده است).
- اختلال در برنامه‌ریزی دستگاه‌های استانی به دلیل ابلاغ دیر هنگام قوانین، دستورالعمل‌ها و بودجه‌ها
- ناهماهنگی دستگاه‌های اداری در صدور مجوزها و اجرای برنامه‌ها

۲-۵-۳- تحلیل نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها برای توسعه سرمایه‌گذاری و

اشتغال در هر یک از شهرستان‌های استان زنجان

در این بخش از گزارش نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید ۷ شهرستان استان زنجان (شامل ابهر، ایجرود، خدابنده، خرم‌دره، زنجان، طارم و ماهنشان) به تفکیک ایراد می‌گردد.

۲-۵-۳-۱- نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید شهرستان ابهر

۲-۵-۳-۱-۱- نقاط قوت (S)

۱. قطب تولید انگور و کشمش در استان
۲. آب و هوای مناسب جهت کشت محصولات کشاورزی
۳. وجود مجتمع‌های تولیدی بزرگ (برق و نساجی) و تمرکز بخش قابل توجهی از فعالیت‌های صنعتی در این شهرستان پس از شهرستان زنجان
۴. وجود شهرک‌های صنعتی و مناطق صنعتی فعال و آماده بهره‌برداری با امکانات زیربنایی مناسب
۵. قرار گرفتن در مسیر مواصلاتی شمال غرب کشور (بزرگراه و جاده قدیم)
۶. نزدیک‌ترین شهرستان استان زنجان به استان تهران

۷. دسترسی به راه آهن سراسری
۸. قرار گرفتن شهرک‌های صنعتی شهرستان در مسیر بزرگراه و راه آهن
۹. برخورداری از منابع آبی مناسب
۱۰. وجود منطقه گردشگری بین‌المللی سلطانیه در این شهرستان
۱۱. دارای بیشترین مراکز آموزش عالی استان

۲-۵-۳-۱-۲- نقاط ضعف (W)

۱. پایین بودن میزان برداشت در واحد سطح در محصولات اصلی شهرستان (شامل انگور، سیب، گلابی، آلو و ...)
۲. استفاده از گونه‌های کم بازده در کشت محصولات باغی و زراعی و نیاز به اصلاح نهال‌ها و بذره‌های مورد استفاده
۳. ضعف فعالیت‌های آموزشی و ترویجی در جهت شناساندن روش‌های نوین کشاورزی
۴. کوچک بودن مقیاس زمین‌های زیر کشت و توفیق اندک در تجمیع زمین‌های کشاورزی
۵. افزایش بی‌رویه استفاده از مواد شیمیایی جهت مبارزه با آفات و کم توجهی به روش‌های زراعی و بیولوژیک
۶. فعالیت زیر ظرفیت برخی از واحدهای صنایع تبدیلی موجود در شهرستان (مثل کارخانه کشمش پاک‌کنی و بسته‌بندی کشمش خشکبار قفرم با ظرفیت اسمی ۳۵۰۰ تن کشمش واقع در هیدج و کارخانه کشمش پاک‌کنی و بسته‌بندی کشمش رزان واقع در مجتمع صنعتی نورین)
۷. مشکل توزیع و بازاررسانی محصولات از جمله نبود میدان میوه و تره‌بار جهت بازاریابی و بازاررسانی متمرکز محصولات کشاورزی شهرستان
۸. راه ارتباطی ضعیف به شهرستان خدابنده و استان کردستان (بیجار)
۹. عدم امکان استفاده از راه آهن برای حمل و نقل بار به واسطه عدم وجود بارانداز در شهرستان
۱۰. عدم حضور دفاتر مرکزی شرکت‌ها در شهرستان و گردش مالی شرکت‌ها در نهادهای مالی تهران
۱۱. عدم رواج روش‌های نوین آبیاری

۱۲. افزایش تعداد چاه‌ها و کاهش سطح آب سفره‌های زیرزمینی در سال‌های اخیر و خشک شدن مقطعی ابهررود
۱۳. فرایند طولانی و پرهزینه دریافت تسهیلات بانکی
۱۴. فقدان هتل و وجود تنها یک هتل - آپارتمان با استانداردهای ضعیف ارائه خدمات
۱۵. فقدان زیرساخت‌های گردشگری (اقامتی، پذیرایی، مسافرتی و جهانگردی)
۱۶. وجود زمین‌های دارای معارض

۲-۵-۳-۱-۳- فرصت (O)

۱. امکان جذب سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی به واسطه دسترسی به راه و راه‌آهن و نزدیکی به تهران
۲. امکان فعال‌سازی مسیر گردشگری از روستای قروه تا سلطانیه
۳. هدفمندسازی یارانه‌ها و امکان جذب سرمایه‌گذاران خصوصی در بخش آب و برق (تولید برق)
۴. امکان توسعه خوشه برق و نساجی در شهرستان ابهر
۵. امکان توسعه خوشه صنایع غذایی و تبدیلی در شهرستان ابهر
۶. امکان ایجاد و توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی به منظور افزایش اشتغال و سرمایه‌گذاری
۷. امکان استفاده از ظرفیت دانشگاهی شهرستان جهت تربیت نیروی انسانی متخصص متناسب با نیاز شهرستان

۲-۵-۳-۱-۴- تهدید (T)

۱. تحریم‌های بین‌المللی که واردات مواد اولیه و صادرات محصولات را پرهزینه نموده است به عنوان نمونه دشوار شدن تأمین مواد اولیه برای واحدهای صنعتی و از جمله کارگاه‌های نساجی به واسطه تحریم‌ها
۲. بالا رفتن هزینه نهاده‌ها به واسطه هدفمندسازی یارانه‌ها
۳. خشک شدن قنات‌ها و خارج شدن آنها از چرخه حیات اقتصادی

۲-۵-۳-۱-۵- راهبردها

- تبدیل شهرستان به قطب توسعه آموزش عالی در استان (s11,w3)

- توسعه بذرها و نهال‌های پربازده و ترویج آنها (w1,w2,w5,s1,s2)
- ترویج آبیاری قطره‌ای و تأمین لوازم آن (s10,w11,w12,t3)
- اصلاح نظام توزیع و عرضه محصول به ویژه محصولات باغی و زراعی (s1,s2,w7)
- توسعه خوشه برق، نساجی و صنایع غذایی و تبدیلی به ویژه در حاشیه بزرگراه (s3,s4,s5,s6,s7,s8,w6,w16,o1,o4,o5,o6)
- تلاش برای جذب و تخصیص یارانه بخش تولید (ماده ۸ قانون هدفمندسازی) (o3,t2)
- توسعه گردشگری با توجه به جنبه‌های نرم‌افزاری به ویژه ترویج مسیر گردشگری از روستای قروه تا سلطانیه (s5,s6,s7,s10,o2)
- ایجاد اقامتگاه مناسب برای اسکان گردشگران و سرمایه‌گذاران (s10,w14,w15)
- امکان‌پذیر کردن استفاده از راه‌آهن برای حمل بار به ویژه از طریق ایجاد بارانداز (s7,w9)

۲-۳-۵-۲- نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید شهرستان ایجرود

۲-۳-۵-۱- نقاط قوت (S)

۱. پروار بندی مناسب گوسفند افشار
۲. وجود شهرک صنعتی پتروشیمی با زیرساخت‌های آماده
۳. وجود سد گلابر و به تبع آن امکان توسعه کشاورزی، ماهیگیری و گردشگری
۴. وجود رودخانه‌های فصلی و دائمی در این شهرستان (رودخانه قزل اوزن، سجاسرود و ایجرود)
۵. وجود منابع مناسب رودخانه‌ای (شن و ماسه) برای تولید آسفالت
۶. وجود ذخایر قابل توجهی از معادن گچ
۷. تولید فرش با نقشه افشار و امکان توسعه آن
۸. واقع شدن در مسیر زنجان- کردستان و زنجان- بیجار
۹. نزدیکی به شهرستان زنجان (مرکز استان)
۱۰. وجود پست‌های توزیع برق ۶۳ کیلووات و امکان افزایش ظرفیت و نزدیکی به خطوط انتقال برق فشار قوی ۴۰۰ و ۲۳۰ کیلو وات.
۱۱. وجود خط انتقال گاز زنجان- حلب

۲-۵-۳-۲- نقاط ضعف (W)

۱. کوچک بودن، پراکندگی و یکدست نبودن بخش وسیعی از اراضی کشاورزی و به تبع آن ضعف مکانیزاسیون
۲. افت کیفی خاک به دلیل مصرف کودها و سموم کشاورزی
۳. محدود بودن امکان توسعه باغات به دلیل لایه‌های سخت سنگی و آهکی در غالب نقاط شهرستان
۴. عدم هم سطحی اراضی و رودخانه‌ها و افزایش هزینه تولید
۵. عدم امکان استفاده از رودخانه قزل اوزن به دلیل شور شدن آب و شور شدن چاه‌های اطراف (بالا بودن EC آب قزل اوزن در فصول مورد استفاده)
۶. برداشت بی‌رویه شن و ماسه از حریم رودخانه‌ها
۷. نبود کارخانه‌های بسته‌بندی فرآوری، سردخانه، انبار و... در این شهرستان
۸. عدم وجود کارخانجات تولید آسفالت با وجود منابع تولید آسفالت در این شهرستان
۹. ضعف شبکه ارتباطی با ماهنشان و خدابنده (شهرستان‌های غربی و شرقی)
۱۰. فقدان مجتمع‌های بین راهی (شامل پمپ بنزین، استراحتگاه، سالن غذاخوری و ...)
۱۱. فرایند طولانی، پیچیده و پرهزینه دریافت تسهیلات
۱۲. وجود زمین‌های دارای معارض
۱۳. دشواری در واگذاری زمین‌های شهرک صنعتی پتروشیمی
۱۴. پراکندگی روستاها

۲-۵-۳-۳- فرصت (O)

۱. امکانات تولید علوفه مورد نیاز شهرستان در اراضی کشاورزی و منابع طبیعی
۲. محدودیت شهرستان‌های ابهر، زنجان، خدابنده و خرمدره در تولید آسفالت و مزیت شهرستان ایجرود در این زمینه
۳. امکان ایجاد مجتمع‌های اقامتی، بازارچه‌های بین راهی و ایستگاه سوخت در مسیر زنجان-کردستان و زنجان-بیجار
۴. برخورداری از امتیاز معافیت مالیاتی مناطق محروم به دلیل محسوب شدن این شهرستان در زمره مناطق محروم

۵. امکان ایجاد مجتمع‌های پرورش ماهی و آبزیان
۶. امکان توسعه توریسم با توجه به پتانسیل‌های منطقه‌ای (از جمله دشت‌های سرسبز پشت سد گلابر)

۲-۵-۳-۲-۴- تهدید (T)

۱. نیمه خشک بودن بیش از ۷۰٪ مناطق شهرستان و خشکسالی فصلی
۲. طغیانی بودن رودخانه‌ها
۳. افت سفره‌های زیرزمینی و خشک شدن قنات‌ها
۴. جذابیت بیشتر سایر شهرستان‌های استان (شهرستان‌های ابهر، زنجان و خرمدره) برای سرمایه‌گذاری و جذب سرمایه
۵. محدود شدن توسعه دامپروری به دلیل واردات جو و قیمت بالای نهاده‌های این بخش

۲-۵-۳-۲-۵- راهبردها

- ایجاد کارخانجات تولید آسفالت (s5,s9,w6,w8,o2)
- توسعه دامداری‌های صنعتی و سنتی (s1,w14,o1)
- توسعه مجتمع‌های پرورش ماهی (s3,o5,w5)
- توسعه مشاغل خانگی با تأکید بر صنایع دستی (s7,w14)
- توسعه فعالیت‌های صنعتی با تأکید بر توسعه صنایع پتروشیمی (s2,s8,s9,s10,s11,w13,o4)
- ترویج آبیاری قطره‌ای و تأمین لوازم آن (s4,w5,t2,t3)
- رفع مشکل زمین‌های دارای معارض (w11)
- توسعه گردشگری با توجه به جنبه‌های نرم‌افزاری (s3,o6)
- ایجاد مجتمع‌های بین راهی (s8,o3,w10)

۲-۵-۳-۳- نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید شهرستان خدابنده

۲-۵-۳-۱- نقاط قوت (S)

۱. رتبه اول کشوری در عملکرد تولید گندم و نیز عملکرد بالاتر از متوسط کشور در تولید چغندر قند
۲. وجود گیاهان با کاربرد داروئی و صنعتی (کدوی پوست کاغذی، رازیانه، گل بابونه)
۳. تنوع کشت محصولات باغی و زراعی (گندم، جو، ذرت، چغندر قند، سیر، صیفی جات، گردو و...)
۴. رونق فعالیت‌های دامداری و وجود بیش از ۷۶۵ هزار راس گوسفند و گاو در شهرستان
۵. وجود واحدهای تولیدی متنوع (سرنگ شفا، شمش سرب، قند، تصفیه روغن، تولید سیمان، کمپوت و کنسرو)
۶. وجود شهرک صنعتی و امکانات زیربنایی، زمین و نیروی کار و فاصله نزدیک شهرک صنعتی با جاده ترانزیت
۷. وجود صنایع دستی فرشبافی سنتی (فرش افشار، دهجلال و بیجار)
۸. وجود معادن منحصر به فرد (نمک آبی، باریتین)
۹. عبور رودخانه‌های قزل اوزن، سجاسرود و خرا رود با چشم‌اندازهای زیبا
۱۰. ضریب بالای آبیاری مکانیزه نسبت به سایر شهرستان‌های استان
۱۱. آبیگری سد تاروار و امکان تبدیل ۲۳ هزار هکتار از اراضی دیم به آبی
۱۲. همسایگی با استان‌های کردستان، همدان و قزوین و دسترسی به بازارهای مصرف مناسب
۱۳. ترانزیت محصولات تولیدی و مصرفی شهرستان به مناطق تهران، قزوین، همدان، زنجان، و بیجار و به عکس (سیمان و گندم و)
۱۴. وجود جاذبه‌های گردشگری از جمله غار کتله خور به عنوان بزرگترین غار خشکی جهان، غار زرین رود، مسجد سحاس، بقعه حضرت قیدار نبی (ع)، حمام برینه رود، سهرود، زرنند و کرسف، مسجد جامع و قبرستان تاریخی

۲-۵-۳-۳-۲- نقاط ضعف (W)

۱. تداوم کشت محصولات زراعی سنتی بدون توجه به وضعیت بازار
۲. کوچک بودن قطعات زمین‌های کشاورزی و شیب زیاد آن
۳. زراعت غلط در اراضی شیب دار و کم بازده و شخم در جهت شیب
۴. ظرفیت محدود منابع طبیعی در مواجهه با بهره‌برداری های انسانی و دامی با توجه به وجود ۴ راس به ازای هر نفر و لذا مازاد دام

۵. پیوند ضعیف صنعت و کشاورزی از جمله نبود کارخانه آرد و کارخانه قند به رغم عملکرد بالای شهرستان در تولید گندم و چغندر قند
۶. کمبود سیلو و انبار، سردخانه و کارخانه بسته‌بندی
۷. کاهش سطح سفره‌های زیرزمینی به دلیل بهره‌برداری نامناسب علیرغم منابع آبی مناسب شهرستان
۸. شسته شدن خاک‌های حاصلخیز و انباشت آنها در پشت سدها به سبب تخریب مراتع بالادست
۹. فرایند طولانی و پرهزینه دریافت تسهیلات
۱۰. وجود زمین‌های دارای معارض و عدم رسیدگی سریع و قاطع به پرونده‌های متعرضین اراضی ملی
۱۱. اوقافی بودن بخش مهمی از زمین‌های شهرستان
۱۲. کمبود مراکز درمانی، داروخانه و دامپزشکی
۱۳. کمبود امکانات رفاهی و خدماتی در کنار آثار فرهنگی، تاریخی و جاذبه‌های گردشگری (مهمانسرا، هتل، کمپ‌های موقت و دائمی، نمازخانه، سرویس بهداشتی و ...)
۱۴. کمبود اعتبار لازم برای تملک ابنیه و محوطه‌های تاریخی و باستانی
۱۵. مشخص نبودن مالکیت حقوقی اراضی مورد نیاز طرح‌های گردشگری
۱۶. توسعه نامناسب راه‌های درون و برون شهرستانی
۱۷. فقدان نیروی انسانی متخصص در امر راهسازی و کمبود شرکت‌ها و پیمانکاران محلی
۱۸. استفاده بی‌رویه از جاده‌های آسفالت با تناژ بارهای غیر استاندارد
۱۹. وجود نقاط حادثه‌خیز و خطرناک جاده‌ای و کم عرض بودن جاده ارتباطی با توجه به ترانزیت محصول سیمان و ... از شهرستان با کامیون‌های بزرگ
۲۰. کثرت و پراکندگی روستاها
۲۱. عدم برخورداری از مراکز خدمات فنی و بهداشتی امور دام (واکسیناسیون و ...)

۵-۳-۳-۳- فرصت (O)

۱. فرصت تولید بذور هیبرید با بهترین تناژ، بذور مادری غلات، سیب‌زمینی و مینی تیوبر به دلیل ایزوله بودن منطقه
۲. امکان گسترش کشت گلخانه‌ای گل و قارچ

۳. شرایط مناسب برای پرورش شتر مرغ و زنبورداری و انواع ماهی با توجه به دریاچه پشت سد تالوار، چاه‌های نیمه عمیق، قنات و چشمه
۴. موقعیت ممتاز جغرافیایی شهرستان در جهت کاهش مسیرهای ارتباطی جنوب به غرب و شمال به غرب به مرکز کشور (به طور مثال مسیر شهرستان خدابنده راه دسترسی همدان به گیلان را ۲۵ کیلومتر کاهش می‌دهد)
۵. وجود گلوگاه مناسب در جهت ارتباط شمال غرب کشور (به خصوص استان‌های کردستان و آذربایجان غربی به مرکز کشور) (جاده جدید التاسیس خورخوره)
۶. قرار گرفتن مناطق نمونه گردشگری و مراکز هدف گردشگری از جمله سه‌رود، زرنند و کرسف، بقعه حضرت قیصر نبی (ع)، غار کتله حوز، زرین غار، حمام برینه رود، مسجد جامع و قبرستان تاریخی و امکان توسعه گردشگری

۲-۵-۳-۳-۴- تهیدید (T)

۱. عرضه محصولات کشاورزی شهرستان در زمان اشباع بازار به دلیل سردسیر بودن شهرستان
۲. نوسانات شدید در قیمت محصولات کشاورزی
۳. مزیت رقابتی شهرستان‌های خرمدره و ابهر در حوزه صنعت
۴. فقدان پاسگاه پلیس راه در محور سلطانیه- همدان و جاده خورخوره

۲-۵-۳-۳-۵- راهبردها

- توسعه محصولات باغی (w1,s3,s11)
- توسعه بذرها و نهال‌های پربازده و ترویج آنها (s1,s3,w3)
- ترویج مشاغل خانگی به ویژه ترویج دامداری خانگی (w20,s7,s3,w4)
- توسعه راه‌های شهرستان از جمله ابهر- قیدار و قیدار- بیجار (s12,s13,s14,o4,o5,w19,w16)
- سرمایه‌گذاری در ارائه خدمات رفاهی و ایجاد تفرجگاه، اقامتگاه و مهمانپذیر (s9,s14,o6,w13)
- توسعه گردشگری با توجه به جنبه‌های نرم‌افزاری به ویژه ترویج مسیر گردشگری گرماب (غار کتله خور)- قیدار نبی- سلطانیه (o6,s14)

- توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی به ویژه ایجاد کارخانجات آرد و قند (s1,w5)
- ایجاد انبار و محل نگهداری محصولات جهت عرضه محصولات در زمان مناسب به بازار (t1,w6,s1,s3)
- ایجاد بازار لوازم و محصولات کشاورزی (o1,s1,s2,s3)
- توسعه دامداری‌های متمرکز صنعتی و سنتی (w4,w8,w22,s4)
- ترویج آبیاری قطره‌ای و تأمین لوازم آن (s9,w7)
- ایجاد پلیس راه در محورهای سلطانیه- همدان و جاده خور خوره جهت جلوگیری از تخریب راه‌ها (t4,w18,w19)

۲-۳-۴- نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید شهرستان خرمدره

۲-۳-۴-۱- نقاط قوت (S)

۱. وجود محصولات باغی و زراعی متنوع مانند انگور، بادام، گردو، سیب، به، آلبالو، گیلاس، زرد آلو، حبوبات
۲. عرضه قابل توجه محصولات دامی و وجود دامداری‌های صنعتی و امکان توسعه دامداری
۳. وجود مجتمع‌های تولیدی بزرگ (مانند کشت و صنعت بنیاد، شرکت مینو و ...)
۴. وجود دو شهرک صنعتی
۵. وجود هنرهای دستی مثل فرش‌بافی، گلیم‌بافی، چلنگری و ...
۶. وجود معدن گرانیت و خاک سیلیس
۷. دسترسی آسان به پایتخت با وجود راه‌های سهل الوصول، بزرگراه، ترانزیت و خط آهن
۸. نزدیکی به مرکز کشور و مراکز عمده مصرف
۹. وجود فرودگاه ورزش‌های هوایی در منطقه گردشگری شمال خرمدره
۱۰. وجود آثار تاریخی از جمله تپه خالصه شهری با قدمت حدود ۸۰۰۰ سال، حمام تاریخی یانینان و ...
۱۱. برخورداری از طبیعت مناسب گردشگری با درختان نیمه وحشی، رودخانه، چشمه‌ها، آبشارهای متعدد و کوچه باغ‌ها
۱۲. وجود پست‌های توزیع برق و برقدار بودن کلیه روستاهای تحت پوشش
۱۳. وجود خطوط گاز ۴۸ اینچ و ۲۰ اینچ در شمال خرمدره

۱۴. وجود مجتمع اقامتی

۲-۵-۳-۴-۲- نقاط ضعف (W)

۱. کوچک بودن قطعات زمین‌های کشاورزی
۲. وجود دام مازاد بر ظرفیت
۳. ضعف در توزیع و به بازار رساندن محصولات
۴. کمبود صنایع تبدیلی با توجه به مزیت شهرستان در تولید محصولات باغی و زراعی
۵. عدم گسترش آبیاری مکانیزه و تبخیر آب در روشهای سنتی انتقال آب
۶. استفاده بی‌رویه از جاده‌های معمولی برای انتقال مواد معدنی (گرانیت با تناژ بالای استاندارد)
۷. مشکلات حقوقی مربوط به سند مالکیت و پروانه بهره‌برداری

۲-۵-۳-۴-۳- فرصت (O)

۱. امکان جذب سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی به واسطه دسترسی به راه و راه‌آهن و نزدیکی به تهران
۲. قابلیت ایجاد صنایع تبدیلی کشاورزی با توجه به تولید انگور، بادام، گردو، سیب، به، آلبالو و ...
۳. قابلیت ایجاد صنایع مرتبط با مواد معدنی به ویژه گرانیت
۴. امکان استفاده از سرشاخه‌های رودخانه موجود برای افزایش سطح زیرکشت
۵. امکان توسعه پرورش ماهی در حوضچه‌های سد
۶. معافیت مالیاتی برای شرکت‌های حاضر در ۲۵۰ کیلومتری تهران
۷. قابلیت مهاجرپذیری

۲-۵-۳-۴-۴- تهدید (T)

۱. مشکلات اداری با ابهر و زنجان
۲. رقابت با ابهر و زنجان
۳. کاهش سطح سفره‌های زیرزمینی و افزایش عمق چاه‌ها (از ۵۰ متر به ۱۲۰ متر)

۲-۵-۳-۴-۵- راهبردها

- توسعه صنعتی با تأکید بر ایجاد صنایع غذایی (s3,s4,s7,s8,s12,s13,o1,o6)
- ایجاد صنایع مرتبط با مواد معدنی (s6,s7,s8,o3)

- ایجاد صنایع تبدیلی و تکمیلی (s1,w4,o2)
- توسعه دامداری‌های متمرکز صنعتی و سنتی (s2,w2)
- توسعه گردشگری با توجه به جنبه‌های نرم‌افزاری (s9,s10,s11,s14)
- امکان‌پذیر کردن عرضه مستقیم محصولات در بازار تهران و قزوین (s1,s7,s8,w3)
- ترویج آبیاری قطره‌ای و تأمین لوازم آن (w5,o4,t3)

۲-۵-۳-۵- نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید شهرستان زنجان

۲-۵-۳-۵-۱- نقاط قوت (S)

۱. وجود زمین‌های حاصلخیز و آب و هوای مناسب برای تولید محصولات زراعی و باغی
۲. تولید سالانه حدود ۳۰۰۰۰ تن شیر، ۵۰۰۰ تن گوشت قرمز، ۱۲۵۰۰ تن گوشت سفید، ۷۵۰ تن تخم مرغ در شهرستان
۳. برخورداری از ۲۶۵۰۰۰ هکتار سطح قابل کشت که حدود ۳۰ درصد زمین‌های قابل کشت استان را شامل می‌گردد و سطح زیر کشت حدود بیش از ۹۰۰۰ هکتار محصولات باغی
۴. وجود امکانات پرورش ماهی و سایر آبزیان در سطح شهرستان (سدهای خاکی، حوضچه‌های پرورش ماهی و هم چنین مطالعه و پژوهش و پرورش میگوی آب شیرین، شاه میگو و گونه‌های با ارزش صادراتی خرچنگ و هم چنین ماهیان زینتی)
۵. وجود شرکت‌های بزرگ در حوزه صنعت از جمله ایران ترانسفو، پارس سوئیچ و ...
۶. وجود واحدهای تولید کننده محصولات معدنی از قبیل شمش روی، سرب و ...
۷. دارا بودن سالانه ۲۷۵ میلیون متر مکعب آب‌های سطحی از رودخانه‌های دائمی (مثل زنجانرود، قزل اوزن) و رودخانه‌های فصلی
۸. وجود زیرساخت‌های ارتباطی مناسب بین شهرستان با نقاط دیگر استان و استان‌های هم‌جوار
۹. وجود مناطق و مسیرهای شاخص اکوتوریسمی، ارتفاعات گاوازنگ، مسیر گردشگری به ماسوله، دشت آهوان سهرین و نزدیکی به منطقه حفاظت شده سرخ آباد
۱۰. وجود بیش از ۶۰۰ اثر تاریخی شامل محوطه‌ها، قلاع، گورستان و ابنیه ارزشمند تاریخی
۱۱. رونق رو به رشد بازارهای مالی شامل بانک و مؤسسات مالی و اعتباری
۱۲. رشد تدریجی بازار سهام

۲-۵-۳-۵-۲- نقاط ضعف (W)

۱. کوچک بودن قطعات زراعی و پراکندگی آنها
۲. نارسایی شبکه حمل و نقل به ویژه در مناطق روستایی
۳. فرایند طولانی و هزینه بر دریافت تسهیلات
۴. ضعف در سیستم بازاریابی محصولات صنعتی
۵. گرایش به تغییر کاربری اماکن تاریخی و گردشگری، به دلیل عدم بازدهی متناسب مالی
۶. غیرهمسطح بودن بستر رودخانه از اراضی حاشیه که موجب افزایش هزینه‌های تولید می‌گردد
۷. عدم شناسایی نقاط قوت در خصوص صنایع دستی (چاقو، ...)
۸. کمبود امکانات رفاهی در جوار مراکز مهم گردشگری شهرستان از قبیل مساجد، هتل و ...

۲-۵-۳-۵-۳- فرصت (O)

۱. وجود پتانسیل‌های خوب کشاورزی و دامی جهت صنایع تبدیلی و بسته‌بندی
۲. برخورداری از تنوع اقلیمی و پتانسیل مطلوب آب و خاک برای کشاورزی و توسعه منابع طبیعی
۳. استقرار در مسیر مواصلاتی و ترانزیتی تهران-اروپا و خطوط راه‌آهن تبریز-تهران-جلفا
۴. نزدیکی به مبادی ورود و خروج به ویژه منطقه قفقاز و ترکیه به عنوان دروازه اروپا
۵. نزدیک‌ترین و راحت‌ترین راه دسترسی به مهم‌ترین اثر تاریخی جهانی منطقه (تخت سلیمان)
۶. موقعیت جغرافیایی این شهرستان (نزدیکی به پایتخت، مرکز استان، ...) و نزدیکی به عمده‌ترین کانون‌های جمعیتی و قطب صنعتی و وجود بازار مصرف برای محصولات کشاورزی و صنعتی استان
۷. امکان جذب سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی به واسطه دسترسی به راه و راه‌آهن و نزدیکی به تهران

۲-۵-۳-۵-۴- تهدید (T)

۱. توزیع نامناسب زمانی و مکانی آب‌های سطحی و وقوع سیل و خشکسالی
۲. طغیانی بودن رودخانه‌ها و فصلی بودن آن در دبی‌های بحرانی بالا و افزایش هزینه تأسیسات آبی

۳. دور بودن دشت‌ها و اراضی از آب‌های سطحی
۴. کمبود اراضی مستعد کشت به علت کوهستانی بودن و شیب زیاد
۵. تحریم‌های بین‌المللی که واردات مواد اولیه و صادرات محصولات را پرهزینه نموده است
۶. بالا رفتن هزینه نهاده‌ها به واسطه هدفمندسازی یارانه‌ها
۷. تخریب آثار فرهنگی و تاریخی توسط سوداگران و قاچاقچیان

۲-۵-۳-۵- راهبردها

- توسعه خوشه برق (s5,s8,o3,o4,o6,o7)
- توسعه صنایع غذایی (s1,s2,s3,s4,o6)
- توسعه بازارهای مالی با رویکرد حمایت از فعالیت‌های اقتصادی در شهرستان‌های استان (s11,s12)
- توسعه بذرها و نهال‌های پربازده و ترویج آنها (s1,s3,o1,o2)
- توسعه گردشگری با توجه به جنبه‌های نرم‌افزاری (s9,s10,w5,w8,t7,o5)
- آموزش روش‌های نوین بسته‌بندی و بازاریابی محصولات (w4,o6)
- ترویج آبیاری قطره‌ای و تأمین لوازم آن (s7,w6,t1,t2,t3,t4)

۲-۵-۳-۶- نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید شهرستان طارم

۲-۵-۳-۱- نقاط قوت (S)

۱. برخورداری از خاک و زمین حاصلخیز و امکان کشت محصولات در طول سال و امکان افزایش کشت تا ۲ نوبت در سال
۲. امکان کشت انواع محصولات باغی، زراعی
۳. رتبه اول کشوری در تولید زیتون
۴. کشت و پرورش گیاهان داروئی متنوع
۵. رشد گونه‌های گیاهی متنوع (نظیر باریجه، کاکتوس، ریواس و ثعلب)
۶. فاصله یک ماهه زمانی از مناطق آب و هوایی مجاور و امکان عرضه نوبرانه محصولات به بازار مصرف

۷. وجود آب کافی برای تولید محصولات کشاورزی و عبور رودخانه قزل اوزن از میان شهرستان و وجود ۲۲ رشته رودخانه دیگر در مناطق مختلف شهرستان.
۸. وجود جاذبه‌های گردشگری نظیر آتشکده های تشویر، الزین، گیلان کشه، پیرچم، پیر همدان، تنگه ورهزاررود، غار خرمنه سر، یخچال طبیعی ولیدر و سرخ آباد و چندین امام زاده
۹. وجود مسیرهای گردشگری طارم به خلخال، و درام- نوکیان- ماسوله
۱۰. پایین بودن میزان آلاینده‌ها
۱۱. نزدیکی به استان‌های گیلان و اردبیل
۱۲. بالا بودن درآمد نسبی ساکنان و وجود فرصت‌های شغلی نسبتاً بالا

۲-۵-۳-۶-۲- نقاط ضعف (W)

۱. عدم دسترسی به راه‌های ارتباطی جهت ارسال محصول به بازار و واردات نهاده از خارج از شهرستان، محصور بودن شهرستان بین کوه‌های جنوب و شمال و نداشتن راه مناسب به شهرستان زنجان و استان اردبیل
۲. غیرمسطح بودن نسبت بالایی از اراضی شهرستان
۳. مشکل بازاریابی و عرضه محصولات منطقه (با توجه به کیفیت منحصر به فرد محصولات باغی و زراعی امکان صادرات محصولات منطقه وجود دارد ولی تخصص‌های لازم در این زمینه شکل نگرفته است).
۴. عدم دسترسی به دانش فنی مناسب در خصوص شیوه‌های کشت و بهره‌برداری، (برای مثال، عدم دسترسی آسان به نهال پر بازده و با کیفیت زیتون)
۵. وجود مشکلات عدیده در شبکه آبیاری و آبرسانی شهرستان و در نتیجه هدر رفتن بخش قابل توجهی از منابع آبی و بالا رفتن هزینه تأمین منابع آبی مطمئن برای فعالیت‌های کشاورزی و صنعتی
۶. عدم استفاده از روش‌های نوین آبیاری (قطره‌ای و تحت فشار) و تداوم استفاده از روش‌های سنتی آبیاری
۷. عدم وجود مکانیزم‌های کارآمد حل اختلاف در خصوص بهره‌برداری از منابع آب جاری
۸. پایین بودن سطح سفره‌های آب زیرزمینی در برخی از مناطق شهرستان
۹. فقدان زیرساخت‌های گردشگری مناسب جهت اقامت و پذیرایی از گردشگران و سرمایه‌گذاران
۱۰. عدم آشنایی افراد غیربومی با زمینه‌های گردشگری شهرستان

۱۱. ضعف در مدیریت فاضلاب روستایی و سرازیر شدن فاضلاب‌های خانگی به منابع آب‌های جاری
۱۲. توسعه کاذب شهری علی رغم وابستگی اقتصاد شهر به اقتصاد کشاورزی
۱۳. پراکندگی جمعیت روستایی در سطح شهرستان

۲-۵-۳-۶-۳- فرصت (O)

۱. وجود تقاضا برای محصولات کشاورزی استان در داخل و خارج از کشور
۲. افتتاح جاده ارتباطی تهم- چورزق و کاهش بخشی از مشکل راه شهرستان

۲-۵-۳-۶-۴- تهدید (T)

۱. نوسانات شدید در قیمت محصولات کشاورزی
۲. توسعه مراکز جمعیتی شهری بدون توجه به استلزامات اقتصاد کشاورزی- محور شهرستان و تخلیه روستاها
۳. طغیان رودخانه قزل اوزن در فصل بهار و تخریب اراضی
۴. امکان افزایش شدید آلاینده‌ها در پی راه‌اندازی فعالیت‌های صنعتی و معدنی شهرستان، با توجه به وضعیت خاص جغرافیایی و ویژگی‌های توپوگرافی شهرستان که به سختی امکان تخلیه آلاینده‌ها را دارد.

۲-۵-۳-۶-۵- راهکارها

- اصلاح راه‌های ارتباطی به زنجان، گیلان و اردبیل و خارج کردن شهرستان از بن بست
(s1,s2,s3,s4,s5,s6,w1,w3,o1)
- تبدیل نمودن شهرستان به قطب تولید و صادرات زیتون (s3,o1)
- تبدیل نمودن شهرستان به یکی از قطب‌های تولید و صادرات گیاهان دارویی (s4)
- استفاده از شبکه استانی اشراق جهت معرفی قابلیت‌های شهرستان و بازگو نمودن تنگناهای توسعه شهرستان (s1,s12,w10)
- توسعه گردشگری با توجه به جنبه‌های نرم‌افزاری (s8,s9,s11)
- سرمایه‌گذاری در ارائه خدمات رفاهی و ایجاد تفرجگاه، اقامتگاه و مهمانپذیر (s8,s9,w9)
- تقویت زیرساخت‌های صادرات محصولات کشاورزی (s1,s2,s3,s4,s5,s6,s7,w3,o1,t1)

- امکان پذیر کردن عرضه مستقیم محصولات کشاورزی شهرستان در بازارهای بزرگ مصرف در داخل و خارج کشور (w3,01)
- ترویج آبیاری قطره‌ای و تأمین لوازم آن (s7,w5,w6,w7,w8,t3)
- توسعه بذرها و نهال‌های پربازده و ترویج آنها (w4,s2,s3)

۲-۵-۳-۷- نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید شهرستان ماهنشان

۲-۵-۳-۷-۱- نقاط قوت (S)

۱. وجود بزرگترین معدن فعال سرب و روی کشور (معدن انگوران)
۲. وجود ذخایر قابل توجهی از سرب و روی، فلدسپات، خاک‌های صنعتی، براسیت، پرلیت، نمک، آهن، گچ و آهک و سایر کانی‌های فلزی و غیرفلزی
۳. وجود ۳۰ معدن فعال
۴. وجود صنایع تولید سرب و روی (از جمله کالسیمین و ...)
۵. وجود مجتمع‌های پرورش ماهی و تولید ماهی قزل آلا (رتبه اول در استان)
۶. پرواربندی مناسب قوچ افشار با توجه به آب و هوای مستعد این شهرستان (رتبه اول استان)
۷. وجود محصولات باغی (زردآلو و انگور) و زراعی (گندم، عدس و نخود)
۸. عبور رودخانه عظیم قزل اوزون و وجود اقلیم و اراضی مناسب در حاشیه این رودخانه
۹. وجود مناطق حفاظت شده انگوران با مساحتی بالغ بر ۹۰۰۰۰ هکتار و حیات وحش انگوران با وسعتی بیش از ۳۰۰۰۰ هکتار برای توسعه اکوتوریسم منطقه
۱۰. ایفای نقش پل ارتباطی به مجموعه آثار باستانی تخت سلیمان شهرستان تکاب
۱۱. قرار گرفتن یکی از مناطق نمونه گردشگری استان در این منطقه (قلعه بهستان)
۱۲. وجود پست‌های توزیع برق ۶۳ و ۲۳۰ کیلووات
۱۳. گسترش شبکه ۲۰ کیلووات در حاشیه رودخانه قزل اوزون و شهرک صنعتی ماهنشان

۲-۵-۳-۷-۲- نقاط ضعف (W)

۱. صعب العبور بودن مناطق و ضعف راه‌های ارتباطی شهرستان با مناطق دیگر به ویژه در مسیر نیک پی- ماهنشان و زنجان- تکاب، این ضعف عدم رغبت سرمایه‌گذاران برای سرمایه‌گذاری را به دنبال داشته است

۲. جلوگیری از توسعه معادن به دلیل تبعات زیست محیطی آن
۳. استقرار محدود کارخانه‌های فرآوری محصولات معدنی
۴. شور شدن خاک به واسطه شور شدن و بالا رفتن EC آب رودخانه قزل اوزن
۵. پایین رفتن سطح آب‌های زیرزمینی
۶. کوچک بودن قطعات زمین‌های کشاورزی و شیب زیاد اراضی
۷. دور بودن اراضی مستعد از آب‌های سطحی
۸. وجود اراضی گسترده با کلاس فرسایش شدید و خیلی شدید در شهرستان
۹. فقر مواد آلی و خاک‌های شور، آهکی و قلیایی در مناطق وسیعی از شهرستان
۱۰. کمبود صنایع تبدیلی و تکمیلی، بسته‌بندی و عدم وجود سیلو و...
۱۱. تخریب مراتع به علت زیاد بودن دام‌ها و عدم اجرای طرح‌های آبخیزداری
۱۲. کمبود مکانیزاسیون در آبیاری اراضی و رواج آبیاری سنتی
۱۳. فقدان زیر ساخت‌های مناسب برای گردشگری
۱۴. پراکندگی روستاهای شهرستان
۱۵. کمبود فضاهای تفریحی و آموزشی دانشگاه و مشکل ایاب و ذهاب

۲-۵-۳-۷-۳- فرصت (O)

۱. ظرفیت و استعداد طبیعی در پرواربندی قوچ افشار
۲. امکان توسعه پرورش ماهی
۳. پتانسیل‌های مواد معدنی برای سرمایه‌گذاری در اکتشاف
۴. وجود زمینه در توسعه صنایع تبدیلی (از جمله صنایع تبدیلی زرد آلو و انگور)
۵. نزدیک‌ترین و راحت‌ترین راه دسترسی به مهم‌ترین اثر تاریخی جهانی منطقه (تخت سلیمان)
۶. امکان توسعه باغات و شیلات در زمین‌های مقاوم نسبت به آب شور
۷. وابستگی شدید واحدهای تولید کنسانتره سرب و روی و شمش به معادن انگوران

۲-۵-۳-۷-۴- تهدید (T)

۱. قرارگیری بخش وسیعی از شهرستان در قسمت سرد و نیمه خشک
۲. طغیان رودخانه‌ها

۳. حادثه خیز بودن منطقه و خسارت وارده بر خطوط گاز و برق منطقه
۴. نوسانات قیمت‌های جهانی محصولات معدنی از جمله سرب و روی

۲-۵-۳-۶-۵- راهکارها

- اصلاح راه ارتباطی نیک پی- ماهنشان و زنجان- تکاب، جهت کاهش هزینه‌های حمل و نقل و خارج شدن شهرستان از وضعیت بن بست (w1,s10,o5)
- توسعه بخش معدن در هماهنگی با منابع طبیعی و محیط زیست (s1,s2,s3,s4,w2,o3,o7)
- جذب کارخانه‌های تولید شمش سرب و روی به داخل شهرستان با توجه به زیاد بودن هزینه‌های حمل و نقل خاک معدن به خارج شهرستان (s1,w3)
- توسعه گونه‌های باغی و زراعی مقاوم نسبت به شوری آب (w4,w9,o6)
- ترویج مجتمع‌های پرورش ماهی (s5,o2)
- توسعه دامداری‌های متمرکز صنعتی و سنتی با تأکید بر پرواربندی قوچ افشار (s6,w11,o1)
- توسعه مشاغل خانگی با تأکید بر صنایع تبدیلی زردآلو و انگور (s7,w10,w14,o4)
- مهار آب‌های فصلی جهت جلوگیری از تخریب مزارع (s8,w8,t2)
- ترویج آبیاری قطره‌ای و تأمین لوازم آن (s8,w7,w12)

۳. برنامه توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری در استان در دوره برنامه پنجم توسعه (۱۳۹۴-۱۳۹۰):

۳-۱- پیش‌بینی جمعیت و عرضه نیروی کار استان در دوره برنامه پنجم به تفکیک نقاط شهری و روستایی

۳-۱-۱- پیش‌بینی جمعیت استان و شهرستان‌های آن به تفکیک مناطق شهری و روستایی، سن و جنس در دوره برنامه پنجم

۳-۱-۱-۱- پیش‌بینی جمعیت استان در دوره برنامه پنجم

جمعیت استان از ۹۰۰۸۹۰ نفر در سال ۱۳۷۵ به ۹۶۴۶۰۱ نفر در سال ۱۳۸۵ افزایش یافته است. طی این دوره رشد سالانه جمعیت استان زنجان ۰.۶۸ درصد در سال بوده که کمتر از رشد متوسط جمعیت کشور (۱.۶۲ درصد) طی دوره مشابه است و به همین دلیل سهم جمعیت استان از جمعیت کشور از ۱.۵ درصد به

۱.۳۷ درصد کاهش یافته است. این روند در دوره ۱۳۸۵-۱۳۸۹ نیز ادامه یافته و جمعیت استان تا سال ۱۳۸۹ به ۹۸۷۵۵۳ نفر رسیده و رشد سالانه آن ۰.۵۹ درصد بوده است.

همان طور که در بخش اول از مطالعات پشتیبان و قسمت اول سند تشریح گردید رشد بطئی جمعیت از یک طرف پیامد افزایش سطح تحصیلات زنان، افزایش شتابان نرخ مشارکت اقتصادی زنان، کاهش نرخ باروری، و رشد شهرنشینی است و از طرف دیگر ماحصل مهاجرفرستی استان است. وقتی مهاجرفرستی استان در کنار بیکاری رو به رشد فارغ‌التحصیلان دانشگاه و شکاف ۳۷ درصدی درآمد سرانه استان ملاحظه می‌شود این نتیجه قابل استنباط است که بخش مهمی از کاهش سهم جمعیتی استان از جمعیت کشور مربوط به عوامل اقتصادی و از جمله سرمایه‌گذاری اندک، پا نگرفتن تولیدات صنعتی در چند شهرستان مهم استان، وجود موانع کسب و کار و به طور طبیعی فرصت‌های شغلی محدود است.

لذا ضرورت دارد استان با رفع موانع کسب و کار و افزایش سرمایه‌گذاری نه تنها جلوی مهاجرت نیروی کار و مردم بومی خود به استان‌هایی چون تهران، قم و گیلان را بگیرد بلکه نقش مهمی در جذب جمعیت و جلوگیری از عدم توازن‌های استان‌های مهاجرپذیر ایفا نماید.

در این چارچوب و با فرض تحقق اهداف استان در خصوص رشد ارزش افزوده و جذب سرمایه، پیش‌بینی شده است که سهم جمعیت استان از جمعیت کشور در سال انتهایی برنامه در حد ۱.۴ درصد باقی بماند. این هدف در چارچوب نظریه پایه توسعه استان است که ایجاب می‌کند سهم جمعیتی استان از ۱.۴ درصد نه تنها کاهش نیابد بلکه اندکی هم افزایش یابد.

با این منطق پیش‌بینی می‌شود جمعیت استان تا سال ۱۳۹۴ به ۱۱۱۸ هزار نفر برسد. دستیابی به این هدف مستلزم رشد سالانه ۲.۵۲ درصد جمعیت است. با فرض ثابت ماندن نرخ باروری زنان و میزان مرگ و میر و سایر عوامل مؤثر بر رشد طبیعی جمعیت، ۰.۵۹ درصد از این رشد با تداوم رشد سالانه جمعیت استان و تتمه آن از طریق حفظ نیروی کار بومی و جذب مهاجران استان‌های مجاور تأمین می‌گردد.

۳-۱-۱-۲- پیش‌بینی جمعیت استان به تفکیک گروه‌های سنی و جنس و شهری و روستایی در دوره

برنامه پنجم

پیش‌بینی می‌شود جمعیت شهری تا سال ۱۳۹۴، بیش از ۵۹.۱ درصد از جمعیت استان را تشکیل دهد و سهم جمعیت روستایی تا ۴۰.۸ درصد کاهش یابد. در سال ۱۳۹۴ سهم زنان از جمعیت استان ۵۰.۳ درصد و سهم مردان از جمعیت ۴۹.۷ درصد خواهد بود. جمعیت زنان در مناطق شهری کمتر از مردان است ولی در مناطق روستایی جمعیت ایشان بیش از مردان است.

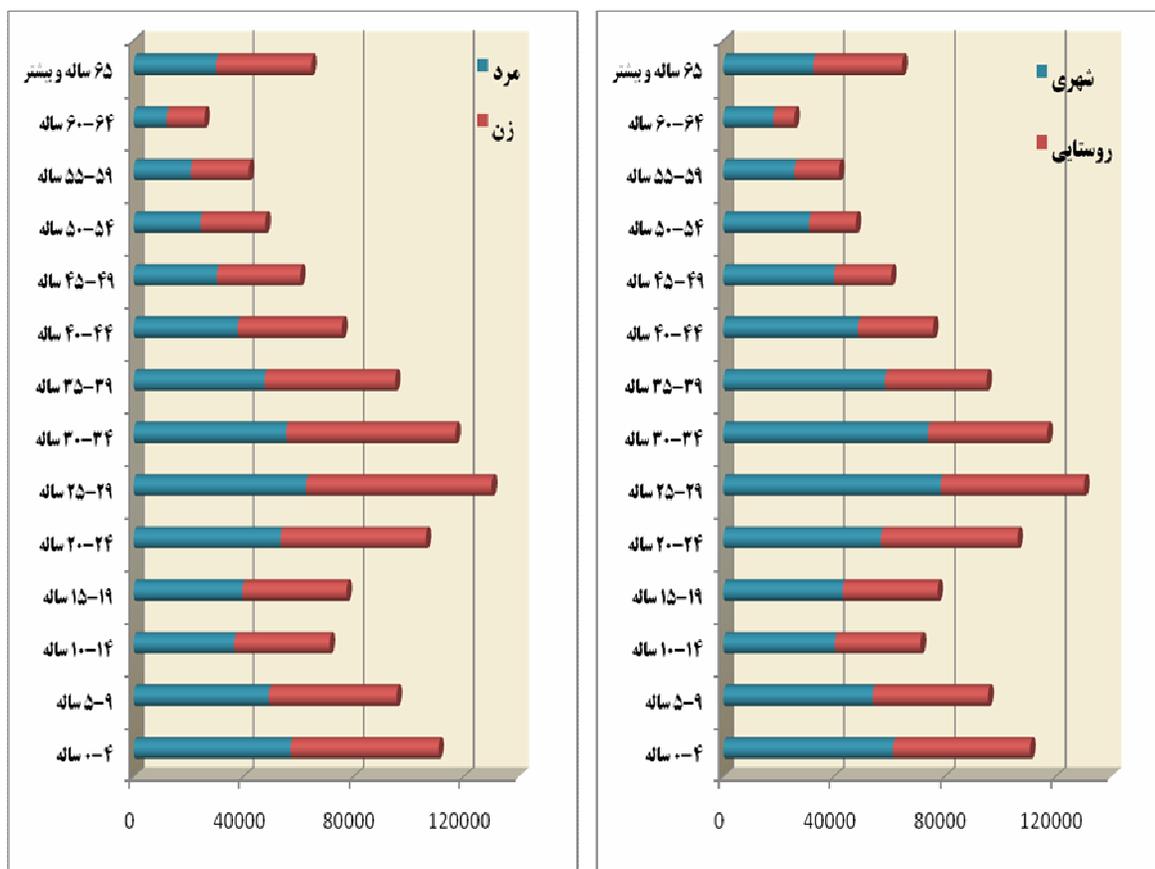
در سال ۱۳۹۴ بیشترین سهم جمعیت متعلق به رده سنی ۲۵-۲۹ ساله است. این گروه سنی سهمی معادل ۱۱.۶ درصد از جمعیت استان را به خود اختصاص خواهد داد. گروه سنی ۳۰-۳۴ ساله نیز با سهمی معادل ۱۰.۴ درصد از جمعیت جایگاه دوم را به خود اختصاص داده است. پیش‌بینی می‌شود گروه سنی ۰-۴ ساله نیز سهمی برابر ۹.۹ درصد از جمعیت را به خود اختصاص دهد.

جدول ۶۵. پیش‌بینی جمعیت استان زنجان بر حسب گروه سنی و جنسی برای سال ۱۳۹۴

گروه سنی	کل			شهری			روستایی		
	کل	مرد	زن	کل	مرد	زن	کل	مرد	زن
۰-۴ ساله	۱۱۰۶۹۶	۵۶۹۳۳	۵۳۷۶۴	۶۱۲۶۰	۳۱۵۸۸	۲۹۶۷۲	۴۹۴۳۷	۲۵۳۴۵	۲۴۰۹۲
۵-۹ ساله	۹۵۵۴۳	۴۹۱۰۰	۴۶۴۴۴	۵۳۷۹۵	۲۷۶۶۰	۲۶۱۳۵	۴۱۷۴۸	۲۱۴۴۰	۲۰۳۰۹
۱۰-۱۴ ساله	۷۱۱۸۵	۳۶۴۹۹	۳۴۶۸۶	۴۰۲۶۹	۲۰۶۵۹	۱۹۶۱۰	۳۰۹۱۶	۱۵۸۴۰	۱۵۰۷۵
۱۵-۱۹ ساله	۷۷۳۵۰	۳۹۵۰۰	۳۷۸۵۰	۴۳۰۵۰	۲۲۲۹۳	۲۰۷۵۷	۳۴۳۰۰	۱۷۲۰۷	۱۷۰۹۴
۲۰-۲۴ ساله	۱۰۶۱۱۵	۵۳۲۴۶	۵۲۸۷۰	۵۶۷۴۷	۲۹۰۱۸	۲۷۷۲۹	۴۹۳۶۹	۲۴۲۲۸	۲۵۱۴۱
۲۵-۲۹ ساله	۱۳۰۱۱۱	۶۲۷۰۳	۶۷۴۰۸	۷۸۳۳۳	۳۸۹۴۱	۳۹۳۹۲	۵۱۷۷۸	۲۳۷۶۳	۲۸۰۱۶
۳۰-۳۴ ساله	۱۱۶۸۹۵	۵۵۳۷۸	۶۱۵۱۷	۷۳۸۳۸	۳۵۶۳۱	۳۸۲۰۸	۴۳۰۵۷	۱۹۷۴۷	۲۳۳۰۹
۳۵-۳۹ ساله	۹۴۹۹۷	۴۷۶۴۰	۴۷۳۵۷	۵۸۳۹۴	۳۰۲۱۰	۲۸۱۸۴	۳۶۶۰۳	۱۷۴۳۰	۱۹۱۷۳
۴۰-۴۴ ساله	۷۵۷۲۰	۳۷۸۰۷	۳۷۹۱۲	۴۸۶۲۶	۲۴۸۸۲	۲۳۷۴۵	۲۷۰۹۳	۱۲۹۲۶	۱۴۱۶۸
۴۵-۴۹ ساله	۶۰۵۱۳	۳۰۲۱۷	۳۰۲۹۵	۳۹۹۷۳	۲۰۶۷۴	۱۹۲۹۹	۲۰۵۴۰	۹۵۴۴	۱۰۹۹۶
۵۰-۵۴ ساله	۴۷۸۲۶	۲۴۲۴۱	۲۳۵۸۵	۳۰۹۴۹	۱۵۹۸۴	۱۴۹۶۴	۱۶۸۷۸	۸۲۵۶	۸۶۲۱
۵۵-۵۹ ساله	۴۱۸۱۸	۲۰۷۳۸	۲۱۰۸۰	۲۵۶۶۵	۱۳۰۷۷	۱۲۵۸۸	۱۶۱۵۲	۷۶۶۱	۸۴۹۱
۶۰-۶۴ ساله	۲۵۶۵۲	۱۲۰۲۳	۱۳۶۲۹	۱۸۰۸۷	۸۸۳۸	۹۲۴۹	۷۵۶۵	۳۱۸۵	۴۳۸۰
۶۵ ساله و بیشتر	۶۴۵۲۸	۲۹۹۹۱	۳۴۵۳۷	۳۲۳۹۱	۱۵۳۳۱	۱۷۰۶۰	۳۲۱۳۷	۱۴۶۶۰	۱۷۴۷۷
جمع	۱۱۱۸۹۴۹	۵۵۶۰۱۶	۵۶۲۹۳۳	۶۶۱۳۷۶	۳۳۴۷۸۵	۳۲۶۵۹۱	۴۵۷۵۷۳	۲۲۱۲۳۱	۲۳۶۳۴۲

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

نمودارهای ۲۵ و ۲۶. پیش‌بینی جمعیت استان در سال ۱۳۹۴

۳-۱-۱-۳- پیش‌بینی جمعیت شهرستان‌های استان در دوره برنامه پنجم

هدفگذاری جمعیت شهرستان‌های استان زنجان در افق برنامه پنجم معطوف به کاهش عدم توازن‌های منطقه‌ای در درون استان زنجان است. در دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵ شهرستان‌هایی چون ماهنشان و ایجرود دچار تخلیه جمعیت شده‌اند. یعنی جمعیت مهاجران از شهرستان حتی بیش از نرخ رشد طبیعی جمعیت این شهرستان‌ها بوده است. در مقابل شهرستان‌هایی چون زنجان، ابهر و خرمدره جاذب بخشی از جمعیت مهاجر این شهرستان‌ها بوده‌اند. لذا در چارچوب اهداف مندرج در سند آمایش استان و برای حمایت از توسعه توازن منطقه‌ای، در سند حاضر جمعیت شهرستان‌ها به نحوی هدفگذاری شده است که در افق برنامه اولاً هیچ شهرستانی دچار کاهش جمعیت نسبت به سال ۱۳۸۹ نشود، ثانیاً سهم جمعیتی شهرستان زنجان به افزایش نامتناسب خود ادامه ندهد و ثالثاً رشد جمعیت هر شهرستان ارتباطی منطقی با فرصت‌های شغلی و سرمایه‌گذاری در آن شهرستان داشته باشد.

در این چارچوب پیش‌بینی شده است جمعیت شهرستان زنجان از ۴۷۱ هزار نفر در سال ۱۳۹۰ به ۵۲۶.۸ هزار نفر در سال ۱۳۹۴ افزایش یابد و در عین حال، طی همین دوره سهم آن از جمعیت استان از

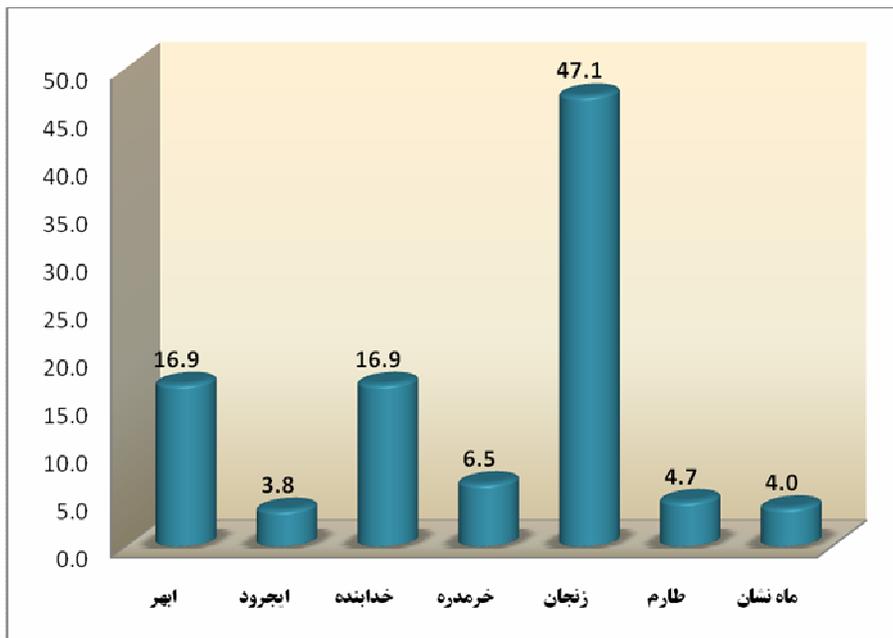
۴۷.۴ درصد به ۴۷.۱ درصد کاهش یابد. در مقابل، پیش‌بینی شده است جمعیت شهرستان ایجرود از ۳۷.۴۵ هزار نفر در سال ۱۳۹۰ به ۴۲.۴ هزار نفر در سال ۱۳۹۴ برسد و جمعیت شهرستان ماه‌نشان از ۳۹.۷ هزار نفر در سال ۱۳۹۰ به ۴۴.۹ هزار نفر در سال ۱۳۹۴ برسد. این هدف‌گذاری در راستای جلوگیری از تخلیه جمعیتی شهرستان‌های مذکور می‌باشد. بدیهی است این هدف‌گذاری‌ها بدون توجه به توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری در این شهرستان‌ها به نتیجه نخواهد رسید.

جدول ۶۶. پیش‌بینی جمعیت شهرستان‌های استان طی برنامه پنجم (نفر)

شهرستان	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴
ایهر	166291	171329	176520	181869	189479
ایجرود	37450	38858	40318	41834	42406
خدابنده	167781	173619	179660	185911	189579
خرمدره	65463	68075	70790	73614	73159
زنجان	471060	482668	494563	506750	526838
طارم	45596	47917	50356	52919	52513
ماه‌نشان	39735	40778	41849	42947	44975
استان	993376	1023244	1054056	1085844	1118949

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

نمودار ۲۷. پیش‌بینی سهم جمعیت شهرستان‌های استان از جمعیت استان در سال ۱۳۹۴

۳-۱-۲- پیش‌بینی تحولات عرضه نیروی انسانی استان و شهرستان‌های آن به تفکیک

مناطق شهری و روستایی، سن و جنس و سطح تحصیلات و مهارت در دوره برنامه پنجم در خصوص پیش‌بینی نرخ مشارکت و عرضه نیروی کار رویکردهای متفاوتی وجود دارد. تحلیل گران نیروی کار بر اساس صلاحیتهای کارشناسی و مقتضیات آماری کشور خود، روش خاصی را برای پیش‌بینی نرخ مشارکت و عرضه نیروی کار اتخاذ می‌کنند.

در این مطالعه با توجه به داده‌های موجود از روند گذشته نرخ مشارکت نیروی کار و جمعیت فعال اقتصادی بهره گرفته شده است. این موضوع به ویژه برای نرخ مشارکت بر حسب گروه‌های سنی و سطح تحصیلی که فقط می‌توان بر دو سرشماری اخیر توجه نمود، اهمیت می‌یابد. منطق استفاده از منحنی‌های روند برای پیش‌بینی تحولات آینده این است که تمامی متغیرهایی که در گذشته بر روی متغیر مورد نظر مؤثر بوده‌اند در آینده نیز به همان صورت بر روی آن اثر بگذارند. به عبارت دیگر همان قانون رشد در گذشته به آینده نیز تعمیم داده شود.^{۱۷}

پیش‌بینی‌های این سند در خصوص عرضه نیروی کار و نرخ مشارکت چه در سطح استان و چه در سطح شهرستان‌ها و همچنین پیش‌بینی عرضه نیروی کار با توجه به سن و جنس و سطح تحصیلات، با استفاده از منحنی‌های روند انجام شده است.

۳-۱-۲-۱- پیش‌بینی تحولات عرضه نیروی انسانی در سطح استان زنجان

عرضه نیروی تحت تأثیر جمعیت بالای ۱۰ سال استان و نرخ مشارکت جمعیت بالای ۱۰ سال در بازار کار است. در استان زنجان جمعیت بالای ۱۰ سال در سال ۱۳۸۵ حدود ۸۲۰ هزار نفر بوده و مطابق برآورد در سال ۱۳۸۹ بالغ بر ۸۲۹ هزار نفر است و پیش‌بینی می‌شود تا سال ۱۳۹۴ به ۹۱۲ هزار نفر برسد. مطابق این پیش‌بینی در سال ۱۳۹۴ سهم جمعیت بالای ۱۰ سال ۸۱.۵۴ درصد است که نسبت به سال ۱۳۸۵ (۸۳ درصد) اندکی کمتر است که این به دلیل الگوهای حاکم بر تحولات جمعیتی استان است به نحوی که در این دوره گروه سنی پرجمعیت استان به گروه سنی ۲۵-۳۴ ساله منتقل می‌گردد و در نتیجه پایه هرم جمعیتی (گروه سنی ۰-۹ ساله) مجدداً شروع به بزرگ شدن می‌کند.

در تعیین عرضه نیروی کار باید علاوه بر جمعیت بالای ۱۰ سال، به نرخ مشارکت نیز توجه داشت. با توجه به رشد فزاینده مشارکت اقتصادی زنان در بازار کار و افزایش هزینه‌های زندگی نسبت به درآمدهای مردم، نرخ مشارکت اقتصادی از ۴۰.۷ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۴۴ درصد در سال ۱۳۸۹ رسیده است و پیش‌بینی می‌-

^{۱۷}. طایی، حسن، تحلیل تحولات و برآورد عرضه نیروی کار تا سال ۱۳۸۳، مؤسسه کار و تأمین اجتماعی، ۱۳۷۸

گردد تا سال ۱۳۹۴ به ۴۸.۲ درصد برسد. با این ملاحظات، عرضه نیروی کار از ۳۳۴ هزار نفر در سال ۱۳۸۵ به ۳۶۵ هزار نفر در سال ۱۳۸۹ رسیده و پیش‌بینی می‌گردد تا سال ۱۳۹۴ بالغ بر ۴۳۹ هزار نفر گردد.

جدول ۶۷. پیش‌بینی نرخ مشارکت و جمعیت فعال استان در دوره ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۴

موضوع	۱۳۸۵	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴
جمعیت	۹۶۴۶۰۱	۹۸۷۵۰۵	۹۹۳۳۷۶	۱۰۲۳۲۴۴	۱۰۵۴۰۵۶	۱۰۸۵۸۴۴	۱۱۱۸۹۴۹
جمعیت بالای ده سال	۸۲۰۰۳۶	۸۲۹۸۲۳	۸۴۵۷۲۲	۸۶۱۹۲۸	۸۷۸۴۴۹	۸۹۵۲۸۹	۹۱۲۴۵۶
نرخ مشارکت اقتصادی	۴۰.۷	۴۴	۴۴.۶	۴۵.۵	۴۶.۴	۴۷.۳	۴۸.۲
جمعیت فعال	۳۳۳۹۸۶	۳۶۵۱۲۰	۳۷۸۹۶۶	۳۹۳۳۳۸	۴۰۸۲۵۴	۴۲۳۷۳۷	۴۳۹۸۰۶

مأخذ: سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۸۵، آمارگیری نیروی کار در سال ۱۳۸۹ و محاسبات مشاور استانی

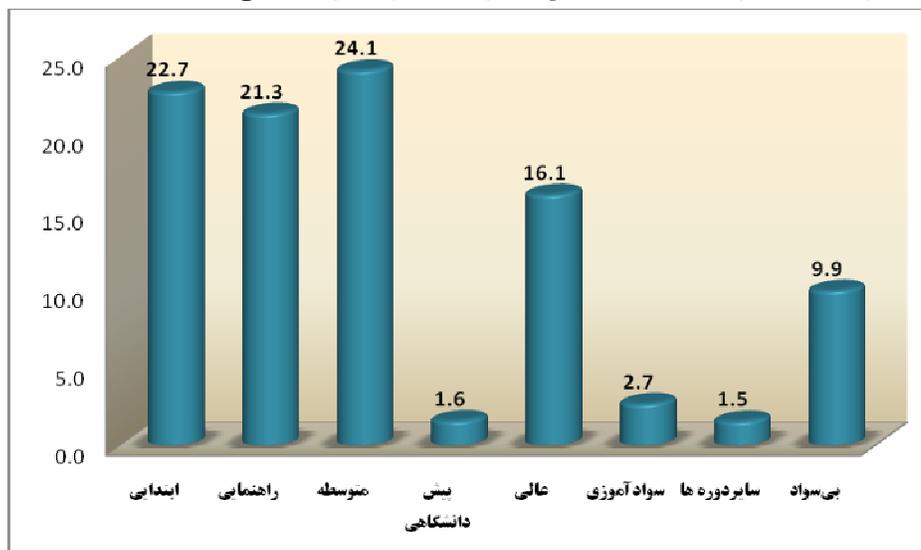
۳-۱-۲- پیش‌بینی تحولات عرضه نیروی انسانی در استان زنجان با توجه به سطح تحصیلات پیش‌بینی می‌شود ۹۰.۱ درصد از جمعیت فعال استان در سال ۱۳۹۴ باسوادان باشند و ۹.۹ درصد بی‌سواد. مطابق پیش‌بینی، در سال ۱۳۹۴ سهم تحصیلات عالی از جمعیت فعال استان به حدود ۱۶.۱ درصد می‌رسد. سهم تحصیلات دیپلم نیز از جمعیت فعال ۲۶ درصد پیش‌بینی می‌گردد که در مقایسه با سال ۱۳۸۵ (۲۱.۲ درصد) حدود ۴.۸ درصد بیشتر است.

جدول ۶۸. پیش‌بینی جمعیت فعال استان بر حسب تحصیلات در سال ۱۳۹۴

سطح تحصیلات	شهری		روستایی		کل	
	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن
باسواد	۱۷۸۳۰۶	۵۷۷۵۳	۱۲۵۶۶۵	۳۴۳۶۱	۳۰۳۹۷۱	۹۲۱۱۳
ابتدایی	۳۲۸۶۷	۳۴۰۴	۴۴۸۴۵	۱۸۹۰۳	۷۷۷۱۲	۲۲۳۰۸
راهنمایی	۴۰۱۲۶	۴۷۷۶	۴۱۷۸۸	۷۱۴۰	۸۱۹۱۴	۱۱۹۱۶
متوسطه	۶۰۱۵۵	۱۷۴۹۱	۲۵۵۰۸	۲۹۲۲	۸۵۶۶۳	۲۰۴۱۳
پیش دانشگاهی	۲۳۴۳	۲۰۲۸	۲۰۲۱	۴۶۱	۴۳۶۴	۲۴۹۰
عالی	۳۷۳۰۵	۲۸۷۳۷	۳۷۶۷	۱۱۰۴	۴۱۰۷۲	۲۹۸۴۱
سوادآموزی	۳۲۹۸	۷۰۳	۴۴۰۳	۳۲۶۸	۷۷۰۱	۳۹۷۱
سایر دوره های	۲۲۱۱	۶۱۳	۳۳۳۳	۵۶۲	۵۵۴۴	۱۱۷۵
بی‌سواد	۱۰۷۲۰	۳۳۵۰	۱۶۴۵۴	۱۳۱۹۷	۲۷۱۷۵	۱۶۵۴۷
جمع عرضه نیروی کار	۱۸۹۰۲۶	۶۱۱۰۲	۱۴۲۱۱۹	۴۷۵۵۸	۳۳۱۱۴۶	۱۰۸۶۶۰

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

نمودار ۲۸. سهم جمعیت فعال استان در هر یک از گروه‌های تحصیلی در سال ۱۳۹۴

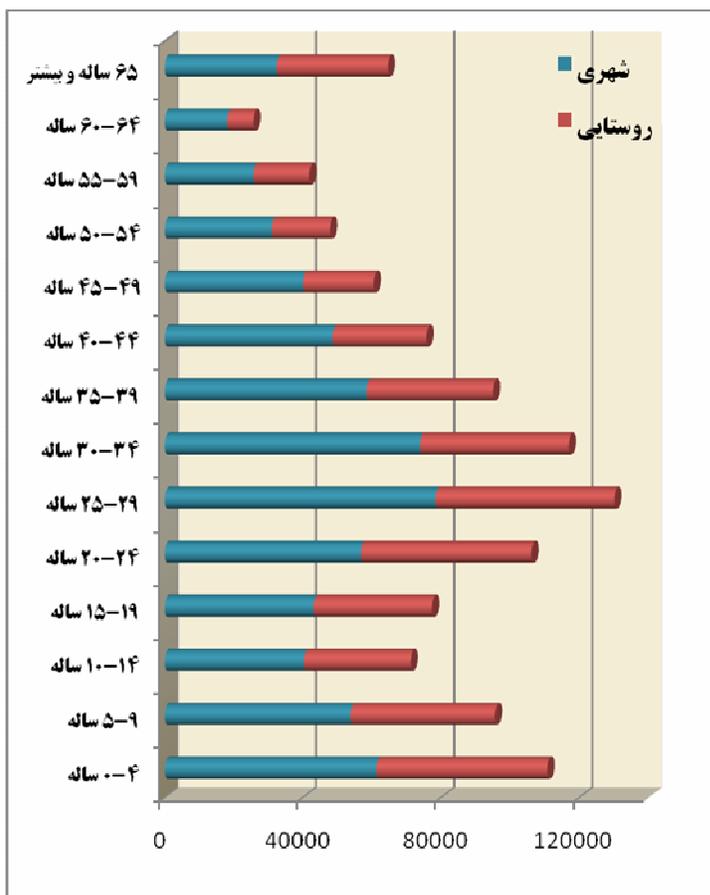
۳-۲-۱-۳- پیش‌بینی تحولات عرضه نیروی انسانی در استان زنجان با توجه به سن، جنس و شهری و روستایی تا سال ۱۳۹۴ جمعیت فعال استان بالغ بر ۴۳۹ هزار نفر پیش‌بینی می‌شود. از این میان ۳۳۱ هزار نفر مرد و ۱۰۸ هزار نفر زن می‌باشند. از این جمعیت ۱۹.۷ درصد در گروه سنی ۲۵-۲۹ ساله قرار دارند و ۱۷ درصد در گروه سنی ۳۰-۳۴ ساله قرار دارند. گروه‌های سنی ۳۵-۳۹ ساله و ۱۵-۱۹ ساله به ترتیب با عرضه ۱۳.۸ و ۱۳.۲ درصد از نیروی کار در رده‌های بعدی قرار دارند. از کل جمعیت فعال استان ۲۴۱ هزار نفر (۵۷.۷ درصد) در مناطق شهری و ۱۷۷ هزار نفر (۴۲.۳ درصد) در مناطق روستایی ساکن خواهند بود.

جدول ۶۹. پیش‌بینی جمعیت فعال استان در سال ۱۳۹۴ به تفکیک سن، جنس و شهری و روستایی

گروه سنی	شهری		روستایی		کل	
	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن
۱۰-۱۴ ساله	186	42	1508	2299	1693	2341
۱۵-۱۹ ساله	4524	1624	9859	5264	14383	6888
۲۰-۲۴ ساله	19490	7980	22151	8666	41641	16645
۲۵-۲۹ ساله	36393	17069	23640	9383	60033	26452
۳۰-۳۴ ساله	34474	13983	19831	6353	54305	20335
۳۵-۳۹ ساله	28747	8876	17377	5411	46124	14287
۴۰-۴۴ ساله	22458	6008	12633	3184	35091	9192
۴۵-۴۹ ساله	17212	3479	9259	1889	26470	5368
۵۰-۵۴ ساله	10386	1187	7719	1886	18105	3073
۵۵-۵۹ ساله	7332	493	7098	1620	14430	2113
۶۰-۶۴ ساله	3932	251	2750	499	6682	750
۶۵ ساله و بیشتر	3893	112	8293	1105	12186	1217
جمع	189026	61103	142119	47557	331145	108660

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

نمودار ۲۹. پیش‌بینی جمعیت فعال استان در سال ۱۳۹۴

۳-۱-۲-۴- پیش‌بینی تحولات عرضه نیروی انسانی در شهرستان‌های استان زنجان

برای پیش‌بینی عرضه نیروی کار شهرستان‌های استان نیز از طریق منحنی روند حاصل شده است. با توجه به اینکه در استان زنجان تغییر و تحولاتی به لحاظ تعداد شهرستان‌ها روی داده است، نمی‌توان روش‌های دیگر نظیر الگوهای اقتصادسنجی را به کار گرفت. از این رو از روند گذشته یعنی سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ برای پیش‌بینی‌های آینده استفاده شده است.

پیش‌بینی می‌شود تا سال ۱۳۹۴ شهرستان زنجان بیش از ۴۷ درصد از نیروی کار استان را عرضه کند و شهرستان‌های ابهر و خدابنده به ترتیب با ۱۶.۳ و ۱۶.۱ درصد در رتبه‌های بعدی از حیث عرضه نیروی کار قرار بگیرند.

در شهرستان‌های ابهر، خدابنده و خرمدره سهم نیروی کار مرد در عرضه نیروی کار حدود ۸۰ درصد و بالاتر است و شهرستان ایجرود با عرضه ۴۱.۸ درصدی نیروی کار زنان مواجه است. لذا برای کار زنان در این شهرستان باید برنامه‌ریزی نمود.

در شهرستان‌های خرمدره، زنجان و ابهر غالب عرضه نیروی کار ساکن مناطق شهری هستند و در سایر شهرستان‌ها غلبه با عرضه نیروی کار روستایی است و شهرستان ایجرود با ۹۳.۷ درصد سرآمد آنها است.

جدول ۷۰. پیش‌بینی جمعیت فعال شهرستان‌های استان

۱۳۹۴	شهری			روستایی			کل	
	مرد	زن	مرد و زن	مرد	زن	مرد و زن	مرد	زن
ابهر	۳۷۴۰۷	۷۷۷۹	۴۵۱۸۶	۲۲۹۹۷	۳۵۹۷	۲۶۵۹۴	۶۰۴۰۳	۱۱۳۷۷
ایجرود	۹۶۷	۲۲۸	۱۱۹۶	۱۰۰۳۱	۷۶۸۸	۱۷۷۱۹	۱۱۰۰۰	۷۹۱۵
خدابنده	۱۳۶۸۴	۳۷۹۱	۱۷۴۷۵	۴۳۶۷۸	۹۵۷۹	۵۳۲۵۷	۵۷۳۶۲	۱۳۳۷۰
خرمدره	۱۶۱۴۸	۴۸۳۱	۲۰۹۷۸	۴۵۱۳	۴۹۱	۵۰۰۴	۲۰۶۶۲	۵۳۲۱
زنجان	۱۱۵۷۹۷	۴۲۹۴۶	۱۵۸۷۴۱	۳۵۰۳۷	۱۳۷۳۴	۴۸۷۷۲	۱۵۰۸۳۳	۵۶۶۸۰
طارم	۳۱۵۴	۵۶۳	۳۷۱۶	۱۴۶۳۹	۶۲۶۵	۲۰۹۰۵	۱۷۷۹۲	۶۸۲۷
ماه‌نشان	۱۸۰۵	۷۶۱	۲۵۶۶	۱۱۵۱۵	۶۱۸۳	۱۷۶۹۸	۱۳۳۲۰	۶۹۴۳
استان	۱۸۹۰۲۶	۶۱۱۰۲	۲۵۰۱۲۸	۱۴۲۱۱۹	۴۷۵۵۸	۱۸۹۶۷۷	۳۳۱۱۴۶	۱۰۸۶۶۰

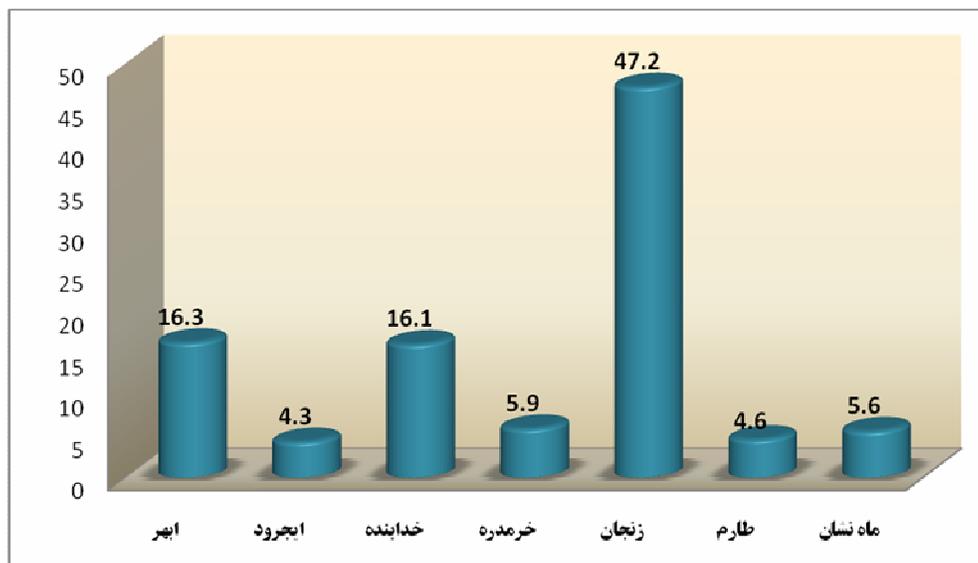
مأخذ: محاسبات مشاور استانی

جدول ۷۱. پیش‌بینی سهم جمعیت فعال شهرستان‌های استان بر حسب جنس و شهری و روستایی در سال ۱۳۹۴

۱۳۹۴	شهری			روستایی			کل	
	مرد	زن	مرد و زن	مرد	زن	مرد و زن	مرد	زن
ابهر	۸۲.۸	۱۷.۲	۶۳	۸۶.۵	۱۳.۵	۳۷	۸۴.۲	۱۵.۸
ایجرود	۸۰.۹	۱۹.۱	۶.۳	۵۶.۶	۴۳.۴	۹۳.۷	۵۸.۲	۴۱.۸
خدابنده	۷۸.۳	۲۱.۷	۲۴.۷	۸۲	۱۸	۷۵.۳	۸۱.۱	۱۸.۹
خرمدره	۷۷	۲۳	۸۰.۷	۹۰.۲	۹.۸	۱۹.۳	۷۹.۵	۲۰.۵
زنجان	۷۲.۹	۲۷.۱	۷۶.۵	۷۱.۸	۲۸.۲	۲۳.۵	۷۲.۷	۲۷.۳
طارم	۸۴.۹	۱۵.۱	۱۵.۱	۷۰	۳۰	۸۴.۹	۷۲.۳	۲۷.۷
ماه‌نشان	۷۰.۴	۲۹.۶	۱۲.۷	۶۵.۱	۳۴.۹	۸۷.۳	۶۵.۷	۳۴.۳
استان	۷۵.۶	۲۴.۴	۵۶.۹	۷۴.۹	۲۵.۱	۴۳.۱	۷۵.۳	۲۴.۷

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

نمودار ۳۰. پیش‌بینی سهم جمعیت فعال شهرستان‌های استان

۳-۱-۳- پیش‌بینی تحولات عرضه نیروی کار متخصص استان در دوره برنامه پنجم

جمعیت فعال دانشگاهی استان در سال‌های برنامه پنجم در جدول زیر منعکس گردیده است. جمعیت فعال استان در مقطع تحصیلات دانشگاهی در سال ۱۳۹۰، ۵۹۴۱۷ نفر پیش‌بینی می‌گردد و انتظار می‌رود عرضه نیروی کار تحصیل کرده تا سال ۱۳۹۴ به ۷۰۹۱۳ نفر افزایش یابد. رشد متوسط سالانه عرضه نیروی کار استان در مقطع دانشگاهی معادل ۴.۵ درصد می‌باشد.

جدول ۷۲. پیش‌بینی جمعیت فعال دانشگاهی استان طی برنامه پنجم (نفر)

سال	شهری		روستایی		کل	
	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن
۱۳۹۰	۳۲۴۸۱	۲۲۷۷۹	۳۲۳۴	۹۲۴	۳۵۷۱۴	۲۳۷۰۲
۱۳۹۱	۳۳۶۴۰	۲۴۱۷۱	۳۳۶۰	۹۶۴	۳۷۰۰۰	۲۵۱۳۵
۱۳۹۲	۳۴۸۲۶	۲۵۷۱۰	۳۴۹۰	۱۰۱۰	۳۸۳۱۶	۲۶۷۱۹
۱۳۹۳	۳۶۰۳۶	۲۷۱۳۸	۳۶۲۵	۱۰۵۳	۳۹۶۶۱	۲۸۱۹۱
۱۳۹۴	۳۷۳۰۵	۲۸۷۳۷	۳۷۶۷	۱۱۰۴	۴۱۰۷۲	۲۹۸۴۱

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

۳-۲- تعیین اهداف کیفی توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری در استان برای دوره برنامه

پنجم

۳-۲-۱- اهداف کیفی توسعه اشتغال در استان

- افزایش کیفیت ورودی‌های بازار کار از طریق طراحی و اجرای برنامه‌های هدایت شغلی و تحصیلی از دوران نوجوانی در مدارس
- طراحی دوره‌های فنی- حرفه‌ای با توجه به تخصص‌های مورد نیاز صاحبان کسب و کار
- افزایش میزان جذب نیروی انسانی تحصیل کرده در بخش خصوصی و تعاونی
- دسترسی به اطلاعات روزآمد بازار کار (شامل تعداد بیکاران استان بر حسب سطح تحصیلات و مهارت‌ها، جنس، شهرستان، شهری و روستایی)
- افزایش سطح آگاهی‌های مردم در خصوص نیازهای بازار کار و همچنین اطلاع از فراوانی تخصص‌های بدون کار
- افزایش پوشش بیمه بیکاری در استان
- توزیع متناسب امکانات آموزشی و فنی- حرفه‌ای در سطح شهرستان‌های استان با توجه به مزیت‌های نسبی هر شهرستان
- توسعه مشاغل خانگی با توجه به محصولات تولیدی مناطق مختلف استان و ظرفیت‌های قانونی موجود
- افزایش توانمندی صاحبان کسب و کار در زمینه بازاریابی جهت ورود به بازار استان‌ها و کشورهای همسایه
- برنامه‌ریزی برای حفظ نرخ باروری برای جلوگیری از کاهش جمعیت در استان
- آزادی دستگاه‌های اداری استان در جذب نیروی انسانی متناسب با نیاز دستگاه

۳-۲-۲- اهداف کیفی توسعه سرمایه‌گذاری در استان

- دستیابی به نقشه جامع سرمایه‌گذاری در استان
- کاهش تعداد و زمان لازم برای دریافت مجوزهای سرمایه‌گذاری
- رفع مشکلات زمین‌های دارای معارض تا آخر برنامه پنجم
- اصلاح و تکمیل شبکه راه‌های مواصلاتی (زمینی و ریلی) در درون استان
- افزایش ضریب نفوذ تلفن ثابت و همراه در استان

- تأمین مطمئن برق مورد نیاز فعالیت‌های اقتصادی با مشارکت بخش خصوصی در تولید برق
- افزایش منابع آزاد بانک‌ها جهت اعطای تسهیلات در مصارف عام سرمایه‌گذاری
- افزایش سرمایه‌گذاری بیمه‌ها در درون استان
- حضور مؤثرتر نهادهای مالی بزرگ در استان
- پیش‌بینی پذیر شدن بودجه‌های عمرانی (اعتبارات طرح تملک دارایی‌های سرمایه‌ای) در استان
- افزایش سهم بودجه‌های عمرانی (اعتبارات طرح تملک دارایی‌های سرمایه‌ای) استان از بودجه‌های عمرانی کل کشور

۳-۳- تعیین اهداف کمی رشد اقتصادی استان به تفکیک فعالیت‌های عمده اقتصادی

رشد سالانه ارزش افزوده در استان زنجان طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶ به طور متوسط ۶.۹ درصد بوده است. در چهار سال از سال‌های دوره استان زنجان توانسته رشد‌های دو رقمی را تجربه کند. این عملکرد نسبت به رشد متوسط کشور طی همین دوره ۲.۶ درصد بیشتر است. طی این دوره سهم اقتصاد استان از ارزش افزوده تولید شده در کشور ۰.۲۵ درصد افزایش یافته و از ۰.۶ به ۰.۸۵ درصد رسیده است. چنین رشدی به استان اجازه داده است سالانه ۸۴۰۰ فرصت شغلی جدید خلق کند و اجازه ندهد بیکاری از ۹.۴ درصد فراتر رود. با وجود این رشد قابل قبول، درآمد سرانه استان زنجان شکاف قابل توجهی با متوسط درآمد سرانه در سطح کشور دارد. با توجه به اینکه جمعیت استان ۱.۳۷ درصد از جمعیت کشور را دارد، برای تعدیل درآمد سرانه استان، رشد اقتصادی استان باید به نحوی افزایش یابد که سهم آن از ارزش افزوده کشور از ۰.۸۵ به حدود ۱.۳ درصد افزایش یابد.

اطلاع موثقی از رشد ارزش افزوده در دوره ۱۳۸۷-۱۳۸۹ در دسترس نیست. یک راه برآورد نرخ رشد استفاده از رابطه بین رشد اقتصادی و رشد اشتغال است. عملکرد گذشته استان نشان می‌دهد که برای یک درصد رشد اشتغال، ارزش افزوده استان باید ۲.۰۷ درصد رشد کند. با توجه به اینکه برآورد می‌شود طی این دوره اشتغال استان سالانه به طور متوسط ۲.۱۹ درصد رشد کرده باشد، می‌توان رشد ارزش افزوده را سالانه به طور متوسط ۴.۵۳ درصد برآورد نمود که نسبت به برآوردهای اعلام شده در سطح ملی عملکرد قابل قبول تری است. با مبنا قرار دادن این نرخ رشد می‌توان برآوردی از ارزش افزوده در سال ۱۳۸۹ به دست آورد. گام بعدی برآورد رشد ارزش افزوده در دوران برنامه پنجم است. پیش از ارائه سناریوی منتخب در خصوص نرخ رشد ارزش افزوده، ابتدا رشد اقتصادی استان با فرض تداوم رشد گذشته و سپس با استفاده از جدول داده ستانده برآورد می‌گردد تا مبنایی جهت ارزیابی سناریوی منتخب به دست آید.

۳-۳-۱- تداوم روند گذشته و گرایشات موجود در اقتصاد استان

در سناریوی تداوم روند گذشته فرض شده است که رشد اقتصادی استان مانند روند حاکم بر دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶، سالانه ۷.۱ درصد باشد، بخش صنعت و خدمات همچنان بر سهم خود از اقتصاد بیفزایند و بخش کشاورزی ضمن برخورداری از رشد مطلق، بخشی از سهم خود را به بخش‌های دیگر اقتصاد واگذار نماید. با این ملاحظات رشد اقتصادی در اقتصاد استان و بخش‌های ۱۵ گانه آن به شرح ذیل خواهد بود.

جدول ۷۳. پیش‌بینی ارزش افزوده و رشد اقتصادی در دوران برنامه پنجم توسعه: ادامه روند گذشته (میلیارد ریال - درصد)

ردیف	شرح	بر آورد ارزش افزوده سال ۱۳۸۹ به قیمت ثابت ۱۳۸۶	ارزش افزوده سالانه در برنامه پنجم					نرخ رشد سالانه اقتصادی
			۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	
۱	کشاورزی، شکار و جنگلداری	4968	5238	5584	5952	6346	6765	5.4
۲	ماهگیری	31	39	41	44	47	51	22.9
۳	معدن	793	1207	1289	1377	1472	1572	52.2
۴	صنعت	5484	6090	6917	7858	8926	10139	11.0
۵	تأمین آب، برق و گاز طبیعی	470	508	551	598	648	704	8.1
۶	ساختمان	3611	4218	4561	4933	5334	5769	16.8
۷	عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها	3380	3694	3979	4285	4616	4971	9.3
۸	هتل و رستوران	197	204	225	247	272	299	3.6
۹	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	1529	1709	1922	2161	2430	2733	11.8
۱۰	واسطه‌گری‌های مالی	658	787	906	1043	1201	1383	19.5
۱۱	مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار	2657	2819	3056	3313	3591	3893	6.1
۱۲	اداره امور عمومی، و خدمات شهری	1303	1298	1363	1430	1501	1575	-0.4
۱۳	آموزش	1668	1739	1872	2015	2168	2334	4.2
۱۴	بهداشت و مددکاری اجتماعی	1089	1175	1281	1397	1522	1660	7.9
۱۵	سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی	451	476	521	570	624	682	5.7
	کل اقتصاد	28206	30214	33044	36138	39523	43225	7.1

توضیح: در تهیه این جدول فرض شده است رشد ارزش افزوده فعالیت‌ها در دوره ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۶ در دوره ۱۳۹۰-۱۳۹۴ نیز ادامه یابد.

۳-۳-۲- ارزیابی برآوردهای استانی مشاور مادر

مطابق برآوردهای «مهندسان مشاور آمایش و توسعه البرز» رشد استان زنجان در سال‌های برنامه پنجم به طور متوسط رشدی حدود ۸ درصد خواهد. این برآورد با الزامات برنامه پنجم تطابق دارد و با فرض ادامه روند موجود از حیث عرضه نیروی کار و جمعیت، این میزان رشد برای دستیابی به بیکاری ۷ درصد در سال انتهایی برنامه کافی است. ضمن اینکه این نرخ رشد فاصله زیادی با عملکرد دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶ استان از حیث رشد ارزش افزوده ندارد و با اجرای برنامه‌های پیش‌بینی شده امکان دستیابی به آن وجود دارد. با این حال، برای دستیابی به اهداف استان از حیث حفظ تعادل جمعیتی و تبدیل شدن استان از استانی مهاجر فرست به استانی مهاجرپذیر کفایت نمی‌کند و آن طور که گفته خواهد شد برای دستیابی به هدف مذکور رشد استان در دوره برنامه پنجم باید حداقل سالانه ۹ درصد باشد.

۳-۳-۳- پیش‌بینی رشد اقتصادی استان به تفکیک فعالیت‌های عمده اقتصادی با توجه به برآورد اجزای هزینه نهایی (مصرف خصوصی، مصرف عمومی، سرمایه‌گذاری، صادرات و واردات استان در افق برنامه پنجم با در نظر گرفتن محدودیت‌های مربوط به منابع انسانی، منابع طبیعی و منابع مالی قابل دسترس) با استفاده از جدول داده- ستانده استان در سال ۱۳۸۶

مدل الگوی پویای لئونتیف که حالت خاصی از مدل فون نیومن به شمار می‌رود، در قالب برنامه پنج ساله قابل استفاده است. برای این منظور باید بزرگ‌ترین معکوس مترادف ارزش ریشه مشخصه ماتریس جبری پرون-فروبینس $(I - A)^{-1}B$ ، اجزای نرمال شده آن محاسبه شود. در این مدل A ماتریس ضرایب فنی و B ماتریس ضرایب سرمایه بین‌بخشی می‌باشند.

فرآیند محاسبه برای هر یک از اجزای طبقه‌بندی شده بردار تقاضای نهایی در چارچوب مدل پویای لئونتیف به صورت زیر محاسبه خواهد شد.

$$X_i(t) = (I - A - g_i B)^{-1} C_i (1 + g_i)^{(t)}$$

به طوری که؛ $t = 1389 - 1394$ و $i = 1, \dots, 5$

نتایج حاصله از رابطه بالا که در بخش‌های بعد ارائه می‌گردد میزان نیازهای تولیدات یا سرمایه‌گذاری پیش‌بینی شده را برای تأمین هر یک از اجزای تقاضای نهایی یاد شده نشان می‌دهد (بانویی، ۱۳۷۵).
به رغم نبود آمار و اطلاعات مورد نیاز برای تدوین جدول ضرایب‌های سرمایه بین‌بخشی در سطح ملی و استانی، بسیاری از کشورها از مدل پویای داده- ستانده لئونتیف در برنامه‌ریزی اقتصادی بهره می‌برند. در این

بخش پیش‌بینی رشد اقتصادی بخش‌های اقتصادی بر اساس مدل پویای داده-ستانده ارایه می‌گردد. به دلیل عدم وجود آمار سرمایه بین بخشی پیش‌بینی رشد اقتصادی و اشتغال در سال‌های برنامه پنجم توسعه (۱۳۹۰-۱۳۹۴) بر اساس نرخ رشد مفروض ارائه شده است.

وقتی رشد اقتصادی با استفاده از جدول داده-ستانده سال ۱۳۸۶ برآورد می‌شود نرخ رشد ارزش افزوده بالغ بر ۹.۵ درصد می‌شود. علاوه بر این، از آنجا که جدول داده‌ستانده مورد استفاده جدول بازسازی شده بر اساس جدول سال ۱۳۸۱ است، تحولات یک دهه اخیر در آن لحاظ نمی‌شود و برنامه استراتژیک استان برای توسعه بخش صنعت و خدمات در آن قابل اعمال نیست. برای مثال، با فرض تداوم ساختار گذشته استان در این مدل رشد بخشی نظیر معدن بسیار بالا برآورد می‌گردد. بنابراین از نتایج جدول داده‌ستانده صرفاً جهت ایجاد یک سنگ محک استفاده شده و نتایج آن مبنای تدوین پیش‌بینی رشد در دوران برنامه نمی‌باشد.

جدول ۷۴. پیش‌بینی رشد اقتصادی در سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۹۴ با استفاده از جدول داده-ستانده سال ۱۳۸۶

ردیف	شرح	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	نرخ رشد سالانه اقتصادی در برنامه پنجم (درصد)
۱	کشاورزی، شکار و جنگلداری	۲۳	۱۴	-۱	۲۷	۲	-۱۳	۵
۲	ماهگیری	۳۱	-۹	۳۵	۴۸	۱۷	۴۱	۲۳
۳	معدن	۳۶	۸	-۲۴	-۱۶	۴۶۷	-۶۲	۵۲
۴	صنعت	-۲	۲۷	۴	۴۷	-۹	۴	۱۱
۵	تأمین آب، برق و گاز طبیعی	۲۴	۱۶	۱۶	۴۴	-۳۰	۴	۸
۶	ساختمان	۶	۲۰	۸۵	۱	۱۱	-۱۱	۱۶
۷	عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها	۵	۱۶	۱۹	۱۰	۸	۸	۹
۸	هتل و رستوران	۸	۱۴	-۱۳	-۳	۴	۷	۴
۹	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	۳۲	-۹	۵	۹	۱۴	۱۷	۱۲
۱۰	واسطه‌گری‌های مالی	-۶	-۲	۳۷	۲۸	۴۰	-۵	۱۸
۱۱	مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار	۴۶	-۱۰	۲۶	۲	۱	۲	۷
۱۲	اداره امور عمومی، و خدمات شهری	-۵	۵	-۱۳	-۸	۷	۱	-۲
۱۳	آموزش	۰	۹	-۷	۲۲	۴	-۴	۴
۱۴	بهداشت و مددکاری اجتماعی	۲۱	۴	-۴	۵	-۶	۱۸	۸
۱۵	سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی	۳	-۴	۱	۱۲	۱۱	۵	۶

مأخذ: محاسبات مشاور استانی با استفاده از جدول داده‌ستانده بازسازی شده توسط «مهندسان مشاور آمایش و توسعه البرز»

۳-۳-۴- ارائه نظر نهایی مشاور در مورد تحول ارزش افزوده فعالیت‌های عمده اقتصادی

استان در پرتو یافته‌های فوق

در این سند رشد اقتصادی سالانه ۹.۳۷ درصد هدفگذاری شده است. هدف از این هدفگذاری اولاً کاهش شکاف درآمد سرانه میان استان و کشور و ثانیاً ایجاد فرصت شغلی و انگیزه کافی برای زندگی در زنجان و عدم مهاجرت به استان‌های دیگر است.

برای هدف‌گذاری نرخ رشد اقتصادی ملاحظات زیر در نظر گرفته شده است:

(۱) استان در گذشته برای یک بازه ۸ ساله رشد اقتصادی ۷.۱ درصدی را تجربه نموده است و امکان

اینکه رشد اقتصادی استان تا درصدی بیش از عملکرد گذشته باشد وجود دارد،

(۲) ظرفیت‌های رشد قابل ملاحظه و نسبتاً بلا استفاده‌ای در بخش‌های صنعت، خدمات (از جمله

واسطه‌گری مالی، گردشگری و ...) و حتی کشاورزی در استان وجود دارد که با بهره‌برداری از آنها می‌توان به رشد اقتصادی دامن زد،

(۳) جدول داده-ستانده نشان می‌دهد که با فرض تداوم ساختار گذشته اقتصاد، امکان رشد بیش از ۷.۱

درصد در استان وجود دارد،

(۴) رشد اقتصادی باید امکانات لازم برای دستیابی به بیکاری ۷ درصد را که هدف برنامه پنجم است،

با فرض تبدیل شدن استان به یک استان مهاجرپذیر تأمین نماید.

(۵) رشد اقتصادی باید متناسب با ظرفیت بخش‌های مختلف استان به شرح ذیل باشد.

۳-۳-۴-۱- کشاورزی، شکار و جنگلداری

کشاورزی، شکار و جنگلداری از مزیت‌های طبیعی استان است و با وجود کاهش سهم این بخش در ارزش افزوده استان در سال‌های قبل، رشد آن ۵.۴ درصد بوده و ۱.۹۳ درصد از ارزش افزوده بخش کشاورزی را در کل کشور به خود اختصاص داده است. با توجه به سهم بالای این بخش از ارزش افزوده پیش‌بینی می‌شود این بخش در دوره برنامه پنجم نیز به رشد خود ادامه دهد و رشد در حد ۶.۶ درصد را تجربه کند.

جدول ۷۵. هدف‌گذاری رشد در بخش کشاورزی، شکار و جنگلداری در برنامه پنجم

بخش	رشد دوره ۸۶-۷۹	تغییرات سهم طی دوره ۸۶-۷۹	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۸۹	رشد هدف در برنامه پنجم	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۹۴	تغییرات سهم طی برنامه
کشاورزی، شکار و جنگلداری	۵.۴	-۳.۴	۱۷.۶	۶.۶۱	۱۵.۵	-۲.۱

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

۳-۴-۲- ماهیگیری (پرورش ماهی)

پرورش ماهی جزء بخش‌های رو به رشد استان است و رشد آن در دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶ قابل توجه بوده است. با این ملاحظه که سهم ماهیگیری از ارزش افزوده استان حدود ۰.۱ درصد است پیش‌بینی می‌شود این بخش رشدی حدود ۷ درصد در طول برنامه پنجم داشته باشد.

جدول ۷۶. هدف‌گذاری رشد در بخش ماهیگیری در برنامه پنجم

بخش	رشد دوره ۸۶-۷۹	تغییرات سهم طی دوره ۸۶-۷۹	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۸۹	رشد هدف در برنامه پنجم	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۹۴	تغییرات سهم طی برنامه
ماهیگیری	۲۲.۹	۰.۱	۰.۱	۷	۰.۱	۰

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

۳-۴-۳- معدن

استان زنجان دارای منابع معدنی قابل توجهی است. متوسط رشد بخش معدن در استان زنجان طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶ حدود ۵۲.۲ درصد است و چنین می‌نماید که این بخش باید از بخش‌های اصلی اقتصاد زنجان تلقی گردد. با وجود این، سهم بخش معدن در دوره ۸۶-۷۹ کاهش یافته است. در این سند پیش‌بینی شده است رشد بخش معدن با توجه به پتانسل‌های استان ادامه یابد ولی بخش کلیدی استان تلقی نگردد.

جدول ۷۷. هدف‌گذاری رشد در بخش معدن در برنامه پنجم

بخش	رشد دوره ۸۶-۷۹	تغییرات سهم طی دوره ۸۶-۷۹	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۸۹	رشد هدف در برنامه پنجم	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۹۴	تغییرات سهم طی برنامه
معدن	۵۲.۲	-۰.۷	۲.۸	۶.۸	۲.۵	-۰.۳

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

۳-۴-۴- صنعت

بخش صنعت در دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶ عملکرد قابل قبولی داشته و رشد آن بیش از متوسط رشد کشور بوده است. با توجه به اینکه در اسناد برنامه توجه ویژه‌ای به بخش صنعت و رشد این بخش شده است، رشد بخش صنعت در دوران برنامه پنجم ۱۳.۶ درصد هدفگذاری شده است. در این راستا، پیش‌بینی شده است سهم این بخش از اقتصاد استان به طور معناداری افزایش یابد و به ۲۳.۵ درصد برسد.

جدول ۷۸. هدف‌گذاری رشد در بخش صنعت در برنامه پنجم

بخش	رشد دوره ۸۶-۷۹	تغییرات سهم طی دوره ۸۶-۷۹	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۸۹	رشد هدف در برنامه پنجم	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۹۴	تغییرات سهم طی برنامه
صنعت	۱۱	۳.۲	۱۹.۴	۱۳.۶	۲۳.۵	۴.۱

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

۳-۴-۵- تأمین آب، برق و گاز طبیعی

با توجه به لزوم مهار آب‌های سطحی و اصلاح شبکه‌های آبرسانی انتظار می‌رود رشد بخش تأمین آب تداوم یابد. همچنین با توجه به هدفمندسازی یارانه‌ها از طرفی امکان کاهش تقاضای برق و از طرف دیگر امکان افزایش تولید برق با مشارکت بخش خصوصی وجود دارد. لذا انتظار می‌رود بخش برق رشدی معتدل را طی سال‌های برنامه پنجم داشته باشد. با این ملاحظات رشد بخش تأمین آب، برق و گاز طبیعی ۸.۵ درصد پیش‌بینی شده است.

جدول ۷۹. هدف‌گذاری رشد در بخش تأمین آب، برق و گاز طبیعی در برنامه پنجم

بخش	رشد دوره ۸۶-۷۹	تغییرات سهم طی دوره ۸۶-۷۹	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۸۹	رشد هدف در برنامه پنجم	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۹۴	تغییرات سهم طی برنامه
تأمین آب، برق و گاز طبیعی	۸.۱	-۰.۲	۱.۷	۸.۵	۱.۶	-۰.۱

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

۳-۴-۶- ساختمان

بخش ساختمان طی سال‌های گذشته رشد قابل ملاحظه ۱۶.۸ درصدی را تجربه کرده و سهم خود را با ۴.۲ درصد افزایش به ۱۱.۶ درصد از اقتصاد استان رسانده است. با توجه به این سهم و ظرفیت بخش ساختمان، پیش‌بینی می‌شود رشد این بخش در برنامه پنجم در حد ۸.۱ درصد باشد. در این هدفگذاری این ملاحظه وجود داشته است که علی‌رغم اهمیت بخش ساختمان، این بخش نباید به رشد نامتناسب خود در اقتصاد استان ادامه دهد و بخش‌های مهمی چون بخش صنعت باید محور توسعه استان قرار گیرند.

جدول ۸۰. هدف‌گذاری رشد در بخش ساختمان در برنامه پنجم

بخش	رشد دوره ۸۶-۷۹	تغییرات سهم طی دوره ۸۶-۷۹	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۸۹	رشد هدف در برنامه پنجم	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۹۴	تغییرات سهم طی برنامه
ساختمان	۱۶.۸	۴.۲	۱۲.۸	۸.۱	۱۲.۱	-۰.۷

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

۳-۴-۷- عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تأمین وسایل نقلیه موتوری و کالاهای شخصی و خانگی

با توجه به رشد تولید در بخش‌های کشاورزی و صنعتی انتظار می‌رود بخش‌های خدماتی استان و از جمله خرید و فروش کالاها به صورت خرده‌فروشی و عمده‌فروشی نیز توسعه یابد. علاوه بر این توسعه متناسب این بخش لازمه رشد تولید در سایر بخش‌ها نیز هست. علاوه بر این، در حال حاضر بخشی از خدمات مربوط به این بخش در استان‌هایی نظیر تهران صورت می‌پذیرد که امکان جذب آن در درون استان وجود دارد. ضمن اینکه رشد دوره گذشته نیز مؤید امکان‌پذیری تحقق این هدف می‌باشد. لذا پیش‌بینی می‌شود رشد این بخش حدود ۷.۷ درصد باشد.

جدول ۸۱. هدف‌گذاری رشد در بخش عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تأمین وسایل نقلیه موتوری و کالاهای شخصی و خانگی در برنامه پنجم

بخش	رشد دوره ۸۶-۷۹	تغییرات سهم طی دوره ۸۶-۷۹	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۸۹	رشد هدف در برنامه پنجم	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۹۴	تغییرات سهم طی برنامه
عمده‌فروشی، ...	۹.۳	۱.۶	۱۲	۷.۷	۱۱.۱	-۰.۹

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

۳-۳-۴-۸- هتل و رستوران

یکی از استعدادهای طبیعی و تاریخی استان وجود جاذبه‌های متعدد گردشگری است ولی تاکنون توسعه چندانی نیافته است. هتل و رستوران نیز یکی از بخش‌های مرتبط با گردشگری است که از توسعه چندانی برخوردار نیست، به نحوی که در برخی شهرستان‌های استان یک مهمانپذیر یا سالن غذاخوری مناسب وجود ندارد. با توجه به نیاز استان پیش‌بینی شده است رشد این بخش در برنامه پنجم ۱۰ درصد باشد.

جدول ۸۲. هدف‌گذاری رشد در بخش هتل و رستوران در برنامه پنجم

بخش	رشد دوره ۸۶-۷۹	تغییرات سهم طی دوره ۸۶-۷۹	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۸۹	رشد هدف در برنامه پنجم	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۹۴	تغییرات سهم طی برنامه
هتل و رستوران	۳.۶	-۰.۲	۰.۷	۱۰	۰.۷۲	۰

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

۳-۳-۴-۹- حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات

رشد بخش حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات در دوره ۱۳۷۶-۱۳۸۹ بسیار بیش از رشد متوسط استان بوده است و سهم آن از ارزش افزوده استان ۱.۳ درصد افزایش یافته است. با توجه به رشد فعالیت‌های اقتصادی استان و افزایش تقاضای حمل و نقل انتظار می‌رود این بخش رشدی در حد ۱۲.۵ درصد در سال‌های برنامه پنجم استان داشته باشد و سهم آن از ارزش افزوده استان افزایش یابد.

جدول ۸۳. هدف‌گذاری رشد در بخش حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات در برنامه پنجم

بخش	رشد دوره ۸۶-۷۹	تغییرات سهم طی دوره ۸۶-۷۹	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۸۹	رشد هدف در برنامه پنجم	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۹۴	تغییرات سهم طی برنامه
حمل و نقل...	۱۱.۳	۱.۳	۵.۴	۱۲.۵	۶.۲۳	۰.۸

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

۳-۳-۴-۱۰- واسطه‌گری‌های مالی

رشد واسطه‌گری‌های مالی شامل بانک و بیمه و شرکت‌های سرمایه‌گذاری طی دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶ سالانه به طور متوسط ۱۹.۵ درصد بوده و سهم آن با ۱ درصد افزایش به ۲ درصد از ارزش افزوده استان رسیده است. با توجه به نیازهای مالی فزاینده سرمایه‌گذاری و تأسیس روزافزون بانک‌ها و بیمه‌های خصوصی و نهادهای مرتبط با بورس استان انتظار می‌رود رشد این بخش بیش از رشد متوسط استان و در حدود ۱۵.۲ درصد باشد و سهم آن از ارزش افزوده استان افزایش یابد.

جدول ۸۴. هدف‌گذاری رشد در بخش واسطه‌گری‌های مالی در برنامه پنجم

بخش	رشد دوره ۸۶-۷۹	تغییرات سهم طی دوره ۸۶-۷۹	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۸۹	رشد هدف در برنامه پنجم	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۹۴	تغییرات سهم طی برنامه
واسطه‌گری‌های مالی	۱۹.۵	۱	۲.۳	۱۵.۲	۳.۰۲	۰.۷

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

۳-۳-۴-۱۱- مستغلات، اجاره و فعالیت‌های کسب و کار

سهم این بخش از ارزش افزوده استان حدود ۹.۹ درصد است. با توجه به حجم بالای بخش ساختمان و رونق نسبی بخش عمده‌فروشی و خرده‌فروشی پیش‌بینی می‌شود رشد این بخش به نحوی باشد که بتواند پاسخگوی نیاز آن بخش‌ها باشد. رشد هدف‌گذاری شده در این بخش ۸.۴ درصد در سال است.

جدول ۸۵. هدف‌گذاری رشد در بخش مستغلات، اجاره و فعالیت‌های کسب و کار در برنامه پنجم

بخش	رشد دوره ۸۶-۷۹	تغییرات سهم طی دوره ۸۶-۷۹	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۸۹	رشد هدف در برنامه پنجم	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۹۴	تغییرات سهم طی برنامه
مستغلات، ...	۶.۱	-۱.۹	۹.۴	۸.۴	۹.۰۱	-۰.۴

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

۳-۳-۴-۱۲- اداره امور عمومی، دفاع و تأمین اجتماعی اجباری

با توجه به سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی انتظار می‌رود وظایف دولت محدود به وظایف حاکمیتی شود و از سهم این بخش در اقتصاد استان کاسته شود. با این حال، توسعه کسب و کار عمومی مستلزم رشد متناسب اداره امور عمومی، دفاع و تأمین اجتماعی است. لذا پیش‌بینی شده است رشد این بخش در دوره آتی مثبت ولی کمتر از متوسط استان و در حد ۵ درصد باشد و از سهم آن در اقتصاد استان کاسته شود.

جدول ۸۶. هدف‌گذاری رشد در بخش اداره امور عمومی، دفاع و تأمین اجتماعی اجباری در برنامه پنجم

بخش	رشد دوره ۸۶-۷۹	تغییرات سهم طی دوره ۸۶-۷۹	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۸۹	رشد هدف در برنامه پنجم	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۹۴	تغییرات سهم طی برنامه
اداره امور عمومی، ...	-۰.۴	-۳.۶	۴.۶	۵	۳.۷۶	-۰.۹

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

۳-۳-۴-۱۳- آموزش

رشد بخش آموزش در دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶، ۴.۲ درصد بوده و از سهم آن در اقتصاد استان کاسته شده است. پیش‌بینی می‌شود در دوره برنامه پنجم نیز سهم این بخش کاهش یابد و رشدی حدوداً ۵.۵ درصدی را تجربه کند.

جدول ۸۷. هدف‌گذاری رشد در بخش آموزش در برنامه پنجم

بخش	رشد دوره ۸۶-۷۹	تغییرات سهم طی دوره ۸۶-۷۹	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۸۹	رشد هدف در برنامه پنجم	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۹۴	تغییرات سهم طی برنامه
آموزش	۴.۲	-۱.۴	۵.۹	۷.۶	۵.۴۶	-۰.۵

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

۳-۳-۴-۱۴- بهداشت و مددکاری اجتماعی

رشد بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی در دوره قبل ۷.۹ درصد بوده و انتظار می‌رود در برنامه پنجم نیز متناسب با متوسط رشد استان توسعه یابد. یکی از شواهدی که نوید بخش این رشد در استان است شکل‌گیری تقاضا برای بسیاری از بازارها در حوزه بهداشت و مددکاری اجتماعی است و انتظار می‌رود با افزایش سن جمعیت، شهری شدن زندگی و شاغل شدن زنان این بازارها در استان نضج بگیرد.

جدول ۸۸. هدف‌گذاری رشد در بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی در برنامه پنجم

بخش	رشد دوره ۸۶-۷۹	تغییرات سهم طی دوره ۸۶-۷۹	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۸۹	رشد هدف در برنامه پنجم	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۹۴	تغییرات سهم طی برنامه
بهداشت	۷.۹	۰.۱۴	۳.۹	۹	۳.۸	-۰.۱

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

۳-۳-۴-۱۵- سایر فعالیت‌های خدمات عمومی، اجتماعی و شخصی

همگام با رشد اقتصادی استان تقاضای خدمات عمومی و اجتماعی افزایش می‌یابد و مردم خواهان دسترسی به مراکز تفریحی، کتابخانه‌های عمومی، اماکن ورزشی و نظایر آن هستند. سهم این فعالیت‌ها از ارزش افزوده استان ۱.۶ درصد است و پیش‌بینی می‌شود رشد این بخش در برنامه پنجم بیش از ۹ درصد باشد.

جدول ۸۹. هدف‌گذاری رشد در سایر فعالیت‌های خدمات عمومی، اجتماعی و شخصی در برنامه پنجم

بخش	رشد دوره ۸۶-۷۹	تغییرات سهم طی دوره ۸۶-۷۹	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۸۹	رشد هدف در برنامه پنجم	سهم از ارزش افزوده استان در سال ۹۴	تغییرات سهم طی برنامه
سایر فعالیت‌ها	۵.۷	-۰.۱۶	۱.۶	۹.۴	۱.۶	۰

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

با این ملاحظات، در این سند رشد اقتصادی استان در سال‌های برنامه پنجم توسعه ۹.۳۷ درصد هدف‌گذاری شده است. این نرخ رشد با هدف بیکاری ۷ درصد و با فرض مهاجرپذیر شدن استان در افق برنامه تطابق دارد.

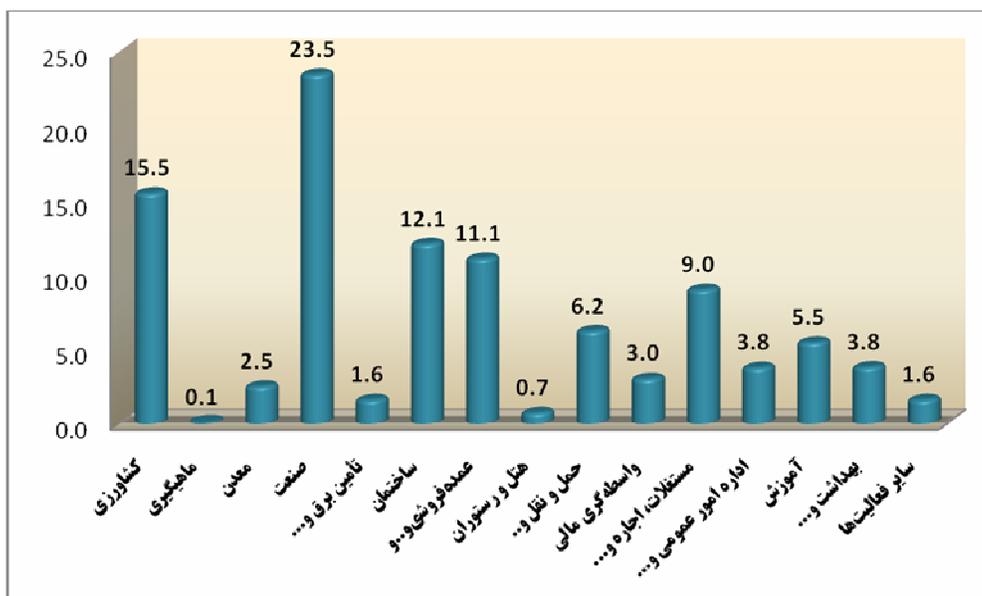
جدول ۹۰. پیش‌بینی ارزش افزوده و رشد اقتصادی در دوران برنامه پنجم توسعه به قیمت ثابت ۱۳۸۶: سناریوی

منتخب

ردیف	شرح	برآورد ارزش افزوده سال ۱۳۸۹	ارزش افزوده سالانه در برنامه پنجم (میلیارد ریال)					نرخ رشد سالانه (درصد)
			۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	
۱	کشاورزی، شکار و جنگلداری	4967.9	5296.1	5646.0	6019.0	6416.6	6840.5	6.61
۲	ماهیگیری	31.4	33.6	36.0	38.5	41.2	44.1	7.04
۳	معادن	793.0	847.1	905.0	966.8	1032.8	1103.3	6.83
۴	صنعت	5484.0	6229.3	7076.0	8037.7	9130.1	10371.1	13.59
۵	تأمین آب، برق و گاز طبیعی	469.6	509.5	552.8	599.8	650.8	706.1	8.50
۶	ساختمان	3610.7	3904.6	4222.5	4566.3	4938.0	5340.0	8.14
۷	عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها	3380.1	3640.5	3920.9	4223.0	4548.3	4898.7	7.70
۸	هتل و رستوران	197.3	217.0	238.7	262.6	288.9	317.8	10.00
۹	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	1528.6	1719.1	1933.2	2174.0	2444.9	2749.4	12.46
۱۰	واسطه‌گری‌های مالی	658.0	757.8	872.6	1004.9	1157.3	1332.8	15.16
۱۱	مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار	2656.5	2879.7	3121.6	3383.9	3668.1	3976.3	8.40
۱۲	اداره امور عمومی، و خدمات شهری	1303.2	1367.7	1435.4	1506.5	1581.1	1659.4	4.95
۱۳	آموزش	1668.5	1795.8	1932.7	2080.2	2238.8	2409.6	7.63
۱۴	بهداشت و مددکاری اجتماعی	1088.9	1187.2	1294.2	1411.0	1538.3	1677.0	9.02
۱۵	سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی	450.7	493.1	539.4	590.1	645.5	706.1	9.39
	کل اقتصاد	28206.4	30848.2	33737.4	36897.1	40352.9	44132.2	9.37

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

نمودار ۳۱. پیش‌بینی سهم هر یک از فعالیت‌های عمده اقتصادی از مجموع ارزش افزوده استان زنجان در سال ۱۳۹۴

۳-۴- بررسی وضعیت موجود فناوری در استان و پیشنهاد جهت‌گیری‌های آینده

اندازه‌گیری ظرفیت جذب فناوری در سطح استان زنجان

توانایی یک جامعه برای مشارکت در اقتصاد دانش بنیان جهانی و ورود به عرصه همکاری‌های بین‌المللی تا اندازه‌ای به ظرفیت‌های آن جامعه در جذب فناوری بستگی دارد. در این سند ظرفیت علم و فناوری به مثابه توانایی یک استان برای جذب و حفظ دانش تخصصی و بهره‌برداری از آن برای تولید تحقیق، برآورده کردن نیازها و توسعه محصولات و فرآیندهای کارا تعریف شده است.

در این سند شاخص ظرفیت علم و فناوری (STCI)^{۱۸} در سطح استان زنجان محاسبه شده است. برای این منظور از شاخص‌های زیر استفاده شده است:

- ✓ تولید ناخالص داخلی بدون نفت سرانه (در سال ۱۳۸۶)
- ✓ تعداد پذیرفته‌شدگان دانشگاه‌ها، مراکز آموزش عالی و دانشگاه آزاد اسلامی در هر هزار نفر (در سال تحصیلی ۸۸-۱۳۸۷)
- ✓ نسبت دانشجو^{۱۹} به جمعیت (در سال ۱۳۸۷)
- ✓ میزان هزینه‌های تحقیق و توسعه کارگاه‌های صنعتی ۱۰ نفر کارکن و بیشتر (در سال ۱۳۸۶)
- ✓ ضریب نفوذ تلفن ثابت (در سال ۱۳۸۷)
- ✓ ضریب نفوذ تلفن همراه (در سال ۱۳۸۷)

جدول زیر اطلاعات لازم برای محاسبه شاخص ظرفیت علم و فناوری را در استان زنجان و سایر استان‌های کشور ارائه می‌دهد. تولید ناخالص داخلی بدون نفت سرانه استان زنجان در سال ۱۳۸۶ برابر ۲۵/۱ میلیون ریال است. کارگاه‌های صنعتی دارای ۱۰ نفر کارکن و بیشتر استان در سال ۱۳۸۶ جمعاً ۲۰۷۹۷ میلیون ریال هزینه تحقیق و توسعه داشته‌اند. نسبت دانشجو به جمعیت در سال ۱۳۸۷ در استان زنجان ۰.۰۵۹ بوده و تعداد پذیرفته‌شدگان آموزش عالی استان در سال تحصیلی ۸۸-۱۳۸۷ در هر هزار نفر بالغ بر ۱۴/۷ نفر بوده است و نهایتاً اینکه ضریب نفوذ تلفن ثابت و همراه استان زنجان در سال ۱۳۸۷ به ترتیب ۳۱/۱ و ۳۹/۱ درصد می‌باشد.

¹⁸. Science and Technology Capacity Index

¹⁹. جمع دانشجویان دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی

جدول ۹۱. شاخص‌های تعیین شده برای محاسبه شاخص ظرفیت علم و فناوری در استان‌های کشور

نام استان	تولید ناخالص داخلی بدون نفت سرانه در سال ۱۳۸۶ (میلیون ریال)	هزینه تحقیقات و توسعه کارگاه‌های ۱۰ نفر کارکن و بیشتر در سال ۱۳۸۶ (میلیون ریال)	نسبت دانشجو به جمعیت در سال ۱۳۸۷	تعداد پذیرفته‌شدگان آموزش عالی در هر هزار نفر	ضریب نفوذ سال ۱۳۸۷ (درصد)	
					تلفن ثابت	تلفن همراه
آذربایجان شرقی	۲۷.۷	۸۲۴۴۴	۰.۰۴۸	۱۴.۲	۳۸.۷	۳۳
آذربایجان غربی	۱۹	۱۳۰۹۷	۰.۰۳۳	۸.۶	۳۱.۲	۳۲.۵
اردبیل	۲۲.۳	۵۱۸۹	۰.۰۴۵	۱۱.۹	۳۱.۴	۳۰.۵
اصفهان	۳۸.۶	۲۰۲۱۴۸	۰.۰۵۲	۱۶.۱	۴۰.۵	۵۶.۱
ایلام	۲۱.۱	۲۲۸۹	۰.۰۵۲	۱۶.۳	۲۶.۸	۴۰.۲
بوشهر	۴۱.۸	۲۵۵۳۴	۰.۰۴۳	۱۳.۱	۳۴.۹	۵۱
تهران	۵۶.۱	۴۱۸۲۷۹	۰.۰۴۵	۱۲.۷	۴۴.۵	۵۵.۳
چهارمحال و بختیاری	۲۰.۷	۴۳۴۳	۰.۰۴۶	۱۲.۴	۲۹.۱	۴۷.۸
خراسان جنوبی	۲۴.۲	۲۴۶۳	۰.۰۵۱	۱۵.۳	۳۱.۴	۳۵.۴
خراسان رضوی	۲۵.۵	۶۸۷۹۲	۰.۰۳۵	۱۱.۶	۳۱.۹	۳۵.۲
خراسان شمالی	۲۳.۵	۹۶۷۱	۰.۰۳۳	۱۰.۲	۲۶	۲۵.۲
خوزستان	۳۴.۷	۱۱۳۰۳۹	۰.۰۴۷	۱۳.۳	۲۲.۱	۴۱.۹
زنجان	۲۵.۱	۲۰۷۹۷	۰.۰۵۹	۱۴.۷	۳۱.۱	۳۹.۱
سمنان	۳۸	۳۲۷۱۴	۰.۱۳۳	۳۵.۶	۴۳.۴	۵۴.۳
سیستان و بلوچستان	۱۱.۱	۲۴۰۹	۰.۰۳۲	۶.۳	۱۵.۸	۲۵
فارس	۲۶.۵	۵۱۱۶۸	۰.۰۴۴	۱۳	۳۲.۸	۵۵.۸
قزوین	۳۳.۹	۵۱۲۱۰	۰.۰۷۲	۱۹.۸	۳۲.۷	۴۳
قم	۲۵.۴	۲۰۲۱۱	۰.۰۳۵	۱۰.۱	۳۵.۴	۵۳
کردستان	۱۹.۱	۳۴۰۹	۰.۰۳۱	۸.۸	۲۹.۵	۳۶.۴
کرمان	۳۱.۳	۱۲۶۲۹	۰.۰۴۲	۱۲.۶	۲۶.۲	۳۵.۵
کرمانشاه	۲۱.۸	۱۰۴۸۴	۰.۰۳۷	۹.۲	۲۶.۸	۴۵.۳
کهگیلویه و بویراحمد	۱۸.۶	۲۸۱۵	۰.۰۵۵	۱۷.۳	۲۰.۸	۳۲.۹
گلستان	۲۲.۱	۷۴۳۴	۰.۰۳۳	۹.۹	۳۰.۸	۳۳.۱
گیلان	۲۶	۲۲۵۱۸	۰.۰۳۸	۱۰.۶	۳۷.۶	۴۸.۴
لرستان	۱۸.۹	۱۴۹۳۹	۰.۰۴۳	۱۰.۹	۲۵.۵	۳۱.۳
مازندران	۳۲.۱	۳۲۷۶۶	۰.۰۶۱	۱۹.۷	۴۶	۴۲
مرکزی	۴۱.۸	۸۰۵۷۷	۰.۰۸۱	۲۰.۹	۳۴.۴	۳۷.۶
هرمزگان	۳۲.۷	۲۳۷۰۲	۰.۰۳۵	۱۰.۲	۲۷.۷	۶۲.۷
همدان	۲۴.۶	۸۶۰۷	۰.۰۴۷	۱۳.۱	۳۲.۲	۳۵.۴
یزد	۳۸.۸	۲۲۲۶۴	۰.۰۷۸	۲۴	۴۰.۶	۵۳.۸
میانه‌گین	۲۸.۱	۴۵۶۶۵	۰.۰۴۹	۱۴.۱	۳۱.۹	۴۱.۶
انحراف معیار	۹	۷۹۴۹۲	۰.۰۲	۵.۵	۶.۸	۹.۸

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

برای محاسبه شاخص علم و فناوری ابتدا اطلاعات فوق نرمال‌سازی و بدون واحد شده و سپس به آنها وزن‌دهی شده (به شاخص مخارج تحقیق و توسعه وزن ۲ و به سایر شاخص‌ها وزن ۱ داده شده) و در نهایت جمع وزنی شاخص‌ها محاسبه شده است. در صورتی که شاخص برابر منفی یک یا کمتر از منفی یک باشد استان در آن شاخص عقب‌مانده است. اگر شاخص بین منفی یک و صفر باشد استان در آن شاخص در حال توسعه است؛ اگر بین صفر و یک باشد استان نسبتاً توسعه یافته است و اگر برابر یک یا بزرگتر از یک باشد

استان در آن شاخص توسعه یافته است. استان زنجان به استثنای شاخص‌های نسبت دانشجوی به جمعیت و تعداد پذیرفته‌شدگان آموزش عالی در هر هزار نفر که در آن نسبتاً توسعه یافته است، در سایر شاخص‌های تعریف شده، وضعیت در حال توسعه دارد.

جدول ۹۲. وضعیت شاخص‌های سنجش ظرفیت علم و فناوری در استان زنجان

رتبه در کشور	وضعیت شاخص	مقدار شاخص	شاخص‌های سنجش ظرفیت علم و فناوری
۱۷	در حال توسعه	-۰.۳	محصول ناخالص داخلی بدون نفت سرانه
۲۹	در حال توسعه	-۰.۶	هزینه تحقیقات و توسعه کارگاه‌های ۱۰ نفر کارکن و بیشتر
۲۱	نسبتاً توسعه یافته	۰.۵	نسبت دانشجوی به جمعیت
۱۳	نسبتاً توسعه یافته	۰.۱	تعداد پذیرفته‌شدگان آموزش عالی در هر هزار نفر
۱۳	در حال توسعه	-۰.۱	ضریب نفوذ تلفن ثابت
۲۰	در حال توسعه	-۰.۳	ضریب نفوذ تلفن همراه

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

جدول زیر شاخص ظرفیت علم و فناوری را به تفکیک استان‌های کشور نشان می‌دهد. استان زنجان با برخورداری از شاخص ظرفیت علم و فناوری به میزان ۰.۰۱۰- در میان استان‌های کشور حائز رتبه ۱۵ است. در این رتبه‌بندی استان‌های تهران، سمنان و اصفهان به ترتیب در جایگاه اول تا سوم قرار گرفته‌اند.

جدول ۹۳. شاخص ظرفیت علم و فناوری (STCI) به تفکیک استان‌های کشور و رتبه‌بندی استان‌ها بر اساس آن

رتبه	نام استان	STCI	رتبه	نام استان	STCI
1	تهران	2.18	16	خراسان رضوی	-0.22
2	سمنان	1.70	17	خراسان جنوبی	-0.27
3	اصفهان	1.20	18	چهارمحال و بختیاری	-0.30
4	یزد	0.91	19	همدان	-0.31
5	مرکزی	0.74	20	ایلام	-0.32
6	مازندران	0.55	21	کرمان	-0.37
7	قزوین	0.46	22	کرمانشاه	-0.49
8	بوشهر	0.28	23	اردبیل	-0.50
9	فارس	0.16	24	کهگیلویه و بویراحمد	-0.54
10	آذربایجان شرقی	0.14	25	گلستان	-0.60
11	خوزستان	0.11	26	آذربایجان غربی	-0.67
12	هرمزگان	0.01	27	لرستان	-0.67
13	گیلان	-0.07	28	کردستان	-0.69
14	قم	-0.10	29	خراسان شمالی	-0.78
15	زنجان	-0.10	30	سیستان و بلوچستان	-1.33

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

۳-۵- پیش‌بینی بهره‌وری نیروی کار در فعالیت‌های عمده اقتصادی استان

۳-۵-۱- سناریوی ادامه روند گذشته

در این سناریو فرض شده است روند تولید ارزش افزوده در استان و روند ایجاد فرصت‌های شغلی جدید در دوره برنامه پنجم مطابق روند آن در دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۶ باشد. نتایج این برآورد به شرح ذیل است.

جدول ۹۴. پیش‌بینی بهره‌وری نیروی انسانی استان در برنامه پنجم توسعه به تفکیک گروه‌های عمده فعالیت به قیمت ثابت سال ۱۳۸۶ با فرض ادامه روند گذشته (میلیون ریال - درصد)

رشد سالانه بهره‌وری در دوران برنامه پنجم توسعه	متوسط بهره‌وری در دوران برنامه پنجم توسعه	دوران برنامه پنجم توسعه					برآورد ۱۳۸۹	گروه‌های عمده فعالیت
		1394	1393	۱۳۹۲	1391	1390		
6.3	70.3	79.04	74.42	70.04	65.89	61.97	55.1	کشاورزی، شکار و جنگلداری
6.2	481.7	541.2	509.8	480.1	451.9	425.2	321.9	شیلات
6.2	192.0	215.8	203.3	191.4	180.1	169.4	199.3	استخراج معدن
6.3	98.2	110.4	104.0	97.92	92.14	86.67	76.7	صنعت- ساخت
6.2	193.7	217.7	205.1	193.0	181.6	170.9	140.6	تأمین برق، گاز و آب
6.3	101.5	114.1	107.4	101.1	95.18	89.53	84.0	ساختمان
6.3	138.0	155.1	146.1	137.5	129.4	121.7	104.9	عمده‌فروشی، ...
6.2	106.9	120.2	113.2	106.5	100.3	94.36	72.7	هتل و رستوران
6.2	94.2	105.9	99.73	93.88	88.35	83.11	70.9	حمل و نقل و انبارداری و ...
4.2	825.1	893.4	858.7	824.5	790.8	757.7	966.3	واسطه‌گری‌های مالی
6.8	94.0	106.7	99.95	93.55	87.56	81.95	58.3	مستغلات، اجاره و ...
6.3	85.3	95.91	90.30	84.99	79.96	75.21	59.3	اداره امور عمومی، دفاع و ...
6.3	116.2	130.6	123.0	115.8	108.9	102.4	86.3	آموزش
6.2	189.9	213.4	201.0	189.2	178.1	167.5	135.8	بهداشت و مددکاری اجتماعی
6.3	72.9	81.98	77.20	72.67	68.38	64.32	53.4	سایر فعالیت‌ها ...
6.2	108.5	121.9	114.8	108.1	101.7	95.72	85.4	کل اقتصاد

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

بنا بر فرض تداوم روند گذشته، بیشترین بهره‌وری در طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۹۴ مربوط به بخش واسطه‌گری‌های مالی و کمترین بهره‌وری مربوط به بخش کشاورزی، شکار و جنگلداری است.

۳-۵-۲- پیش‌بینی بهره‌وری در سناریوی منتخب

در سناریوی منتخب، برای رسیدن به اهداف سند باید بهره‌وری در سال‌های برنامه پنجم به طور متوسط سالانه ۵ درصد رشد کند و متوسط بهره‌وری در سال‌های برنامه ۹۶.۳ میلیون ریال- نفر باشد. پیش‌بینی رشد سالانه بهره‌وری در دوران برنامه پنجم توسعه حکایت از آن دارد که فعالیت مستغلات، اجاره و فعالیت‌های کسب و کار با متوسط بهره‌وری ۵۲۷.۵ بیشترین بهره‌وری را در این دوره داشته باشد. یعنی به ازای هر نفر نیروی کار شاغل در بخش مستغلات، اجاره و فعالیت‌های کسب و کار در دوره ۱۳۹۴-۱۳۹۰، به طور متوسط ۵۲۷.۵ میلیون ریال ارزش افزوده ایجاد خواهد شد. پس از مستغلات، اجاره و فعالیت‌های کسب و کار نیز معدن و شیلات به ترتیب با متوسط بهره‌وری ۲۶۴.۴ و ۲۵۲.۲ میلیون ریال- نفر قرار دارند. این سه فعالیت در دوره ۱۳۸۶-۱۳۷۹ نیز از جمله فعالیت‌های با بهره‌وری بالا در استان زنجان بودند.

همچنین پیش‌بینی‌ها حکایت از آن دارد که فعالیت هتل و رستوران با متوسط بهره‌وری ۵۱.۴ میلیون ریال- نفر کمترین بهره‌وری را در دوره ۱۳۹۴-۱۳۹۰ داشته باشد. فعالیت‌هایی چون سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی و کشاورزی، شکار و جنگلداری از دیگر فعالیت‌هایی هستند که طبق پیش‌بینی‌های انجام گرفته پایین‌ترین بهره‌وری را در میان فعالیت‌ها خواهند داشت.

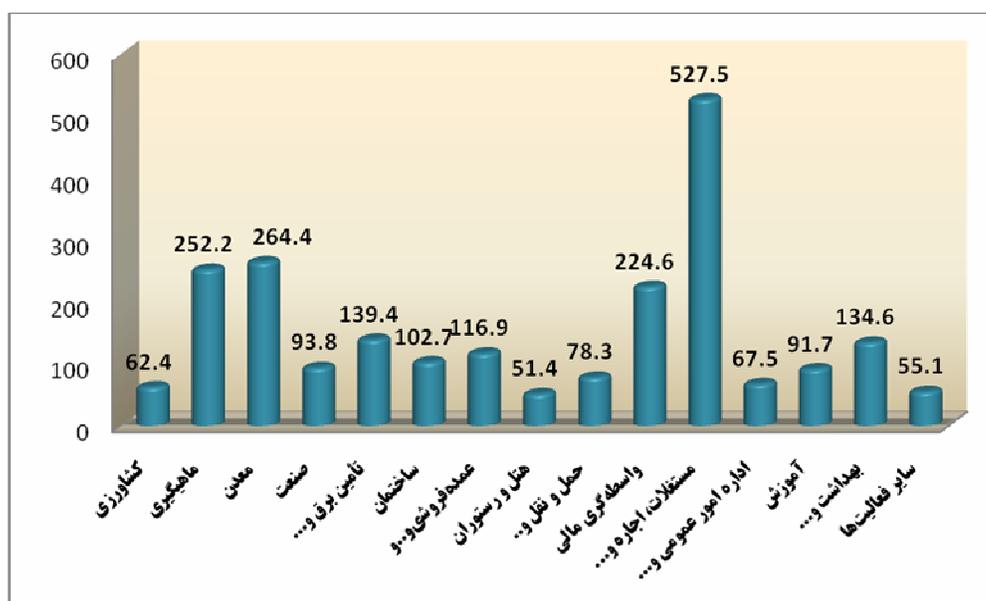
مطلب دیگر قابل پیش‌بینی این است که دوره برنامه پنجم توسعه واسطه‌گری مالی بیشترین رشد بهره‌وری را تجربه کند و بهره‌وری آن از ۹۶.۵۱ در سال ۱۳۹۰ به ۲۷۳.۳ در سال ۱۳۹۴ خواهد رسید. صنعت با متوسط رشد بهره‌وری ۷.۷ درصد در دوره برنامه پنجم توسعه در رتبه دوم و کشاورزی با ۵.۸ درصد رشد سالانه در رتبه سوم قرار دارد. پیش‌بینی می‌شود فعالیت هتل و رستوران کمترین رشد بهره‌وری را داشته باشد. دیگر فعالیت‌هایی که رشد بهره‌وری منفی را تجربه خواهند کرد فعالیت‌هایی چون مستغلات، اجاره و فعالیت‌های کسب و کار و شیلات هستند که به ترتیب کمترین رشد بهره‌وری را خواهند داشت.

جدول ۹۵. پیش‌بینی بهره‌وری نیروی انسانی استان در برنامه پنجم توسعه به تفکیک گروه‌های عمده فعالیت به قیمت ثابت سال ۱۳۸۶ (میلیون ریال - درصد)

رشد سالانه بهره‌وری	متوسط بهره‌وری	دوران برنامه پنجم توسعه					برآورد ۱۳۸۹	۱۳۸۵	گروه‌های عمده فعالیت
		۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰			
5.8	62.4	71.4	67.6	63.9	60.4	57.1	54.0	۵۸.۹	کشاورزی، شکار و جنگلداری
-2.8	252.2	236.3	242.5	248.7	255.2	261.8	268.6	۲۴۹.۳	شیلات
5.7	264.4	301.6	285.7	270.6	256.2	242.7	229.8	۳۷۱.۹	استخراج معدن
7.7	93.8	111.0	103.5	96.5	90.0	83.9	78.3	۷۰.۳	صنعت - ساخت
1.1	139.4	143.0	141.6	140.1	138.7	137.2	135.8	۱۳۷.۰	تأمین برق، گاز و آب
6.0	102.7	117.9	111.4	105.2	99.4	93.9	88.7	۸۴.۲	ساختمان
4.0	116.9	128.1	123.4	118.9	114.5	110.3	106.2	۹۳.۷	عمده‌فروشی، ...
-14.4	51.4	36.9	41.8	47.3	53.5	60.5	68.4	۷۳.۶	هتل و رستوران
4.9	78.3	87.2	83.4	79.8	76.3	73.0	69.9	۵۹.۳	حمل و نقل و انبارداری و ...
9.1	224.6	273.3	251.7	231.7	213.4	196.5	181.0	۱۵۶.۵	واسطه‌گری‌های مالی
-8.3	527.5	435.5	468.7	504.5	542.9	584.4	629.0	۷۴۲.۲	مستغلات، اجاره و ...
0.3	67.5	68.1	67.9	67.6	67.4	67.2	67.0	۶۲.۱	اداره امور عمومی، دفاع و ...
3.2	91.7	98.8	95.8	93.0	90.2	87.5	84.8	۸۸.۷	آموزش
0.2	134.6	135.1	134.9	134.7	134.5	134.3	134.1	۱۱۸.۰	بهداشت و مددکاری اجتماعی
2.2	55.1	58.0	56.8	55.7	54.5	53.4	52.3	۸۳.۱	سایر فعالیت‌ها ...
5.0	96.3	107.9	103.0	98.3	93.8	89.5	85.5	---	کل اقتصاد

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

نمودار ۳۲. متوسط بهره‌وری نیروی کار فعالیت‌های عمده اقتصادی در دوره برنامه پنجم توسعه

۳-۶- پیش‌بینی اشتغال در استان برای دوره برنامه پنجم به تفکیک فعالیت‌های عمده اقتصادی

۳-۶-۱- پیش‌بینی اشتغال در فعالیت‌های عمده اقتصادی استان با استفاده از جدول داده-ستانده استان در سال ۱۳۸۶ با فرض ثبات بهره‌وری نیروی کار در طول برنامه پنجم در جدول داده ستانده فرض می‌شود بازدهی ثابت نسبت به مقیاس وجود دارد و تابع تولید دارای ضرایب ثابت است (یعنی تنها یک روش تولید در یک فرآیند وجود دارد و سطح تولید یک محصول، میزان مورد نیاز هر داده را به گونه‌ای منحصر به فرد تعیین می‌کند). به عبارت دیگر، هر واحد اضافی محصول جدید به وسیله ترکیب تغییرناپذیری از داده‌های فعالیت‌های دیگر تولید می‌شود.

چارچوب جدول داده-ستانده برای پیش‌بینی تقاضای نیروی کار به شرح ذیل است:

$$X = (I - A)^{-1} \cdot FD$$

در رابطه فوق $(I - A)^{-1}$ معکوس ماتریس لئونتیف است که آثار تغییر در اجزای تقاضای نهایی (FD) را بر تولید فعالیت‌های تعریف شده در جداول داده-ستانده نشان می‌دهد. هر یک از اجزای ماتریس معکوس لئونتیف، به ضرایب مستقیم و غیرمستقیم معروف می‌باشند؛ به عبارت دیگر، اجزای قطر اصلی این ماتریس، ارتباطات مستقیم بین فعالیت‌ها و سایر درایه‌ها ارتباطات غیرمستقیم بین هر فعالیت با فعالیت‌های دیگر را نشان می‌دهند.

از آنجا که در تولید محصولات فعالیت‌ها یکی از عوامل تولید، نیروی انسانی است، لذا در تعیین نیروی انسانی و پیش‌بینی آن، به عنوان یکی از کاربردهای الگوی مذکور، می‌باید نسبت به کارگیری نیروی انسانی در هر واحد تولید در ضرایب فنی لحاظ گردد تا بتوان آثار تغییرات اجزای تقاضای نهایی در سال مورد نظر را بر اشتغال تعیین کرد. رابطه زیر فرآیند پیش‌بینی نیروی انسانی را به طور مستقیم و غیرمستقیم در هر فعالیت اقتصاد کشور نشان می‌دهد:

$$N_t^f = \hat{e}_p (I - A)^{-1} \cdot FD$$

در رابطه فوق، N_t^f پیش‌بینی نیروی انسانی در سال t ، \hat{e}_p ماتریس قطری ضرایب اشتغال با احتساب بهره‌وری نیروی انسانی می‌باشند. بنابراین، رابطه بالا، یک رابطه اساسی در محاسبه و پیش‌بینی نیروی انسانی است.

نحوه محاسبه ماتریس قطری ضرایب اشتغال e_i به تفکیک هر یک از فعالیت‌های اقتصادی، بدین صورت است که میزان اشتغال در هر فعالیت را بر ستانده یا تولید همان فعالیت تقسیم می‌کنند؛ به عبارت دیگر،

ضریب اشتغال هر فعالیت، از نسبت اشتغال به ستانده یا تولید آن فعالیت نتیجه می‌شود. بنابراین، ضریب اشتغال فعالیت i برابر است با

$$e_i = N_i / X_i$$

در رابطه بالا، N_i بیان کننده اشتغال فعالیت i ام و X_i نشان دهنده تولید یا ستانده فعالیت i ام می‌باشد. بر اساس رابطه مذکور، ضرایب اشتغال هر فعالیت بیانگر آنند که در هر واحد تولید شده در فعالیت مربوطه، چه میزان فعالیت نیروی انسانی به کار رفته است. ضرایب اشتغال به دست آمده از این رابطه، به شکل یک بردار می‌باشند. برای اینکه بتوان از این ضرایب در فرآیندهای محاسباتی بعدی به منظور پیش‌بینی تقاضای نیروی انسانی استفاده کرد، می‌باید آن بردار را به ماتریس مربع تبدیل کرد. بنابراین، با استفاده از خواص ماتریسی، بردار مذکور را به ماتریس قطری ضرایب اشتغال تبدیل می‌کنیم. در نتیجه می‌توان گفت ماتریس قطری ضرایب اشتغال، یک ماتریس مربع می‌باشد که قطر اصلی آن شامل اعداد بردار ضرایب اشتغال است و سایر درایه‌های آن صفر می‌باشند.^{۲۰}

نتایج پیش‌بینی اشتغال با استفاده از جدول داده-ستانده به شرح جدول ذیل است. بر اساس این جدول برآورد می‌شود تقاضای نیروی کار از ۳۰۲ هزار نفر در سال ۱۳۸۵ به ۳۲۳ هزار نفر در سال ۱۳۸۹ رسیده باشد و تا سال ۱۳۹۴ به ۳۵۲ هزار نفر برسد. این نتایج مبنای تنظیم سند نیست و صرفاً جهت ایجاد مبنای مقایسه گزارش شده است.

۱۵. طائی، حسن، الگوها، پیش‌بینی‌ها و واقعیت‌ها در تقاضای نیروی کار، نامه آموزش عالی، سازمان سنجش آموزش کشور، مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، ۱۳۸۵

جدول ۹۶. پیش‌بینی اشتغال با روش داده- ستانده با فرض ثبات بهره‌وری نیروی کار طی سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۹۴ (نفر)

1394	1393	1392	1391	1390	1389	شرح
100182	98883	97601	96336	95088	93855	کشاورزی، شکار و جنگلداری
108	102	96	91	86	81	ماهیگیری
3051	3026	3001	2976	2951	2927	معدن
82694	80200	77781	75436	73161	70954	صنعت
3347	3303	3260	3217	3175	3134	تأمین آب، برق و گاز طبیعی
36736	36727	36718	36708	36699	36690	ساختمان
36528	35552	34603	33679	32779	31904	عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها
2739	2699	2660	2621	2583	2546	هتل و رستوران
26815	25770	24767	23802	22875	21984	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات
3117	3113	3109	3105	3100	3096	واسطه‌گری‌های مالی
3585	3553	3522	3490	3459	3428	مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار
19110	19109	19109	19108	19108	19107	اداره امور عمومی، و خدمات شهری
18821	18777	18732	18688	18644	18600	آموزش
8065	7924	7786	7650	7516	7385	بهداشت و مددکاری اجتماعی
7835	7825	7814	7804	7794	7784	سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی
352732	346563	340558	334712	329019	323475	مجموع

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

۳-۶-۲- پیش‌بینی اشتغال در استان برای دوره برنامه پنجم به تفکیک فعالیت‌های عمده اقتصادی

در این قسمت، پیش‌بینی اشتغال در سال‌های برنامه پنجم توسعه بر اساس هدف دستیابی به بیکاری ۷ درصد انجام شده است. برای دستیابی به بیکاری ۷ درصد در سال ۱۳۹۴ تقاضای نیروی کار باید به 409.019 هزار نفر برسد. این سطح از تقاضا بدان معناست که طی ۵ سال حدود ۷۹ هزار فرصت شغلی جدید و در هر سال به طور متوسط ۱۵.۷ هزار فرصت شغلی جدید ایجاد شود. در دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵ سالانه ۸۴۰۰ شغل جدید در استان خلق شده است و دستیابی به ۱۵۷۰۰ فرصت شغلی جدید در سال مستلزم افزایش نرخ رشد متوسط استان تا ۹.۳۷ درصد است.

پیش‌بینی می‌شود بخش هتل و رستوران در دوره برنامه پنجم بیشترین نرخ رشد اشتغال را در میان فعالیت‌های استان داشته باشد. مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار و ماهیگیری (پرورش ماهی) به ترتیب با نرخ رشد اشتغال ۱۶.۶۷ و ۹.۸۲ درصد در رتبه‌های بعدی قرار خواهند گرفت. بخش کشاورزی بخشی است که انتظار می‌رود کمترین رشد اشتغال را در میان فعالیت‌های استان در دوره برنامه پنجم توسعه داشته باشد. رشد برآوردی اشتغال برای این بخش ۰.۸۱ درصد است.

بر اساس برآوردهای انجام گرفته بیشترین سهم اشتغال استان در سال ۱۳۹۴ را بخش کشاورزی با در بر گرفتن ۲۳.۴۱ درصد شاغلان استان خواهد داشت. بخش صنعت با سهمی ۲۲.۸۵ درصدی در رتبه دوم قرار دارد. ساختمان ۱۱.۰۷ درصد شاغلان و عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها ۹.۳۵ درصد شاغلان استان را در سال ۱۳۹۴ در بر خواهند داشت. مطابق برآوردهای صورت گرفته این چهار بخش حدود ۷۰ درصد اشتغال استان را در بر می‌گیرند.

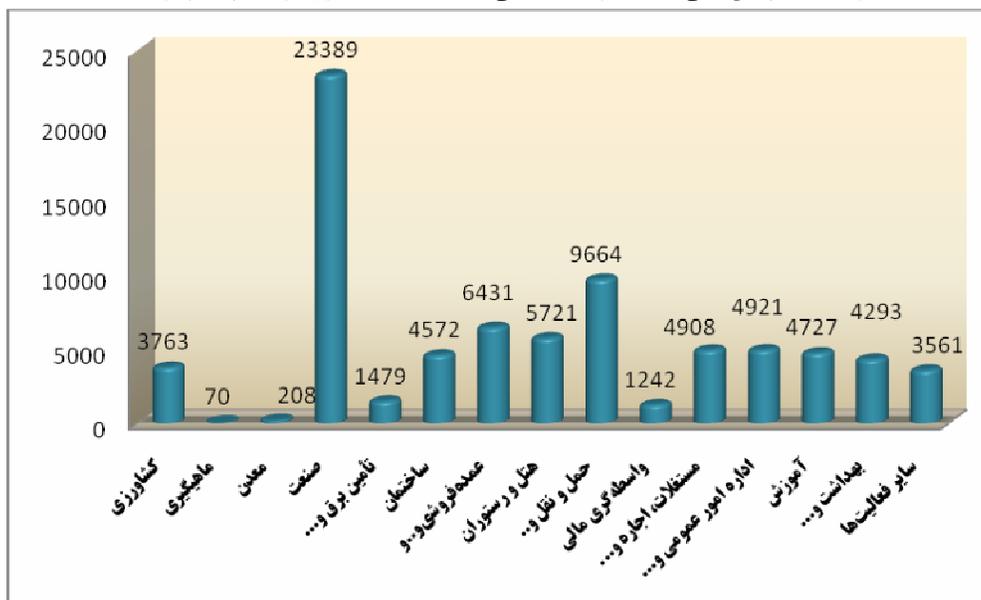
انتظار بر آن است که بخش صنعت در دوره برنامه پنجم توسعه با ایجاد ۲۳۳۸۹ فرصت شغلی بیشترین فرصت شغلی جدید را در استان به وجود آورد. حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات از این منظر در رتبه دوم قرار دارد و ۹۶۶۴ فرصت شغلی ایجاد خواهد کرد. عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها نیز از بخش‌هایی است که فرصت شغلی خوبی را به همراه خواهد داشت.

جدول ۹۷. پیش‌بینی تقاضای نیروی کار (تعداد شاغلان) در استان به تفکیک بخش‌های عمده اقتصادی در دوران برنامه پنجم (نفر)

فرصت شغلی	رشد سالانه برنامه پنجم (درصد)	دوران برنامه پنجم					1389	نرخ رشد سالانه دوره ۷۵-۱۳۸۵	شرح
		1394	1393	1392	1391	1390			
3763	0.81	95739	94974	94215	93463	92716	91976	0.73	کشاورزی، شکار و جنگلداری
70	9.82	187	170	155	141	128	117	32.16	ماهگیری
208	1.18	3658	3615	3573	3532	3491	3450	9.64	معادن
23389	5.93	93468	88236	83297	78635	74234	70079	4.89	صنعت
1479	7.38	4936	4597	4281	3987	3713	3457	7.12	تأمین آب، برق و گاز طبیعی
4572	2.15	45286	44332	43398	42484	41590	40714	4.62	ساختمان
6431	3.75	38246	36863	35530	34246	33008	31815	4.63	عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها
5721	24.44	8604	6914	5556	4465	3588	2883	8.87	هتل و رستوران
9664	7.59	31539	29313	27245	25322	23536	21875	7.27	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات
1242	6.05	4877	4599	4336	4089	3856	3636	7.91	واسطه‌گری‌های مالی
4908	16.67	9131	7826	6708	5749	4928	4223	12.21	مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار
4921	4.61	24375	23300	22272	21290	20351	19454	1.34	اداره امور عمومی، و خدمات شهری
4727	4.40	24391	23362	22377	21433	20530	19664	2.49	آموزش
4293	8.86	12410	11400	10472	9620	8837	8118	7.84	بهداشت و مددکاری اجتماعی
3561	7.17	12173	11359	10599	9891	9229	8612	4.4	سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی
78948	4.38	40901 9	39184 7	37539 5	35963 5	34453 6	۳۳۰۰۷۱	3.33	مجموع

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

نمودار ۳۳. پیش‌بینی تعداد فرصت شغلی ایجاد شده در طول برنامه پنجم توسعه

۳-۶- پیش‌بینی تقاضای نیروی کار در شهرستان‌های استان

با توجه به اینکه اطلاعات رشد اقتصادی، سرمایه‌گذاری و اشتغال در سطح شهرستان‌ها بسیار محدودتر از سطح استانی است امکان پیش‌بینی دقیق اشتغال در سطح شهرستانی وجود ندارد. لذا در این سند برای توزیع فرصت‌های شغلی در سطح شهرستان‌ها از تلفیق چند شاخص نظیر درجه توسعه‌یافتگی شهرستان‌ها، سهم آنها از جمعیت و شاخص‌های مزیت نسبی، سهم جمعیتی و همچنین شاخص‌های توزیع تسهیلات بانکی یا تسهیلات زودبازده استفاده شده است. لازم به توضیح است که محاسبات با این قید انجام شده که بیکاری شهرستان‌ها بیکاری منفی و یا بیکاری بیش از ۸ درصد نباشد.

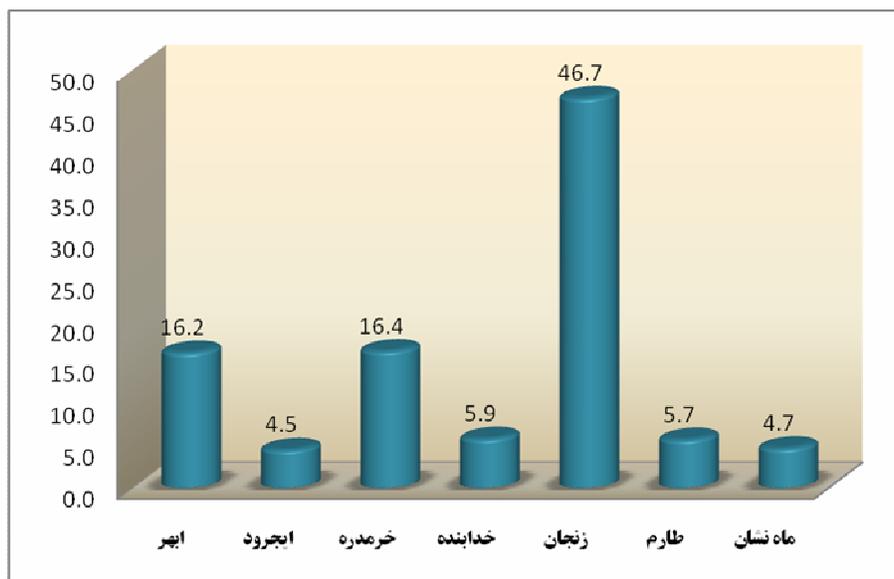
مطابق محاسبات انجام شده پیش‌بینی می‌شود تا سال ۱۳۹۴ شهرستان زنجان متقاضی ۱۹۰۸۳۸ نفر از نیروی کار استان یعنی ۴۶.۷ درصد اشتغال استان باشد و شهرستان‌های خدابنده و ابهر با ۶۶۸۸۲ نفر و ۶۶۱۳۳ نفر در رده‌های بعدی تقاضای نیروی کار قرار داشته باشند و به ترتیب ۱۶.۴ و ۱۶.۲ درصد اشتغال استان را در اختیار داشته باشند.

جدول ۹۸. پیش‌بینی اشتغال در شهرستان‌های استان زنجان در سال‌های برنامه پنجم

شرح	1390	1391	1392	1393	1394
ابهر	54688	57349	60139	63065	66133
ایجرود	15068	15852	16677	17545	18458
خدابنده	55559	58450	61492	64692	66882
خرمدره	20222	21097	22010	22963	23957
زنجان	163823	170195	176815	183693	190838
ماه‌نشان	19584	20494	21446	22443	23486
طارم	15768	16578	17429	18324	19264
استان	344536	359635	375395	391847	409019

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

نمودار ۳۴. پیش‌بینی سهم شهرستان‌های استان از اشتغال استان زنجان در سال ۱۳۹۴

۳-۶-۴- پیش‌بینی تقاضای نیروی کار در استان در دوره برنامه پنجم بر حسب سطح

تحصیلات

پیش‌بینی می‌شود تعداد شاغلان باسواد استان از ۲۵۵.۲ هزار نفر در سال ۱۳۸۵ به ۳۶۹.۸ هزار نفر افزایش یابد و سهم ایشان از شاغلان استان از ۸۴.۳ درصد به ۹۰.۴ درصد افزایش یابد. همچنین انتظار می‌رود سهم شاغلان دارای تحصیلات دانشگاهی از عرضه نیروی کار از ۱۳.۵ درصد به ۱۷.۶ درصد برسد.

جدول ۹۹. پیش‌بینی تقاضای نیروی کار (تعداد شاغلان) در استان بر حسب سطح تحصیلات (هزار نفر)

شرح	۱۳۸۵	۱۳۹۴
جمع با سواد	255.2	369.8
زیر دیپلم	156.3	197.1
دیپلم	57.9	100.7
دانشگاهی	41.0	72.0
جمع بی‌سواد	47.5	39.2
کل تقاضای نیروی کار	302.7	409

مأخذ: سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵ و محاسبات مشاور استانی

۳-۶-۵- برآورد تعداد بیکاران و نرخ بیکاری در استان زنجان در برنامه پنجم

بیکاری در استان زنجان در سال ۱۳۸۵، ۹.۴ درصد و تعداد بیکاران استان ۳۱۲۸۰ نفر بود. از سال ۱۳۸۵ تا سال ۱۳۸۹ عرضه نیروی کار از ۳۳۳۹۸۶ نفر به ۳۶۵۱۲۰ نفر و تقاضای نیروی کار از ۳۰۲۷۰۶ نفر به ۳۳۰۰۷۱ نفر افزایش یافته است. با این اوصاف بیکاری در سال ۱۳۸۹، ۹.۶ درصد و تعداد بیکاران ۳۵۰۴۹ نفر است.

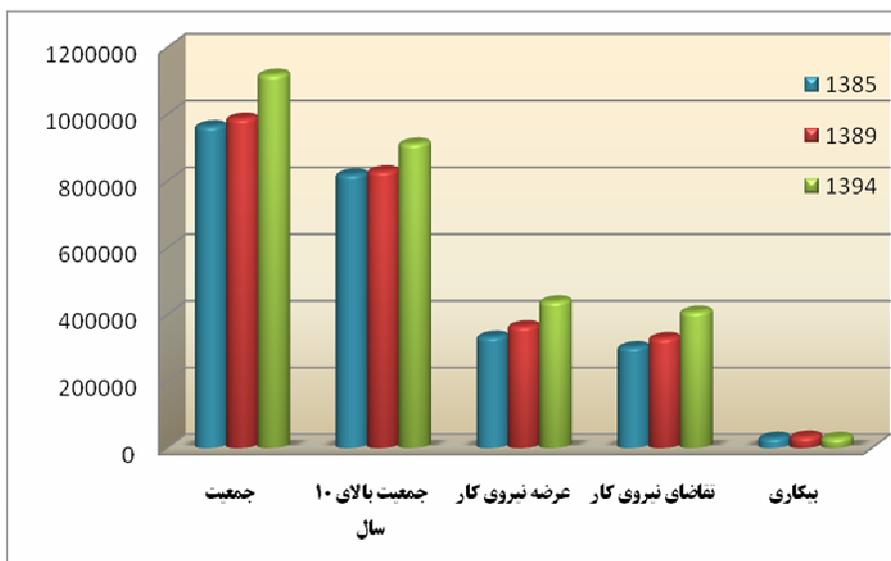
بر اساس هدفگذاری انجام شده، عرضه نیروی کار تا سال ۱۳۹۴ به ۴۳۹۸۰۶ نفر می‌رسد و برای دستیابی به بیکاری ۷ درصد باید تقاضای نیروی کار به ۴۰۹۰۱۹ نفر افزایش یابد. در صورت تحقق این هدف، تعداد بیکاران در سال ۱۳۹۴، حدود ۳۰۷۸۷ نفر خواهد بود.

جدول ۱۰۰. پیش‌بینی تحول بیکاری در استان زنجان در برنامه پنجم توسعه

متوسط رشد سالانه	دوران برنامه پنجم					۱۳۸۵	شرح
	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰		
۲.۵	1118949	1085844	1054056	1023244	993376	987505	۹۶۴۶۰۱ جمعیت
۱.۹	912456	895289	878449	861928	845722	829823	۸۲۰۰۳۶ جمعیت بالای ده سال
۱.۸	۴۸.۲	۴۷.۳	۴۶.۴	۴۵.۵	۴۴.۶	۴۴	۴۰.۷ نرخ مشارکت اقتصادی
۳.۸	439806	423737	408254	393338	378966	365120	۳۳۳۹۸۶ عرضه نیروی کار
۴.۴	409019	391847	375395	359635	344536	330071	۳۰۲۷۰۶ تقاضای نیروی کار
-۲.۶	30787	31596	32426	33278	34152	35049	۳۱۲۸۰ بیکاری
-۶.۱	7	7.5	7.9	8.5	9.0	۹.۶	۹.۴ نرخ بیکاری

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

نمودار ۳۵. پیش‌بینی تحول بیکاری در استان زنجان در برنامه پنجم توسعه

۳-۷- برآورد سرمایه‌گذاری مورد نیاز و نحوه تأمین مالی آن در دوره برنامه پنجم

در این سند جهت برآورد سرمایه‌گذاری در دوران برنامه پنجم به دو شیوه عمل شده است. ۱. نسبت افزایش سرمایه به افزایش محصول (ICOR). در این روش با استفاده از عملکرد گذشته سرمایه لازم برای پشتیبانی از رشد اقتصادی محاسبه می‌شود و سپس با استفاده از این نسبت سرمایه لازم برای تأمین مالی رشد هدفگذاری شده در سال‌های برنامه برآورد می‌گردد. ۲. روش سرمایه‌گذاری سرانه. در این روش با استفاده از جدول داده - ستانده سرمایه‌گذاری مورد نیاز برای هر فرصت شغلی جدید در استان به تفکیک فعالیت‌های اقتصادی محاسبه شده و با تکیه بر آن سرمایه لازم برای پشتیبانی از تقاضای نیروی کار برآورد شده است. در این سند نتایج روش اول مبنای برآوردها قرار گرفته است، چرا که برآوردهای روش دوم منجر به برآورد کمتر از حد سرمایه‌گذاری می‌شود و نسبت سرمایه‌گذاری به تولید ناخالص داخلی را به طور نامعمولی کمتر برآورد می‌کند.

۳-۷-۱- محاسبه نسبت افزایش سرمایه به افزایش محصول در فعالیت‌های اقتصادی

نسبت افزایش سرمایه به محصول برابر نسبت سرمایه‌گذاری به رشد تولید ناخالص داخلی است. این نسبت نشان می‌دهد برای تولید یک واحد بیشتر از محصول به چه مقدار سرمایه‌گذاری جدید نیاز است. برای مثال اگر در یک استان نسبت افزایش سرمایه به محصول ۳ باشد بدین معناست که برای تولید یک واحد محصول بیشتر به ۳ واحد سرمایه‌گذاری جدید نیاز است.

این نسبت همچنین برابر عکس تولید نهایی سرمایه است. هر چه نسبت افزایش سرمایه به محصول بیشتر باشد، بهره‌وری سرمایه کمتر است. لذا می‌توان این نسبت را معیار سنجش ناکارایی در استفاده از سرمایه نیز قلمداد نمود. در بیشتر کشورها نسبت افزایش سرمایه به محصول در همسایگی عدد ۳ قرار دارد. از این نسبت نباید برای مقایسه کشورها و استان‌های غیر همسطح استفاده کرد چرا که در یک کشور پیشرفته سرمایه لازم برای افزایش تولید بیش از یک کشور در حال توسعه است که انبوهی از ظرفیت‌های خالی دارد.

نسبت افزایش سرمایه به محصول را می‌توان با استفاده از فرمول زیر محاسبه نمود:

$$ICOR_{it+1} = (K_{it} - K_{i(t-1)}) / (\Delta VA_{it+1} - \Delta VA_{it})$$

که در رابطه فوق K بیانگر موجودی سرمایه، i نشان‌دهنده رشته فعالیت، t نشان‌دهنده زمان و VA نشان‌دهنده ارزش افزوده است. کل نسبت فوق نسبت افزایش سرمایه به افزایش ارزش افزوده را در هر فعالیت در هر سال نشان می‌دهد. دلیل وقفه در نظر گرفته شده در رابطه فوق این است که سرمایه‌گذاری با یک وقفه منجر به تولید ارزش افزوده می‌شود.

با توجه به اینکه وقفه تولید نسبت به سرمایه‌گذاری متغیر است، نسبت محاسبه شده در کوتاه مدت چندان قابل اتکا نیست. برای محاسبه نسبت قابل اتکا بهتر است دوره زمانی بلند مدت مطرح نظر قرار گیرد. لذا می‌توان برای محاسبه نسبت $ICOR$ از رابطه زیر استفاده کرد:

$$ICOR_{it,0} = \sum_0^{t-1} 1 / (\Delta VA_{it} - \Delta VA_{i0})$$

طبق این رابطه برای محاسبه نسبت $ICOR$ در دوره زمانی بلند مدت می‌توان مجموع سرمایه‌گذاری انجام شده در طول دوره را تقسیم بر ارزش افزوده ایجاد شده طی همین دوره نمود.

لازم به ذکر است که از این نسبت برای اهداف مختلفی استفاده می‌شود. یکی از اهداف سنجش ناکارایی در استفاده از سرمایه است. هر قدر تخصیص منابع در اقتصاد ناکارآمد باشد و یا فساد مالی در اجرای پروژه‌های عمرانی زیاد باشد و یا اجرای این پروژه‌ها به دلایلی چون کمبود منابع مالی، تخصیص نامنظم اعتبارات مالی، محدودیت در استفاده از ابزارهای مالی، سوء مدیریت و تحریم اقتصادی به درازا بینجامد، نسبت افزایش سرمایه به محصول بالاتر خواهد بود. اما با بهبود بهره‌وری سرمایه می‌توان این نسبت را کاهش داد و به ازای یک واحد سرمایه‌گذاری تولید بیشتری را به دست آورد. هدف دیگر تخمین سرمایه‌گذاری مورد نیاز برای دستیابی به یک رشد اقتصادی هدف است. برای مثال، اگر رشد تولید ناخالص داخلی برای سال بعد ۵ درصد هدفگذاری شود و نسبت افزایش سرمایه به افزایش محصول، ۴ باشد، آنگاه سرمایه‌گذاری لازم برای تأمین مالی رشد ۲۰ درصد خواهد بود.

یک راه میانبر برای محاسبه ICOR محاسبه متوسط سالانه سهم سرمایه‌گذاری از تولید ناخالص داخلی و تقسیم آن بر متوسط رشد سالانه تولید ناخالص داخلی است. برای کمرنگ کردن تغییرات سالانه در نسبت ICOR، در این تحقیق از نسبت دوره استفاده شده است. یعنی تفاوت تشکیل سرمایه طی سال‌های ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۶ بر تفاوت ارزش افزوده طی همین دوره تقسیم شده است.

با توجه به اینکه تولید ناخالص داخلی به روش هزینه در سطح استان‌های کشور محاسبه و منتشر نمی‌شود، مبنایی برای محاسبه نسبت افزایش سرمایه به افزایش محصول در سطح استان و تشخیص میزان تفاوت آن با سطح ملی وجود ندارد. لذا در این تحقیق ارقام ملی نسبت افزایش سرمایه به افزایش محصول مورد استفاده قرار گرفته است.

جدول ۱۰۱. نسبت افزایش سرمایه به محصول در کشور طی سال‌های ۱۳۷۹-۱۳۸۶ (میلیارد ریال)

ردیف	فعالیت	تغییرات موجودی سرمایه به قیمت ثابت سال ۱۳۸۶	تغییرات ارزش افزوده به قیمت ثابت سال ۱۳۸۶	نسبت افزایش سرمایه به محصول
۱	کشاورزی	150623	79355	۱.۹
۲	معدن	79388	114310	۴.۹۶
۳	صنعت	58961	11878	۲.۳۱
۴	تأمین آب، برق و گاز	388750	168163	۶.۶۱
۵	ساختمان	99809	15095	۰.۲۸
۶	حمل و نقل و انبارداری	14831	53151	۴.۴۳
۷	پست و مخابرات	456143	102878	۲.۳۹
۸	مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار	60717	25411	۳.۲۴
۹	سایر خدمات	288895	89166	۲.۹۱

مأخذ: مهندس مشاور آمایش و توسعه البرز، ۱۳۹۰، با استفاده از بانک مرکزی ج.ا. حساب‌های ملی
توضیح: سایر خدمات شامل فعالیت‌های بازگانی، هتل و رستوران، مؤسسات مالی و پولی، خدمات عمومی، سایر خدمات اجتماعی، خانگی و شخصی است.

ارقام جدول به خوبی تفاوت بخش‌های اقتصادی را نشان می‌دهد. سرمایه‌گذاری مورد نیاز برای رشد تولید در بخش ساختمان بسیار ناچیز است. بعد از آن سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی بازدهی بالاتری دارد. صنعت و پست و مخابرات در رده‌های بعدی قرار دارند. بهره‌وری سرمایه در بخش معدن بسیار اندک است و تقریباً در انتهای رده‌بندی، ماقبل تأمین آب، برق و گاز قرار دارد و دلیل پایین بودن بهره‌وری سرمایه در فعالیت آب، برق و گاز برقراری یارانه‌های انرژی در سال‌های مورد نظر است. لذا نمی‌توان بهره‌وری سرمایه را در این بخش نازل دانست.

در جدول بالا، سایر خدمات شامل فعالیت‌های بازگانی، هتل و رستوران، مؤسسات مالی و پولی، خدمات عمومی، سایر خدمات اجتماعی، خانگی و شخصی است. به دلیل محدودیت‌های آماری محاسبه شاخص‌های بخش خدمات برای فراتر از ۴ زیر بخش امکانپذیر نمی‌باشد. لذا با استفاده از شاخص‌های مربوط به «سایر خدمات» نسبت به برآورد شاخص‌های زیر بخش‌های آن اقدام گردیده است.

۳-۷-۲- محاسبه سرمایه‌گذاری سرانه لازم برای ایجاد یک فرصت شغلی جدید در فعالیت‌های عمده اقتصادی استان

روش دوم برای پیش‌بینی سرمایه‌گذاری مورد نیاز در برنامه پنجم استفاده از سرمایه‌گذاری سرانه است. در این روش سرمایه‌گذاری مورد نیاز برای ایجاد یک فرصت شغلی محاسبه می‌شود و بر مبنای آن و تعداد مشاغل جدید مورد انتظار کل سرمایه‌گذاری برآورد می‌گردد. سرمایه‌گذاری سرانه را به دو طریق می‌توان محاسبه نمود. در طریق اول کل موجودی سرمایه در هر بخش محاسبه می‌شود و بر تعداد مشاغل آن بخش تقسیم می‌گردد. در طریق دوم با استفاده از جدول داده- ستانده اثر تزریق یک واحد سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف اقتصاد بر فرصت‌های شغلی جدید محاسبه می‌شود و سپس با برقراری یک تناسب ساده سرمایه‌گذاری لازم برای ایجاد یک فرصت شغلی جدید برآورد می‌شود. در این سند از طریق دوم استفاده شده و نتایج آن به شرح ذیل است.

جدول ۱۰۲. سرمایه‌گذاری لازم برای ایجاد یک فرصت شغلی جدید با استفاده از جدول داده- ستانده ۱۳۸۶

ردیف	شرح	مشاغل ایجاد شده به واسطه ۱۰۰۰ میلیون ریال سرمایه‌گذاری جدید (نفر)	سرمایه‌گذاری لازم برای ایجاد یک فرصت شغلی جدید (میلیون ریال)
۱	کشاورزی، شکار و جنگلداری	۱۴.۲	۷۰.۷
۲	شیلات	۳.۲	۳۰۹.۵
۳	استخراج معدن	۶.۶	۱۵۱.۸
۴	صنعت- ساخت	۵.۶	۱۷۷.۹
۵	تأمین برق، گاز و آب	۵.۰	۲۰۱.۵
۶	ساختمان	۶.۹	۱۴۴.۷
۷	عمده‌فروشی، ...	۸.۴	۱۱۸.۶
۸	هتل و رستوران	۸.۰	۱۲۵.۳
۹	حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات	۱۱.۲	۸۹.۰
۱۰	واسطه‌گری‌های مالی	۱.۹	۵۲۱.۸
۱۱	مستغلات، اجاره و فعالیت‌های کار و کسب	۱۲.۶	۷۹.۵
۱۲	اداره امور عمومی، دفاع و تأمین اجتماعی	۱۳.۱	۷۶.۵
۱۳	آموزش	۱۰.۷	۹۳.۵
۱۴	بهداشت و مددکاری اجتماعی	۶.۱	۱۶۳.۸
۱۵	سایر فعالیت‌های خدمات عمومی، ...	۱۳.۸	۷۲.۳

مأخذ: محاسبات مشاور استانی بر اساس جدول داده- ستانده بازسازی شده توسط «مهندسان مشاور آمایش و توسعه البرز»

۳-۷-۳- بر آورد سرمایه‌گذاری مورد نیاز برای تحقق اهداف رشد فعالیت‌های اقتصادی در

دوره برنامه پنجم در سطح استان با استفاده از نسبت افزایش سرمایه به افزایش محصول برای پیش‌بینی سرمایه‌گذاری به روش نسبت افزایش سرمایه به محصول، ابتدا نسبت ICOR برای هر بخش محاسبه می‌شود و سپس، این نسبت ضرب در کل محصول مورد انتظار می‌گردد. به این ترتیب، می‌توان کل سرمایه مورد نیاز برای تحقق اهداف رشد اقتصادی را محاسبه نمود.

حال با در اختیار داشتن مقدار ICOR در فعالیت‌های مختلف اقتصادی، می‌توان میزان سرمایه‌گذاری انجام گرفته در آنها را با استفاده از فرمول زیر محاسبه نمود:

$$I_t = ICOR \times ([VA]_t - [VA]_{t-1})$$

که در فرمول فوق I نماد سرمایه‌گذاری و VA نماد ارزش افزوده است. بر این اساس، پیش‌بینی می‌شود در دوره برنامه پنجم توسعه سرمایه‌گذاری در استان زنجان از ۶۶۰۳.۶ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۰ به ۹۷۷۲.۴ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۴ ارتقا یابد. در واقع لازمه رشد اقتصادی ۹.۳۷ درصدی آن است که در این دوره مجموعاً ۴۰۵۲۳.۳ میلیارد ریال سرمایه‌گذاری در استان انجام شود و در صورتی که تلاش لازم برای تحقق این میزان سرمایه‌گذاری صورت نپذیرد بیکاری در استان بیش از ۷ درصد خواهد شد.

در فاصله سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ سهم بخش صنعت از سرمایه‌گذاری بیش از سایر بخش‌ها و بالغ بر 12809.1 میلیارد ریال است و انتظار می‌رود ۲۷.۹ درصد از سرمایه‌گذاری استان به این بخش اختصاص یابد. حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات و عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه موتوری و کالاهای شخصی و خانگی به ترتیب با سهم‌هایی معادل ۱۳.۳ و ۱۰.۹ درصد در رتبه‌های بعدی سرمایه‌گذاری استان زنجان قرار می‌گیرند.

پیش‌بینی می‌شود کمترین سرمایه‌گذاری در شیلات انجام گیرد، به طوری که اعداد برآوردی نشان می‌دهد که این بخش در دوره برنامه پنجم در مجموع ۲۴.۲ میلیارد ریال سرمایه را جذب می‌کند.

جدول ۱۰۳. پیش‌بینی سرمایه‌گذاری بر حسب فعالیت‌های عمده اقتصادی در دوران برنامه پنجم توسعه به قیمت ثابت سال ۱۳۸۶ با استفاده از نسبت ICOR (میلیارد ریال)

جمع برنامه پنجم	دوران برنامه پنجم ^۱					شرح
	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	
3557.9	805.4	755.5	708.7	664.8	623.6	کشاورزی، شکار و جنگلداری
24.2	5.5	5.2	4.8	4.5	4.2	شیلات
1539.3	349.8	327.5	306.5	286.9	268.6	استخراج معدن
11289.2	2866.5	2523.5	2221.6	1955.8	1721.8	صنعت - ساخت
1563.2	365.6	337.0	310.6	286.2	263.8	تأمین برق، گاز و آب
484.2	112.6	104.1	96.3	89.0	82.3	ساختمان
4419.0	1019.6	946.7	878.9	816.1	757.7	عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه موتوری و کالاهای شخصی و خانگی
350.5	84.1	76.4	69.5	63.2	57.4	هتل و رستوران
5408.1	1349.2	1199.8	1066.9	948.7	843.6	حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات
1963.7	510.6	443.4	385.0	334.3	290.3	واسطه‌گری‌های مالی
4276.2	998.5	921.1	849.7	783.8	723.1	مستغلات، اجاره و فعالیت‌های کار و کسب
1036.6	227.8	217.1	206.8	197.1	187.8	اداره امور عمومی، دفاع و تأمین اجتماعی اجباری
2156.7	497.0	461.7	429.0	398.6	370.4	آموزش
1711.3	403.8	370.4	339.7	311.6	285.8	بهداشت و مددکاری اجتماعی
743.1	176.4	161.3	147.4	134.8	123.2	سایر فعالیت‌های خدمات عمومی، اجتماعی و شخصی
40523.3	9772.4	8850.5	8021.5	7275.4	6603.6	جمع

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

۳-۷-۴- برآورد سرمایه‌گذاری با هدف گذاری حفظ تعادل‌های منطقه ای استان در کشور

بررسی نسبت جمعیت استان زنجان به کشور نشان می‌دهد که این استان سهمی ۱.۴ درصدی از جمعیت کشور را به خود اختصاص داده است. برای حفظ تعادل‌های منطقه ای استان در کشور لازم است میزان سرمایه‌گذاری نیز با همان نسبت ۱.۴ درصد در این استان انجام گیرد. با توجه به پیش بینی‌های انجام گرفته در دوره برنامه پنجم توسعه به میزان 5108856 میلیارد ریال در کشور سرمایه‌گذاری صورت

خواهد گرفت، برای حفظ نسبت ۱.۴ درصدی لازم است در استان زنجان در این دوره سرمایه گذاری ای به میزان ۷۱۵۲۴ میلیارد ریال انجام گیرد.

جدول ۱۰۴. پیش‌بینی سرمایه‌گذاری بر حسب فعالیت‌های عمده اقتصادی در دوران برنامه پنجم توسعه به قیمت ثابت سال ۱۳۸۶ با هدف گذاری حفظ تعادل‌های منطقه ای (میلیارد ریال)

جمع برنامه پنجم	دوران برنامه پنجم ^۱					شرح
	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	
6248.5	1608.1	1414.2	1235.4	1070.9	919.9	کشاورزی، شکار و جنگلداری
42.5	11.0	9.6	8.4	7.2	6.2	شیلات
2704.2	698.5	612.9	534.3	462.2	396.2	استخراج معدن
20010.5	5723.5	4723.7	3872.7	3150.6	2540.1	صنعت - ساخت
2752.5	730.0	630.8	541.4	461.1	389.2	تأمین برق، گاز و آب
852.2	224.7	194.8	167.8	143.4	121.4	ساختمان
7772.4	2035.8	1772.0	1532.2	1314.6	1117.8	عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه موتوری و کالاهای شخصی و خانگی
618.5	167.9	143.1	121.1	101.7	84.7	هتل و رستوران
9572.2	2693.9	2245.8	1859.7	1528.2	1244.5	حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات
3487.6	1019.5	830.0	671.2	538.6	428.3	واسطه‌گری‌های مالی
7528.4	1993.6	1724.1	1481.2	1262.7	1066.8	مستغلات، اجاره و فعالیت‌های کار و کسب
1816.2	454.9	406.3	360.5	317.5	277.0	اداره امور عمومی، دفاع و تأمین اجتماعی اجباری
3793.0	992.3	864.3	747.9	642.1	546.4	آموزش
3015.4	806.2	693.3	592.2	502.0	421.7	بهداشت و مددکاری اجتماعی
1310.0	352.3	301.9	257.0	217.1	181.8	سایر فعالیت‌های خدمات عمومی، اجتماعی و شخصی
71524.0	19512.2	16566.9	13982.9	11720.0	9742.1	جمع

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

۳-۷-۵- برآورد سرمایہ گذاری مورد نیاز برای تحقق اهداف رشد فعالیت های اقتصادی در

دوره برنامه پنجم در سطح استان با استفاده از روش سرمایہ گذاری سرانه

استفاده از سرمایہ گذاری سرانه برای برآورد سرمایہ گذاری مورد نیاز جهت تحقق اهداف رشد اقتصادی و اشتغال در برنامه پنجم توسعه، نتایجی به شرح جدول ذیل داشته است. با توجه به اینکه برآوردهای این روش بسیار کمتر از حد است و نسبت سرمایہ گذاری به تولید ناخالص داخلی استان را کمتر از حد برآورد می کند مبنای این سند قرار نگرفته است.

جدول ۱۰۵. پیش‌بینی سرمایه‌گذاری بر حسب فعالیت‌های عمده اقتصادی در دوران برنامه پنجم توسعه به قیمت ثابت سال ۱۳۸۶ با استفاده از روش سرمایه‌گذاری سرانه

ردیف	شرح	سرمایه‌گذاری لازم برای ایجاد یک فرصت شغلی جدید (میلیون ریال)	فرصت شغلی جدید در طول برنامه پنجم	سرمایه‌گذاری در برنامه پنجم (میلیارد ریال)
۱	کشاورزی، شکار و جنگلداری	70.7	3763	266.0
۲	شیلات	309.5	70	21.7
۳	استخراج معدن	151.8	208	31.6
۴	صنعت - ساخت	177.9	23389	4160.9
۵	تأمین برق، گاز و آب	201.5	1479	298.0
۶	ساختمان	144.7	4572	661.6
۷	عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه موتوری و کالاهای شخصی و خانگی	118.6	6431	762.7
۸	هتل و رستوران	125.3	5721	716.8
۹	حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات	89.0	9664	860.1
۱۰	واسطه‌گری‌های مالی	521.8	1242	648.1
۱۱	مستغلات، اجاره و فعالیت‌های کار و کسب	79.5	4908	390.2
۱۲	اداره امور عمومی، دفاع و تأمین اجتماعی اجباری	76.5	4921	376.5
۱۳	آموزش	93.5	4727	442.0
۱۴	بهداشت و مددکاری اجتماعی	163.8	4293	703.2
۱۵	سایر فعالیت‌های خدمات عمومی، اجتماعی و شخصی	72.3	3561	257.5
---	جمع	۱۴۲.۶	78948	11258.0

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

۳-۷-۵- برآورد سهم بخش عمومی، خصوصی و تعاونی از سرمایه‌گذاری در دوره برنامه

پنجم

جهت برآورد سهم هر یک از بخش‌های عمومی، خصوصی و تعاونی از سرمایه‌گذاری بدین صورت عمل شده است:

در اسناد بالادست ملی سهم بخش تعاون از اقتصاد کشور ۲۵ درصد هدف‌گذاری شده است. منتها دستیابی به این هدف تا انتهای برنامه پنجم میسر نیست مگر اینکه در سال‌های آتی هر تولید و سرمایه‌گذاری جدیدی که در کشور انجام می‌شود به نام تعاونی انجام پذیرد که این در عمل نه شدنی است و نه مطلوب.

در حال حاضر نیز اطلاع دقیقی از سهم بخش تعاون در اقتصاد استان و کشور وجود ندارد. با این حال، برآوردهای غیر مستقیمی که از این سهم به عمل آمده نشان می‌دهد که در دوره ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۸ سهم این بخش به طور متوسط ۵.۹ درصد از سرمایه‌گذاری استان بوده است. لذا دستیابی به سهم ۲۵ درصدی دور از واقع است. از سوی دیگر با توجه به امتیازات و معافیت‌های مالیاتی که در سال‌های اخیر برای تعاونی‌ها در نظر گرفته شده است انتظار می‌رود سهم این بخش در دوره برنامه پنجم افزایش یابد. با این ملاحظات و با توجه به سهم رو به رشد بخش تعاونی در اقتصاد استان در این سند سهم ۱۵ درصد برای بخش تعاون در سال ۱۳۹۴ هدف‌گذاری شده است.

با ملاحظات فوق سهم بخش‌های خصوصی، تعاونی و عمومی از سرمایه‌گذاری‌ها جدید تعیین شده است.

جدول ۱۰۶. سهم سرمایه‌گذاری بخش تعاون، عمومی و خصوصی (درصد)

متوسط سهم در دوران برنامه	دوران برنامه پنجم توسعه						عنوان
	1394	1393	1392	1391	1390	1389	
11.2	15.0	13.2	11.7	10.3	9.1	8	سرمایه‌گذاری بخش تعاون
30.0	19.9	23.1	26.9	31.3	36.4	43	سرمایه‌گذاری بخش عمومی
58.8	65.1	63.6	61.4	58.4	54.5	49	سرمایه‌گذاری بخش خصوصی

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

با توجه به برآوردهای انجام گرفته متوسط سهم هر یک از بخش‌های تعاون، عمومی و خصوصی در دوره برنامه پنجم توسعه به ترتیب ۱۱.۲، ۳۰ و ۵۸.۸ درصد خواهد بود. بدین ترتیب پیش‌بینی می‌شود سهم بخش تعاون و بخش خصوصی افزایش یابد و سهم بخش عمومی تعدیل گردد.

۳-۷-۶- سرمایه‌گذاری مورد نیاز در برنامه پنجم استان به تفکیک گروه‌های عمده

فعالیت و بخش مجری

با توجه به ارزیابی‌های کارشناسی، سرمایه‌گذاری مورد نیاز به تفکیک گروه‌های عمده فعالیت و به تفکیک بخش‌ها به شرح ذیل برآورد شده است.

جدول ۱۰۷. سرمایه‌گذاری مورد نیاز در برنامه پنجم استان به تفکیک گروه‌های عمده فعالیت و بخش مجری به قیمت ثابت سال ۱۳۸۶ (میلیارد ریال)

توزیع سرمایه‌گذاری			کل سرمایه‌گذاری در دوران برنامه پنجم	گروه‌های عمده فعالیت
خصوصی	عمومی	تعاونی		
5123.8	312.4	812.3	6248.5	کشاورزی، شکار و جنگلداری
36.1	2.1	4.2	42.5	شیلات
2055.2	405.6	243.4	2704.2	استخراج معدن
15808.3	2201.2	2001.1	20010.5	صنعت - ساخت
412.9	2174.5	165.1	2752.5	تأمین برق، گاز و آب
468.7	127.8	255.6	852.2	ساختمان
6217.9	777.2	777.2	7772.4	عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، ...
402.0	123.7	92.8	618.5	هتل و رستوران
3828.9	3828.9	1914.4	9572.2	حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات
1220.6	1743.8	523.1	3487.6	واسطه‌گری‌های مالی
5646.3	1129.3	752.8	7528.4	مستغلات، اجاره و فعالیت‌های کار و کسب
54.5	1725.4	36.3	1816.2	داره امور عمومی، دفاع و تأمین اجتماعی اجباری
379.3	3224.0	189.6	3793.0	آموزش
361.8	2412.3	241.2	3015.4	بهداشت و مددکاری اجتماعی
39.3	1231.4	39.3	1310.0	سایر فعالیت‌های خدمات عمومی، ...
42055.6	21419.7	8048.7	71524.0	جمع

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

۳-۷-۷- پیش‌بینی نحوه تأمین مالی سرمایه‌گذاری‌ها در دوره برنامه پنجم به تفکیک

بخش‌های عمومی، خصوصی و تعاونی

پیش‌بینی می‌شود در برنامه پنجم باز هم سیستم بانکی نقش محوری را در تأمین مالی سرمایه‌گذاری‌ها داشته باشد و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و تأمین مالی از خارج همچنان نقش کمرنگی در نظام تأمین مالی استان داشته باشند. همچنین انتظار می‌رود با توجه به تأکید سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی سهم بخش تعاون در سرمایه‌گذاری‌ها افزایش یابد. نحوه تأمین مالی سرمایه‌گذاری‌ها در دوران برنامه پنجم در جدول ذیل آمده است.

جدول ۱۰۸. نحوه تأمین مالی سرمایه‌گذاری‌ها در دوران برنامه پنجم توسعه (میلیارد ریال)

بخش	بودجه عمومی دولت (طرح‌های ملی)	بودجه عمومی دولت (طرح‌های استانی)	تسهیلات بانکی	تأمین مالی از خارج	سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی	منابع داخلی شرکت‌ها	سایر منابع	جمع
دستگاه یا سازمان دولتی	9280.6	12139.1						21419.7
بخش خصوصی			21456.2	1072.9	3576.2	15949.9		42055.1
بخش تعاونی			4687.1	143.0	715.2	2145.7	357.6	8048.7
جمع	9298.1	12159.1	26106.3	1215.9	4291.4	18095.6	357.6	71524.0

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

نکته مهمی که در تأمین مالی سرمایه‌گذاری‌ها باید به آن توجه داشت این است که محرک یک سرمایه‌گذاری می‌تواند دولت، بخش عمومی غیر دولتی، بخش خصوصی یا بخش تعاونی باشد ولی منبع تأمین مالی بسیاری از آنها می‌تواند منابع غیردولتی باشد. توسل به ابزارهای جدید تأمین مالی و توجه به مفهوم «تولید خصوصی کالای عمومی» می‌تواند در رفع محدودیت‌های مالی بخش عمومی و انگیزه بخشی به بخش خصوصی و تعاونی مؤثر افتد.

۳-۸- سیاست‌ها و اقدامات اجرایی به منظور توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری در استان

لازمه توسعه پایدار فرصت‌های شغلی افزایش سرمایه‌گذاری است و لازمه افزایش سرمایه‌گذاری محیط کم هزینه فعالیت اقتصادی است. لذا بخش مهمی از سیاست‌ها و اقدامات اجرایی باید معطوف به بهبود محیط

کسب و کار و کاهش هزینه‌های مبادلاتی باشد. هر برنامه و سیاستی که با هدف توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری تدوین گردد ولی اصول ناظر بر محیط کسب و کار مطلوب را نقض کند و منجر به افزایش هزینه‌های مبادلاتی گردد برنامه و سیاست مطلوبی نیست و باید از آن اجتناب نمود. بنابراین، به عنوان سنگ محک در ارزیابی برنامه‌ها و سیاست‌های اجرایی باید کاهش هزینه مبادلاتی و بهبود محیط کسب و کار را در نظر داشت.

در این چارچوب، سهم هر دستگاه در ایجاد اشتغال معادل نقشی است که می‌تواند در تسهیل انجام کسب و کار ایفا نماید و دستگاه به طور مستقیم متولی ایجاد شغل نیست. برای مثال، وظیفه شرکت گاز استان ایجاد فرصت‌های شغلی از طریق عملیات گازرسانی نیست و اساساً چنین مشاغلی از مصادیق فرصت‌های شغلی جدید محسوب نمی‌شوند. نقش مهم شرکت گاز شناسایی نیاز صاحبان کسب و کار به انشعاب گاز و گازرسانی به مناطقی است که توجیه فنی اقتصادی دارد. سایر ملاحظاتی که در تدوین راهکارها مورد نظر بوده بدین شرح است:

الف) اجتناب از تداوم سیاست‌ها و رویه‌های ناصحیح است که در بلندمدت می‌تواند آثاری مخرب داشته باشد.

- ب) دوری از ارائه راهکارهای کلیشه‌ای نظیر توسعه زیرساخت‌ها و پیشنهاد انبوهی از پروژه‌ها
- ج) معطوف نمودن دستگاه‌های استان به وظایف حاکمیتی و پرهیز از تصدی‌های جدید
- د) توجه به مشکلاتی که راهکار استانی دارد و واگذار نمودن مسائل ملی به اسناد ملی.

۳-۸-۱- سیاست‌های ناظر بر بهبود محیط کسب و کار و فضای سرمایه‌گذاری در استان

• بسته سیاستی ۱. تهیه نقشه جامع سرمایه‌گذاری در استان زنجان

طرح مسأله: یکی از مشکلات مهم سرمایه‌گذاران اخذ مجوز فعالیت و سرمایه‌گذاری و استعلام‌های مرتبط با آن است. این استعلام‌ها شامل کسب اطمینان از تأمین آب، پاسخگو بودن شبکه برق، عدم مغایرت با استانداردهای زیست محیطی، عدم تجاوز به حریم میراث فرهنگی و نظایر آن است. لذا مسأله اصلی کاهش فرآیندهای اخذ مجوز و استعلام است.

شرح سیاست: مطابق این سیاست، تمام سازمان‌های مرتبط با اخذ مجوزهای سرمایه‌گذاری باید مشخص کنند در چه مکان‌ها و در چه مواردی پاسخ استعلام از نظر ایشان مثبت است و در چه مواردی پاسخ منفی است و در قالب یک نقشه یا لایه اطلاعاتی موارد قابل قبول و غیرقابل قبول سرمایه‌گذاری را مشخص و اعلام نمایند و به صورت برخط، مطابق آخرین تغییرات نقشه مذکور را روزآمد نمایند.

اقدامات:

- ✓ تهیه لایه‌های اطلاعاتی مرتبط با استعلام‌ها و مجوزهای سرمایه‌گذاری توسط دستگاه‌های ذیربط
- ✓ تلفیق لایه‌های اطلاعاتی در قالب نقشه جامع سرمایه‌گذاری استان
- ✓ روزآمدسازی نقشه سرمایه‌گذاری همزمان با تغییر لایه‌های اطلاعاتی
- ✓ صدور مجوزها بر اساس اطلاعات مندرج در نقشه جامع سرمایه‌گذاری

دستگاه مجری: سازمان امور اقتصادی و دارایی (مرکز خدمات سرمایه‌گذاری استان)

دستگاه‌های همکار: اداره کل حفاظت محیط زیست استان، شهرداری‌های استان، اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان، اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان، شرکت آب منطقه‌ای، شرکت برق منطقه‌ای، دانشگاه علوم پزشکی استان زنجان و جهاد دانشگاهی.

• بسته سیاستی ۲. اصلاح نظام مالکیت زمین‌های دارای معارض و صدور اسناد رسمی

طرح مسأله: غیر از زمین‌های شهری و روستایی مسکونی، بخش زیادی از اراضی ملی و منابع طبیعی در استان زنجان بدون سند رسمی یا دارای مدارک متعدد مالکیتی است و برای هر قطعه زمین بیش از یک مدعی وجود دارد. یافتن معارضین زمین و راضی کردن ایشان بسیار پرهزینه و زمان بر است و باعث افزایش هزینه‌های مکان‌یابی و استقرار سرمایه‌گذاران می‌گردد. علاوه بر این، بخش قابل توجهی از اراضی استان جزء موقوفات است و همین امر مکان‌یابی فعالیت‌های اقتصادی را دچار مشکل می‌کند.

شرح سیاست: پیشنهاد می‌شود سیاست واحدی در خصوص اصلاح نظام مالکیت اراضی و صدور اسناد رسمی مالکیت اتخاذ گردد. این مشکلات هم‌اکنون با رجوع به ستاد سرمایه‌گذاری استان و با ایفای نقش معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی یا فرمانداری‌ها به طور موردی حل می‌شود ولی لازمه حل این مشکل تشکیل ستادی به ریاست بالاترین مقام استان و عضویت اداره منابع طبیعی، اداره منابع طبیعی و مراجع حل اختلاف است.

اقدامات:

- ✓ شناسایی زمین‌های بدون سند رسمی واحد
- ✓ شناسایی اراضی موقوفه استان و ثبت آنها در نظام اطلاعات اسناد و املاک استان
- ✓ ثبت نام از تمام مدعیان اراضی استان و ارزیابی مدارک مالکیت ایشان
- ✓ تشکیل ستاد مالکیت منابع طبیعی و اراضی ملی استاندار به ریاست استاندار
- ✓ صدور سند رسمی مالکیت برای مالکان قانونی زمین‌ها

دستگاه مجری: استانداری

دستگاه‌های همکار: اداره کل ثبت اسناد و املاک، اداره کل اوقاف، اداره کل منابع طبیعی و

آبخیزداری، دستگاه قضایی و شورای حل اختلاف

• بسته سیاستی ۳. تأسیس بانک توسعه سرمایه‌گذاری با رویکرد منطقه‌ای

طرح مسأله: فرآیند پیچیده، پرهزینه و زمان بر دریافت تسهیلات و سطح بالای معوقات بانکی از نقاط ضعفی است که استان با آن مواجه است. این مسائل ریشه در عدم بررسی توجیه فنی اقتصادی طرح‌ها دارد که آن هم ناشی از عدم وجود تمایز بین متقاضیان اعتبارات خرد و اعتبارات سرمایه‌ای در ارزیابی فنی اقتصادی طرح‌ها است. از آنجا که اعتبارات خرد حجم بالایی از اعتبارات (۹۰٪ اعتبارات) را به خود اختصاص داده است ارزیابی فنی و اقتصادی طرح‌ها برای بانک‌ها مقرون به صرفه نیست و لذا هم اعتبارات سرمایه‌ای و هم اعتبارات خرد بدون توجیه فنی اقتصادی ارائه می‌شوند. لذا لازم است بین اعتبارگیرندگان خرد و سرمایه‌ای تمایز قائل شد.

شرح سیاست: این امکان وجود دارد که وام‌های خرد از طریق بانک‌های تجاری اعطا گردد، مخصوصاً که مطالبات معوق و غیرجاری بانک‌ها در خصوص این نوع تسهیلات کمتر است. در مقابل، تسهیلات سرمایه‌گذاری که ارزش بیشتری دارند و نیازمند رابطه بلند مدت بانک و سرمایه‌گذار هستند و توجیه فنی اقتصادی طرح‌های هدف یک باید است بهتر است به سمت بانک‌های توسعه‌ای نظیر بانک صنعت و معدن منتقل گردد. با توجه به اهمیت این موضوع توسعه بانک‌های سرمایه‌گذاری منطقه‌ای پیشنهاد می‌شود.

اقدامات:

✓ ارزیابی نیازهای بالقوه و بالفعل سرمایه‌گذاری

✓ رای زنی با فعالان بانکی و سرمایه‌گذاران جهت تأسیس بانک توسعه منطقه‌ای با هدف تأمین مالی سرمایه‌گذاری‌ها

دستگاه مجری: سازمان امور اقتصادی و دارایی استان زنجان

دستگاه‌های همکار: شورای بانک‌های استان، شورای بیمه‌های استان

• بسته سیاستی ۴. اصلاح و توسعه شبکه راه‌های درون استان

طرح مسأله: استان زنجان دارای شبکه ارتباطی مناسبی با سایر استان‌های کشور است ولی راه‌های درون استانی دچار مشکلات عدیده‌ای است، به نحوی که شهرستان‌های مهمی چون طارم، ماهنشان، خدابنده و ایجرود با دشواری بسیار و با گذر از راه‌های پرخطر به مسیرهای ارتباطی اصلی راه می‌یابند و به نوعی محصور در شرایط جغرافیایی خود هستند. یکی از لوازم توسعه این مناطق اصلاح و توسعه شبکه‌های ارتباطی در درون استان است.

شرح سیاست: متصل نمودن مراکز تولید استان به راه‌های سراسری از لوازم توسعه ۴ شهرستان طارم، ماهنشان، خدابنده و ایجرود است. مسیرهای تهم-چورزق، سلطانیه-قیدار، قیدار-ابهر، و ماهنشان-زنجان

از جمله این راهها است که در دست ساخت است. علاوه بر این، تقویت راهها و شبکههای دسترسی برای توسعه مناطق نمونه گردشگری استان مطمح نظر است. تأمین اعتبار برای تکمیل این راههای مهم در درون استان از لوازم توسعه کسب و کار در پهنه استان زنجان است.

اقدامات:

✓ اولویت بندی مسیرهای مواصلاتی حیاتی و شناسایی شده استان

✓ احصا و اولویت بندی راهها و شبکههای دسترسی مناطق نمونه گردشگری

✓ تأمین اعتبار لازم برای احداث و تکمیل راهها از محل اعتبارات ملی

✓ استفاده از اوراق مشارکت و استصناع جهت تأمین مالی شرکتها و پروژهها

دستگاه مجری: اداره کل راه و شهرسازی

دستگاههای همکار: استانداری، فرمانداری شهرستانهای ذیربط، و کارگروه میراث فرهنگی، صنایع

دستی و گردشگری.

• بسته سیاستی ۵. توسعه شبکه ریلی در درون استان

طرح مسأله: شهرستانهای زنجان، ابهر و خرمدره در مسیر راهآهن سراسری قرار دارند و سایر شهرستانهای استان دسترسی ندارند. اما نه شهرستانهای گروه اول و نه شهرستانهای گروه دوم از این مزیت بهره‌مند نیستند چرا که شبکه ریلی در پهنه استان توسعه نیافته است و حتی شهرکهای صنعتی استان به شبکه ریلی متصل نیستند و همین امر استفاده از مزیت مذکور را غیر اقتصادی، بلکه غیر ممکن نموده است.

شرح سیاست: جهت استفاده از راهآهن سراسری و توسعه حمل و نقل کم هزینه ریلی باید مراکز تولید استان و از جمله شهرکهای صنعتی در اسرع وقت به راهآهن دسترسی پیدا نمایند.

اقدامات:

✓ برنامه‌ریزی برای توسعه شبکه ریلی در پهنه استان

✓ اتصال شهرکهای صنعتی فعال استان به شبکه ریلی (در ۳ شهرستان زنجان، ابهر و خرمدره)

✓ ایجاد بارانداز برای امکان بارگیری قطار در شهرستانهای خرمدره و ابهر

✓ ایجاد ارتباط ریلی در مسیر سلطانیه- قیدار- کیودر آهنگ و سلطانیه- قیدار- بیجار برای متصل

نمودن استان زنجان به استانهای همدان و کردستان

دستگاه مجری: اداره کل راه و ترابری استان

دستگاه‌های همکار: استانداری، شرکت شهرک‌های صنعتی استان و اتاق بازرگانی و صنایع و معادن

استان

• بسته سیاستی ۶. تسهیل ارتباطات الکترونیکی و دیجیتالی در استان

طرح مسأله: دسترسی این استان به تلفن ثابت و همراه از متوسط کشور پایین‌تر است و لازم است به طور کلی دسترسی به مخابرات در این استان تقویت شود. علاوه بر این، مراکز تولیدی استان و از جمله شهرک‌های صنعتی، یا دسترسی به تلفن ثابت ندارند و یا دسترسی محدود دارند. در مورد ضریب نفوذ اینترنت نیز استان در وضعیت میانی قرار دارد. علاوه بر این سرعت اینترنت بسیار محدود است و همین امر باعث دشواری الکترونیکی کردن امور، استفاده از اتوماسیون اداری، صدور مجوزهای الکترونیک و تجارت الکترونیک می‌شود.

شرح سیاست: شرکت مخابرات استان مأموریت دارد تا نسبت به افزایش پوشش تلفن ثابت و همراه و همچنین افزایش سرعت اینترنت و تقویت زیرساخت‌های مرتبط اقدام نماید.

اقدامات:

✓ تهیه نقشه GIS پوشش تلفن ثابت و همراه

✓ اتصال شهرک‌های صنعتی به تلفن ثابت تا انتهای سال اول برنامه پنجم

✓ مذاکره با اپراتورهای تلفن همراه جهت افزایش پوشش شبکه

✓ ایجاد زیرساخت‌های لازم برای افزایش ضریب نفوذ و سرعت اینترنت

دستگاه مجری: شرکت مخابرات استان

دستگاه‌های همکار: شرکت شهرک‌های صنعتی استان، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی

استانداری

• بسته سیاستی ۷. افزایش منابع مالی از طریق جذب نهادهای مالی و شرکت‌های بزرگ

طرح مسأله: بر اساس پیمایش فضای کسب و کار، کمبود منابع مالی از موانع اصلی کسب و کار در استان زنجان است.

شرح سیاست: برای افزایش منابع مالی در استان می‌توان با دعوت از نهادهای بزرگ مالی کشور این مشکل را تقلیل داد. برای جذب نهادهای بزرگ مالی کشور مانند سازمان تأمین اجتماعی و شرکت‌های سرمایه‌گذاری وابسته به بانک‌ها و صندوق‌های بازنشستگی باید فرآیندهای اداری خاصی طراحی گردد. همچنانکه سازمان امور مالیاتی برای مؤدیان بزرگ مالیاتی دفتر ویژه‌ای در تهران تأسیس کرده است که امور مالیاتی شرکت‌های بزرگ را با سرعت بیشتری انجام می‌دهد، می‌توان نهاد ویژه‌ای برای ارتباط و جذب نهادهای مالی در استان تأسیس نمود. فرآیندهای صدور مجوز باید برای این نهادها تسهیل شود. حضور

شرکت‌های بزرگ و شرکت‌های وابسته به نهادهای مالی بزرگ کشور می‌تواند در جذب منابع مالی تأثیر مستقیم داشته باشد. علاوه بر این شرکت‌های بزرگ از توانمندی‌های انسانی و سازمانی بالایی برخوردارند.

اقدامات:

- ✓ تأسیس دفتر ارتباط با نهادهای مالی کشور و برنامه‌ریزی برای جذب شرکت‌های بزرگ
- ✓ تسهیل فرآیندهای صدور مجوز برای نهادهای مالی کشور در قالب یک پنجره واحد
- دستگاه مجری: سازمان امور اقتصادی و دارایی (مرکز خدمات سرمایه‌گذاری)
- دستگاه‌های همکار: اداره کل تأمین اجتماعی استان، شورای بانک‌های استان، شورای بیمه‌های استان، اتاق بازرگانی و صنایع و معادن استان و معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی

• بسته سیاستی ۸. فعال سازی فرودگاه استان

طرح مسأله: استان دارای فرودگاهی با استانداردهای مناسب است و امکان نشست و برخاست پروازهای داخلی و بین‌المللی را دارد. علی‌رغم اینکه استان از چنین مزیتی برخوردار است و حتی استان قزوین نیز فرودگاهی با این سطح از استاندارد ندارد ولی از این زیر ساخت استفاده نمی‌شود. از این فرودگاه فقط هفته‌ای دو مرتبه جهت پرواز زنجان- مشهد استفاده می‌شود و در مابقی ایام هفته ظرفیت فرودگاه بیکار است.

شرح سیاست: فعال سازی فرودگاه برای سفرهای تجاری و زیارتی.

اقدامات:

- ✓ دریافت مجوز پروازهای زیارتی و عادی ملی و بین‌المللی
- ✓ برآورد تقاضای سفر در مسیرهای مختلف
- ✓ دعوت از شرکت‌های هوایی جهت وارد کردن زنجان در برنامه پروازهای خود در مسیرهای سودآور
- دستگاه مجری: اداره کل راه و شهرسازی
- دستگاه‌های همکار: کارگروه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، و سازمان همیاری شهرداری‌ها.

• بسته سیاستی ۹. ساده‌سازی و کوتاه کردن زمان لازم برای دریافت مجوزهای ساخت و

ساز در استان

طرح مسأله: بهبود فرآیندهای اداری در شهرداری حداقل از دو جنبه اهمیت فراوان دارد. اولاً رونق بخش مسکن و بخش خدمات در هر شهری بستگی به رفتار شهرداری دارد. سرعت امور اداری و هزینه‌های انجام آن در شهرداری تأثیر مستقیم بر رونق دو بخش مسکن و بخش خدمات دارد. ثانیاً شهرداری‌ها معمولاً بیش از سایر دستگاه‌های اجرایی فساد دارند. بهبود فرآیندهای اداری در شهرداری می‌تواند به گونه‌ای طراحی شود که فساد را کاهش دهد.

شرح سیاست: بر اساس گزارش بانک جهانی در سال ۲۰۱۱، شهرداری تهران با ایجاد دفاتر الکترونیکی خدمات شهری توانسته است تغییرات بسیار مهمی در صدور مجوزهای ساخت و ساز و کوتاه کردن زمان آن صورت دهد. براساس این گزارش تا سال ۲۰۰۹ صدور مجوز ساخت و ساز و امور مرتبط با آن مانند اخذ انشعاب آب و برق و تلفن در تهران به ۶۷۰ روز زمان نیاز داشت. از آن سال با اجرای اصلاحات اداری در قالب دفاتر الکترونیک شهرداری این مدت زمان به ۳۲۲ روز و مراحل انجام اداری از ۱۹ مرحله به ۱۷ مرحله کاهش یافت.

از آنجا که بهبود فرآیندهای اداری شهرداری در هر استان و هر شهرستان مستقل است مسئولین استان می‌توانند با ابزارهای تشویقی شهرداری‌های استان را به سمت اصلاحات مشابه با شهرداری تهران سوق دهند.

اقدامات:

- ✓ وضع سقف زمانی برای صدور مجوزهای ساخت
- ✓ کاهش هزینه‌های مجوز ساخت تا میزان ۵۰ درصد هزینه‌های کنونی
- ✓ کاهش زمان لازم برای اخذ پروانه ساخت و پایان کار از طریق یکپارچه سازی و ثبت رایانه‌ای اطلاعات ملک
- ✓ یکپارچه سازی اطلاعات مربوط به نقل و انتقال اموال و دارایی‌ها (شامل عوارض شهرداری، مالیات، حق بیمه تأمین اجتماعی و اطلاعات ثبتی اموال) و ایجاد دسترسی به آن در اداره ثبت اسناد و املاک

دستگاه مجری: سازمان همیاری شهرداری‌های استان

دستگاه‌های همکار: شهرداری‌های استان، معاونت شهری استانداری، اداره کل ثبت اسناد و املاک

استان، اداره کل امور مالیاتی استان و اداره کل تأمین اجتماعی استان

- بسته سیاستی ۱۰. اطلاع رسانی در خصوص ظرفیت بازار

طرح مسأله: گاهی مسئولان یا فعالان کسب و کار اعتراض می‌کنند که در فلان صنعت با وجود اشباع بازار مجوز فعالیت اعطا می‌شود و توصیه اکید ایشان محدود کردن مجوز فعالیت با توجه به ظرفیت بازار است و همین امر از دلایل دشوار شدن فرآیند اخذ مجوز و انحصاری شدن بازارها است.

شرح سیاست: وظیفه دستگاه حاکمیتی اطلاع رسانی در خصوص ظرفیت بازار است نه منوط کردن مجوز به وجود ظرفیت. سیاست پیشنهادی آن است که اصل بر وجود مجوز فعالیت باشد و وظیفه دستگاه حاکمیتی اطلاع رسانی روزآمد راجع به تعداد تولیدکنندگان، ظرفیت تولید ایشان و تحولات بازار مربوطه باشد.

اقدامات:

- ✓ ارزیابی مستمر ظرفیت بازار
- ✓ ارائه اطلاعات روزآمد در خصوص تولید بالفعل بازار
- ✓ آزاد کردن ورود به بازارهای مربوط به فعالیت‌های خارج از صدر اصل ۴۴
- ✓ **دستگاه مجری:** سازمان امور اقتصادی و دارایی (مرکز خدمات سرمایه‌گذاری استان)
- ✓ **دستگاه‌های همکار:** سازمان صنعت، معدن و تجارت استان، سازمان جهاد کشاورزی استان، سازمان آموزش و پرورش استان و سایر دستگاه‌های صادرکننده مجوز

• بسته سیاستی ۱۱. شفاف کردن فرآیند مزایده‌ها و مناقصه‌ها

طرح مسأله: جهت ایجاد رقابت برابر میان فعالان مختلف اقتصادی و ایجاد انگیزه برای فعالان بخش خصوصی و تعاونی جهت مشارکت در فعالیت‌های اقتصادی لازم است فرآیند برگزاری مزایده‌ها و مناقصه‌هایی که توسط بخش عمومی در استان انجام می‌شود شفاف گردد.

شرح سیاست: پیشنهاد می‌شود معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی استان برای مناقصه‌های بخش عمومی موضوع ماده ۲۳ قانون برگزاری مناقصات، پایگاه اطلاع رسانی استانی را راه‌اندازی نماید به نحوی که اطلاعات مناقصه‌ها و شرایط برگزاری مناقصه حداقل دو ماه پیش از زمان تحویل مدارک به اطلاع عموم برسد و برندگان هر مزایده یا مناقصه و شرایط قرارداد معرفی گردند و اطلاعات پایگاه به طور هفتگی به روز شود.

اقدام: راه‌اندازی پایگاه روزآمد اطلاع‌رسانی مناقصه‌های بخش عمومی

دستگاه مجری: معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی

• بسته سیاستی ۱۲. اصلاح نظام ارزیابی عملکرد دستگاه‌های اجرایی

طرح مسأله: بهبود محیط کسبو کار در گرو کارآمدی دستگاه‌های اجرایی استان است. در این راستا از سال ۱۳۸۱ نظام ارزیابی عملکرد دستگاه‌های اجرایی به تصویب هیئت دولت رسید و دستگاه‌ها سالانه ارزیابی شدند و به دستگاه‌های برتر در جشنواره شهید رجایی جوایزی اعطا گردید ولی در عمل چندان اثربخش نبود.

شرح سیاست: اصلاح رویه ارزیابی عملکرد دستگاه‌های اجرایی به دو شیوه: یکی کاهش تعداد دستگاه‌ها و شاخص‌ها و دیگری مشارکت بخش خصوصی در ارزیابی عملکرد دستگاه‌های اجرایی.

اقدامات:

✓ محدود نمودن ارزیابی عملکرد دستگاه‌های اجرایی به دستگاه‌های اقتصادی شامل سازمان امور مالیاتی، شهرداری، دادگستری و شبکه بانکی.

✓ مشارکت دادن اتاق بازرگانی، صنایع و معادن استان در ارزیابی عملکرد

دستگاه مجری: معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی

دستگاه همکار: اتاق بازرگانی و صنایع و معادن استان زنجان

• بسته سیاستی ۱۳. بهبود شیوه وصول مالیات

طرح مسأله: علاوه بر بالا بودن نرخ مالیات که یک مسأله ملی است، دشواری‌های موجود در خصوص پرداخت مالیات، از جمله تعداد مراجعات به سازمان امور مالیاتی، نحوه حل و فصل دعاوی مالیاتی و ارتباط ممیزان مالیاتی با مشاغل، از موانع عمده کسب و کار در استان تلقی می‌گردد.

شرح سیاست: اصلاح نظام پرداخت‌ها از طریق امکان‌پذیر شدن تسلیم الکترونیکی اظهارنامه‌ها و

انقطاع رابطه مؤدی و ممیز

اقدامات:

✓ توسعه زیرساخت‌های لازم برای تسلیم الکترونیکی اظهارنامه‌ها (مورد تأکید در برنامه پنجم توسعه)

✓ ایجاد واحدی برای امور «مؤدیان بزرگ مالیاتی»

✓ حذف دفاتر روزنامه و کل از مبنای تعیین مالیات (این مورد و موارد زیر با توجه به تحقیقات شرکت

بول در طرح تحول نظام مالیاتی پیگیری می‌گردد)

✓ توسعه پایگاه اطلاعاتی مؤدیان

✓ بازرسی تصادفی اظهارنامه‌ها (بر اساس احتمال خلافگویی در نظام خوداظهاری)

دستگاه مجری: اداره کل امور مالیاتی استان

دستگاه همکار: اداره کل آمار معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی، اداره کل ثبت اسناد و املاک استان و اداره کل ثبت احوال استان.

• بسته سیاستی ۱۴. اصلاح نظام توزیع و عرضه محصول

طرح مسأله: در نظام توزیع محصولات چند مشکل وجود دارد: ۱. بسیاری از شهرستان‌های استان سردخانه و انبار ندارند تا زمان عرضه محصول به بازار را کنترل کنند؛ ۲. بسیاری از شهرستان‌های استان میدان میوه و تره بار ندارند و فروش محصولات به صورت خرید یکجا سر زمین است؛ ۳. کشاورزان دسترسی به غرفه‌های عرضه محصولات در شهرهای بزرگ مثل تهران ندارند و ۴. ارتباط نظام مندی بین قیمت مصرف‌کننده و قیمت تولید کننده وجود ندارد، ۵. در بخش کشاورزی الگوی کشت محصول متناسب با نیاز بازار طراحی نشده است، و ۶. صنایع تبدیلی و تکمیلی با توجه به زمان عرضه محصولات استان (به لحاظ نوبرانه بودن) توسعه نیافته است.

شرح سیاست: اصلاح نظام توزیع و عرضه محصول

اقدامات:

- ✓ توسعه سردخانه‌ها در شهرستان‌هایی که محصول نوبرانه ندارند
- ✓ ترویج سیستم چینش (سورت) و بسته بندی با توجه به فناوری‌های روزآمد
- ✓ پیگیری جهت دریافت غرفه عرضه محصولات برای کشاورزان استان در شهر تهران
- ✓ احداث میادین میوه و تره بار در شهرستان‌هایی که فاقد این امکان هستند
- ✓ برقراری ارتباط بین قیمت تولیدکننده و مصرف‌کننده از طریق ایجاد کد رهگیری

دستگاه مجری: سازمان صنعت، معدن و تجارت استان

دستگاه همکار: سازمان جهاد کشاورزی، خانه کشاورز استان، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی و

سازمان تعاون روستایی استان

۳-۸-۲- سیاست‌های ترویجی و انگیزشی

• بسته سیاستی ۱. توسعه بذرها و نهال‌های پربازده و ترویج آنها

طرح مسأله: یکی از مشکلات اساسی کشاورزان عدم دسترسی و احياناً عدم تشخیص بذرها و نهال‌های مرغوب و پربازده است. این موضوع موجب می‌شود که پس از استفاده از یک بذر یا نهال محصول نامرغوب برداشت شود. اگر توجه کنیم که به ثمر نشستن یک نهال مستلزم صرف ۳ تا ۵ سال زمان است اهمیت دسترسی به نهال و بذر مرغوب را بهتر درک می‌کنیم.

شرح سیاست: تحقیق و توسعه در خصوص بذرها و نهادهای مرغوب محصولات اصلی استان و ترویج

بذرها و نهال‌های مرغوب و پربازده

اقدامات:

- ✓ تحقیق و توسعه در خصوص نهال و بذر مرغوب و پربازده
 - ✓ ترویج ارقام پربازده میان کشاورزان و باغداران
 - ✓ ترویج کشت و عرضه محصولات ارگانیک
 - ✓ تضمین کیفیت بذرها و نهالهای توزیع شده
- دستگاه مجری: سازمان جهاد کشاورزی و خانه کشاورز

• بسته سیاستی ۲. ترویج آبیاری قطره‌ای و تأمین لوازم آن

طرح مسأله: آبیاری زمین‌های کشاورزی در غالب زمین‌ها به صورت سنتی است. این موضوع هم باعث اتلاف آب می‌شود و هم باعث کمبود آب در مواقع خشکسالی یا کم آبی می‌شود. لذا اصلاح روش آبیاری یک ضرورت است.

شرح سیاست: تغییر فناوری آبیاری اولاً مستلزم پذیرش آن از سوی کشاورزان است که این امر نیازمند آموزش است و ثانیاً مستلزم دسترسی به لوازم آبیاری قطره‌ای است که این موضوع نیازمند افزایش تعداد عرضه‌کنندگان مجاز است.

اقدامات:

- ✓ برگزاری دوره‌های آموزشی برای کشاورزان در جهت ترویج شیوه‌های نوین آبیاری
 - ✓ افزایش تعداد عرضه‌کنندگان مجاز تجهیزات آبیاری قطره‌ای و تحت فشار
- دستگاه مجری: سازمان جهاد کشاورزی استان و اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای
- دستگاه همکار: شرکت آب منطقه‌ای

• بسته سیاستی ۳. توسعه مشاغل خانگی

طرح مسأله: کشاورزی و روستا نشینی وجه غالب فعالیت و زندگی در چهار شهرستان استان است. بسیاری از محصولات تولیدی این مردم به دلیل عدم دسترسی به صنایع تبدیلی یا از بین می‌رود و یا با قیمت پایین به فروش می‌رسد. علاوه بر این، صنایع دستی (نظیر گلیم بافی، گیوه دوزی ابریشمی و نخی، چاقو سازی، چاروق دوزی، سفالگری، ملیله کاری و فرش دستباف)، به عنوان بخش مهمی از مشاغل خانگی، در استان زنجان سابقه‌ای دیرینه دارد ولی به دلیل توجه ناکافی به شرایط بازار در سال‌های اخیر رونق خود را از دست داده است.

شرح سیاست: توسعه مشاغل خانگی بالاخص در ارتباط با محصولات تولیدی روستاییان و صنایع دستی.

اقدامات:

✓ آموزش فرآوری مقدماتی و تبدیل محصولات کشاورزی به محصولات مصرفی جدید (نظیر تبدیل سیر به ترشی، زیتون به روغن زیتون، و انار به رب انار)

✓ برقراری پیوند میان کارخانه‌های بزرگ و مشاغل خانگی (نظیر استانداردسازی و بسته‌بندی محصولات کشاورزان و باغداران در کارخانه‌های بزرگ یا ایجاد خانه‌های دام جهت تأمین بهداشت و استانداردهای محصولات دامی)

✓ اعطای تسهیلات قرض الحسنه به صاحبان مشاغل خانگی مطابق بند ۶ از ماده ۷ قانون ساماندهی و حمایت از مشاغل خانگی

✓ ایجاد برند (نام تجاری) برای طیفی از تولیدکنندگان خانگی با استانداردهای مشخص

✓ در نظر گرفتن مکان‌های خاص (نظیر بازارهای روز و بازارهای محلی شهرداری) برای عرضه مستقیم محصولات خانگی و صنایع دستی

✓ ترویج و تبلیغ صنایع دستی استان

✓ آموزش صنایع دستی به نسل جدید با توجه به نیازهای استان

✓ اعطای کمک‌های فنی و آموزشی در راستای برقراری زنجیره تولید و ارزش در صنایع دستی کوچک و خانگی

✓ شناسایی نیازهای تولیدی که متناسب با صنایع کوچک یا خانگی می‌باشد.

دستگاه مجری: اداره کل کار، تعاون و رفاه اجتماعی استان

دستگاه همکار: سازمان صنعت، معدن و تجارت استان، سازمان جهاد کشاورزی استان، اداره کل

میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای، شهرداری‌های استان و کمیته

امداد امام خمینی (ره)

• بسته سیاستی ۴. آموزش روش‌های نوین بسته‌بندی و بازاریابی محصولات

طرح مسأله: بسته‌بندی نامناسب و بازاریابی ضعیف از جمله دلایل پایین بودن بهره‌وری در کشاورزی و

صنعت است و موجب انتقال بخشی از ارزش افزوده ایشان به واسطه‌ها و دلان است. عدم عرضه مناسب

محصولات از دلایل افول صنایع دستی در استان نیز می‌باشد.

شرح سیاست: لازم است بسته‌بندی‌های مناسب محصولات کشاورزی و حتی صنعتی آموزش داده شود تا سهم بیشتری از قیمت فروش به تولیدکننده برسد. علاوه بر این، نحوه بازاریابی و شیوه‌های بازار رسانی امری است که بسیاری از تولیدکنندگان کشاورزی و صنعتی در مورد آن دچار مشکل هستند و نیاز به آموزش دارند.

اقدامات:

✓ تهیه بسته‌های آموزشی متنوع در خصوص بسته‌بندی مناسب محصولات

✓ تهیه بسته‌های آموزشی متنوع در خصوص روش‌های مناسب بازاریابی

دستگاه مجری: سازمان جهاد کشاورزی استان

دستگاه همکار: سازمان صنعت، معدن و تجارت استان، و اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و

گردشگری

• بسته سیاستی ۵. توسعه گردشگری با توجه به جنبه‌های نرم‌افزاری

طرح مسأله: استان به لحاظ جاذبه‌های گردشگری (که در سیاست‌های کلی اشتغال نیز مورد تأکید قرار گرفته) قابلیت‌های متعددی دارد. اما گردشگران بسیار محدودی از این استان دیدن می‌کنند. رویکرد غالب در توسعه گردشگری این است که مناطق مختلف گردشگری استان شناسایی شوند و تجهیز به انواع امکانات شوند تا به تدریج پای گردشگران به استان گشوده شود.

شرح سیاست: رویکرد جایگزینی که در این سند مورد تأکید است و رویکرد نرم‌افزاری به توسعه گردشگری نام گرفته، برقراری ارتباط با شرکت‌های خدمات مسافرتی، شناسایی مسیرهای گردشگری استان و آموزش آن به راهنمایان تور (تورلیدرها) و ایجاد برنامه‌های مشترک بین شرکت‌های استانی خدمات مسافرتی و شرکت‌های مشابه در استان‌های توسعه یافته‌تر نظیر تهران است. با این کار زمینه آنکه به طور منظم تورهایی وارد استان شوند که یک شب در استان اقامت کنند مهیا می‌گردد و گردشگری رونق می‌یابد. با این حرکت زمینه و انگیزه لازم برای شکل‌گیری زیرساخت‌ها و خدمات مکمل حتی توسط بخش خصوصی شکل می‌گیرد.

اقدامات:

✓ شناسایی مسیرهای گردشگری استان و آموزش آن به راهنمایان تور (تورلیدرها)

✓ ایجاد برنامه‌های مشترک بین شرکت‌های استانی خدمات مسافرتی و شرکت‌های مشابه در استان‌های

توسعه یافته‌تر

✓ ارائه تسهیلات از محل وجوه اداره شده اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان به شرکت‌هایی که اقدام به برگزاری دوره‌های مشترک گردشگری می‌کنند

✓ تربیت نیروی انسانی ماهر در زمینه گردشگری و هدایت تورها.

دستگاه مجری: اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان

دستگاه همکار: کارگروه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای، شورای بانک‌ها و معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی

۳-۸-۳- سیاست‌های فناوری در استان

• بسته سیاستی ۱. تحکیم رابطه صنعت و دانشگاه

طرح مسأله: یکی از مشکلات صنعت عدم دسترسی به نیروی انسانی متخصص، متناسب با نیازهای تولید، است و یکی از مشکلات دانش‌آموختگان جذب نشدن در واحدهای تولید خصوصی و ورود به بازار کار دولتی است.

شرح سیاست: باید با اتخاذ تدابیری پیوند دانشگاه و صنعت را تحکیم نمود. در این راستا نیز طی سال‌های گوناگون موضوعات مورد نیاز مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته است. بر این اساس می‌توان از تحقیقات متعددی در اینجا نام برد. به طور مثال ساخت قطعات اپتو مکانیکی، ساخت درب تلسکوپ، عملیات آرایش و پولیش قطعات ریخته‌گری، طراحی و ساخت پایلوت صافی شنی کند، طراحی و ساخت دستگاه کلریناتور و ... از جمله تحقیقاتی است که توسط پارک علم و فناوری به انجام رسیده است. موارد زیر می‌تواند در توسعه این سیاست مفید واقع شود.

اقدامات:

✓ حمایت از اختراعات و نوآوری‌ها و تجاری سازی نتایج تحقیقات در چارچوب قانون «حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش بنیان و تجاری سازی نوآوری‌ها و اختراعات» مصوب ۵ آبان ۱۳۸۹

✓ برگزاری دوره‌های کارورزی برای دانشجویان و فارغ التحصیلان

✓ حمایت مالی از تحقیقات و پایان‌نامه‌های کاربردی دانشگاهی در قالب بودجه‌های تحقیق و توسعه

✓ برگزاری نشست مشترک میان دانشگاهیان و صاحبان کسب و کار با هدف شناسایی نیازهای بازار کار

✓ انعقاد تفاهم نامه و قرارداد همکاری بین مراکز دانشگاهی و بنگاه‌های اقتصادی استان

دستگاه مجری: اتاق بازرگانی و صنایع و معادن استان زنجان

دستگاه همکار: دانشگاه‌های استان زنجان، پارک علم و فناوری زنجان، اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای، جهاد دانشگاهی، و بنیاد توسعه کارآفرینی و تعاون.

• بسته سیاستی ۲. توسعه دولت الکترونیک و تقویت زیرساخت‌های فناوری ارتباطات و اطلاعات در استان

طرح مسأله: از مشکلات مهم صاحبان کسب و کار کندی امور اداری و تأخیر در دریافت خدمات است. علاوه بر این دولت نیز در انجام وظایف حاکمیتی خود به دلیل عدم دسترسی به موقع به اطلاعات ذیربط دچار مشکل است.

شرح سیاست: برای رفع بخشی از کاستی‌های محیط کسب و کار و تسریع در امور نظارتی پیشنهاد می‌شود زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات مهیا گردد و رویکرد اصلی در ارائه خدمات، تبادل اطلاعات، دریافت مجوزها و استعلامات و نظایر آن، عملیات مجازی و از طریق شبکه باشد.

اقدامات:

- ✓ استفاده از فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کار و دانش به صورت الکترونیکی، مجازی و شبیه‌سازی شده
 - ✓ حمایت از بخش‌های خصوصی و تعاونی در صنعت فناوری اطلاعات و خدمات فنی و مهندسی با استفاده از اعتبارات صندوق نوآوری و شکوفایی وابسته به شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری
 - ✓ توسعه نرم‌افزارهای کاربردی و خدمات با افزایش پوشش اتوماسیون اداری، خدمات الکترونیک، پرونده‌های راکد الکترونیک (آرشیو الکترونیک)
 - ✓ افزایش تعداد دفاتر پیشخوان دولت و تنوع خدمات ذیربط
 - ✓ تبادل و به اشتراک‌گذاری رایگان اطلاعات در شبکه ملی اطلاعات
 - ✓ ارسال و دریافت الکترونیکی کلیه استعلامات مرتبط با فعالیت‌های اقتصادی بین دستگاه‌های اجرایی
- دستگاه مجری:** معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی

دستگاه همکار: شرکت مخابرات استان، اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای، شهرداری‌های استان، اداره کل امور مالیاتی استان و اداره کل تأمین اجتماعی، و جهاد دانشگاهی.

۳-۸-۴- سیاست‌های فعال بازار کار

- بسته سیاستی ۱. طرح‌های کوچک اشتغالزا و زودبازده

طرح مسأله: در استان زنجان امکان توسعه مشاغل زودبازده و کوچک در زمینه‌های مختلف کشاورزی، ماهیگیری، صنعت و صنایع دستی وجود دارد و گزارش عملکرد طرح‌های زودبازده نیز نشان می‌دهد که استان زنجان در این زمینه عملکرد موفقی داشته است. لذا توجه به این قبیل مشاغل می‌تواند زمینه توسعه فرصت‌های شغلی را مهیا نماید.

شرح سیاست: شناسایی و ترویج صنایع دستی و مشاغل کوچک و زودبازده و مورد نیاز استان، با این ملاحظه توصیه می‌شود که در فرآیند اعطای تسهیلات و تشخیص فعالیت‌های دارای توجیه اقتصادی دقت عمل بیشتری به عمل آید.

اقدامات:

✓ شناسایی طرح‌های کوچک و زودبازده (از جمله در زمینه کشاورزی و صنایع دستی)

✓ توجه ویژه به ارزیابی های فنی و اقتصادی طرح‌های پیشنهادی توسط بانک‌های عامل برای تخصیص تسهیلات

✓ مشارکت و نظارت بانک‌ها در روند تخصیص و مصرف تسهیلات

✓ برنامه‌ریزی جهاد کشاورزی استان جهت شناسایی و ترویج طرح‌های کوچک اشتغالزای مزیت دار

✓ برنامه‌ریزی سازمان صنعت، معدن و تجارت استان جهت شناسایی و ترویج طرح‌های کوچک مرتبط با معادن سرب و روی استان

✓ تدوین برنامه برای توسعه خوشه‌های صنعتی توسط سازمان صنعت، معدن و تجارت استان

دستگاه مجری: اداره کل کار، تعاون و رفاه اجتماعی استان

دستگاه همکار: سازمان صنعت، معدن و تجارت استان، سازمان جهاد کشاورزی استان، کارگروه میراث

فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، شورای بانک‌های استان، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی

• بسته سیاستی ۲. تسهیل فرآیند جستجوی شغلی و تدوین اطلاعات بازار کار

طرح مسأله: در مواقع متعددی مشاهده شده است که کارفرمایان به دنبال نیروی کار هستند ولی پیدا نمی‌کنند و صاحبان نیروی کار به دنبال شغل هستند ولی ناکام. لذا باید ساز و کارهایی جهت اطلاع رسانی بازار کار و تسهیل فرآیند کاریابی اتخاذ گردد.

شرح سیاست: تهیه و تدوین اطلاعات بازار کار شامل نیازهای تخصصی کارفرمایان و اطلاعات طبقه-بندی شده بیکاران (شامل تخصص، تحصیلات، سن، جنس و نظایر آن)

اقدامات:

✓ طراحی و راه اندازی نظام جامع اطلاعات بازار کار
 ✓ فراهم سازی بانک اطلاعات نیازهای بازار کار برحسب شاخص های مهارت، توانمندی، جنسیت، سن و...

✓ استمرار و گسترش فعالیت مراکز کاریابی خصوصی به ویژه در مناطقی که فاقد چنین مراکزی است.
 ✓ گسترش و توسعه همکاری بین مراکز کاریابی با مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای جهت برگزاری دوره‌های آموزشی منطبق با نیاز بازار کار برای کارجویان فاقد مهارت

دستگاه مجری: اداره کل کار، تعاون و رفاه اجتماعی استان

دستگاه همکار: اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای استان، اتاق بازرگانی و صنایع و معادن استان، و **جهاد دانشگاهی**.

• بسته سیاستی ۳. طرح‌های آموزش بیکاران

طرح مسأله: مطابق مطالعات انجام شده حدود نیمی از جویندگان کار فاقد مهارت هستند و طبیعی است که نه خود بتوانند شغلی دست و پا کنند و نه کسی حاضر به بکارگیری ایشان باشد.

شرح سیاست: آموزش جویندگان کار باید متناسب با نیازهای بازار کار در دستور کار قرار گیرد.

اقدامات:

✓ تأسیس مراکز آموزش مهارت در دانشگاه‌ها و ارایه خدمات آموزشی مورد نیاز دانشجویان و فارغ‌التحصیلان آموزش عالی بر اساس استانداردها
 ✓ هدایت نیروی کار مازاد به سمت بازآموزی مهارتی و توانمندسازی نیروی انسانی با توجه به نیاز بازار کار

✓ ایجاد مراکز سنجش مهارت و طبقه بندی سطوح مختلف مهارت نیروی کار جهت شناخت کمبودهای فنی و حرفه‌ای منطقه‌ای
دستگاه مجری: اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای
دستگاه همکار: اداره کل کار، تعاون و رفاه اجتماعی، دانشگاه‌های استان، بنیاد توسعه کارآفرینی و تعاون (اختیاری)، اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای، جهاد دانشگاهی و شورای بانک‌ها

۳-۸-۵- سیاست‌های تنظیم بازار کار

• بسته سیاستی ۱. بهبود روابط کار در سطح استان

طرح مسأله: عموم شاخص‌های کمی محیط کسب و کار در استان زنجان وضعیت مناسبی ندارند. همانطور که گفته شد از نظر هر چهار شاخص مرتبط با این موضوع وضعیت استان از متوسط کشور بدتر است. یکی از این شاخص‌ها شکایات مطرح شده علیه سازمان تأمین اجتماعی است که رتبه استان در کشور ۲۱ است. در حال حاضر اعتراضات کارفرمایان علیه سازمان تأمین اجتماعی در همین سازمان بررسی می‌شود و در صورتی که کارفرما نسبت به آرای صادره اعتراض داشته باشد باید به دادگاه یا دیوان عدالت اداری مراجعه کند.

شرح سیاست: برای بهبود این شاخص پیشنهاد می‌شود در استانداری، «شورای حل اختلاف سازمان تأمین اجتماعی و کارفرمایان» راه‌اندازی شود. شورای حل اختلاف می‌تواند در تسریع و تسهیل در رسیدگی مؤثر باشد. این شورای حل اختلاف همچنین می‌تواند به اختلاف میان کارفرمایان و شهرداری و سایر دستگاه‌های اجرایی رسیدگی کند. علل اختلافات میان کارگران و کارفرمایان باید مورد بررسی قرار گیرد و راهکارهای مناسب ارائه شود.

اقدامات:

✓ تشکیل شورای حل اختلاف سازمان تأمین اجتماعی و کارفرمایان
✓ رعایت استقلال مرجع حل اختلاف از طرفین دعوا در سازماندهی شورای حل اختلاف
دستگاه مجری: معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی
دستگاه‌های همکار: اداره کل کار، تعاون و رفاه اجتماعی استان، اداره کل تأمین اجتماعی استان و اتاق بازرگانی و صنایع و معادن استان

۳-۹- شناسایی نیازهای تخصصی و مهارتی بازار کار و ارزیابی سیاست‌ها و جهت‌گیری‌های آموزشی مناسب جهت تأمین نیازهای بازار کار

عرضه نیروی کار متخصص در سال ۱۳۷۵ برابر ۱۵۶۶۲ نفر بوده است که سهمی معادل ۶.۸ درصد از کل عرضه نیروی کار استان را داشته است. تا سال ۱۳۸۵ عرضه نیروی کار متخصص به ۴۵۵۲۴ نفر رسیده است و سهم عرضه نیروی کار متخصص از کل عرضه نیروی کار استان بالغ بر ۱۳.۷ درصد شده است. همچنین طی سال‌های ۱۳۷۵ الی ۱۳۸۵ عرضه نیروی کار متخصص به طور متوسط در هر سال ۱۱.۲ درصد رشد داشته در حالی که عرضه کل نیروی کار سالانه ۳.۶ درصد افزایش یافته است.

با وجود رشد عرضه نیروی کار دانش آموخته، تقاضای نیروی کار به طور متناسب افزایش نیافته و بیکاری دانش‌آموختگان از بیکاری متوسط استان بیشتر شده است. نرخ بیکاری نیروی متخصص استان در سال ۱۳۷۵ معادل ۲.۲ درصد، برای مردان ۲ درصد و برای زنان ۲.۶ درصد بود. در سال ۱۳۸۵ نرخ بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها معادل ۹.۹ درصد بوده است. این نسبتها برای مردان ۶.۳ درصد (در ازای ۷.۸ درصد بیکاری کل مردان) و برای زنان تحصیل کرده ۱۶.۳ درصد (در ازای ۱۶.۲ درصد نرخ بیکاری کل زنان) بوده است. این در حالی است که نرخ بیکاری کل استان ۹.۴ درصد بوده است. در واقع می‌توان گفت که در سال ۱۳۷۵ مقوله‌ای با عنوان بیکاری نیروی کار دارای تحصیلات دانشگاهی مطرح نبوده ولی در سال ۱۳۸۵ به یک مسأله مهم تبدیل شده است.

جهت پیش‌بینی نیازهای بازار کار، در بخش اول از مطالعات پشتیبان سند، عرضه، تقاضا و بیکاری دانش‌آموختگان به تفکیک گروه‌های تحصیلی در برنامه پنجم توسعه پیش‌بینی شد. جهت پیش‌بینی عرضه نیروی انسانی تحصیل کرده تعداد فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌های دولتی از طریق ورودی کنکور در سال ۱۳۹۰ و پیش‌بینی آن از طریق تعمیم میانگین ضریب رشد پذیرش دانشگاه‌ها (بر اساس ضرایب محاسبه شده برای سال‌های دهه ۱۳۸۰) برآورد گردید و فارغ‌التحصیلان دانشگاه آزاد نیز از طریق تعمیم نسبت پذیرش دانشگاه سراسری به آزاد محاسبه شد (این نسبت حدود ۵۲ درصد می‌باشد). برای محاسبه تعداد فارغ‌التحصیلان بومی از جداول مربوط به مرکز آمار ایران و محاسبه میانگین فارغ‌التحصیلان بومی در بین دانشگاه‌های آزاد و سراسری طی دهه ۱۳۸۰ استفاده شد (نسبت بومی به غیر بومی حدود ۴۸ درصد است). سپس با استفاده از نرخ مشارکت به تفکیک گروه‌های تحصیلی، عرضه نیروی کار در برنامه پنجم به تفکیک گروه‌های تحصیلی محاسبه گردید. برای به دست آوردن عرضه جدید در سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴، جمعیت فعال هر سال با میزان بیکاران سال قبل جمع زده شد.

جهت پیش‌بینی تقاضای نیروی کار متخصص در سال‌های برنامه پنجم توسعه، رشد تقاضای نیروی کار متخصص به تفکیک گروه‌های تحصیلی در طول سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۹ محاسبه شد و رشد مذکور در پیش‌بینی تقاضا در برنامه پنجم مورد استفاده قرار گرفت. با استفاده از جداول عرضه و تقاضای نیروی کار متخصص^{۲۱}، میزان اضافه عرضه برای سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ به شرح زیر به دست آمده است.

جدول ۱۰۸. اضافه عرضه نیروی کار تحصیل‌کرده از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ (نفر)

1394	1393	1392	1391	1390	گروه‌های تحصیلی
444	272	132	17	-75	علوم اجتماعی، بازرگانی و حقوق
331	195	84	-5	-78	مهندسی، تولید و ساخت
1494	1260	1062	894	752	خدمات
386	257	151	64	-6	علوم انسانی و هنر
845	669	521	397	294	علوم تربیتی
445	344	259	188	130	علوم، ریاضیات و محاسبات
568	467	383	313	253	کشاورزی و دامپزشکی
46	4	-29	-56	-77	بهداشت و رفاه (بهبیستی)
4559	3468	2563	1812	۱۱۹۳	جمع کل

مأخذ: محاسبات مشاور استانی

با ادامه روند فعلی، در طول برنامه پنجم توسعه، بیشترین اضافه عرضه نیروی انسانی تحصیل کرده به ترتیب مربوط به گروه‌های تحصیلی خدمات، علوم تربیتی، کشاورزی و دامپزشکی، علوم ریاضیات و محاسبات، و علوم اجتماعی، بازرگانی و حقوق است. نکته دیگر این است که روند آموزش عالی به نحوی است که در استان زنجان در انتهای برنامه پنجم در هیچ گروه تحصیلی اضافه تقاضا وجود نخواهد داشت و نمی‌توان در جهت توسعه کمی آموزش عالی توصیه سیاستی خاصی ارائه نمود. لذا در این سند بر ارتقای کیفی آموزش عالی و مشارکت کارفرمایان در تدوین دوره‌های آموزشی و برنامه جذب دانشگاه‌ها تأکید گردیده است.

²¹ پیش‌بینی عرضه و تقاضای نیروی کار متخصص به طور کامل در بخش اول مطالعات پشتیبان درج گردیده است.

۳-۹-۱- سیاست‌ها و جهت‌گیری‌های آموزشی مناسب جهت تأمین نیازهای بازار کار

از جمله دلایل بالا بودن نرخ بیکاری فارغ‌التحصیلان، اولاً عدم تناسب تحصیلات با علایق و توانمندی‌های دانش‌آموختگان و ثانیاً عدم تناسب بین نیازهای بازار کار و واحدهای درسی است که دانش‌آموختگان در دوران تحصیلی گذرانده‌اند. لذا در جهت تخفیف بیکاری فارغ‌التحصیلان بسته‌های سیاستی ذیل پیشنهاد می‌گردد.

• بسته سیاستی ۱. هدایت شغلی و تحصیلی از سنین نوجوانی

طرح مسأله: بخشی از مشکلات بازار کار ریشه در فقدان مهارت جویندگان کار دارد و این موضوع ناشی از عدم تناسب رشته تحصیلی کارجویان با علایق و استعدادهای ایشان است. لذا باید به ایجاد تناسب میان علایق و استعدادها، مسیر تحصیلی، و تخصص‌های مورد نیاز بازار کار توجه جدی شود.

شرح سیاست: باید برنامه‌ها و مراکزی راه‌اندازی شوند که از نوجوانی به دانش‌آموزان کمک کنند تا آنها بتوانند علایق و استعدادهای خود را بهتر بشناسند و متناسب با آن علایق و استعدادها مسیر تحصیلی و شغلی خود را انتخاب کنند.

اقدامات:

✓ حمایت از تشکیل و توسعه مراکز هدایت شغلی و تحصیلی با استفاده از مزایای پارک علم و فناوری و شرکت‌های دانش بنیان

✓ تشویق دانش‌آموزان و خانواده‌ها در مدارس برای استفاده از خدمات مراکز هدایت شغلی و تحصیلی

✓ تهیه برنامه‌های آموزشی در صدا و سیمای استان جهت ترغیب دانش‌آموزان به شناسایی علایق و استعدادهای خود

✓ معرفی نیازهای بازار کار و میزان تناسب آنها با علایق و استعداد دانش‌آموزان

✓ افزایش برنامه‌های بازدید از کارخانه‌ها و مراکز تولیدی مختلف، مخصوصاً برای دانش‌آموزان

دستگاه مجری: سازمان آموزش و پرورش استان

دستگاه همکار: اداره کل کار، تعاون و رفاه اجتماعی، اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای، جهاد

دانشگاهی، بنیاد کارآفرینی (اختیاری)، و صدا و سیما

• بسته سیاستی ۲. مشارکت کارفرمایان در تدوین و اجرای آموزش‌های فنی و حرفه‌ای

طرح مسأله: آموزش‌های فنی و حرفه‌ای راهی کوتاه‌تر برای تأمین نیازهای تخصصی بازار کار است. با این

حال، این دوره‌ها به صورت رویه درآمده و کمتر متناسب با نیازهای بازار کار مورد بازنگری قرار می‌گیرند.
شرح سیاست: کارفرمایان استان باید در تدوین و اجرای دوره‌های فنی و حرفه‌ای مشارکت فعال داشته باشند تا بتوانند نیازهای خود و مهارت‌های شناسایی شده جدید را در دوره‌ها بگنجانند.

اقدامات:

- ✓ بازنگری در دوره‌های فنی و حرفه‌ای متناسب با نیاز کارفرمایان
- ✓ مشارکت فعال کارفرمایان در شورای آموزشی مربوط در اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای استان
- ✓ مشارکت اتاق بازرگانی و صنایع و معادن در ساماندهی و اطلاع رسانی نیازهای بازار کار
- دستگاه مجری: اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای استان
- دستگاه همکار: اتاق بازرگانی و صنایع و معادن استان

بسته سیاستی ۳. توسعه آموزش عالی با محوریت تخصص‌های مورد نیاز صاحبان کسب و کار
طرح مسأله: طی سال‌های اخیر آموزش عالی رشد چشم‌گیری در استان داشته و توانسته است سرریز دانشجویان دانشگاه‌های تهران را به خود جذب کند، اما در تأمین نیاز بازار کار زنجان چندان موفق نبوده است. با اینکه برای مثال، اصلاح نهال و بذر نیاز مهم کشاورزی در استان است عمده رشته‌های آموزشی معطوف به رشته‌های علوم انسانی است که نیاز به امکانات آموزشی زیادی ندارد.
شرح سیاست: توسعه آموزش عالی با توجه به مزیت‌های موجود در شهرستان‌های استان مورد نظر است.

اقدامات:

- ✓ شناسایی تخصص‌های مورد نیاز شهرستان‌های استان در رشته فعالیت‌های مختلف
- ✓ ایجاد قطب‌های آموزشی در مراکز آموزش عالی موجود با تأکید بر نیازهای آموزشی و تخصصی بازار کار
- ✓ حمایت مالی از قطب‌های آموزشی از محل اعتبارات آموزش عالی
- ✓ پشتیبانی از شرکت‌های دانش بنیانی که در زمینه پاسخگویی به نیازهای شهرستان‌های استان فعالیت می‌کنند، با رعایت قانون «حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش بنیان و تجاری سازی نوآوری‌ها و اختراعات» مصوب ۵ آبان ۱۳۸۹
- ✓ مشارکت اتاق بازرگانی و صنایع و معادن در شناسایی نیازهای تخصصی بازار کار
- دستگاه مجری: آموزش عالی استان
- دستگاه همکار: معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی و اتاق بازرگانی و صنایع و معادن استان

بسته سیاستی ۴. طراحی و استقرار الگوهای آموزش مهارتی تقاضا محور

طرح مسأله: یکی از الزامات برنامه‌های آموزشی، مخصوصاً در زمینه‌های کاربردی، توجه به نیازهای بازار و تقاضای کسب و کارهای موجود و آتی برای تخصص‌های عرضه شده است. تقاضا محور بودن آموزش‌ها نه تنها برای دانشجویان نظام آموزش عالی حایز اهمیت است بلکه برای کارجویان معمولی، مدیران، دانش‌آموزان و حتی آسیب دیدگان اجتماعی و مددجویان نیز حائز اهمیت است.

شرح سیاست: ارائه آموزش‌های مهارتی با توجه به تقاضای صاحبان کسب و کار فعلی و آتی
اقدامات:

- ✓ برنامه‌ریزی و طراحی الگوی مهارت‌های نرم مورد نیاز بنگاه‌های اقتصادی
- ✓ طراحی و استقرار الگوی آموزش مهارت فنی و تخصصی مدیران و مهندسان شرکت‌های دانش بنیان
- ✓ طراحی و استقرار الگوی توانمندسازی مدیران مبتنی بر نظام شایستگی
- ✓ افزایش برنامه‌های بازدید از کارخانه‌ها و مراکز تولیدی مختلف، مخصوصاً برای دانش‌آموزان و دانشجویان

- ✓ توانمندسازی آسیب دیدگان اجتماعی از طریق آموزش‌های مهارتی
- ✓ ایجاد پارک فن آموز

دستگاه مجری: اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای

دستگاه همکار: اداره کل کار، تعاون و رفاه اجتماعی، سازمان صنعت، معدن و تجارت، و اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی.

بسته سیاستی ۵. توسعه مشاوره آموزشی و شغلی در مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای

طرح مسأله: کارجویان نیاز مبرمی به مشاوره شغلی و مهارتی دارند. آنها می‌خواهند بدانند که آیا آموزش‌های پیش بینی شده تناسبی با توانمندی‌ها و علایق ایشان دارد و آیا در صورت اتمام دوره تقاضایی برای مهارت ایشان وجود دارد یا خیر. در واقع همان طور که دانش‌آموزان نیاز به هدایت شغلی و تحصیلی دارند سایر افراد نیز نیازمند مشاوره و دریافت راهنمایی‌های آموزشی و شغلی هستند.

شرح سیاست: توسعه مشاوره آموزشی و شغلی در مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای

اقدامات:

- ✓ ارائه خدمات مشاوره شغلی و کارآفرینی به صورت حضوری و مجازی

✓ رهگیری وضعیت اشتغال مهارت آموختگان

دستگاه مجری: اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای

دستگاه همکار: سازمان آموزش و پرورش، اداره کل کار، تعاون و رفاه اجتماعی، بنیاد توسعه

کارآفرینی و تعاون، صدا و سیمای مرکز زنجان.

۱۰-۳- تعیین نقش و وظایف هر یک از دستگاه‌های ذیربط در اجرای سیاست‌ها و تحقق اهداف توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های ذیل هر بخش اقتصادی در استان
 جدول ۱۰۹. تعیین نقش و وظایف هر یک از دستگاه‌های ذیربط در اجرای سیاست‌ها و تحقق اهداف توسعه اشتغال و سرمایه‌گذاری در استان

هدف	سیاست	اقدامات	دستگاه مجری	دستگاه‌های همکار
بهبود محیط کسب و کار و فضای سرمایه‌گذاری در استان	تهیه نقشه جامع سرمایه‌گذاری در استان زنجان	تهیه لایه‌های اطلاعاتی مرتبط با اعلام‌ها و مجوزهای سرمایه‌گذاری توسط دستگاه‌های ذیربط	سازمان امور اقتصادی و دارایی (مرکز خدمات سرمایه‌گذاری استان)	اداره کل حفاظت محیط زیست استان، شهرداری‌های استان، اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان، اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان، شرکت آب منطقه‌ای، شرکت برق منطقه‌ای، دانشگاه علوم پزشکی استان زنجان و جهاد دانشگاهی
		تلفیق لایه‌های اطلاعاتی در قالب نقشه جامع سرمایه‌گذاری استان		
		روزامدسازی نقشه سرمایه‌گذاری همزمان با تغییر لایه‌های اطلاعاتی		
		صدور مجوزها بر اساس اطلاعات مندرج در نقشه جامع سرمایه‌گذاری		
اصلاح نظام مالکیت زمین‌های دارای معارض و صدور اسناد رسمی		شناسایی زمین‌های بدون سند رسمی واحد	استانداری	اداره کل ثبت اسناد و املاک، اداره کل اوقاف، اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری، دستگاه قضایی و شورای حل اختلاف
		شناسایی اراضی موقوفه استان و ثبت آنها در نظام اطلاعات اسناد و املاک استان		
		تشکیل ستاد مالکیت منابه طبیعی و اراضی ملی استاندار به ریاست استاندار		
		صدور سند رسمی مالکیت برای مالکان قانونی زمین‌ها		
تأسیس بانک توسعه سرمایه‌گذاری با رویکرد منطقه‌ای		ارزیابی نیازهای بالقوه و بالفعل سرمایه‌گذاری	سازمان امور اقتصادی و دارایی استان زنجان	شورای بانک‌های استان، شورای بیمه‌های استان
		رای زنی با فعالان بانکی و سرمایه‌گذاران جهت تأسیس بانک توسعه منطقه‌ای با هدف تأمین مالی سرمایه‌گذاری‌ها		
اصلاح و توسعه شبکه راه‌های درون استان		اولویت بندی مسیرهای مواصلاتی حیاتی و شناسایی شده استان	اداره کل راه و شهرسازی استان زنجان	استانداری، فرمانداری شهرستان‌های ذیربط، کارگروه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
		احصا و اولویت بندی راه‌ها و شبکه‌های دسترسی مناطق نمونه گردشگری		
		تأمین اعتبار لازم برای احداث و تکمیل راه‌ها از محل اعتبارات ملی		
		استفاده از اوراق مشارکت و استصناع جهت تأمین مالی شرکت‌ها و پروژه‌ها		
توسعه شبکه ریلی در درون استان		برنامه‌ریزی برای توسعه شبکه ریلی در پهنه استان	اداره کل راه و ترابری استان	استانداری، شرکت شهرک‌های صنعتی استان و اتاق بازرگانی و صنایع و معادن استان
		اتصال شهرک‌های صنعتی فعال استان به شبکه ریلی (در ۳ شهرستان زنجان، ابهر و خرمدره)		
		ایجاد بارانداز برای امکان بارگیری قطار در شهرستان‌های خرمدره و ابهر		
		ایجاد ارتباط ریلی در مسیر سلطانیه- قیدار- کبودر آهنگ و سلطانیه- قیدار- بیجار برای متصل نمودن استان زنجان به استان‌های همدان و کردستان		
تسهیل ارتباطات الکترونیکی و دیجیتال در استان		تهیه نقشه GIS پوشش تلفن ثابت و همراه	شرکت مخابرات استان	شرکت شهرک‌های صنعتی استان، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی استانداری
		اتصال شهرک‌های صنعتی به تلفن ثابت تا انتهای سال اول برنامه پنجم		
		مذاکره با اپراتورهای تلفن همراه جهت افزایش پوشش شبکه		

هدف	سیاست	اقدامات	دستگاه مجری	دستگاه‌های همکار
	افزایش منابع مالی از طریق جذب نهاد‌های مالی و شرکت‌های بزرگ	ایجاد زیرساخت‌های لازم برای افزایش ضریب نفوذ و سرعت اینترنت	سازمان امور اقتصادی و دارایی (مرکز خدمات سرمایه‌گذاری)	معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی، اداره کل تأمین اجتماعی استان، شورای بانک‌های استان، شورای بیمه‌های استان، اتاق بازرگانی و صنایع و معادن استان
		تأسیس دفتر ارتباط با نهاد‌های مالی کشور و برنامه‌ریزی برای جذب شرکت‌های بزرگ		
فعال‌سازی فرودگاه استان		تسهیل فرآیندهای صدور مجوز برای نهاد‌های مالی کشور در قالب یک پنجره واحد	اداره کل راه و ترابری استان	کارگروه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، و سازمان همیاری شهرداری‌ها
		دریافت مجوز پروازهای زیارتی و عادی ملی و بین‌المللی		
		برآورد تقاضای سفر در مسیرهای مختلف		
ساده‌سازی و کوتاه کردن زمان لازم برای دریافت مجوزهای ساخت و ساز در استان		دعوت از شرکت‌های هوایی جهت وارد کردن زنجان در برنامه پروازهای خود در مسیرهای سودآور	سازمان همیاری شهرداری‌های استان	شهرداری‌های استان، معاونت شهری استانداری، اداره کل ثبت اسناد و املاک استان، اداره کل امور مالیاتی استان، و اداره کل تأمین اجتماعی استان
		وضع سقف زمانی برای صدور مجوزهای ساخت		
		کاهش هزینه‌های مجوز ساخت تا میزان ۵۰ درصد هزینه‌های کنونی		
		کاهش زمان لازم برای اخذ پروانه ساخت و پایان کار از طریق یکپارچه سازی و ثبت رایانه‌ای اطلاعات ملک یکپارچه سازی اطلاعات مربوط به نقل و انتقال اموال و دارایی‌ها (شامل عوارض شهرداری، مالیات، حق بیمه تأمین اجتماعی و اطلاعات ثبتی اموال) و ایجاد دسترسی به آن در اداره ثبت اسناد و املاک		
اطلاع رسانی در خصوص ظرفیت بازار		ارزبانی مستمر ظرفیت بازار	سازمان امور اقتصادی و دارایی (مرکز خدمات سرمایه‌گذاری)	سازمان صنعت، معدن و تجارت استان، سازمان جهاد کشاورزی استان، سازمان آموزش و پرورش استان و سایر دستگاه‌های صادرکننده مجوز
		ارائه اطلاعات روزآمد در خصوص تولید بالفعل بازار		
		آزاد کردن ورود به بازارهای مربوط به فعالیت‌های خارج از صدر اصل ۴۴		
شفاف کردن فرآیند مزایده‌ها و مناقصه‌ها		راه‌اندازی پایگاه روزآمد اطلاع رسانی مناقصه‌های بخش عمومی	معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی	
اصلاح نظام ارزیابی عملکرد دستگاه‌های اجرایی		محدود نمودن ارزیابی عملکرد دستگاه‌های اجرایی به دستگاه‌های اقتصادی شامل سازمان تأمین اجتماعی، سازمان امور مالیاتی، شهرداری، دادگستری و شبکه بانکی.	معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی	اتاق بازرگانی و صنایع و معادن زنجان
		مشارکت دادن اتاق بازرگانی، صنایع و معادن استان در ارزیابی عملکرد		
بهبود شیوه وصول مالیات		توسعه زیرساخت‌های لازم برای تسلیم الکترونیکی اظهارنامه‌ها (مورد تأکید در برنامه پنجم توسعه)	اداره کل امور مالیاتی استان	اداره کل آمار معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی، اداره کل ثبت اسناد و املاک استان، اداره کل ثبت احوال استان
		ایجاد واحدی برای امور «مؤدیان بزرگ مالیاتی»		
		حذف دفاتر روزنامه و کل از مبنای تعیین مالیات (این مورد و موارد زیر با توجه به تحقیقات شرکت بول در طرح تحول نظام مالیاتی پیگیری می‌گردد)		
		توسعه پایگاه اطلاعاتی مؤدیان		
اصلاح نظام توزیع و عرضه محصول		بازرسی تصادفی اظهارنامه‌ها (بر اساس احتمال خلأگویی در نظام خوداظهاری)	سازمان صنعت، معدن و تجارت استان	سازمان جهاد کشاورزی، خانه کشاورز استان، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت
		توسعه سردخانه‌ها در شهرستان‌هایی که محصول نوبرانه ندارند		
		ترویج سیستم چینش (سورت) و بسته بندی با توجه به فناوری‌های روزآمد		

هدف	سیاست	اقدامات	دستگاه مجری	دستگاه‌های همکار
		پیگیری جهت دریافت غرفه عرضه محصولات برای کشاورزان استان در شهر تهران		راهبردی و سازمان تعاون روستایی استان
		احداث میادین میوه و تره بار در شهرستان‌هایی که فاقد این امکان هستند		
		برقراری ارتباط بین قیمت تولیدکننده و مصرف‌کننده از طریق ایجاد کد رهگیری		
اصلاح نظام انگیزشی فعالان و توسعه دامنه بازارها	توسعه بذرها و نهال‌های پربازده و ترویج آنها	تحقیق و توسعه در خصوص نهال و بذر مرغوب و پربازده	سازمان جهاد کشاورزی و خانه کشاورز استان	
		ترویج ارقام پربازده میان کشاورزان و باغداران		
		ترویج کشت و عرضه محصولات ارگانیک		
		تضمین کیفیت بذرها و نهال‌های توزیع شده		
ترویج آبیاری قطره‌ای و تأمین لوازم آن		برگزاری دوره‌های آموزشی برای کشاورزان در جهت ترویج شیوه‌های نوین آبیاری	سازمان جهاد کشاورزی استان و اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای	شرکت آب منطقه‌ای
		افزایش تعداد عرضه‌کنندگان مجاز تجهیزات آبیاری قطره‌ای و تحت فشار		
توسعه مشاغل خانگی		آموزش فرآوری مقدماتی و تبدیل محصولات کشاورزی به محصولات مصرفی جدید (نظیر تبدیل سیر به ترشی و زیتون به روغن زیتون و انار به رب انار)	اداره کل کار، تعاون و رفاه اجتماعی استان	سازمان صنعت، معدن و تجارت استان، سازمان جهاد کشاورزی استان، اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای، شهرداری‌های استان و کمیته امداد امام خمینی (ره)
		برقراری پیوند میان کارخانه‌های بزرگ و مشاغل خانگی (نظیر استانداردسازی و بسته‌بندی محصولات کشاورزان و باغداران در کارخانه‌های بزرگ یا ایجاد خانه‌های دام جهت تأمین بهداشت و استانداردهای محصولات دامی)		
		ترویج شیوه‌های بسته‌بندی و بازاریابی		
		اعطای تسهیلات قرض الحسنه به صاحبان مشاغل خانگی مطابق بند ۶ از ماده ۷ قانون ساماندهی و حمایت از مشاغل خانگی		
		ایجاد برند (نام تجاری) برای طیفی از تولیدکنندگان خانگی با استانداردهای مشخص		
		در نظر گرفتن مکان‌های خاص (نظیر بازارهای روز و بازارهای محلی شهرداری) برای عرضه مستقیم محصولات خانگی و صنایع دستی		
		ترویج و تبلیغ صنایع دستی استان		
		آموزش صنایع دستی به نسل جدید با توجه به نیازهای استان		
		اعطای کمک‌های فنی و آموزشی در راستای برقراری زنجیره تولید و ارزش در صنایع کوچک و خانگی		
		شناسایی نیازهای تولیدی که متناسب با صنایع کوچک یا خانگی می‌باشد		
		تهیه بسته‌های آموزشی متنوع در خصوص بسته‌بندی مناسب محصولات		
آموزش روش‌های نوین بسته‌بندی و بازاریابی محصولات		تهیه بسته‌های آموزشی متنوع در خصوص روش‌های مناسب بازاریابی	سازمان جهاد کشاورزی استان	سازمان صنعت، معدن و تجارت استان، اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

هدف	سیاست	اقدامات	دستگاه مجری	دستگاه‌های همکار
	توسعه گردشگری با توجه به جنبه‌های نرم‌افزاری	شناسایی مسیرهای گردشگری استان و آموزش آن به راهنمایان تور (تولیدرها)	اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان	کارگروه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای، شورای بانک‌ها و معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی
		ایجاد برنامه‌های مشترک بین شرکت‌های استانی خدمات مسافرتی و شرکت‌های مشابه در استان‌های توسعه یافته‌تر		
		ارائه تسهیلات از محل وجوه اداره شده اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان به شرکت‌هایی که اقدام به برگزاری دوره‌های مشترک گردشگری می‌کنند		
تحکیم رابطه صنعت و دانشگاه		تربیت نیروی انسانی ماهر در زمینه گردشگری و هدایت تورها	اتاق بازرگانی و صنایع و معادن استان زنجان	دانشگاه‌های استان زنجان، پارک علم و فناوری زنجان، اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای، جهاد دانشگاهی، و بنیاد توسعه کارآفرینی و تعاون
		حمایت از اختراعات و نوآوری‌ها و تجاری سازی نتایج تحقیقات در چارچوب قانون «حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش بنیان و تجاری سازی نوآوری‌ها و اختراعات» مصوب ۵ آبان ۱۳۸۹		
		حمایت مالی از تحقیقات و پایان‌نامه‌های کاربردی دانشگاهی در قالب بودجه‌های تحقیق و توسعه برگزاری نشست مشترک میان دانشگاهیان و صاحبان کسب و کار با هدف شناسایی نیازهای بازار کار انعقاد تفاهم نامه و قرارداد همکاری بین مراکز دانشگاهی و بنگاه‌های اقتصادی استان		
ارتقای فناوری	توسعه دولت الکترونیک و تقویت زیرساخت‌های فناوری ارتباطات و اطلاعات در استان	استفاده از فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کار و دانش به صورت الکترونیکی، مجازی و شبیه‌سازی شده	معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی	شرکت مخابرات استان، اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای، شهرداری‌های استان، اداره کل امور مالیاتی استان و اداره کل تأمین اجتماعی، و جهاد دانشگاهی
		حمایت از بخش‌های خصوصی و تعاونی در صنعت فناوری اطلاعات و خدمات فنی و مهندسی با استفاده از اعتبارات صندوق نوآوری و شکوفایی وابسته به شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری		
		توسعه نرم‌افزارهای کاربردی و خدمات با افزایش پوشش اتوماسیون اداری، خدمات الکترونیک، پرونده‌های راکد الکترونیک (آرشیو الکترونیک)		
افزایش اشتغال از طریق سیاست‌های فعال بازار کار	طرح‌های کوچک اشتغالزای و زودبازده	افزایش تعداد دفاتر پیشخوان دولت و تنوع خدمات ذریبط	اداره کل کار، تعاون و رفاه اجتماعی	سازمان صنعت، معدن و تجارت استان، سازمان جهاد کشاورزی استان، کارگروه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، شورای بانک‌های استان، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی
		تبادل و به اشتراک‌گذاری رایگان اطلاعات در شبکه ملی اطلاعات		
		ارسال و دریافت الکترونیکی کلیه استعلامات مرتبط با فعالیت‌های اقتصادی بین دستگاه‌های اجرایی		
تسهیل فرآیند جستجوی شغلی و تدوین اطلاعات بازار کار		شناسایی طرح‌های کوچک و زودبازده (از جمله در زمینه کشاورزی و صنایع دستی)	اداره کل کار، تعاون و رفاه اجتماعی استان	اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای استان، اتاق بازرگانی و صنایع و معادن استان، جهاد دانشگاهی
		توجه ویژه به ارزیابی‌های فنی و اقتصادی طرح‌های پیشنهادی توسط بانک‌های عامل برای تخصیص تسهیلات		
		مشارکت و نظارت بانک‌ها در روند تخصیص و مصرف تسهیلات		
		برنامه‌ریزی جهاد کشاورزی استان جهت شناسایی و ترویج طرح‌های کوچک اشتغالزای مزیت دار		
		برنامه‌ریزی سازمان صنعت، معدن و تجارت استان جهت شناسایی و ترویج طرح‌های کوچک مرتبط با معادن سرب و روی استان		
		تدوین برنامه برای توسعه خوشه‌های صنعتی توسط سازمان صنعت، معدن و تجارت استان		
		طراحی و راه اندازی نظام جامع اطلاعات بازار کار		
		فراهم سازی بانک اطلاعات نیازهای بازار کار برحسب شاخص‌های مهارت، توانمندی، جنسیت، سن و...		
		استمرار و گسترش فعالیت مراکز کارایی خصوصی به ویژه در مناطقی که فاقد چنین مراکزی است.		

گسترش و توسعه همکاری بین مراکز کارایی با مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای جهت برگزاری دوره‌های آموزشی

هدف	سیاست	اقدامات	دستگاه مجری	دستگاه‌های همکار
		منطبق با نیاز بازار کار برای کارجویان فاقد مهارت		
		تلاش برای برقراری ارتباط با کارفرمایان و اتخاذ راهکارها و تدابیر لازم برای تشویق و ترغیب کارفرمایان برای تأمین نیروی کار مورد نیاز از طریق مراکز کارایی خصوصی		
	طرح‌های آموزش بیکاران	تأسیس مراکز آموزش مهارت در دانشگاه‌ها و ارائه خدمات آموزشی مورد نیاز دانشجویان و فارغ‌التحصیلان آموزش عالی بر اساس استانداردها	اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای	اداره کل کار، تعاون و رفاه اجتماعی، دانشگاه‌های استان، بنیاد توسعه کارآفرینی و تعاون (اختیاری)، اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای، جهاد دانشگاهی و شورای بانکها
		هدایت نیروی کار مازاد به سمت بازآموزی مهارتی و توانمندسازی نیروی انسانی با توجه به نیاز بازار کار		
		ایجاد مراکز سنجش مهارت و طبقه بندی سطوح مختلف مهارت نیروی کار جهت شناخت کمبودهای فنی و حرفه‌ای منطقه‌ای		
افزایش انعطاف‌پذیری بازار کار از طریق سیاست‌های تنظیمی	بهبود روابط کار در سطح استان	تشکیل شورای حل اختلاف سازمان تأمین اجتماعی و کارفرمایان	معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی	اداره کل کار، تعاون و رفاه اجتماعی، سازمان تأمین اجتماعی و اتاق بازرگانی و صنایع و معادن
ارائه سیاست‌ها و جهت‌گیری‌های آموزشی مناسب جهت تأمین نیازهای بازار کار	هدایت شغلی و تحصیلی از سنین نوجوانی	حمایت از تشکیل و توسعه مراکز هدایت شغلی و تحصیلی با استفاده از مزایای پارک علم و فناوری و شرکت‌های دانش بنیان	سازمان آموزش و پرورش استان	اداره کل کار، تعاون و رفاه اجتماعی، اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای، جهاد دانشگاهی، بنیاد کارآفرینی (اختیاری)، و صدا و سیما
		تشویق دانش آموزان و خانواده‌ها در مدارس برای استفاده از خدمات مراکز هدایت شغلی و تحصیلی		
		تهیه برنامه‌های آموزشی در صدا و سیما جهت ترغیب دانش آموزان به شناسایی علایق و استعدادها خود		
		معرفی نیازهای بازار کار و میزان تناسب آنها با علایق و استعداد دانش آموزان		
		افزایش برنامه‌های بازدید از کارخانه‌ها و مراکز تولیدی مختلف، مخصوصاً برای دانش آموزان		
مشارکت کارفرمایان در تدوین و اجرای آموزش‌های فنی و حرفه‌ای		بازنگری در دوره‌های فنی و حرفه‌ای متناسب با نیاز کارفرمایان	اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای استان	اتاق بازرگانی و صنایع و معادن استان
		مشارکت فعال کارفرمایان در شورای آموزشی مربوط در اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای استان		
		مشارکت اتاق بازرگانی و صنایع و معادن در ساماندهی و اطلاع رسانی نیازهای بازار کار		
توسعه آموزش عالی با محوریت تخصص‌های مورد نیاز صاحبان کسب و کار		شناسایی تخصص‌های مورد نیاز شهرستان‌های استان در رشته فعالیت‌های مختلف	نهادهای آموزش عالی در استان	معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی و اتاق بازرگانی و صنایع و معادن استان
		ایجاد قطب‌های آموزشی در مراکز آموزش عالی موجود با تأکید بر نیازهای آموزشی و تخصصی بازار کار		
		حمایت مالی از قطب‌های آموزشی از محل اعتبارات آموزش عالی		
		پشتیبانی از شرکت‌های دانش بنیانی که در زمینه پاسخگویی به نیازهای شهرستان‌های استان فعالیت می‌کنند، با رعایت قانون «حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش بنیان و تجاری سازی نوآوری‌ها و اختراعات» مصوب ۵ آبان ۱۳۸۹		
		مشارکت اتاق بازرگانی و صنایع و معادن در شناسایی نیازهای تخصصی بازار کار		
طراحی و استقرار الگوهای آموزش مهارتی تقاضا محور		برنامه‌ریزی و طراحی الگوی مهارت‌های نرم مورد نیاز بنگاه‌های اقتصادی	اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای	اداره کل کار، تعاون و رفاه اجتماعی، سازمان صنعت، معدن و تجارت، و اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی
		طراحی و استقرار الگوی آموزش مهارت فنی و تخصصی مدیران و مهندسان شرکت‌های دانش بنیان		
		طراحی و استقرار الگوی توانمندسازی مدیران مبتنی بر نظام شایستگی		

هدف	سیاست	اقدامات	دستگاه مجری	دستگاه‌های همکار
		افزایش برنامه‌های بازدید از کارخانه‌ها و مراکز تولیدی مختلف، مخصوصاً برای دانش آموزان و دانشجویان		
		توانمندسازی آسیب دیدگان اجتماعی از طریق آموزش‌های مهارتی		
		ایجاد پارک فن آموز		
	توسعه مشاوره آموزشی و شغلی در مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای	ارائه خدمات مشاوره شغلی و کارآفرینی به صورت حضوری و مجازی	اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای	سازمان آموزش و پرورش، اداره کل کار، تعاون و رفاه اجتماعی، بنیاد توسعه کارآفرینی و تعاون، صدا و سیما، مرکز زنجان
		رهگیری وضعیت اشتغال مهارت آموختگان		